

KORUMA ODAKLI KIRSAL ALAN PLANLAMASI: BİR MODEL ÖNERİSİ

SONUÇ RAPORU

Doç. Dr. Ahmet Melih ÖKSÜZ (Proje Yöneticisi/PYG Bşk.-KTÜ)

1. ÇALIŞTAY

25 MART 2015

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ (KTÜ)

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ (SÜ)

KORUMA ODAKLI KIRSAL ALAN PLANLAMASI: BİR MODEL ÖNERİSİ

SONUÇ RAPORU

Doç. Dr. Ahmet Melih ÖKSÜZ (Proje Yöneticisi/PYG Bşk.-KTÜ)

KOKAP – 1. ÇALIŞTAY RAPORU

25 MART 2015

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ (KTÜ)
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ (SÜ)

Proje Adı : Koruma Odaklı Kırsal Alan Planlaması: Bir Model Önerisi
Proje No : 108 G 173, 108 G 187 Nolu TÜBİTAK-KAMAG 1007 Projesi

Müşteri Kurum : TC. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
Proje Yürütücüsü Kurumlar : Karadeniz Teknik Üniversitesi (KTÜ)-Trabzon
Selçuk Üniversitesi (SÜ)-Konya

Proje Yöneticisi (PYG Başkanı) : Doç. Dr. Ahmet Melih ÖKSÜZ-KTÜ

Proje Yürütücüsü (PYG Üyesi) : Doç. Dr. Rahmi ERDEM-SÜ
Doç. Dr. Mehmet Çağlar MEŞHUR -SÜ
(01.12.2013 Tarihinden Sonra)

Proje Bütçesi : 1 158 272.- TL
Proje Başlangıç Tarihi : 01.12.2010
Proje Süresi : 36 Ay (3 Yıl)
Ek Süre : 6 Ay

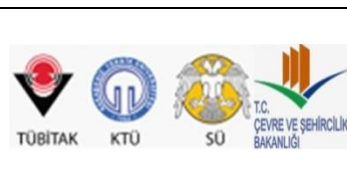
Proje Onay Süreci ve Aşamalar:

1. Projenin TÜBİTAK'a ilk sunumu : 2006
2. Projenin TÜBİTAK'a ikinci sunumu : 2007
3. Projenin TÜBİTAK'a üçüncü sunumu : 2010
4. Projenin TÜBİTAK'ça Kabulü : 05.11.2010
5. Projenin başlama tarihi : 01.12.2010
6. 1. Gelişme Raporu : Temmuz 2011
7. 2. Gelişme Raporu : Mart 2012
8. 3. Gelişme raporu : Kasım 2012
9. 4. Gelişme Raporu : Mayıs 2013
10. 5. Gelişme Raporu : Kasım 2013
11. Sonuç Raporu : Ağustos 2014
12. Düzeltilmiş Son Rapor Teslimi : Mart 2015

* Koruma Odaklı Kırsal Alan Planlaması: Bir Model Önerisi (KOKAP) adlı bu proje müşteri kurum olan Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın kırsal alan planlamasına rehber niteliğinde, Bakanlığın Türkiye ölçeğindeki uygulamalarına temel olmak üzere hazırlanmış, uygulama süreci Proje Sonuçları Uygulama Planı (PSUP) çerçevesinde hayatiyet kazanacak bir projedir. Projenin her hakkı saklı olup, faydalanılması TÜBİTAK'ın KAMAG 1007 Programı Mevzuatı çerçevesinde yer alan yönetmelikler (Fikri Haklar Esasları) ve TÜBİTAK, Müşteri Kurum (ÇŞB) ve Proje Yürütücüsü Kurumlar (KTÜ ve SÜ) arasında yapılan sözleşme hükümleri çerçevesinde güvence altına alınmıştır. Proje belirtilen bu hükümlere aykırı olarak izinsiz kullanılamaz, kısmen veya tamamen elektronik, mekanik, fotokopi veya başka herhangi bir yolla basılamaz. Yayımı, çoğaltılması ve dağıtımı yapılamaz.

* Proje bilimsel-akademik çalışmalarda atıfta bulunmak kaydıyla yararlanılabilir.

- Bu bağlamda metin içi referanslarda numara verilmeyecekse iş paketi sorumluları, soyadı, adının baş harfi ve yılı verilmelidir.
- Kaynaklarda ise: "Araştırmacılar (önce iş paketi sorumlularının soyadı ve adının baş harfi üzere raporlarda belirtilen sıra ile yazılır), Yılı, Yayın adı (İDA no-iş paketi adı), Proje yöneticileri, Projenin genel adı, TÜBİTAK projesi olduğu yazılacak biçimde Proje nosu" şeklinde belirtilerek verilebilir.

Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TC. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
Karadeniz Teknik Üniversitesi
Selçuk Üniversitesi

KOKAP 1. ÇALIŞTAY DÜZENLEME KOMİTESİ

DÜZENLEME

Prof. Dr. Saliha AYDEMİR
Doç. Dr. Ahmet Melih ÖKSÜZ
Doç. Dr. Cenap SANCAR
Doç. Dr. Dilek BEYAZLI
Yrd. Doç. Dr. Aygün ERDOĞAN
Yrd. Doç. Dr. Ersin TÜRK
Arş. Gör. Şeyda BÜLBÜL
Arş. Gör. Meltem DURAN
Arş. Gör. Seda ÖZLÜ
Arş. Gör. Beydullah SULAK
Arş. Gör. Sinem DEDEOĞLU

İÇİNDEKİLER

TABLolar DİZİNİ	V
ÖNSÖZ	VI
KORUMA ODAKLI KIRSAL ALAN PLANLAMASI: BİR MODEL ÖNERİSİ ÇALIŞTAY KATILIMCI LİSTESİ	VII
1. ÇALIŞTAYIN AMACI	1
2. ÇALIŞTAYIN KAPSAMI.....	2
3. ÇALIŞTAY PROGRAMI.....	3
3.1. Çalıştay Takvimi.....	4
3.2. Çalıştay Başlıkları (Grupları)	5
3.3. Katılımcılar ve Seçilme Yöntemi.....	6
4. ÇALIŞTAY GRUPLARI	7
4.1. İDA 2.1. Kaynak değeri ve duyarlılık analizi	7
4.2. İDA 2.2. Kırsal alan tipolojileri	33
4.3. İDA 3.0. Kırsal gelişme çerçeve politikaları	71
5. ÇALIŞTAY ÇIKTILARI	90
5.1. İDA 2.1 Kaynak Değeri ve Duyarlılık Analizine Yönelik Çalıştay Çıktıları	91
5.1. 1. İDA 2.1 Kaynak Değeri ve Duyarlılık Analizinin Geliştirilmesine Yönelik Açıklama ve Öneriler.....	93
5.2. İDA 2.2 Kırsal Alan Tipolojilerine Yönelik Çalıştay Çıktıları	94
5.3. İDA 3.0 Kırsal Gelişme Çerçeve Politikaları Oluşturma 'ya Yönelik Çalıştay Çıktıları .99	
5.3.1. İDA 3.0 Kırsal Gelişme Çerçeve Politikaları Paketine Yönelik Olumlu Görüşler .101	
6. DEĞERLENDİRME	102
6.1. İDA 2.1. Kaynak Değeri ve Duyarlılık Analizi Çalıştay Çıktılarının Değerlendirilmesi	102
KAYNAKÇA.....	111
İDA 2.1.Kaynak Duyarlılık Analizinin Geliştirilmesine Yönelik Açıklama Ve Öneriler.....	121
6.2. İDA 2.2. Kırsal Alan Tipolojileri Çalıştay Çıktılarının Değerlendirilmesi.....	124
İDA 2.2 Kırsal Alan Tipolojileri İş Paketine Olumlu Yapılan Eleştiriler	124
İDA 2.2 Kırsal Alan Tipolojileri İş Paketine Olumsuz Yapılan Eleştiriler	124
İDA 2.2 Kırsal Alan Tipolojileri İş Paketine Yönelik Öneriler.....	127
6.3. İDA 3.0. Kırsal Gelişme Çerçeve Politikaları Çalıştay Çıktılarının Değerlendirilmesi	128

KORUMA ODAKLI KIRSAL ALAN PLANLAMASI: BİR MODEL ÖNERİSİ TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1: Tüm İş Paketleri ortak sunum toplantısı (19.04.2013 11.00)	IX
Tablo 2: Çalıştay programı	5
Tablo 3: İDA 2.1 kaynak değeri ve duyarlılık analizine yönelik çalıştay çıktıları	91
Tablo 4: İDA 2.1 kaynak değeri ve duyarlılık analizinin geliştirilmesine yönelik açıklama ve öneriler	93
Tablo 5: İDA 2.2 kırsal alan tipolojilerine yönelik çalıştay çıktıları	94
Tablo 6: İDA 3.0 kırsal gelişme çerçeve politikaları oluşturma 'ya yönelik çalıştay çıktıları ...	99
Tablo 7: Kriterler için ikili karşılaştırmalar matrisi oluşturulması	104
Tablo 8: Önem skalası.....	105
Tablo 9: Rassallık göstergeleri	106
Tablo 10: AHS tekniğinde tercihler için kullanılan ikili karşılaştırmalar	109
Tablo 11: Göreli önem ölçeği.....	115
Tablo 12: Ekolojik duyarlılık analizinde kullanılan faktörler arası karşılaştırma matrisi ve faktörlerin ağırlık puanları	115
Tablo 13: Kırsal planlama ve ekoloji ile ilgili yapılan çalışmalarda kullanılan eğitim grupları .	116
Tablo 14: Eğitim faktörünün duyarlılık analizinde kullanılan değerleri ve puanlaması	117
Tablo 15: İDA 3.0. kırsal gelişme çerçeve politikaları çalıştay çıktılarının değerlendirilmesi	129

ÖNSÖZ

108 G 173 nolu Koruma odaklı kırsal alan planlaması: Bir model önerisi adlı (KOKAP) TÜBİTAK-KAMAG 1007 projesi kapsamında programlanan 2 adet çalıştaydan ilki 18-19 Nisan 2013 tarihlerinde gerçekleştirmiştir. Proje öneri formundaki program ve zaman grafiğine göre, projenin 11 ve 12 aylarından -gerçek tarih olarak Ekim-Kasım 2011'den-sonra gerçekleşmesi programlanmışken birbirine girdi veren iş paketlerinin önerilen zamanda ve beklenen düzeyde tam olarak tamamlanamaması nedeniyle gecikmiş ve yukarıda belirtilen tarihte tamamlanmıştır.

Çalıştay, proje öneri formunda belirtilen 3 iş paketi üzerine yapılmıştır. Bu iş paketleri İDA 2.1. Kaynak değeri ve duyarlılık analizi, İDA 2.2. Kırsal alan tipolojileri ve İDA 3.0. Kırsal gelişme çerçeve politikaları oluşturmaktır.

Çalıştayda bu iş paketlerinde yapılan araştırmalar, proje dışından yine konunun uzmanları tarafından tartışmaya açılmış, araştırmalar amaç, kapsam, kullanılan yöntem ve teknikler, yapılan çalışmalar, elde edilen bulgular vb. açılardan irdelenerek, tarafsız bir bakış açısı ile eleştirilerek değerlendirilmiştir. Bu bağlamda çalıştaya katılan uzmanlar iş paketlerindeki araştırmacı grupça önerilmiş ve farklı üniversite ve kurumlardan davet edilerek çalıştaya katkı vermeleri sağlanmıştır.

Çalıştayın organizasyonunda görev alan tüm proje personeline ve katılımcılara emek ve katkıları için teşekkür ederim.

Çalıştaya ilişkin yapılan tüm çalışmalar amaç, kapsam, program, elde edilen çalıştay çıktıları ve bunun üzerinden araştırma gruplarının değerlendirmeleri derlenerek bu rapor içinde sunulmuştur.

Doç. Dr. Ahmet Melih ÖKSÜZ
Proje Yöneticisi/PYG Bşk.-KTÜ

KORUMA ODAKLI KIRSAL ALAN PLANLAMASI: BİR MODEL ÖNERİSİ ÇALIŞTAY KATILIMCI LİSTESİ

- Katılımcılar:
- Prof. Dr. Cevat GERAY (AÜ Siyasal Bilimler Fak.-Emekli)
  - Prof. Dr. Aziz EKŞİ (AÜ Gıda Mühendisliği Böl.)
  - Prof. Dr. Bayram SADE (SÜ Ziraat Fak.)
  - Prof. Dr. Bülent GÜLÇUBUK (AÜ Ziraat Fak. Tarım Ekonomisi Böl.)
  - Prof. Dr. Tüzin BAYCAN (İTÜ Mimarlık Fak. Şehir ve Bölge Planl. Böl.)
  - Prof. Dr. Şinasi AYDEMİR (KTÜ Şehir ve Bölge Planlama Böl.-Emekli)
  - Doç. Dr. Kübra CİHANGİR ÇAMUR (GÜ Şehir ve Bölge Planlama Böl.)
  - Doç. Dr. Hacı KURT (MÜ Kamu Yönetimi Böl.)
  - Doç. Dr. Murat KAYIKÇI (MAEÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fak.)
  - Doç. Dr. Osman UZUN (DÜ Orman Fak. Peyzaj Mimarlığı Böl.)
  - Yrd. Doç. Dr. Binali TERCAN (AİBÜ Şehir ve Bölge Planlama Böl.)
  - Yrd. Doç. Dr. Erdem ERBAŞ (MSÜ Şehir ve Bölge Planlama Böl.)
  - Yrd. Doç. Dr. Tolga ÇİLİNGİR (DEÜ Şehir ve Bölge Planlama Böl.)
  - Yrd. Doç. Dr. Sabrina KAYIKÇI (MAEÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fak.)
  - Yrd. Doç. Dr. Aygün ERDOĞAN (KTÜ Şehir ve Bölge Planlama Böl.)
  - Yrd. Doç. Dr. Ersin TÜRK (KTÜ Şehir ve Bölge Planlama Böl.)
  - Dr. Zühre Çelik ÇAM (İzmir Çevre ve Şehircilik İl Müd.)
  - Dr. Fevzi AKBAŞ (Konya Toprak ve Su Kaynakları Araştırma Enst.)
  - Öğr. Gör. Hüseyin Gökhan ERKAN (KTÜ Şehir ve Bölge Planlama Böl.)
  - İnş. Müh. Nazif TEKİNÖZ (Beyşehir Eski Belediye Bşk.)
  - Şehir Plancısı Remzi SÖNMEZ (Serbest Plancı)
  - Şehir Plancısı Murat KASAP (Trabzon Çevre ve Şehircilik İl Müd.)
- ÇŞB Temsilcisi:
- Mimar Özen ABANOZ (ÇŞB)
  - Mimar Hande YEŞİLYURT (ÇŞB)
  - Mimar Simge POYRAZ (ÇŞB)
- Kolaylaştırıcı:
- Nuray KANSIZ (Trabzon Bilim Sanayi ve Teknoloji Müd.)
  - Sinem MISIRLIOĞLU (Trabzon Bilim Sanayi ve Teknoloji Müd.)
  - Şebnem ACUNER (Trabzon Bilim Sanayi ve Teknoloji Müd.)
- Kolaylaştırıcı Yrd:
- Prof. Dr. Yusuf ŞAHİN (AÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fak)
  - Doç. Dr. Cenap SANCAR (KTÜ Şehir ve Bölge Planlama Böl.)
  - Doç. Dr. Ahmet Melih ÖKSÜZ (KTÜ Şehir ve Bölge Planlama Böl.)
  - Doç. Dr. Dilek BEYAZLI (KTÜ Şehir ve Bölge Planlama Böl.)
  - Yrd. Doç. Dr. M. Çağlar MEŞHUR (SÜ Şehir ve Bölge Planlama Böl.)
  - Arş. Gör. Şeyda BÜLBÜL (KTÜ Şehir ve Bölge Planlama Böl.)
- Raportörler:
- Arş. Gör. Meltem DURAN (KTÜ Şehir ve Bölge Planlama Böl.)
  - Arş. Gör. Ertan DÜZGÜNEŞ (KTÜ Peyzaj Mimarlığı Böl.)
  - Arş. Gör. Seda ÖZLÜ (KTÜ Şehir ve Bölge Planlama Böl.)
  - Arş. Gör. Sinem DEDEOĞLU (KTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü)
  - Arş. Gör. Sinan LEVEND (SÜ Şehir ve Bölge Planlama Böl.)
  - Arş. Gör. Mehmet Akif SAĞ (SÜ Şehir ve Bölge Planlama Böl.)

Diğer
Katılımcılar: Prof. Dr. Abdullah TOPÇUOĞLU (SÜ Fen Edebiyat Fak. Sosyoloji Böl.)
Prof. Dr. Refik UYANÖZ (SÜ Ziraat Fak. Toprak Böl.)
Doç. Dr. Rahmi ERDEM (SÜ Şehir ve Bölge Planlama Böl.)
Doç. Dr. Çiğdem Ç. ULUSOY (NEÜ Şehir ve Bölge Planlama Böl.)
Yrd. Doç. Dr. Hüseyin ÖZAYTEKİN (SÜ Ziraat Fak. Toprak Böl.)
Yrd. Doç. Dr. Ali Osman CİBİDİKEN (SÜ Eğitim Fak.)
Yrd. Doç. Dr. İlhan KOÇ (SÜ Mimarlık Böl.)
Arş. Gör. Sinan LEVEND (SÜ Şehir ve Bölge Planlama Böl.)

Tablo 1: Tüm İş Paketleri ortak sunum toplantısı (19.04.2013 11.00)

Tüm İş Paketlerinin Geri Bildirim Toplantısı		
		
İDA 2.1 Doç. Dr. Osman UZUN	İDA 2.2 Prof. Dr. Tüzin BAYCAN	İDA 3.0 Dr. Zühre Çelik ÇAM
		

1. ÇALIŞTAYIN AMACI

KOKAP proje öneri formunda 2 adet çalıştay planlanmıştır. Bunlardan biri İDA 2.1. Kaynak değeri ve duyarlılık analizi, İDA 2.2. Kırsal alan tipolojileri ve İDA 3.0. Kırsal gelişme çerçeve politikaları iş paketlerine yönelik, diğeri ise İDA 4.1 Kırsal yerleşme planlaması, planlama el kitabının hazırlanması iş paketine yöneliktir. Bu çalıştay programlanmış ilk çalıştay olup burada İDA 2.1, İDA 2.2 ve İDA 3.0 iş paketleri tartışmaya açılmıştır.

Proje öneri formunda çalıştayın amacı ve gerekçesi:

- a)- Kırsal kaynak değerlendirme ve sınıflama ilke ve yöntem ve teknikleri,
- b)- Kırsal alanın kaynak değeri ve baskıya duyarlılıklarını saptamaya yönelik yöntem ve sonuçları,
- c)- Kırsal mekânsal gelişme politikalarının, politika oluşturma sürecini tanımlayan ilke, yöntem ve tekniklerin değerlendirilmesi (tipolojiler bazında) **bulgularının tartışılması** olarak belirtilmektedir.

Bu bağlamda temel amaç 1. Çalıştaya konu iş paketlerinde yapılan araştırmaların, amaç, kapsam, kullanılan yöntem ve teknikler, yapılan çalışmalar ve elde edilen bulgular vb. açılardan araştırma ekibi dışından, tarafsız, farklı kurumsal, uygulama ve araştırma deneyimine sahip uzmanların bakış açısıyla değerlendirilmesidir. Bir bakıma uzman denetiminin sağlanmasıdır.

2. ÇALIŞTAYIN KAPSAMI

Kapsam olarak KOKAP projesinin birbirine ve diğer iş paketlerine girdi veren temel iş paketlerinden:

*İDA 2.1. Kaynak değeri ve duyarlılık analizi,

*İDA 2.2. Kırsal alan tipolojileri

*İDA 3.0. Kırsal gelişme çerçeve politikaları adlı iş paketleridir. Bu iş paketlerinin programlanan süreleri tamamlanmıştır.

3. ÇALIŞTAY PROGRAMI

Çalıştay programı öncelikle çalıştaya katılacak uzmanları KOKAP projesinin geneli ve özelde katılacakları iş paketine yönelik bilgilendirme süreciyle başlamıştır. Bu bağlamda belirlenen uzmanlara ilk olarak projenin tümü ve iş paketlerinin özet bilgileri ile katılacakları iş paketinin tam raporu, çalıştaydan makul bir süre öncesinde (yaklaşık 2 hafta) gönderilmiştir. Bunun dışında yine KOKAP projesi ile ilgili “www.kamagkokap.com” sitesinden genel bilgi edinebilecekleri belirtilmiştir. İş paketlerine ilişkin, çalıştay katılımcılarına gönderilen raporlar izleme kolaylığı açısından içindekiler, çalışma alanına ilişkin bilgiler, yöntem ve kullanılan teknikler ve bulgular gibi bölümlere ayrılarak gönderilmiştir.

Bu bilgilendirme ile birlikte her bir uzmandan, çalıştaydan ne beklediği ve kendilerinin hangi açılardan katkı yapabilecekleri üzerinde çok fazla yönlendirici olmadan ayrıca bilgi verilmiştir.

Çalıştayın açılış oturumundan sonra KOKAP projesinin genel tanıtımına yönelik sunum yapılmıştır. Burada amaç projeyi genel olarak tanıtmaya yanında, katılımcıların katıldığı iş paketlerinin KOKAP projesinin neresinde yer aldığı, diğer iş paketleri ile olan ilişkileri gösterilmiştir.

Bunun dışında çalıştaya konu olan iş paketleri dışındaki diğer iş paketleri de amaç, kapsam, yöntem ve elde edilecek bulgular açısından kısaca tanıtılmıştır.

İkinci oturumda ise katılımcılar kendi katılacağı ve katkı vereceği iş paketine yönelik ayrıntılı bilgilendirilmiştir. Burada her üç iş paketine yönelik olarak ayrı mekânlarda toplanılarak, iş paketi sorumluları tarafından iş paketlerinde yapılan tüm çalışmalar ve elde edilen bulgular sistematik olarak katılımcılara anlatılmıştır. Katılımcılar açısından anlaşılmayan ve açıklanması istenen konular sunum sonunda soru cevap şeklinde yanıtlanmıştır.

Çalıştay oturumları ise aynı gün öğleden sonra iki oturum halinde yapılmıştır. Oturumlardaki kolaylaştırıcılar, kolaylaştırıcılık konusunda eğitim almış ve uygulama deneyimi olan uzmanlardan ve proje dışından seçilmiştir. Kolaylaştırıcıların proje dışından seçilmesindeki amaç, tarafsız bir kolaylaştırıcılık yapılması ve proje ekibinden seçilecek kolaylaştırıcının yapılacak eleştiri ve değerlendirmelerde projeyi savunma riskinin ortadan kaldırılmasıdır.

Çalıştay oturumlarında, kolaylaştırıcılar gözetiminde, KOKAP projesinin çalıştaya konu iş paketleri ayrı ayrı mekânlarda katılımcılar tarafından tartışılmıştır.

Ortaya çıkan görüşler kayıt altına alınmış ve oturumlar bittikten hemen sonra sistematik bir doküman haline getirilmiştir. Bir sonraki gün ilk oturumunda bu görüşlerin, her iş paketi için ayrı ayrı geri bildirim yapılmış, tekrar katılımcılara sunularak değerlendirmeleri istenmiştir. Ardından belirtilen görüşler yapılan ekleme ve çıkartmalarla yeniden düzenlenerek, sistematik bir doküman haline getirilmiştir.

Bir sonraki oturumda ise tüm iş paketlerindeki katılımcılar tek bir mekânda toplanarak aralarından seçtikleri bir sunucu aracılığı ile kendi iş paketinin çalıştay çıktılarının sunumunu tüm gruba yaparak geri bildirimini tamamlamışlardır.

Elde edilen bilgiler ve görüşler iş paketi sorumluları ve iş paketinde görevli araştırmacılar tarafından değerlendirilmiştir. Bu çerçevede iş paketlerine yönelik tespit edilen eksikliklerin araştırma sürecinde tamamlanması hedeflenmiştir.

3.1. Çalıştay Takvimi

Çalıştay takvimi kapsam ve oluşturulan kurgu çerçevesinde tarihlendirilmiş ve aşağıda verilen çalıştay takvimi oluşturulmuştur.

KORUMA ODAKLI KIRSAL ALAN PLANLAMASI: BİR MODEL ÖNERİSİ (TÜBİTAK-KAMAG 1007 PROJESİ)

ÇALIŞTAY PROGRAMI 18-19 NİSAN 2013 TRABZON

Tablo 2: Çalıştay programı

1. GÜN: 18 NİSAN 2013 PERŞEMBE			
SAAT	ETKİNLİK		
9 ⁰⁰ -10 ¹⁵	AÇILIŞ/GENEL SUNUM (TAKDİM) * Açılış konuşmaları		PROJENİN (KOKAP) GENEL SUNUMU
10 ¹⁵ -10 ³⁰	ÇAY ARASI		
10 ³⁰ -12 ⁰⁰	ÇALIŞTAYA KONU OLAN İŞ PAKETLERİNİN SUNUMU (İDA 2.1 - İDA 2.2 - İDA 3.0 İÇİN AYRI AYRI SUNUM)		
	İDA 2.1 Kaynak Değeri ve Duyarlılık Analizi	İDA 2.2 Kırsal Alan Tipolojileri	İDA 3.0 Kırsal Gelişme Çerçeve Politikaları Oluşturma
12 ⁰⁰ -13 ³⁰	YEMEK ARASI		
13 ³⁰ -15 ⁰⁰	ÇALIŞTAY 1. OTURUM (İŞ PAKETLERİNİN AYRI AYRI TARTIŞILMASI)		
	İDA 2.1 Kaynak Değeri ve Duyarlılık Analizi	İDA 2.2 Kırsal Alan Tipolojileri	İDA 3.0 Kırsal Gelişme Çerçeve Politikaları Oluşturma
15 ⁰⁰ -15 ³⁰	ÇAY ARASI		
15 ³⁰ -17 ⁰⁰	ÇALIŞTAY 2. OTURUM (İŞ PAKETLERİNİN AYRI AYRI TARTIŞILMASINA DEVAM EDİLMESİ)		
	İDA 2.1 Kaynak Değeri ve Duyarlılık Analizi	İDA 2.2 Kırsal Alan Tipolojileri	İDA 3.0 Kırsal Gelişme Çerçeve Politikaları Oluşturma
19 ⁰⁰	AKŞAM YEMEĞİ		
2. GÜN: 19 NİSAN 2013 CUMA			
ZAMAN	ETKİNLİK		
9 ⁰⁰ -10 ¹⁵	GERİ BİLDİRİM (HER BİR İŞ PAKETİ İÇİN AYRI AYRI)		
	İDA 2.1 Kaynak Değeri ve Duyarlılık Analizi	İDA 2.2 Kırsal Alan Tipolojileri	İDA 3.0 Kırsal Gelişme Çerçeve Politikaları Oluşturma
10 ¹⁵ -10 ⁴⁵	ÇAY ARASI		
10 ⁴⁵ -12 ⁰⁰	GERİ BİLDİRİM (TÜM GRUPLAR BİR ARADA)		
	PROJENİN HERBİR İŞ PAKETİNE YÖNELİK ELDE EDİLEN OLUMLU/OLUMSUZ YÖNLERİNİN TÜM ÇALIŞMA GRUPLARINA SUNUMU		
12 ⁰⁰ -13 ⁰⁰	YEMEK VE GEZİ İÇİN HAREKET (SÜMELA MANASTIRI)		
13 ³⁰ -14 ¹⁵	YEMEK ARASI		
14 ¹⁵ -17 ⁰⁰	SÜMELA GEZİSİ		
17 ⁰⁰ - +	DÖNÜŞ VE SERBEST ZAMAN		

NOT: Bu programa katılımcı isimleri eklenmemiştir.

3.2. Çalıştay Başlıkları (Grupları)

Çalıştay başlıkları KOKAP projesinde programlanan ve 1. Çalıştayda tartışmaya açılacak 3 iş paketinden oluşmaktadır. Bu iş paketleri süreleri ve yapılacak çalışmaları büyük ölçüde tamamlanmış iş paketleridir. Bunlar KOKAP projesindeki süreç sırasıyla:

- * İDA 2.1. Kaynak değeri ve duyarlılık analizi
- * İDA 2.2. Kırsal alan tipolojileri
- * İDA 3.0. Kırsal gelişme çerçeve politikaları iş paketleridir.

3.3. Katılımcılar ve Seçilme Yöntemi

Çalışmaya katkı verecek katılımcıların seçilmesinde iş paketi sorumlusu ve araştırmacılarının önerilerine dikkat edilmiştir. Bunun dışında katılımcı sayısının belirlenmesinde ise bu tür çalıştaylarda çalışma veriminin artırılması açısından optimum sayılarda tutulması tercih edilmiş yine ayrıca araştırma bütçe olanakları da gözetenmiştir.

Bu bağlamda çalışmaya konu olan iş paketi başlıklarında yer alan katılımcı listesi aşağıda verilmiştir:

İDA 2.1. Kaynak değeri ve duyarlılık analizi : Prof. Dr. Aziz EKŞİ
Prof. Dr. Bayram SADE
Prof. Dr. Bülent GÜLÇUBUK
Doç Dr. Osman UZUN
Yrd. Doç. Dr. Aygün ERDOĞAN
Yrd. Doç. Dr. Ersin TÜRK
Dr. Fevzi AKBAŞ

İDA 2.2. Kırsal alan tipolojileri: Prof. Dr. Tüzin BAYCAN
Prof. Dr. Şinasi AYDEMİR
Doç. Dr. Kübra CİHANGİR ÇAMUR
Yrd. Doç. Dr. Binali TERCAN
Yrd. Doç. Dr. Erdem ERBAŞ
Yrd. Doç. Dr. Tolga ÇİLİNGİR
Şehir Plancısı Remzi SÖNMEZ
Şehir Plancısı Murat KASAP

İDA 3.0. Kırsal gelişme çerçeve politikaları : Prof. Dr. Cevat GERAY
Doç. Dr. Hacı KURT
Doç Dr. Murat KAYIKÇI
Yrd. Doç. Dr. Sabrina KAYIKÇI
Dr. Zühre Çelik ÇAM
Öğr. Gör. Hüseyin Gökhan ERKAN
İnş. Müh. Nazif TEKİNÖZ

4. ÇALIŞTAY GRUPLARI

4.1. İDA 2.1. Kaynak değeri ve duyarlılık analizi

İDA 2.1 Çalıştay Toplantısı

Katılımcılar.....	Prof. Dr. Aziz EKŞİ Prof. Dr. Bayram SADE Prof. Dr. Bülent GÜLÇUBUK Doç Dr. Osman UZUN Yrd. Doç. Dr. Aygün ERDOĞAN Yrd. Doç. Dr. Ersin TÜRK Dr. Fevzi AKBAŞ
ÇŞB Temsilcisi.....	Mimar Özen ABANOZ
Kolaylaştırıcı.....	Nuray KANSIZ
Kolaylaştırıcı Yrd.....	Doç Dr. Cenap SANCAR
Raportörler.....	Arş. Gör. Meltem DURAN Arş. Gör. Ertan DÜZGÜNEŞ

1.OTURUM

Aziz EKŞİ: Bu paketle ilgili değil ama genel olarak şu konunun altı çizildi. Kırsal kentsele eşdeğer sayan bir planlama yaklaşımı diye ülkemizde gerçekten kırsal alan 2. Sınıf olarak mı algılanıyor? Kimin gözünde, yasaların gözünde mi? Neden öyle bir vurgu yapıldı özellikle?

Kolaylaştırıcı: Şimdi belki öğleden önceki süremizi daha verimli kullanabilseydik bu sorulara orada yanıt aranabilirdi ama şimdi soruları alıp da sorulara alıp da cevap veren hem kişiler olmadığı için hem de formata da çok uygun olmadığı için.

Aziz EKŞİ: Ama aramızda içimizde bilen belki vardır.

Cenap SANCAR: Ben şöyle izah edeyim isterseniz. Bu çalıştayda ki amacımız yapılan çalışmanın sizler siz uzmanlar tarafından bir analizinin yapılması yani amacına yönelik, takvimine yönelik, kapsamına yönelik, sonuç ürünlerine yönelik bu kapsamda ne düşündüğünüzü almak istiyoruz, karşılıklı tartışmaya girmeden bizim ne yaptığımızı biraz da sizin gözünüzden görmek istediğimiz için. Bu cümlede de aslında şuradan bir sorun olarak gördüğümüz için kent gibi planlanmaması, tasarlanmaması gerektiğini yani imar planları hep kentsel alanların planlanmasına yönelik düzenlenmiş bir mevzuattır. Bu mevzuatı dikkate alarak köylerin planlanamayacağı yani kişi başına düşen yeşil alan bu kadardır, donatı alanları bu kadardır demenin doğru olmadığını bu alanları kendine özgü bir planlama yaklaşımı ile tasarlanması gerektiğini kaynak değerleri varsa korunması gereken yada varsa bunların hep değerlendirilmesi gerektiğinin planlamaya nasıl bir girdi oluşturacağını başka başlıklarda da tartışıyoruz. Bu başlık biliyorsunuz daha çok duyarlılık analizi üzerine yoğunlaştığımız bir başlıktı bu çerçevede sizlerin bilgisine başvuruyoruz.

Kolaylaştırıcı: Kaynak değerlerinin duyarlılık analiziyle ilgili iş paketindeki önerileriniz ve fikirleriniz.

Bülent GÜLÇUBUK: Kimse başlamayınca başlayayım dedim. Şimdi okumaya çalıştım ama tam da detaylı bir şekilde okuduğumu söylersem yalan olur. Bu çalışma gerçekten Türkiye açısından çok önemli. Şimdi burada aslında iki tane anahtar sözcük var. Birincisi kırsal alan tanımı burada kırsal alan tanımı üzerinde, mutabakatın sağlandığı bir ortam yok bu sadece bu proje için değil, Türkiye de neresi kırsal alandır bu konuda ortak bir görüşümüz yok ve yazılmış bir metinde yok. Ben 10. Kalkınma planı ve kırsal kalkınma komisyon başkanlığını yürütüyorum. Bizim orada en büyük sorunumuz orada kırsal alanın tanımını yapmak. Yani olay sadece demografik tanım yapmakta zorlanıyoruz, idari tanım, ekonomik, doğal, kaynak yani ne dersiniz deyin. Bu yüzden burada nasıl bir kırsal tanımından hareketle bir planlama yaklaşımı bu çok önemli bir vurgu olur. Bir diğeri bölgelerin kırsallığı, şimdi biz Türkiye de homojen bir tanım üzerinden gidiyoruz ama Türkiye'nin bölgelerinin koruması o kadar farklı nitelikler taşıyor ki, bölgesel bir kırsal alan tanımı olacak örneğin illerimiz Trabzon, Konya, Samsun, Mersin, Mersin'de ki kırsal alan tanımıyla Trabzon'dakiler, Konya'dakiler aynı olsun.

Buralara yönelik farklı bir tanımlama önerisi getirilecek mi, bir model oluşturulacaksa bunlar üzerinde durulması lazım. Bir diğeri ise bunu çoklukla söyledik sürekli yasalar değişiyor ama birde büyükşehir yasası çıktı. Bu yasayla bütün dünyamız altüst oldu ki bu projeyi de büyük ölçüde etkilediğini düşünüyorum. Büyükşehirler özellikle Konya, Samsun, Mersin. Trabzon da kapsama girdi mi hocam?

Cenap SANCAR: Evet girdi.

Bülent GÜLÇUBUK: Örneğin bu yasayla kırsal alanlardan kim sorumlu, doğal kaynakların kullanımından kim sorumlu? Bunlar bu planlama üzerinde nasıl bir etkide bulunacak? Bunlar çok önemli. Örneğin diyor ki bundan sonra valilik ile ilgili çalışmalarda izin valilikler tarafından verilir. Bir tanesi bu 16.082 köy, köy statüsünden çıktı mahalle oldu. Mesela bu planlama içerisinde bu yerleşimlere ne tanım vereceğiz? Köy köy mü diyeceğiz, mahalle mi diyeceğiz yoksa köy mü diyeceğiz. Burada biraz dikkate alınması önem taşıyor. Bu büyükşehir yasası üzerinde de çok ciddi durulması lazım yani ben birçok yere konferans vermeye de gittim orada da yakinen duydum diye söylüyorum bununla kırsal alan üzerinde ciddi tehditler çıkabilir, sınırlı avantajlar da çıkabilir, öyle yorumlayayım. Bir diğeri de koruma, ikinci anahtar sözcük. Şimdi ilk olarak neyi koruyacağız? Kim, nasıl koruyacak? Burada bu soruların yanıtlarını çok iyi vermemiz lazım. Model geliştirirken de bunların hepsini ayrı ayrı rafa koymamız lazım. Bir de Türkiye çok dinamik bir ülke. Ben kırsal sosyoloji derslerine giriyorum. Orada da şunu diyorum Türkiye 2023 yılına kadar göçebe toplum olmaktan kurtulamayacak. Çünkü hala nüfusun %50 si yer değiştiren bir ülkeyiz. Bu yüzden talepler değişiyor, ihtiyaçlar değişiyor. Bunlar sizin yaptığınız bütün planlar üzerinde etkili oluyor. Bu yüzden bu model farklı senaryolar öngörecektir mi? Örneğin Türkiye’de yasa ve erdem kadar BŞY ve bir derece kırsal nüfus kağıt üzerinde %9.4’e düşüyse de şuan 50.000 nüfus halinde duruyor. Şimdi BŞY geçmiş deneyimlerden de hareketle yeni göç kavgası çıkaracak kentlere doğru. Çünkü kırsal yaşam maliyetini yükseltecek düzenlemeler var içerisinde. Şimdi böyle bir senaryoda farklı bir bakış açısı var mı? Yeni kırsal nüfusu örneğin %20 aldık farklı bir ortalama olacak yani tam tersi kırsal nüfus 2023 yılında %5 e düşürülecek planda yeni bir ölçek, biraz farklı bir modeller zaten hep geleceğe yönelik geçmişin modeli çıkmaz. Bunun üzerinde durulabilir. Burada da özellikle değişecek ihtiyaçlarda kırsal faktörünün dikkate alınması lazım, turizm faktörünün, kentleşme faktörünün dikkate alınması lazım. Tabii Türkiye ekonomisi büyüdükçe doğal kaynaklar üzerindeki baskıda artıyor. Bu refah toplumunun da getirdiği bir şey. Mesela %5’lik bir ekonomi ülke büyümesi doğal kaynak kullanımında nasıl bir etki yapıyor? Şimdi Konya Havzasında özellikle şeker pancarı konusunda ciddi şekilde suyun kullanım tehdidi var. Örneğin kaçak kuyular vs. Buradaki baskı devam ettikçe su üzerindeki baskı koruma odaklı kırsal alan planlaması açısından öngörülebilir. Konu tabii ki biraz geniş, turizm-kentleşme faktörü var. Bir de Aziz Hoca’nın dediği gibi kırsal kentsele eşdeğer sayan bir yaklaşım, bunun biraz açılması lazım. Tam tersi AB ülkelerinde Amerika da kırsal alan artık yaşamın kapalı olduğu temiz hava, temiz doğa ama bizde kırsal eşittir geri kalınmışlık diye tanımlanmış bu yüzden de önemsenmiyor. Musa Bey kalkınma iktisatçısı bir şey vurgular. Türkiye gibi ülkeler açısından kırsal alanlar geri bırakıldığı için mi kırsal kaldı? Bunun tanımı sürekli olarak tartışılıyor. Buradaki eşdeğer biçimi nedir onu üzerinde durmak lazım. Birde burada da katılımcı arkadaşlar vardı ve biz bu yönetim kavramı üzerinde çok duruyoruz.

Böylesi bir planlama model önerisinde yönetişimin saç ayakları kim olacak, aktörler kimler olacak, aktörlere nasıl sorumluluklar düşecek ve kendi içlerinde nasıl bir iletişim ve işbirliği sağlanacak bunlar üzerinde durulursa büyük bir boşluğun doldurulacağını düşünüyorum ve ileriye yönelik de bir model olarak ortaya çıkabilir şu anda bunları söyleyebilirim.

Kolaylaştırıcı: Az önce hocamın da söylediği gibi bizler kaçmak istediğimiz yeri güzelleştirmeye çalışıyoruz, kentler gelişiyor ama yaşamak istediğimiz doğal ortamlar belki başka oturdumdan edindiğim bir fikirdi fakat sizde üzerinde durduğunuz için ve çok hoşuma gittiği için söyledim.

Bülent GÜLÇUBUK: Ben başka bir şey daha söylemek istiyorum. Arkadaşlarımda arzu ederse ben B.Ş.Y sınırın kırsal alan tanımına etkileri şeklinde bir makale sunumu var onu da paylaşabilirim. Yani madde madde bu yasa içerisinde madde madde hangi madde tarımda doğal kaynakları korumada neleri etkiler veya etkileyebilir bunların hepsiyle de alakalı bilgi var bunlar paylaşılabilir.

Kolaylaştırıcı: Cenap hocam sizinle bu konu üzerinde bağlantı kurar.

Bayram SADE: Ben doğrusu bu görevi kabul ederken de vaktim olmadığını söyledim ama madem TÜBİTAK, KAMAG var projede de görüşülüyor, projede birkaç defa önümüzden geçti. Bunlarla ilgili birkaç şey söylemek istiyorum.

Kolaylaştırıcı: Tabii ki buyurun.

Bayram SADE: Şimdi projede, herhalde 3 yıl önce ilk sunum belki de 3 yılı geçti. Bir süreç var değil mi?

Cenap SANCAR: 2008

Bayram SADE: Böyle bir süreç var. Bakın B.Ş.Y çıktı. Birçok projede başka yasalarda değişiklik oluyor. Projenin hedefi birden farklı bir konuma geliyor. Hakikaten bu bir sıkıntı. Hatta bazen bazı projelerin anlamı ortadan kalkıyor. Bizde orada ciddi sorunlarla karşılaşılıyor. Çünkü o zaman bu durumda ciddi bir yöntem değişikliğine, hatta bütçe değişikliğine sebep olacak yeni alanla ortaya çıkıyor. Şimdi burada bir proje önerisi var. Biz izleyicilerin önüne bu öneriyi koyuyoruz ve diyoruz ki gidin buna göre izleyin ve onlarda bunu dikkate almak zorunda. Şimdi izleyici geldiği zaman burada bu konuyu takip ediyor ve iki tane temel sorunla karşılaşılıyor. Biri buradaki yöntemin usulüne uygun olmadan değiştirilmiş olması. Biraz önce de söylendiği gibi yöntem de bazı değişikliklere ihtiyaç duyulabilir. Haklı olarak bilimsel bir yaklaşım da var, yöntemin bazı bölümlerinde değişiklik oluyor. Fakat izleyici bunu dikkate almıyor çünkü bizim usulümüze göre bu yöntemin izleyiciyle tartışılması ve sonuçta bu kararın değişikliğe gitmesi gerekiyor. Bu bir boyutu bir başka boyutu da izleyicinin kafasında bir başka yöntem oluyor geliyor diyor ki ben burada şunu beklerdim fakat önünde proje var, projeye yaklaşım tarzı var. Diyor ki benim kafamda şöyle bir yöntem var burada şunun vurgulanması lazımdı. Aslında projede olmayan birçok konuyu izleyiciler talep edebiliyor. Bize göre ikisi de sakıncalı çünkü orada bir mevzuat var, burada tabii ki değişiklik olabilir.

Değişiklik tamamen belli kurallar çerçevesinde olmalı yani kafamda düşündüm ya da tekil olarak karar verdim bunu değiştireceğim bu en başta ciddi sorunlara sebep olabiliyor. Biz izleyicileri dikkatle takip ediyoruz izleyicilerin kuraldışı ya da proje kapsamı dışında ki önerilerini dikkate almamaya çalışıyoruz. Bazen gözden geçiriyoruz nitekim buraya soruyoruz diyoruz ki böyle bir durum var ona göre bir yol haritası çizmeye çalışıyoruz. Birde karşılaştığımız en önemli sorun yani özür dilerim kesinlikle sizin şahsınızı kastetmiyorum. Şimdi müşteri kurum en başta bu projelerin önerilerini ibra etmiş, bu projede belli bir irade ortaya koyarak sunmuş oluyorlar daha sonra değişik sebeplerle müşteri kurumun bu işe ilgisi azalıyor. Bu sebeple idari değişiklikler oluyor ya da kurum açısından öncelikler değişebiliyor. Burada öyle bir durum yok en azından müşteri temsilcisi aramızda görebiliyoruz. Şimdi bu neye sebep olur birçok projede projenin yarım kalmasına ve çok ciddi sorunlara sebep

oluyor. Bu defa şöyle bir değişikliğe gidildi, birçok itirafla gelindi. Birisi hocam diyor biz önemli gördüğümüz projeyi alıyoruz, genel müdür arkadaşıyla görüşüyor bu iş oluyor ama alan ekip bunu içine sindirememiş oluyor. Baktım burada ciddi aksamlar var şöyle bir karar verildi şimdi önce biliyorsunuz yeni usulde öyle bakanlık önceliklerini ve çağrı başlıklarıyla ilgili bir çalışma yapıyor ve sonra TÜBİTAK buna dahil oluyor değişik teslimlerde bu tartışılıyor ondan sonrada bu çağrılar açıklanıyor ve daha sonrada süreç başlıyor. Burada müşterinin konuyu kişiselleştirmesi hedeflenmiş oldu. Bunlar hakikaten son derece önemli konular bundan sonra müşteri kurumun ihtiyaçlarının çağrıya çıkma şekli uygulaması bundan sonra böyle olacak.

Kolaylaştırıcı: Şimdi bu paketle ilgili önerileriniz var mı?

Bayram SADE: Bu konuyla ilgili bir cümleyle bir şey söyleyeceğim. Konu çok güzel, ismi de çok güzel geliyor. Yaşadığım bir hadiseyi anlatayım, Beyşehir Gölüyle ilgili. Burada da tam Beyşehir gölü var. Beyşehir Gölü bir depolama asıl adı Beyşehir Gölü depolaması diye geçiyor. Biliyorsunuz 1900'lerin başında uygulamaya konmuş bir sulama sistemi de var yani göl resmen işletme şeklinde görüye açılmış. Şimdi göl ile ilgili 2 temel karar alınmış. İlki kadastro mahkemesi; demiş ki gölün maksimum işletme kotu 1,5 m aşağı çekilmeli, Yargıtay onaylamış karar kesinleşmiş. Gölün seviyesini bunun üzerine çıkardığımızda olabilecek zararlardan o gölü işleten sorumlu. İkincisi tabiat varlıkları; o zamanki ismiyle şimdi değişti galiba Tabiat varlıkları koruma kurulu değil mi. Şimdi 2 ye mi ayrıldı.

Özen ABANOZ: Tabii şimdi 2 ye ayrıldı. Eskiden tabiat ve kültür varlıklarını koruma derneğiymiş şimdi Tabiat varlıklarını koruma genel kurulu oldu.

Bayram SADE: Önceki adıyla o kurum gölün minimum işletme kodunu 10121,03 m iken gölün korunması gayretiyle 10122,40 m'ye çekilmiş yani 1,5 m aşağıdan yukarıya doğru çekilmiş ve daracık bir aralıkta. Aslında birbirinden bağımsız iki kurul tarafından alınan bir karar ama aralık daralması ikisini de birbiriyle alakalı hale getiriyor. DSİ Konya da kuraklık kriz merkezine başvurdu dedi ki ben bu aralıkta bu gölü işletemiyorum, çünkü gölden suyu fazla salarsam olacak hukuki süreçlerden ben korkuyorum suyu zamanında salmadığım zaman taşımının da belli bir kapasitesi var bir defa taşkın riskiyle karşı karşıyayız. Şu an göl gerçekten tarihi bir zirve yapıyor, daha önce Beyşehir de suyunuzu salmayın dediler şimdi ise suyu açın su çok gitsin diye birçok sıkıntı var.

Şimdi bunun üzerine kuraklık kriz merkezi burada iki tane çevre mühendisi hocanın hazırladığı bir raporla alınmış daha sonra kuraklık kriz merkezi diyor ki konuyu daha geniş araştıralım diyor çevreci olsun, plancı olsun, biyolog olsun, haritacı olsun, değişik insanlardan bir kurul oluşturalım bir rapor hazırlatalım kurula tekrar müracaat edelim. Kurul çalışıyor göl hakikaten işletilemiyor. Yani DSİ'nin dediği kadar var. Buyurun siz işletin diyecek kadar vahim bir durum var ortada. Şimdi çalışılıp yeni bir rapor hazırlandı, yani korumaya mecraya çıkarmamak gerekiyor. DSİ başka bir şey yaptı mesela bunu kimse dikkate almıyor. Derebucak devalüasyonu yaptı neredeyse gölden aldığı su kadar göle su yığıyor. Göl resmen doldur boşalt barajı, baraj. Herhalde 170 m³ su giriyor. Gölden alınan suyun ortalama sı 300 m³ yani neredeyse giren su kadar çıkan su var. Bu raporda, ne DSİ'nin istediği yapıldı çünkü eski kodu 10121,03 m diyordu nede işletmeyi kolaylaştıracak ama çevreyi de dikkate alacak bir rakam üzerinde uzlaşıldı. Şu an ilgili kurula gönderildi bu rapor. Burada şunu diyorum Burada Beyşehir Gölü var içeriğini okumadığım başka korumalar da var yani bu proje heyetinde çok farklı disiplinlerden kişiler var bunun hata olarak görüleceğini

sanmıyorum. Fakat bu konuyu sadece bir açıdan görmemek lazım, bu konunun her yönünü rapora yansıtılmak lazım. Suyu ilgili bir şey var yer altı suları çekiliyor, bu bölgede bu gerçek doğru son 40 yılda 20 m ye yakın düşüşler olmuş.

Kolaylaştırıcı: Hangi bölgede hocam?

Bayram SADE: Konya da, fakat hızlı bir toparlanmayla son yıllarda düşüş eğilimi azaldı. Çünkü o bölge teknolojiye de açık, mesela damla sulama çok ciddi yaygınlaştı şu anda Karapınar da damla sulamanın olmadığı mısır ya da ayçiçeği tarlası göremezsiniz. Türkiye de böyle bir görenek yok. Bu yönü görülüyor yani teknolojinin kullanım düzeyini de iyi izlemek lazım. Mesela Karapınar'ın çok kötü bir şeyi var. Suyu aşırı şekilde tüketiyor, Karapınar mısırın en fazla ekildiği ilçedir ama salma suyla sulama yapan üretici bulamazsınız. Ayçiçeğinde de bu böyledir. Gelişmeler var, bu konulara çok yönlü bakmak lazım.

Kolaylaştırıcı: Bazı tehdit konuları bizi farklı bir yöne götürebiliyor değil mi?

Bayram SADE: Onun için çok yönlü bakmak lazım. Bu proje böyle bir proje. Ben ekibi tebrik ediyorum. Hakikaten böyle bir çalışmayı biz oturduğumuz yerden inceleyip eleştiriler yapıyoruz. Çalışma gerçekten zor o yüzden tebrik ediyorum.

Osman UZUN: Koruma odaklı kırsal alan planlaması bir model önerisi isme baktığımızda sanki konuştuğumuz herhangi bir konuyu gibi geliyor. Fakat detaylara girdiğimizde içeriğe baktığımızda insanı heyecanlandırmaya başlıyor. Öncelikle ben bu ekipte çalışan arkadaşlara teşekkür etmek istiyorum. Gerçekten de özverili bir çalışma olmuş. Bir de şöyle bir sorun var. Farklı yerlerden, farklı kişilerin meslek disiplinleri var ve hepsini bir potada eritip bir rapor oluşturuyorlar, yani bu tip bir çalışmanız olduğunu biliyorum yani Konya'dan var, Karadeniz'den var, Samsundan var Trabzon dan var.

Kolaylaştırıcı: Ve içinde farklı farklı bölümler var, şehir planlama, peyzaj mimarlığı gibi.

Osman UZUN: Evet kesinlikle şimdi oraya da geleceğim. Bu bağlamda organizasyon gerçekten güzel olmuş. Beni asıl heyecandıran kısmı bu çalışmanın amaçlarının gerçekleştirilmesinde interdisipliner bir ortamın sağlanması. Temelde mekânsal planlama daha çok önemseydiğimiz bir konu bir şehir bölge planlamasının, bir mimarın, bir peyzaj mimarının ortak bir amaç etrafında bütünleştirilmesi ve kentin bilgi ve birikimlerinin işin mekânsal ve planlama boyutuna aktarılması çok iyi bir çalışma ki ilerde çok daha iyi bir aşamaya gelecektir. Tabii burada genel olarak gözlemlere baktığımızda alanın doğal ve kültürel verilerinin irdelendiğini görmekteyiz. En azından burada okuduğum kadarıyla belli bir yöntemsel çerçevede elde edilmiş o çerçeve içerisinde tüm bu bilgileri toparlamışlar. Tabii duyarlılık analizi tarafına geldiğimizde peyzaj planlamaya örneğin çok farklı yaklaşımlar var. Bizim daha önce uygulamış olduğumuz bazı yaklaşımlar var. Bazı arkadaşlarımız biliyor örneğin Konya da bir projemiz oldu, orada peyzaj fonksiyonları üzerinde durduk bir de KAMAG'ın bir projesi olan peyzaj 44 projesi, duymuşsunuzdur muhtemelen orada özellikle peyzaj fonksiyonlarının ortaya konulduğu, isim olarak da il ölçeğinde peyzaj karakter analizi ve turizm-rekreasyon açısından değerlendirilmesi olarak geçen ve gerçekten de kırsal da mekanın planlanmasına ve yönlendirilmesine önemli girdiler sağlamıştır. Buraya geldiğimizde yine peyzaj planlama da farklı bir yaklaşımın kullanıldığını görmekteyiz. Duyarlılık

analizlerinin ortaya konulduğu burada analitik hiyerarşi sürecinin kullanıldığı ve bunların kısa sürede kotarıldığı bir çalışma. Tabii sonuçta amaca giden yolda farklı yöntemler var, yani daha iyi altyapı oluşturulmuş ve bunların hepsini birleştirdiğimizde de bir taraf da TÜBİTAK bir taraf da Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve Orman İşleri Bakanlığı çok güzel bir sinerji oluşmaya başladığını görmekteyiz. Yani bunu ekipten bazı arkadaşlarla konuştuk diğer oturumlarda olanlarda da aynı sinerjiyi hissediyoruz artı şunu da görmeye başladım bir şehir plancısı arkadaşım, bir peyzaj mimarının gereksinimini ya da bir mimar arkadaşımız diğer meslek disiplinlerine gereksinime ihtiyaç duymaya başladı ki bu da tam bizim ülkemizin özellikle de mekânsal planlama da en çok ihtiyaç duyduğumuz noktalardan bir tanesi. Yani mekanı planlarken ekolojik duyarlılıkları dikkate almadan sadece kişiyi veya ögeyi ön planda tutmak yada sade yapı yol ve çevresine bakmak bizi bir yerde sıkıntıya sokuyor. Yani burada o tarz bir gelişimde diyalog oluşmaya başlamış olması benim adıma çok sevindirici.

Kolaylaştırıcı: Yani bir üstünlük sağlama yok bir araya geliyoruz. Ortak noktada çalışılıyor ve işbirliği dediğimiz Türkiye'nin en büyük sorunu olan bir araya gelmeyi burada görüyoruz en olumlu yanları.

Osman UZUN: Kesinlikle. Muhtemelen bu proje bittikten sonra da uygulamaya farklı bölgelerde farklı projelerde aktarılmaya başlanırsa ülkemiz adına çok güzel süreçlerin doğacağına inanmaktayım. Bir örnek model olarak oldukça önemli.

Bülent GÜLÇUBUK: Peki, ben bir şey sorabilir miyim bir zorunluluk var mı proje de ortak bir nokta da uzlaşmak gibi bir zorunluluk var mı, olabilir mi?

Kolaylaştırıcı: Yok hayır. Ben hocamızın söylediklerini toparlamak bağlamında söyledim.

Osman UZUN: Şöyle bir baktığımızda diğer raporları da şu anda göremedik ama Cenap Hoca var Ahmet Hoca ile de konuşacağız yani bir yaklaşım açısından diğer gruplarda neler yaptı en azından bakma şansımız olursa biraz daha farklı bakacağız olaya.

O bağlamda onlara da bakabilir miyiz diye tekrar yöneltmek istedim. Çünkü karşılıklı alışverişle amaç doğrultusunda çok güzel bir sinerji oluşturmaya başlamış görülüyor. Biraz daha detaylı olarak baktığımızda birkaç şey söyleyebilirim. Örneğin bu haritalarda gerçi arkadaşımızla konuştuk bazılarında yapılmış ama renkler üzerinde bir harmoni sağlanabilir. Örneğin Konya da yapılan haritaların renkleriyle Karadeniz de yapılan haritaların bazı renkleri lejant da farklı renklerle ifade edilmiş. Orada bir dil birliğinin sağlanması çok güzel ve verimli olacak diye düşünmekteyim.

Bayram SADE: Hocam bu sizin dediğinizi de zaman zaman izleyiciler de rapor ediyor fakat son raporlarda daha iyi bir gelişme olduğunu söylediler. O tabii kolay bir şey değil ama gelişme olduğunu sonra tekrar raporlarda söylediler yani gerçekten önemli bir şey.

Osman UZUN: Bu haritalar üzerinde ülke koordinatlarını eklediğimiz bir modül var aritmetik orada o koordinatlarda eklenirse harita çok daha verimli hale gelecek diye düşünmekteyim. Muhtemelen konulacaktır ama bir çizgisel ölçeğin olması lejant açısından verimi oldukça artıracak diye düşünüyorum. Yani şekilsel olarak baktığımızda. Duyarlılık analizi dediğimizde az önce de bahsettiğim gibi peyzaj planlama da veya farklı peyzaj alanlarında kullanılan yöntemlerin bir tanesi. O konuda farklı bir bakış açısı da getirmiş yani daha önceki projelere ek olarak. Örneğin burada kullanılan girdiler doğrudan mevcut verilerden alınabilecek girdiler.

Yani belki de özellikle tasarlandı bilemiyorum başka bir yerde kullanmak istediğinizde o bilgileri çok rahat bir şekilde işte farklı kullanımlar uygulayabilecek bir aşama olarak da görülüyor. Bugün itibarıyla bu da bir avantaj olarak görülüyor. Sabahki sunumda Öner Hocam süre kısıtlamasından bahsetti çok farklı yaklaşımlar ve analizler yapılabilirdi. Projenin ileriki evrelerinde de kaynaşmalar sağlanacak zaman ölçüsünde farklı yaklaşımlar sağlanacak diye düşünüyorum. Bir şey aklıma geldi biyoçeşitliliğe ilişkin kısmı hazırlarken arazide acaba bilgi yapıldı mı ya da flora ve faunadaki hocalarımız yoksa doğrudan mevcut veriler üzerinden mi gidildi. Birde yine çalışmayı irdelerken özellikle çıktı paftalarında bu kaynak veri gösteren haritalarda şunu gördüm ben kaynak verinin akarsu yakın civarında toplandığını gördüm bunu daha önce bizim peyzaj planlama konusunda çalışan duayenlerden Amerika'dan veri isteyen bir hocamızın çizgisel koridorlar yöntemi var acaba belki burada da yine yol aksları bulunup akarsular ve yakın civarında kaynak verilerin toplamının vurgulanmasıyla pekiştirilebilir diye düşündüm. Birde şöyle bir soru geldi aklıma orada neye göre karar verildi bilemiyorum ama STATİP yani sorunlu taban alanlarının tespiti ve geliştirilmesi projesinde bir veri tabanı kullanılmış. Birde Corine var Orman ve Su İleri Bakanlığının kullanmış olduğu arazi örtüsünün saptanmasıyla ilişkin bir proje. Şimdi acaba burada Statip ve Corine arasında bir değerlendirme yapıldı mı? Neden Statip seçildi? Onun belki bir yerde açıklığa kavuşturulması ya da en azından sonuçlarda işte Statipin olması Corine göre şu avantajları sağlamaktadır ya da Corine şu sebepten dolayı tercih edilmemiştir gibi bir ayırım en azından mekânsal planlama çalışan farklı disiplinlerinin aklındaki bazı soru işaretlerini giderecektir diye düşünüyorum.

Özen ABANOZ: Hocamın dediği gibi bu proje bir kamu araştırma programı sonucunda elde edildi yani proje başlığı kamu araştırma programı TÜBİTAK'ın yaptığı bir kamu araştırma programı yani bakanlık ihtiyaçları belirledi. Toplantıda bakanlığın ihtiyaçları akıl adamlarla tartışıldı. Ondan sonra ortaya çıkan bir projedir bu.

Kırsal planlama bizi de BŞY sonra çok ciddi endişelendirdi. Kırsal planlama çok uzun zamandır konuşulan bir konu bizimde mevcut yoklama yasamız yönetmeliklerimizde kırsal planlamanın birlikte yürüyemeyeceğini gördüğümüz için karara verildi. Zaten uzun zaman aldı. İşte TÜBİTAK'ın kabul etmesi de Bayındırlık ve İskân Bakanlığı araştırma programıyla bir kabul sonucu kabul etti. Bize daha kolay kaynak verdiler. İkincisi genelde veri toplama ve veri analizi etme bazında baya iyi çalışılmış. Peyzaj planlamada eksiklikler olabilir onlardan bahsetmiyorum ama gördüğüm bir eksiklik tipoloji ile bağlantısı kurulmamış sabahki sunum erken bitince diğer oturumlara da geçtim fark ettim orada da eksik bulunmuş. Yani her konuştuğum kişi bana niye böyle bir çevre analizi kaynak duyarlılığı koruma amaçlı bir planlama diyorsunuz ama korumayı göremiyoruz planlama da dediler. Zannediyorum tipolojiyi seçerken de belki de daha detaylı ülke bazında ulusal düzeyde tipolojiyi kurarken ki şeylerde kaynak analizi yok yani genel bir kaynak analiziyle verilmiş. Yani çok derin kırsal olmayan bir şey koruma odaklıysa derin kırsala girmesi gerekecek yani bu bağlantının kurulması gerektiğini düşünüyorum. Daha doğrusu böyle bir algı edindim.

Fevzi AKBAŞ: Bende Osman Bey'in bıraktığı yerden konuya başlayıp Statip ve Corine programlarının tercihinde bence bu konuda proje de bir hata yapıldığını düşünüyorum. Çünkü Corine hazırlama süreci AB kriterleri neydi? AB resmi arazi sınıflama şeyiydi, son sınıflama biliyorsunuz 2006 da bitti şimdi Çevre ve Orman Bakanlığı web sitelerinde yayınlanıyor ve uydu görüntüleriyle doğrulaması yapılmış ve bununla ilgili çok yayın var. Arazi de %90 üzerinde doğruluk 1. 2. 3. seviyesi olan bir sınıflama ama Statip Tarım

Bakanlığının kendi içinde yaptığı bir şey tam gelişimini tam tamamlamamış ve 1 /25000 topografik haritaları Ankara'dan alıyorlar tabii tarım il müdürlüğüne gönderiyorlar il müdürlüğü araziye gidiyor işte arazide hangi kullanım türü var. Bunun 3 sene içinde arazi çalışmasında yapılması mümkün mü, değil tabii. Ben nasıl yapıldığını sordum, Konya'da ki tarım müdürlüğüne gitmişler köylerin minarelerine çıkmışlar bakmışlar, yaklaşık sınırı çizmişler, bunu uydu görüntüleriyle düzeltmişler 2009'dan sonraki versiyonları Statip in düzeltmeleri çok daha doğru çünkü tarım bakanlığı İTÜ ile merkez kuruyor. Statip in 2009'dan sonraki versiyonların da ki düzeltmeleri çok daha doğru çünkü tarım bakanlığı bir merkez kuruyor spot uydu görüntülerinden ve 10 m de mekânsal çözünürlükte ve görüntüleri şuan almaya başladılar 2010 arşivi alındı 2012 alındı 2014 alındı. Tarım Bakanlığı bu görüntülerle Statip i şu anda güncelliyor. Corine' e benzer lejant sistemini de oturtmuş ama 2009 öncesinde kullanılan Statip verisi yani arazi faktörünü hiçbir zaman bulamazsınız yani orada ben bunu bize gönderilen haritalarda da göstereceğim, üretilen bazı şeyleri tespit ettik. Veri tabanında hata var, isimlendirme de hata var. Mesela Erdemli İlçesi 83. sayfada bakın birçok yer lejantta orman diye geçiyor birde Erdemli İlçesi biyolojik duyarlılık haritasına bakın ormanın 10 puan alması gerekirken Erdemli 'de 10 puan alan yer yok aynı şekilde Cihanbeyli'ye geçiyorsunuz orman olan yerler gözüküyor lejantta ama haritaya geçiyorsunuz yine 10 puan alan yer yok. Bu haritaları isterseniz tek tek inceleyelim, ben içeriklerine baktım. Bu şeylerde sıkıntı var yani bunu hocamla da paylaştım. Mesela Cihanbeyli seçeyim toprak zayıflığı sanırım yapımla ilgili bir şey o 1 ve 3. Seviyeler karışmış Cihanbeyli de 8. Sınıf arazi gözüküyor ama orası 8. Sınıf arazi yani orada bir karışıklık var.

Tespit ettiğim bir şey daha var koruma duyarlılık haritalarında da aynı sıkıntı var mesela orman mutlak koruma şeklinde çıkması gerekirken 5 puan alması gerekirken 10 puan almış buralar. Koruma duyarlılık ve biyolojik çeşitlilik hesaplamasında burada en yüksek % 60'a %50'ye yakın ama haritalarda hata var(tekrar dinle) Bu haritalarınızın veri tabanında ya da isimlendirmelerinde hatalar var. Bunların not alınıp incelenmesi lazım, gözden geçirilmesi lazım.

Özen ABANOZ: Onlar zannediyorum ki bizim raporda da yazılmış.

Fevzi AKBAŞ: Ben tek tek inceledim ya veri tabanı isimlendirmesinde ya da gerçek veri tabanında bir sıkıntı olabilir. Skorlamalar da doğru değil yani detaylı olarak incelenmeli yapan arkadaşlar tarafından.

Osman UZUN: Cenap Hocam raporlar farklı mı? ...(?) Haritalarla, bize gönderilen ile onun arasındaki fark ne olabilir?

Kolaylaştırıcı: Herkese aynı rapor gönderildi. Değil mi hocam?

Bayram SADE: Çıktı alırken bir karışıklık olabilir, birkaç sayfa karışmış olabilir.

Fevzi AKBAŞ: Altında ekolojik duyarlılık diye bir bölüm başlıyor. Haritalar var içlerinde.

Kolaylaştırıcı: Tamam öneri olarak yazıldı. Gerekirse sizinle sizlerle irtibata geçilir. Değil mi hocam?

Fevzi AKBAŞ: Kaynak duyarlılık ile ilgili haritalar da orman olması gereken yerler faktör haritalarında o skoru almamış yani

Cenap SANCAR: Başlıklar halinde not alırsanız.

Fevzi AKBAŞ: Bakabiliriz de hocam.

Kolaylaştırıcı: Yani eğer yeterse burada da yazdırabilirsini. Süremiz de var.

Fevzi AKBAŞ: Konya'yı inceledim, Erdemliyi inceledim ben şimdi bakın, biyolojik duyarlılık haritasında ormanın alması gereken bir önceki tabloda ormanın yüksek skor alması gerekirken hiç skor yok yani sadece nokta skor görünmüş. Corine sınıflamasına bakın Erdemli de iğne yapraklı orman var Corine kodu 3002 mesela bu aldıkları Statip de ormanı sadece tek bir kodla giriyor, Corine de 1. Sınıf var, 2. Sınıf var, 3. Sınıf var. 3 sınıfa kadar 1. Ve 2. Sınıfta % 90'ın üzerinde arazi doğruluğu olan 3. Sınıf da biraz düşüyor tarım alanlarıyla diğer alanlar karıştığı için uydu görüntülerinde ayırt edememişler, ama Statipi 2 sene sonra kullanırsanız belki çok mükemmel olacak çünkü spor görüntülerinden veri almaya başlamışlar. Ama şu anki kullanılan veride bir sıkıntı var.

Cenap SANCAR: Şimdi kusura bakmayın ben müdahil olmak istemiyorum ama şimdi ben bu 2.1'in dışında bir başlıkta görev alıyorum.

Bu dediklerinizin biz de gözlemine yaptık ama uzmanlar tarafından bunların gözlemlenip deklare edilmesi bizim açımızdan da önemli. Eğer eksiklik görüyorsanız gerçekten peyzajcılar kadar yatkın değilim belki bu analiz sürecine. Çünkü olumlu-olumsuz yönleriyle değerlendirmek istiyoruz. Yani yöntem ve uygulama açısından da olabilir bunların hepsini genel bir şekilde sunacağız. Burada alınan başlıkları genel bir sunum olarak diğer arkadaşlarla da paylaşacağız çünkü bu sonuç itibarıyla çalıştay sıkıntısı olarak bakanlığa sunulacak, çıktı rapor olarak sunulacak. Biz mümkün olduğu kadar spor başlıkları veriyoruz, yazmaya çalışıyoruz ama onları son yarım saatte düzeltmemiz sizin cümlelerinizi yazıp yazamadığımızı algılamamız gerekiyor doğru aktarıp aktaramadığımızı. Bu anlamda bir check-in gerekiyor. Bunu da hep birlikte yaparsak çünkü rapora girecek yanlış olmasın. Meslek disiplininiz ve uzmanlığınız açısından doğru bilgi aktaralım istiyoruz. Onun içinde bu sürecin sonunda her iki tarafta da yazılan şeyleri bir check-in yapacağız.

Kolaylaştırıcı: 2. oturum zaten, hatta yarın sabah bile yapacağız. Bir check-in yapılması gerekiyor yani

Ersin TÜRK: Özellikle ekolojik duyarlılık analizi başlığı altında duyarlılık diye başlayıp orada giriş kısmının altında amaç programlarının bir parçası olarak AHP ifade ediliyor. Aslında AHP multi-objective decision making konusunun 2 tane alt başlığı var.

1. Multi attributed decision maker
2. Multiobjective decision making

AHP multiattributed decision altında bir teknik oysa bu ...(?) programının altında olduğu ifade ediliyor. Dolayısıyla aktarırken orada yanlış bir ifade var, mutlaka düzeltilmesi gerekiyor. İkincisi aslında AHP'nin temelinde 2 li karşılaştırma var. Bu yöntemden çok bahsedilmiyor burada detaylı bir şekilde bunu anlatmak gerekiyor. Üçüncüsü şimdi burada 8 tane faktör var eğitim, su gibi 8 faktör var. Fakat bu faktörlerin nasıl tespit edildiğine yönelik literatürden mi

bulundu yoksa ekip kendisi mi belirledi bununla ilgili bilgi vermiyor. Dolayısıyla bunu da mutlaka netleştirilmesi gerekiyor. Mesela ben bir şehir plancısı olarak arazi kullanı türünün önemli olduğunu düşünüyorum, önemli midir, bitki örtüsü önemli midir, plan kararı önemli midir yani plan kararı açısından? Dolayısıyla yani diyelim bir orman arazisiyle bir tarım arazisi üzerinde ki bitki çeşitliliği önemli midir? Dolayısıyla bu faktörlerin yeniden tartışılması gerektiğini düşünüyorum. AHP de karşılaştırma yapılmış fakat bunun nasıl bir yöntemle yapıldığı açıklanmıyor. Yani uzmanlar deniyor ama bu uzmanlar kim bir grup olarak ya birey olarak puan vermesi gerekiyor ya da bir grubun bir araya gelerek tamamen bir uzlaşmayla bu puanları vermesi gerekiyor. Bunu kimler yaptı, öğretim üyesi miydi? Akademisyenler mi ya da profesyoneller mi? Kaç kişilerdi? Bunların açıklanması lazım. Şimdi benim açımdan bir diğeri de bazı şeylerde diyelim ki, biz eğitimde planlama da bazen 5, 6 tane sınıfa alırız eğimi. Bunu çok aza indirgediğimizde de çok fazla olduğunda da sorun olur. Şimdi eğitim açısından baktığımda literatür açısından 3 tane sınıflama örnek veriyor. Bu 3'ünde de 2 tanesinde de 6 tanesinde de 5 tane farklı alt sınıflar var fakat bizim kullandığımız yöntemde 3 e düşüyor. Yani çok aza indiriyoruz, şimdi bu neden böyle oluyor, bunun açıklanması lazım. Acaba gerçekten de peyzaj açısından 3'e inmesinin handikapları var mı bence bunun kesinlikle tartışılması gerekiyor. Çünkü bunun 5 ya da 6 tane olması AHP de kullanılan yöntem açısından ya da bizim sonuç ürünümüz açısından bir kısıt değil bu dolayısıyla 5-6 tane de olabilirdi yani bunların hepsini bir potada eritmek 20 nin üstünde olduğunda da bir potada eritiyoruz. Bu doğru mudur yanlış mıdır tartışmak azlım. Çünkü sonuçta 5 tane sınıflı duyarlılık analiz paftası oluşturuyoruz burada da bir sıkıntı yok. Bence bütün faktörlerde sınıfları sadece 3'e ayırmak teknik açıdan doğru değil.

Peyzaj açısından peyzaj açısından gerekiyorsa 5 bazen 6 hatta daha fazla da olabilir çünkü biz 1 ile 10 arasında puan veriyoruz. Gerektiğinde 2 de verebiliriz 5 de verebiliriz. Bir diğeri şimdi bu puanları veriyoruz ama mesela bazıları 1, 5, 10 veriyoruz şimdi şöyle bir şey olsaydı diyeli fuzzy ki birçok alanda kullanılmaya başlandı çünkü bu sınıflamada işte biz bir öğrenciye 50'nin altında alınca bırakıyoruz 50 nin üstünde alınca geçiriyoruz yani 49 ile 1 aynı dolayısıyla bunu hep sorunlu görüyorum. Dolayısıyla fuzzy bunu engelleyen bir şey acaba sadece sayısını arttırmak fuzzy olmayabilir ama sayısını arttırmak sorunu çözer mi buda tartışılması gereken şeylerden bir tanesi. Haritalarda renkler ayrıldı hocam böyle bir açıklama vardı.

Ersin TÜRK: Şöyle bir şey var sonunda bir puan elde ediliyor. Toplam ağırlık oluyor orada en az puanı alan gridin puanıyla en yüksek olan kaç ve o arada bu gridlerin dağılımının puanları ve sınıflar neye göre ayrılıyor. Yani biz 3'e göre sınıflara puan verdik sonra topladık bunları bu total gridlerin her birinin bir değeri var biz bunları nasıl sınıfladık neye göre sınıfladık yani kritik eşitlem midir oda belirsiz 5'e ayırdık nasıl ayırdık? Onu da tartışmak gerekiyor. Şimdi bir de mesela erozyon konusu var AHP çalıştığım için bir su erozyonu bir de rüzgâr erozyonu var. Su erozyonunda 3'lü bir sınıf birde 4'lü bir sınıf var rüzgâr da var sonra bu ikisi birleştiriliyor ve şöyle bir sınıf oluşturuluyor az su erozyonu as rüzgâr erozyonu olan sonra orta derecede su-rüzgâr olan ve en altta her ikisinin de yüksek olduğu ama mesela diyelim ki biri yüksek biri düşük o ne oldu? Yani o belirsiz kalıyor. Diyelim ki su erozyonunda şiddetli ama rüzgâr erozyonunda en az ne oldu? Onu hangi sınıfa koyduk belirsiz ve AHP bu alt faktörlere izin veren bir yöntem. Yani erozyon dersiniz altına su erozyonu altına toprak erozyonu dersiniz ikisini de yine pairwise comparison yaparsınız sonra oradan bir puan elde edersiniz yani yöntem o açıdan da çok esnek yani dolayısıyla onu getirip hepsini bir potanın içine attığımızda aslında orada bir soru işareti kalıyor nasıl bir çözüm üretilir diye birde pairwise comparison yapılırken uygunluk indeksi bu çok önemli ondan hiç bahsedilmiyor ne

çıkacağı belirsiz. Birde şimdi ben uzman değilim ama raporu okuyunca biraz araştırayım dedim. Dağcılığa ilgim olduğu için de biliyorum. Mesela 1800-2000 rakımlarında ağaçlar yok olmaya başlıyor, buna sanırım alpin diyorsunuz o tür bitki oluyor ama biz buna baktığımızda internetten araştırmıştım Akdeniz de 2000-2100 m civarında doğu Karadeniz'de 2000-2050 m arasında ağaçların artık bittiğini bitkilerin olduğunu fakat bizim yöntemde mesela 1200 m var 0-800 m 800-1200 m 1200 m den sonra ne olduğu belirsiz. Yani bence buradaki asıl sorunların çıkış noktası bunu 3'e ayırma kaygısı oysa 1-10 arasında puan verebiliriz. Dolayısıyla 2000-2000 üstü denilebilir. Bir de bir şey daha var. Duyarlılık paftasında Çarşamba da baraj alanı mesela bir duyarlılık açısından bir mekân olarak algılanıyor ve ona puan veriliyor ve Konya ekibi gölü göl olarak alıyor Karadeniz Bölgesi için yapılan çalışmada duyarlı hassas duyarlı olarak çıkarken, diğer ekiple göl olarak görülüyor dolayısıyla o dil birliğinin de sağlanması gerekiyor birçok açıdan.

Aziz EKŞİ: Çok önemli bir çalışma olduğunu söylemek istiyorum. Bu projenin de sanıyorum en önemli paketi çünkü bütün politikaların buradaki verilerin kalitesinin ne kadar yüksek olduğuna bağlı o nedenle en can alıcı noktası. Arkadaşların da dediği gibi 8 tane kriter konulmuş, ben olsam bu kriter sayısını azaltırdım mesela 8 i 5 e indiririm orası tartışılabilir. Ama buna karşılık puan skalasını yeniden gözden geçirdim kesinlikle.

Bizde gıdaları analizini yapıyoruz mesela bizim sistemde 9-7-5-3 diye gider 3 hiç verim yoksa yada kabaca bir tanımlamadır en kaba tanımlamadır 3'lü skala ama 5 puanlık skala biraz daha veri varsa alabileceğiniz o zaman 5 ile 4 arasını tanımlayabiliyorsanız 5 ile 4 ü tanımlayabiliyorsanız yada veriler o kadar iyiyse yada deneyimliyseniz o zaman 5 i kullanırsınız daha da deneyimliyseniz 7, en çok veriler sizi 9 ile 8 i ayırmaya götürebiliyorsa o zaman 9 kullanırsınız ama burada 3 kullanılması bana göre gerçekçi değil 5 kullanılması daha doğru olabilir birde niye 1,5,10 kullanılıyor da aslından 1,2,3 gibi bir şey de kullanılabilir çünkü bir türlü ...(?) alınmıyor, en sonuç ta daha farklı kullanılabilir. Eğer 3 farklı şeye ayrılıyorsa 1, 2, 3 diye tanımlamak daha doğru olur çünkü orada 6 ile 9 arasına 10 veriyorsunuz değil mi? yani çok geniş bir skala o nedenle kriterlerin düşürülmesi ama puan aralığının 1-5 arasında yapılmasının doğru olacağını düşünüyorum. Örneğin yola yakınlık 3 puan, köy yoluysa 1 puan şehirlerarası yol ise 5 puan halbuki burada uzaklık da önemli bence alanın o yola uzaklığı da bence bir kriter olarak alınmalı. Biyolojik çeşitliliğe gelemim tabi her canlı bizim için önemli ama bazı bitkilerin daha önemli olduğunu söyleyebiliriz ne bileyim bazı yabani ...(?) mantarlar, tıbbi bitkiler bence bunların yetiştiği alanlar diğer alanlarla eşdeğer olmamalı, farkını ortaya koymalı mesela çam balı Türkiye'ye özgü Marmaris ve çevresinde ve Yunanistan'ın çok dar bir alanında şimdi o ormanlık alanlar diğer alanlardan farklı olmalı çünkü yok başka bir yerde. Bence bunun yolu da skalanın 1-5 arasında olması 1-3-5 diye puanlanması buna karşılık kriterlerin eğitimle erozyon arasında ilişki vardır mutlaka yada toprak sınıfıyla bunlar tartışılabilir ama bu kadar kriter yerine daha aza indirgenip diğer taraftan da 5'li puan skalasının daha gerçekçi olacağını düşünüyorum. Ama Türkiye'nin geleceği açısından çok özel bir çalışma, bundan sonra birçok uygulamaya rehberlik edecek bir çalışma, bu nedenle bu çalışmayı destekleyenleri kutlamak istiyorum.

Aygün ERDOĞAN: Ben aslında şöyle 3 ana başlıkta söylemem gerekenleri özetleyeceğim öncelikle raporun içerisinde nitelik, veri, içerik ve bilgi açısından bu aşamada ne derece gerçekleştirilebilir bilmiyorum ama mutlaka değişmesi, düzelmesi gereken noktalar var. Bunun dışında format ve biçimsel düzeltmeler var ki bunlar daha kolay 3. olarak belki bu aşamada yapılamayacak ama yapılırsa nasıl daha iyi olurdu ya yönelik bir sınıflandırma içerisinde söyleyeceklerim var öncelikle pek çok veri toplanmış ama bu verilerin bir şekilde

raporda hep tablo ve metin olarak bunlar hep mekânla çakışsa da bunların hiçbiri mekâna doğrudan bütüncül, sistematik şekilde dökülmemiş yani toplanan veriler haritalanmadığı için bir şekilde sonradan analizlere de bunlar hep eksik eksik aktarılmış mesela Çaykara ilçesinde Uzungöl bir koruma alanı olarak alınmış işte biyoloji çeşitlilik açısından burası yüksek değer alıyor işte ama koruma statüsü açısından da düşük değer alıyor fakat Cihanbeyli'ye baktığımızda ...(?) niye yok hani baktığımızda birbirleri arasında tutarlılık yok kaldı ki bu koruma alanları arasında sit olsun milli park olsun özel koruma bölgesi olsun hocalarımızın da dediği gibi puan skalasının az olmasından kaynaklanan sorunlar var. Bir koruma alanı içerisinde bir yerleşim alanı da var biyolojik çeşitliliğin en yüksek olduğu alanda var. Dolayısıyla bir koruma alanı içerisinde de yerleşim alanı ya da kararı gözden geçirilse bakılsa biyolojik çeşitliliğe göre daha az puan alacak bakılırsa ama belki de korunan alanı içerisinde de daha yüksek puan alacak aynı alan içerisinde olmasına rağmen. Yani dolayısıyla bu çeşitliliğin sağlanabilmesi için skalanın 1-3-5 ya da 1-5-10 her neyse işte 3 tane değil en azından bir 7-8 tane 10 tane en azından 10 a yakın bir skalanın olması lazım. Farklılaştırmalar yok büyük büyük alanlar şey yapılmış, bunu ötesinde özellikle burada arcmap special analyse gibi bir metottan bahsediliyor ama bu aslında bir metodun kendisi değil arcmap programında raster işlemlerinin yapıldığı bir toolbarın adı raporda sanki bir metot gibi anlatılmış öte yandan bir bakıyorsunuz Erdemli Konya'nın ilçesi görünüyor, raporda yazım içeriği açısından da birtakım hem terminoloji açısından hem de genel bilgi açısından birtakım hatalar ve eksiklikler söz konusu. Aynı şekilde mesela veri eksikliği bakımından bir eğim faktörünü alıyorsanız mesela 0-6 eğimi aldığınızda Konya ili içerisinde hiçbir farklılaşma göremezsiniz hepsi Konya ili içerisinde yani o il içerisinde neden 3-6, 6-10 gibi neyse farklı skalalar yok onu anlamakta problem çıkıyor. Bazı haritalarda özellikle Fevzi hocamızın dediği gibi Konya, Mersin ilçelerinde bazı yerlerde eğime göre orta yüksek düşük duyarlılıklar Karadeniz de tamamen ters alınmış, yani aslında haritaların oluşturulmasında da eksiklikler var kaldı ki bazı faktörlerde özellikle eğim, yükseklik gibi birincil faktörde kontur eşdeğer çizim haritalarının eksik veride olmasından kaynaklı mesela paftanın bittiği yerde bölge içerisinde esilmiş kopmuş dolayısıyla sayısal arazi modeli bir bütün halinde oluşturulamamış yani orada eğimler olsun yükseklik haritaları olsun birtakım eksiklikler ve hatalar var. Bazı ilçelerde tampon atılmadan yol ve nehirler doğrudan direk kendileri alınmış bazı ilçelerde tampon atılarak değerler alınmış bazılarında yine dediğim gibi bazı haritalarda skalalar ters ve uyuşumsuz olarak alınmış hocalarımızın da dediği gibi o şekilde alınmış. Bunun dışında bunların hepsini teker teker detaylı olarak söyleyebilirim ama şuan zaman kalmayacak. Bir yerde biyolojik çeşitlilik de ağırlık faktörü 2 deniyor ama AHP'de ağırlığının 0.359 gibi bir ağırlıklık bulunuyor ikisi arasında anlaşılmayan yerler var niye orada öyle deniyor veya bunlardan hangisi kullanıldı. Bunun dışında format ve biçimsel düzenlemelerde gerçekten ciddi problemler var yani literatür yazımından tutun yani her iki grubun yaptığı çalışmalarda grafikler, tablolar, haritalar, fotoğraflar, listeler her şey her şey aynı dili anlatması gerekiyor. Burada çok farklı dillerin konuştuğunu söyleyebiliriz. Bir bakıyorsunuz aynı başlık içerisinde Trabzon ve Samsun illeri kaynak değerlerinden bahsediliyor aşağıda bir bakıyorsunuz Mersin den Konya'dan bahsediliyor yani tutarlı değil. Bunlar biçimsel olduğu için daha olay değiştirilebilecek şeyler birde onun ötesinde hani yapılsa neler daha iyi olabilirdi birkaç cümleyle toparlayıp bitirmek istiyorum. Özellikle Türkiye de fonlardan bahsediyoruz ama acaba sadece yaban hayatı ve avluktan mı ibaret diye bir soru takılıyor insanın aklına bu raporu okuduğumuz zaman yani ne bileyim doğa derneğinin yaptığı sıfır yok oluş gibi birtakım projeler var Türkiye de ki doğal alanların belirlenmesine yönelik çalışmalar var neden o çalışmalardan hiç yararlanılmadı veya önemli kuş alanları bir bakıyorsunuz ödoların altında kaybolup gidiyor ondan sonra işte fauna içerisinde kuşlara

balıklara özel değer veriliyor ama sucul omurgasızlar neresinde bunun yani onlarda bizim biyolojik çeşitliliğimizde önemli bir parçayı oluşturuyorsa ki eminim oluşturuyor neden incelenmedi burada? Son olarak da işte bu detaylı farklılaşmalardan bahsettik evet genel olarak benim şimdilik söyleyeceklerim bunlar ama dediğim gibi teker teker üzerinden gidilip tekrar incelenirse iyi olur.

Kolaylaştırıcı: Zaten bunlar incelenip değerlendirilecek ama değerli hocalarımızla da konuştuğumuz bir bazı şeyler var ki artık değiştirilemez 6 ay ya da 1 sene öncesine gidilmesi gerekiyor. Ama bunun yanı sıra değiştirilebilecek çok güzel noktalar var. Önerileriniz değerlendirilecektir.

2. OTURUM

Osman UZUN: Şimdi 1. oturumda konuşulanlara genel olarak baktığımızda tabii bunu proje grubu değerlendirecektir ama benim kafamda bazı şeyler belirdi ölçekle ilgili bazı şeyler bazı sorulara çözüm üretilebilir gibi geliyor anladığım kadarıyla burada 1/25000 hassasiyetinde veri toplanmaya çalışıldı ya da ölçek tam olarak o civardadır diye tahmin ediyorum o bağlamda baktığımızda ilgili hocalarımız gerekli değerlendirmeleri yapacaklardır. Tabii ben burada bir de şeye bakmak istiyorum az önce arkadaşın dediği gibi bundan sonraki aşamada iş paketi olarak bakıldığında bir kırsal yerleşme planlaması kırsal yerleşme örnek eylem planı yerele uygun konut planları üretimi görülüyor yani planlamadan tasarıma doğru giden ölçek şimdi bu kırsal yerleşme planlamasında belki kısa bir bilgim olsun ölçek olarak nasıl bir şey düşünüyorsunuz cenap hocam bir öngörünüz var mı yoksa tamamıyla bir sonraki aşamada mı karar verilecek.

Cenap SANCAR: Şimdi bu süreç bundan bağımsız gerçekleşiyor sadece buradaki hassasiyeti dikkate alarak orada bir planlama çalışması yapılacak bu üst ölçekte 25000,

50000 ölçekte plan kararları üretilecek bir de yerleşme özelliklerine bir alan seçilecek örnek bir alan seçilecek.

Osman UZUN: 10000 ölçekte mi?

Cenap SANCAR: Daha alt ölçekte yani yerleşim bağlamında da bir örnek çalışma yapılacak yani sizde takdir edersiniz ki çok yerleşim tipleri var bu ekonomik açıdan coğrafik açıdan farklı tipleri içeren farklı tipolojiler var bunların her birinde böyle bir planlama eylem planlaması şeklinde yapılacak çünkü bunları bir başka ekip de onları gerçekleştirecek bunların hepsini yapmak mümkün değil bizim yöntemi tanımlamaya yönelik olduğu için bu verilerin hangi katmandan geldiğinden çok süreci nasıl işleteceğimize yönelik bir öneri olacak burada böyle bir çalışma bundan sonraki süreci tanımlıyor.

Osman UZUN: Anladığım kadarıyla planlamadan başlayıp tasarıma giden hatta bire bir ölçeğe kadar giden bir ölçek söz konusu bu bağlamda az önce konuştuğumuz noktalarda belki alt ölçeklerde buradaki hassasiyetle AHP metodunda da bazı alt birimlerde biraz daha detaylanmalı gibi geliyor. Bu bağlamda baktığımızda kırsal yerleşme planlamasına gelindiğinde bir köy kurulu ya da seçilecek bir köy kurulu ona karar verecek muhtemelen orada biraz daha alt detaylarda duyarlılık veya hassasiyetler tekrar belirlenip üst ölçekten gelen plan kararlarının da tasarıma geçişi de sağlanacak tabii orada yine o güçlü saç ayaklarının vurgulanması da önemli olacak gibi geliyor tabii onunla bağlantı kurulup eylem planı tanımlanacak kısaca böyle başkanım.

Kolaylaştırıcı: Evet, teşekkür ediyorum Osman Bey'e yine olursa katkılarınız gün içinde. Başka söz almak isteyen var mı?

Bülent GÜLÇUBUK: Bu başlıkta bir model önerisi diyoruz ya bugüne kadar bu alanda yapılan çalışmalar inceleniyor mu, bakılıyor mu? Orada görülen bir boşluk, bir yanlışlık var da onu gidermek amacıyla mı yoksa bugüne kadar hiçbir şey yokmuş gibi bir yaklaşımla mı model önerisi geliştirilecek?

Yoksa bir süreç başlatıyoruz bu süreç için mi bir model öneriyoruz yani bu işin kurumsal kısmı olduğu için yönetsel tarafı önem taşıyor bunu raporda yer alacak şekilde koymak lazım birde yine projenin yazım sırasının oturtulması lazım yani bir kırsal alan, kırsal planlama vs. model nedir, model nasıl geliştirilir, bir modele neden ihtiyaç duyulur? Şimdiye konuşulardan hareketle yanlış anladıysam ne olur düzeltin yani daha çok idari tanım nüfus ölçeğinden çok mekânsal bir tanımla kırsal alan ele alınmaya doğru gidiliyor ama hangi amaçla bakarsak bakalım şimdi bizim 4 tane ilimiz var bu 4 ilden 3 tanesinin ortak özelliği kıyıda kıyı da olması kıyıda olduğu için B.Ş.Y ile tekrar oraya dönüyorum burada kullanılmak üzere belediyeler ve valilikler mutlak söz sahibi olacak mı? Bu model bu kullanım konusunda da bir yaklaşım geliştirecek mi? Artılarıyla eksileriyle nasıl bir yer belirlenecek bu idari birimlere yoksa merkezden Çevre ve Şehircilik Bakanlığı veya Orman ve Su İşleri Bakanlığının bu koruma odaklı kırsal alan planlamasında yetkisi nereye kadar bşy ile beraber? Yani o aslında biraz zor bir süreç çünkü başlangıcında hiç ortada olmayan bir konuydu birden bire kucağınızda doğdu. Bu da o modelin gerçekliğini test etmek amacıyla dikkat edilmesi gereken bir şeydi.

Kolaylaştırıcı: Ama büyük şehir diyorsanız hocam yıllarca Trabzon büyükşehir olacak diye konuşuldu?

Bülent GÜLÇUBUK: Ama bu farklı büyükşehir demiyorum bütün şehir anlamında birde tabii bizim bu vurgu başlık kaynak analizi. Kaynak değeri dediğimizde kim değer biçecek? Yereldeki halkın değer anlayışı ile kamunun değer anlayışı farklı olabilir? Yani her birinin verdikleri değer öncelikleri farklı çalışma kapsamında bilmiyorum yerel halkla çalışmalar yapıldı mı anketler vs 500 tane köy var denildi.

Cenap SANCAR: Yapıldı.

Bülent GÜLÇUBUK: Yani kamunun kaynak değeri bakışıyla yerelin kaynak değer bakımının bir yerde örtüşmesi gerekiyor ki yarın bir gün model dediğinizde bize burada yer verilmedi bizim üretim değerlerimiz dikkate alınmadı gibi söylemler çıkmasın ya da kamu herhangi bir şeyle çıkmasın. Birde Tarım Bakanlığının basit açıklamaları var? Örneğin tarım havzaları üretim modeli alıyor havzalar bu havza üretim modelleriyle burada oluşturulacak alan planlamasıyla örtüşebilir. Bakanlık bir açılım getirebilirdi Tarım Bakanlığında görevli bir arkadaş olsaydı katkıda bulunabilirdi. Kaynak değeri analizi için söylediğim şeyi duyarlılık analizi için de söylüyorum yani bazı konularda ki duyarlılık kamu anlamında ve yerel anlamında farklı çıkabilir bu öncelikle politikaların görev disiplindir bunların dikkate alınması lazım.

Özen ABANOZ: Birinci ikinci plan yasaları düzenleme yetkisi Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nda bu yüzden hani ...(?) içindeki planlama tasarısı koymakta planları yapan farklı bunun kriterlerini koyan merkezi yönetim de görevli olan Çevre ve Şehircilik Bakanlığı.

Bülent GÜLÇUBUK: Bunu planlara uymayıp da kendi başına davrandığı için davalık olanlar var mı?

Özen ABANOZ: Tabii tabii bu her zaman oluyor ben şimdi bir inceleme yapıyorum Osmanlı imar kanunlarından günümüze kadar olan ki imar kanunlarını döküp aralarında ki farka bakıyorum mesela yapılaşmada hangi kurallar konmuş. Şimdi Osmanlı kanunları bakıyorum çok sert kanunlar ama kimse bir şekilde o kanunlara uymamış yani öyle bir kaos var. Yani yasal yöntemleri her zaman şey yapabilirsiniz.

Bülent GÜLÇUBUK: Şimdi izin verirsiniz elimde bir harita var. Size 2 tane bilgi vereyim. Niçin kırsal alan kavramı üzerinde duruyoruz. Türkiye'de köy nüfusu en fazla olan ki burada da mutlak değer olarak yani il nüfusu içerisinde 400.000 ile 800.000 arasında köy nüfusu olan iller arasında Konya var çalışma alanları içerisinde bir de Samsun var, yine daha sonra Trabzon ve Mersin de yine köy nüfusu en fazla olan ikinci gruba giriyor. Şimdi yasaya bunların bir sürü katkısı var yani yeni yasaya şimdi bir yerlerde köy nüfusu yok.

Aygün ERDOĞAN: Şu 34000 köyden 16000 inin kullanıcı olması değil mi hocam?

Bülent GÜLÇUBUK: Şimdi planlarken bunlar nerede kalıyor bu anlamda Çevre ve Şehircilik Bakanlığının da yapacağı bir şey yok. Bu başka bir tanım bu çok komik bir tanım, ...(?) kriterlerine göre kırsal alanı tanımlıyoruz Türkiye de kentsel alan buradaki ölçü de şu nüfus yoğunluğu 150 ve daha fazla olan yerler bu metrekareye göre kent diyoruz mevcut ilçelerden en az %85 i bu kapsama giriyorsa orası kenttir. Bu kapsama giren Türkiye de 3 tane il var bunlar Zonguldak, Kocaeli, İstanbul Türkiye'nin geri kalanı tamamen kır. Şimdi işte bu bir mekânsal tanımdır, idari tanım bu açıdan çok iyi kavramsal temellere oturması lazım. İtiraf

edeyim fonksiyon olarak biz de işin içinden çıkamıyoruz. O yüzden bir model önerirken farklı bir senaryo üretirken bu modele göre ne olacak onun üzerinde durabilir mesela size yasa öngörmüş mesela köy yerleşik sınırı içerisinde kalan 5403 sayılı toprak ve arazi kullanma kanun, yasa hükümleri uygulanmaz diye bir şey getirmiş şimdi Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ne yapabilir istediğiniz kadar plan yetkisi bende deyin. Yani öyle uygulamalar veriliyor ki sizin de yapabileceğiniz bir şey yok o yüzden diyorum bu yasayla neler değişecek. Şimdi bakın 7. Maddesi maden üretim faaliyetleri bu faaliyetlerin ruhsat sayısındaki testerecilik işyeri açma ve çalışma ruhsat ve yetkisi il özel idarelerde tüzel kişinin katılımıyla illerde valiliklerce yürütülür. Valilik ben yapıyorum dese Bakanlık olarak ne yapacaksınız? Yani bu açıdan o kadar çetrefilli bir şey ki sizi zorda bırakmaması lazım.

Özen ABANOZ: Haklısınız çok çelişkiler olan bir kanun o kanun bizimde özellikle kırsal planlama anlamında çok ciddi endişelerimiz var. Köylerin, kırsalın tamamen yok olmaması için neler yapabiliriz bizde konuşuyoruz çünkü biliyorsunuz 5216 da orman köyleri vardı bu köylerin bir şekilde statüsü korunuyordu mücavir alan sınırları köy tüzel kişilerini kaldırmıyordu. Köylülerin bir takım hakları vardı son çıkan yasayla o hakkı da kaldırdı, direk mahalle statüsüne soktu. Uygulamada 2 tane il var İstanbul ve Kocaeli, bütün şehir olan 2 il var. Onlarda ne kadar başarılı olundu? Bu iki ilde biliyorsunuz metropoliten iller bizim hep endişemiz İstanbul'un Kocaeli'nin ölçeği biraz daha büyük ama Konya'yı düşünün burada daha vahim olan başka bir şey var belde belediyeleri kaldırıldı sadece ilçe belediyeleri merkez ve o ilin ilçeleri direk ilçe belediyesi yapıldı birkaç ilde zannediyorum belediyeler kuruldu yaklaşık her ilde de değil son gelen 14 il oldu bunların da 5, 6 tanesinde yapıldı.

Birkaç ilçe bölündü yeni ilçeler yapıldı fakat onun haricinde belediyeler kaldırıldı daha geniş belediyeler yapıldı.

Kolaylaştırıcı: Şimdi bizim bu 4 ile dönersek hangisi bütün şehir bu yasayla neler oldu bunlara dönersek?

Özen ABANOZ: Tabii hepside öyle oldu hepside bütün şehir büyük şehir oldu.

Kolaylaştırıcı: O zaman bu yasayla projenin nasıl uyumlaştırıldığına gelirsek?

Cenap SANCAR: Bizim zaten bir tane bakanlık görüşü var bu doğrultuda ki görüşlerinizi de yazın. Biz 2008 de başladığımız bir proje yalnız 3 yıl bir KAMAG mücadelesiyle, aslında söylemek istediğim şey idari anlamda bölge planında neresi bölge havza planında neresi havza bu çerçeve de değerlendirmeleri 4.1 de kademelenme çerçevesinde değerlendiriyoruz. Bu çerçevede hangi planlama kademelenmesi mi yoksa 1,2,3,4'mü kullanacağız şu anda değerlendiriyoruz. Bu çerçevede 4.1 içerisinde tanımlı çalışıyor yani.

Özen ABANOZ: Ama hocam ben size katılmıyorum daha önce bitseydi bizlerin kucağına düşerdi ama bu bir şans.

Kolaylaştırıcı: Rafa mı kaldırılırsın sisteme uymuyor diye?

Bülent GÜLÇUBUK: Şimdi özür dileyerek bir şey söylemek istiyorum. Yasanın 7. Maddesinde diyor ki, büyükşehir ve ilçe belediyeleri tarım ve hayvancılığı desteklemek amacıyla her türlü faaliyet ve hizmette bulunabilirler. Şimdi ben şunu diyorum hocam, Ankara da bir panel düzenledik orada Muğla, Balıkesir, başka illerin belediye başkanları da vardı. Dedik ki şu belediyenin şirketiniz var mı var, vâkifınız var mı var. Bir de Türkiye'de doğrudan

meslek yüksekokulu var. Ankara büyükşehir belediyesi veya Antalya veya İzmir ben bir tane yarım meslek yüksekokulu kuracağım içine, bir tane orman ürünler, bir tane süs bitkileri,

Aygün ERDOĞAN: Üniversite olmadan değil mi hocam?

Kolaylaştırıcı: Üniversite olmadan direk meslek yüksekokulu.

Bülent GÜLÇUBUK: Ben buraya 1200 tane öğrenci alacağım, mezun olanlara da iş garantisi vereceğim. Olmaz mı? Şimdi bunu yaptığı zaman bir öğrenci oraya mı gider başka bölüme mi? İş garantisi var. Onu bir yere bırakın Konya büyükşehir belediyesi tarım dairesi başkanlığı, İzmir Büyükşehir Belediyesi artık toprak analizlerini üreticilere ücretsiz yapıyor, iyi bir uygulama evet ama peki Tarım Bakanlığı'nın görev tanımı nerede. İşte kendi içinde öyle karışıklıklar içeriyor ki. Evet, özür dilerim.

Kolaylaştırıcı: Estağfurullah.

Osman UZUN: Pardon ben burada bir şey diyebilir miyim şimdi bu proje var bir tarafta, bildiğim kadarıyla Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın mekânsal planlamanın strateji geliştirme üzerine bir projesi var, Saffet Hocaların yapmış oldukları bir çalışma birde bildiğim kadarıyla Kalkınma Bakanlığı'nın yine mekânsal planlamayla ilgili.

Özen ABANOZ: Yok hayır kalkınma bakanlığı ile bakanlık ortak çalışıyor

Osman UZUN: Yok, yok kalkınma bakanlığının bölgesel plan kapsamında bazı stratejilerin geliştirilmesine yönelik

Özen ABANOZ: O strateji mekânsal anlamda değil

Osman UZUN: Bunlarda proje kapsamında değerlendirilecek, yani hocam biraz önce dedi kademelenme için bir öneri var mekânsal planlama için bir öneri var kalkınma bakanlığının bir önerisi var yani. Kalkınma bakanlığının yaptığı stratejik mekâna yönelik değil

Osman UZUN: Üst ölçek de bir strateji içeriyor.

Özen ABANOZ: O şey kalkınma planlarını bağlamında mekânı şey yapmadan kentin kalkınması ile ilgili bir strateji. Kalkınma planları mekân ayağını bakanlık mekânsal planlama stratejileriyle çalışıyor. Onun için biz kalkınma bakanlığı ile ortak çalışıyoruz.

Osman UZUN: Anladım mesela burada öyle bir iş paketi var mı ya da beklenti var mı onlarla karşılaştırılması ya da ne bileyim onlara ilişkin?

Özen ABANOZ: ...(?)

Cenap SANCAR: Ben çok müdahil oluyorum ama biz bunları araştırıyoruz hangi bakanlık nasıl bir bölgeleme tanımını kabul ettiğini görmek istiyoruz yani bunun bizim açımızdan olumlu, olumsuz yönlerini de tartışıyoruz. Şimdi büyükşehir olması işte NATS kapsamında değerlendirilmesi bizim kendi bölgeleme kademelenmemiz var bunları da değerlendirerek bunlar içerisinde en doğru olanını biz kendimiz açısından yani orada da çalışma içerisinde bir kademelenme var oradakini de dikkate alarak aslında birçok çalışmada da Kalkınma

Bakanlığı'nın yapmış olduğu çalışmada da oraya referans var zaten aynı kişilere iki taraflı da görüldü bunların değerlendirmesini yapıyoruz yani bu 4.1 içeriğinde değerlendirilecek. Yani biz buradaki 2.1 den bunlara altlık oluşturacak verileri oluşturuyoruz yani bunlara nasıl destek verebilir. Mekânsal anlamda yer seçimi kararı üretmede, koruma odaklı bir şey yapıyorsak bunlar bizi nasıl yönlendirebilir.

Osman UZUN: Yani özü bu.

Cenap SANCAR: 2.1 in özü bu yani koruma kullanma çünkü.

Bülent GÜLÇUBUK: Ben katkı vermek anlamında bir şey diyebilir miyim? 10. 5 yıllık kalkınma planlarında bu bölgesel kalkınmayla ilgili komisyon çalışmaları elinize geçerse mutlaka okuyun bu tanımlamalar üzerinde durulmuştur. Haziran da raporun tamamı çıkacak ama onlarda yararlanılabilir.

Fevzi AKBAŞ: Bir katkıda da ben bulanayım. Hocamın dediğine bağlamak açısından

Kolaylaştırıcı: Ondan sonra da önerileriniz alayım

Fevzi AKBAŞ: Ulusal havza yönetim stratejisi ve eylem planı diye Orman ve Su İşleri Bakanlığı yeni atılım yaptı sanırım haberiniz vardır. Türkiye'nin 2012-2023 vizyon raporu hazırlandı. Bu raporu web de yayınlıyor. Orman Su İşleri Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Gıda Tarım ve Havyacılık Bakanlığı havzalarla alakalı sorumluluğu olan herkesin katılımıyla hazırlanan bir şey. Bunun 7 tane temel amacı var. Bu amaçların sizin projeye örtüşen yerleri var çoğunu okudum ben. Mesela havzalarda biyolojik çeşitliliği, doğal ve kültürel peyzaj kaynaklar değerlerinin korunması üretimi vs. gibi. Sizin yaptığınız çalışmaya uyan yerleri var orman bakanlığını web sitesinden edinirseniz, bu raporsa kullanılacak soru işaretlerini giderebilecek şeyler var, projenin sonuçları açısından.

Aygün ERDOĞAN: Ben genel olarak bahsetmiştim ama alında öyle bir şey ki çok karmaşık ve zor bir süreç biz kendimiz gerek akdemiysen olarak olsun ipin ucunu kaçırdık. Yeni çıkan yasalarla, kararnamelerle. Geçen en son bir şey geldi kentsel alanlarda imar planının değiştiğine yönelik bir taslak şuan kini bile büyük ölçüde etkileyip değiştirecek bir taslak baktığımızda hakikaten o bizim yeni mahalle olan 16000 tane köy nerede duracak o şeylerin yani böyle bir yasa taslağı geçtiği zaman sorgulanması lazım. Onun dışında teker teker baktığım zaman bazı yerlerde anlaşılmayan şöyle bir şey var bir yerde veriler açısından statip verisi kullanıldı diyor bir yerde toprak iklim kullanıldı diyor bunların ikisi birbirinden ayrı verilerse bunların tarif edilmesi gerekiyor. Mesela statip verisi kaç yılının verisi, hangi kaynaktan elde edildi bunların en azından her birinin net bilgisi olması lazım. Onların dışında ben her şeyi teker teker yazdım zaten.

Ersin TÜRK: Aslında genel itibariyle tartıştık ama ben bir şey isteyecektim mesela bizim çalışmamızda en çok tartışmamız gereken bu 8 tane kriterin tartışıldığı kısım. Tabii ben bu konunun uzmanı olmadığım için çok fazla bir şey söyleyemiyorum ama mesela bitki örtüsü türü arazi kullanım modeli önemli midir? Onu tartışmak gerekiyor ya da buna ek olarak alınması gereken kriterler var mıdır? Mesela hocalarım ne düşünür bilmiyorum koruma statüsü ayrı bir kriter biyolojik çeşitlilik ayrı bir kriter olarak alınıyor ama aynı şekilde puanlanıyor. Ben burada hocalarım ne düşünüyor aslında onların katkılarını bekliyorum.

Çünkü aynı şeyde biyolojik çeşitlilik 0.35 puan alıyor, koruma statüsü 0,26 puan alıyor. Aslında alt kategoride de korunan alanlar var milli parklar gibi, orman ve tarım alanları var birde hiç korunmayan alanlar var. Dolayısıyla ters yönde bir puanlama yapılıyor. Bu konuda aslında regresyon da buna ...(?) deniyor. Yani aynı şeyi iki kez puanlamış oluyoruz. Çoklu regresyonda birine bir şeyi az vermiş oluyorsunuz birine çok vermiş oluyorsunuz bu sefer tam tersinde birine çok değerine az vermiş oluyorsunuz ama bunların ağırlıkları aynı değil birinin 0.35 birinin 0.029. bu açıdan sizlerin görüşlerinin önemli olduğunu düşünüyorum.

Osman UZUN: Ben ona şöyle bir yorum yapabilirim belki. Az öncede dediğim gibi peyzaj planlama veya analizlerde kullanmış olduğunuz farklı yöntemler var. Mesela bizim daha öncede kullanmış olduğumuz süreçten giderek kullanmış olduğumuz Malatya projesinde veya Konya projesinde şunları yaptık. Alana ilişkin su süreci analizinde kıraçların geçirimsizlik değerleri topraklı bölgelerin geçirimsizlik değerlerinden yola çıkarak su geçirimsizlik zonlarını ortaya koyduk. Ondan sonra mesela erozyon süreci analizinde biraz daha detaylı analizler yaparak mesela İspanyolların ...(?) yöntemi var ona ilişkin erozyon süreci ortaya koyuyorduk. Ya da işte habitat fonksiyonunda çalışma alanındaki ormandaki gününbirlik ilişkileri ortaya konularak peyzaj ekolojisinde bazı analizler ortaya koyduk. Yani bunun gibi bir dizi analizler yapılarak sonuçlar oluşturuldu. Yani burada biraz daha duyarlılık üzerinde durup buradaki kriteri belli etmişler, benim tahminim burada bazı eksiklikler olduğu için yani anlamakta ve o sorgulamayı yaparken niye bunları seçtiler ya da bu aldıklarını nereye verdiler orada bir boşluk var. Az önce sizde vurguladınız. O grup olarak hem Konya grubu hem Karadeniz grubu daha net açıkladığında benim tahminim o sorular ortadan kalkacak. Yarın hocamız toplantıda bir gün geçirebilirse ona sormakta fayda var diye düşünüyorum bir yaklaşım tarzı olarak görüyorum ben. Ama detayları hocamızdan alacağız muhtemelen.

Aziz EKŞİ: Bu kriterler konusun da yaklaşımların farklı olduğunu düşünüyorum. Birde sanıyorum amaç koruma bozmadan kullanma olduğuna göre burada daha çok bu koruma işlevine yönelik kriterlerin tanımlanması lazım. Mesela yükseklik kriteri yani koruma açısından neyi etkilediğini merak ediyorum. Aynı şekilde eğim de eğim neden önemli burada. Neden duyarlılık eğime göre değişir erozyon arttığı için mi ya da başka bir şey için mi? Dolayısıyla çıktılarda görmek lazım. Mesela erozyondan korunma açısından duyarlılık yapıyorsak bunun derecesi nedir? Veya biyolojik çeşitlilik açısından nedir? Su kaynaklarına yakınlık neden önemlidir? Herhalde suyun kirlenmesi açısındandır, dolayısıyla suyun korunması. Kriterlerin bu yaklaşımla yeniden tanımlanmasının doğru olacağını düşünüyorum. Böyle yaklaştığımız zaman bazı kriterler dışta kalıyor. Eğim, yükseklik gibi toprak sınıfı da bence yapılan tarımla ve daha doğrusu kültür yapılan bitkinin önemiyle de çok ilişkili yani bazı ekolojiler var ki bazı bitkilere özgü dolayısıyla onunla toprak sınıfından çok belki tarımsal kullanım açısından hangi bitkinin nerede yetiştirilebileceği gibi eğer bu yaklaşımla yapılırsa daha sağlıklı bir gruplandırma ortaya çıkacaktır. Yani bu yaklaşımla neden yapıyoruz, suyu korumak için neden, erozyonu önlemek için bu yaklaşımla kriterleri belirlersek daha tutarlı olur?

Ersin TÜRK: Mesela ben bağlamda bir şey söyleyeyim eğim değerlendirilirken şöyle denmiş 0-6 ya en düşük verilmiş 20'nin üzerine en yüksek verilmiş yani orada da gerekçe şöyle açıklanmış. Şimdi mesela ben şöyle düşünüyorum eğimli arazi planlama açısından düşündüğümüzde zaten yüksek eğimli arazilerde mesela bir sanayi tesisi yapamazsınız bir konut yapamazsınız çünkü maliyetlidir mesela Çarşamba ovasında yapmak çok daha ucuz olur. Dolayısıyla bu aşırı eğimli alanların zaten çok fazla baskı altında olacağını ben

varsayımsal olarak düşünmüyorum. Dolayısıyla düz araziler baskı altındadır oralara yüksek puan vermek gerekir diye düşünüyorum ama bunlar amaca ve yaklaşıma göre değişebilir dolayısıyla bunların net bir şekilde tabii orada gerekçe şöyle ifade ediliyor yani eğimli arazilerde doğa kendini daha zor yeniliyor dolayısıyla buralara daha yüksek puan vermek gerekiyor. Doğanın kendisinden dolayı bir dönüşüm olduğunda kritik olduğu söyleniyor.

Ama burada bizim amacımız baskı temelli olduğu için yani insan eliyle yapılmış müdahaleler olduğu için tersi şekilde düşünmek gerektiğini düşünüyorum. Ama orada da daha çok detaylandırmak lazım mesela ama bir yol yaptığımızda da en çok tahribatı eğimli arazide veriyorsunuz çünkü taban arazisini yok ediyorsunuz. Dolayısıyla onların çok daha net, pür neden düşük neden yüksek verildiğinin daha detaylı bir şekilde açıklanmasının gerektiğini düşünüyorum.

Bayram SADE: Bu oturumun en büyük şanssızlığı sunumun çok kısa ve yetersiz olması arkadaşımızın jüri dolayısıyla gitmesi biz burada belki kendi kendimize tartışıyoruz.

Kolaylaştırıcı: Burada soru cevaptan ziyade sizin ne anladığınızı ama bir kısımda yapılabildi daha net olması açısından haklısınız.

Bayram SADE: Şimdi benim gördüğüm kadarıyla bazı projelerde böyle değişiklikler oluyor mesela bir taşınmaz yabancıların taşınmaz mal ile ilgili bir proje aynı akıbete uğradı yasa değişti proje bitmek üzereydi haydi bakalım iş sil baştan oldu. Şimdi burada önemli bir yasadaki bahsediliyor ama burada beni rahatlatan yasayla ilgili bazı atıfların ve tespitlerin projede yer alıyor olması şimdi burada bazı konularda geriye dönemeyiz ama ben farklı bakmak zorundayım yani seçilmiş bir yöntem varsa işte o 8 in örneğinin arkadaşımız tabii bilimsel olarak tanıttı, çok farklı şeylerde olmalı ama 3 yıllık bir süreçten bahsetti hocamız daha sonra 2.5 yıl bu proje yürüyor muhtemelen çok ciddi şeylerden geçti bu proje, bir mutabakata varıldı bu mutabakatta yanlışlıklar veya yetersizlikler de olabilir ama yolun da yarısından fazlasını geçtik eğer bunlar net bir şekilde tespit edilmişse geriye dönme şansı yok benim önerim şu arkadaşlarımızı yani burada yanlışlık varsa kesinlikle düzeltilmeli, açıklanması gereken yer varsa kesinlikle açıklanmalı ya da yanlış anlaşılabilir yerler varsa doğru anlaşılacak şekilde dizayn edilmeli veya proje önerisinde yer almış ama burada uyulmadığı görülen yerler varsa yapılmalı ama yeni bir öneri bu ekibin sürecini etkileyecektir, yani belli bir sürede bu programı tamamlamak zorundalar yani süreci ve bütçeyi etkileyecekse bu yani belki bunları not alsın arkadaşlarımız daha başka çalışmalarda değerlendirilebilir bu söylenenler ama hakikaten çalışmayı başa alacaksa o zaman uygulama şansı olma gibi görünüyor fakat burada herkesin özgürce her şeyi bir projeyi hazırlayan ekip kadar olması herkesin bundan önceki sürecin tamamını hakim olup ona göre net önerilerde bulunma şansı zayıf yani sonuçta elimizde doküman da olsa oradaki bilgiler bizim için sınırlı ben özellikle bunu söylüyorum çünkü o zaman hakikaten bu tür önerileri tamamlama açısından emek ve süre açısından sıkıntılar olabiliyor. Bu büyükşehir yasası hakikaten kritik ben çok önemsiyorum hem eleştirel baktım hem de benim yıllar öncesinden bir tespitim var farklı bir görüş olsun diye söyleyeceğim gerçekten hepsine katılıyorum gerçekten Türkiye'nin temel dinamiğini sarsacak bir yasa ve çok önemli çok şeyi etkiliyor, gelecekte belki de bizi çok farklı sorunlarla karşı karşıya getirecek. Şimdi Macaristan'a gitmiştim ben Macaristan yeni AB'ye girmişti ama ben çok gelişmiş göremedim bizim Konya'dan farklı değildi hatta dedim ki ben Konya daha gelişmiş. Altyapısı birçok ilimizden daha güzeldi neyse bir

kasabasına gittim gerçekten köy ve kasabalarımız arasında ciddi uçurumlar var şehirlerimiz eşdeğerdeyken kasabalarda birden tersine döndü.

Bir kasabaya gittim hocam çok iyi bilir otobüsten bir ekiple indik bir damın üstüne çıkmışız eğimden dolayı dam kaldırım gibi koşuşturdular dam çökecek diye, çatı yok o kadar zor durumdaki yolu bile yok o zaman vatandaşlara da zorduk Allah devletimize zeval vermesin iyiyiz dediler hiçbir sorun yok o zaman şu geldi aklıma bir tek muhtarlık var ilçesi olmayan muhtarlık birde nereye yetişeceği belli olmayan bütçesi sınırlı bir il özel idaresi var işte has bel kader köy yolunu yaparsa yapar köy için yatırım denilen şey içme suyu işte biliyorsunuz bir ara suyu, elektriği, telefonu olmayan köyler yani bu tür ihtiyaçlar için söylüyorum yoksa sosyal ihtiyaçlar yahut yerleşim yerlerindeki insanların özel ihtiyaçları, barınma, mekânsal, çevresel ihtiyaçları yok. O zaman demiştim ki ya böyle mi olmalı acaba buralar bir yerlere mi bağlanmalı mesela çöp var ama çöpü götürecek bir mekanizma yok birçok sorun var yani mesela hayvan atıkları var ortalıkarda ve düzensizlik dağınıklık var demiştim ki acaba belediyeler mi ilgilense bunlarla. Çok önceleri Karaman da bir dergiye yazı istediler o derginin arka sayfasında da bu ifadelerle yani BŞY falan demedim o zaman o da yoktu bilgim de yoktu öyle bir şeyden sanki belediyeden ya da başka bir yerden oralara hizmet gitsin diye düşünmüştüm yani birde bu açıdan mı baksak acaba bu yasaya yani böyle sahipsiz böyle başıboş bir tek muhtarın olduğu bir yapı yoksa daha doğrudan hizmetlerin gittiği ama böyle mi olmalıydı onu da tartışalım. Yani kısaca şunu demek istiyorum bir de bu açıdan bakalım ama projeye ilgili öneriler özellikle söylüyorum yöntemle ilgili değişiklikler yapabileceklerse sorun yok ama bunun içinde yine TÜBİTAK onay kısmının da mutlaka dikkate alınması lazım. Proje önerisinin dışına çıkıldığı zaman ben yapabileceklerini yaparlar ama bunu birde mutlaka onaylatmak lazım çünkü bunlar sorun.

Aziz EKŞİ: Bayram hocamın konuşmasından sonra biraz öncekileri somutlaştırmak istedim. Ama bu kriterlerden bazıları dışında bırakılsa bazıları alınsa örneğin erozyon alınsın ağırlığı da 10 üzerinden 0,3 olsun, yola yakınlık neden önemli sanıyorum trafiğin bitkileri ya da çevreyi etkilediği için mesela o çok önemli olamayabilir 0.1 olabilir çünkü etkilediği alan az. Biyolojik çeşitlilik çok önemli mesela o 0.5 olsa, suya yakınlık o da sanıyorum suyun kirlenmesini etkileyen bir şey. Bu benim önerim tabii değişebilir yöntem açısından bakıyorum. Suya yakınlık da 0.2 olsa. Bu eski içeriğinde kalsın haritalar falan ama bir de bu 4 kritere yapılınsın bu ağırlıklara göre acaba sıralama değişir mi?

Aygün ERDOĞAN: Değişiyor.

Ersin TÜRK: Aslında burada belki bir tanım yapmakta fayda olabilir. Buradaki eleştiriler projenin buna göre yeniden revize edilmesi değil de çalıştayın asıl amaçlarından biri buradan bir öneri varsa bir model önerisi yani 8 tane kriter var ama aslında buna 2 tane daha eklenmesi lazıma yönelik alternatif bir karar varsa uzman olarak sizin görüşleriniz önemli bunu almak aslında yani asıl bizim açımızdan kritik olan çalıştaylarda ki en verimli olacak kısım o kısım bu model önerisi zaten geliştirilmiş bir yapı var onun üstüne artıları ne olabilir onu tartışmak o yüzden sordum neler olabilir diye yoksa hocam oturup da onu yeniden yapmak zaten mümkün değil çünkü onun üzerinden süreç işliyor zaten devam ediyor.

Özen ABANOZ: Zaten planlamaya geçilince detaylar yeniden bir incelenmeye tabii tutulacak çünkü planlamanın istediği kriterlerle peyzajın duyarlılık kısmı çelişiyor. Onun için zaten bizden giden raporlarla TÜBİTAK izleyicilerinin beraber oluşturdukları raporlarda da bunlar

uygulanmış önceden beri siz şimdi konuşurken ben rapora tekrar baktım 3 tane raporu var TÜBİTAK'ın ve Bakanlığın ortak hazırladıkları benzer şeyler söylediler hocalarımız da.

Kolaylaştırıcı: Sizlerden son sözlerinizi ama hocalarımızla konuştuk kapsam konusunda çok geribildirim alamadığımızı hissettik, yanlış mı söylüyorum hocam varsa söyleyecekleriniz bu paketin kapsamıyla ilgili var mı olumlu ya da olumsuz birkaç dakika son fikirlerinizi almayı istiyorum.

Özen ABANOZ: Koruma anlamında, mücavir alan var biliyorsunuz. Mücavirlerde köy statüsünü koruyoruz ama belediye denetimine veriyoruz. Büyükşehir yasası halen 5216 diye geçiyor bu ek madde olarak geçiyor yani şey 5216 no'lu kanun kapsamında kalan illerin dışında da köylere böyle bir müdahale var onun içinde bir takım önerilerimizin olmasında yanayım. Her ne kadar Bakanlığın yaptığı bir iş de olsa mücavir kavramı artık ömrünü tamamlamış bir kavram. İlk mücavir kavramı 1959'lar da girdi o zaman planlama sadece belediye sınırlarında oluşuyordu işte göç alan 50'den sonra varoşlar falan bu mücavir kavramı çıkar. Ama bu gün Türkiye'nin her yerinde planlama yapılması sade belediyelerin bir takım... (?) alması yahut da madenlerden pay alması için ortaya çıkan bir kavram haline geldi bu da koruma kullanma dengesini baya bozdu. Ama planlama açısından başka bir şey planlama statüsü değişecek artık bunlarda bir sınırlama yok hani mücavire verirken vahşi kırsal diye piyasa da koruma amaçlı verirsin diyor ben koruyacağım diyor burada çarpık yapılaşma var ve belediyeye de bitişik olması gerekmiyor. Benim şimdiye kadar gördüğüm taleplerden en fazlası madenlerden pay almak bunu yapıyorlar ciddi paylar alıyorlar çünkü ben Ankara da ne var Yahşihan kömür madeninin olduğu belediye başkanı diyor ki benim bütçem 5 milyon madenden gelen gelirim 7, bu da bizim kırsal planlama da koruma kavramının dengesini bozacaktır.

Bayram SADE: Bir sorun var şu ana kadar ki raporda şuan gelinen nokta ile projenin sizin ihtiyaçlarınızı karşılama noktasında nedir yani?

Özen ABANOZ: Bir takım aksaklıklar var tabi ama hocalarım çalışıyorlar yani benimde müdahil olduğum bir takım aksaklıklar var tabi peyzajla ilgili koruma odaklı istediğimiz noktaya gelememişiz oradaki eksikliklerimiz hala devam ediyor ama ilerliyoruz.

Kolaylaştırıcı: Bu gün ki bu söylediklerimizden bir geri bildirim olacak bir katkı olacak değil mi hocam?

Cenap SANCAR: Yani şimdi bu bizim politikayla direk ilişkili değil ama bizim 4.1 de biz köyleri tanımlarken köylerin buldukları farklı farklı faktörlerle değerlendirdik 5 kademeye böldük yani hangi düzeyde bir risk aldığımızı baskı aldığımızı yönelik bu kademelere göre değerlendirmemizi yaptık bu eğer kent eteklerindeyse bunları tanımladık bu baskıları farklı olacaktır çünkü yerleşme baskıları.

Özen ABANOZ: Ama mücavirle kent eteğinde olması çok da alakalı değil.

Cenap SANCAR: Bu yönde olması gerekmiyor yani idari sınırlar bir ölçüde göz ardı edildi çünkü baskı kendi mücavir alanı olmadan bir dil baskısı altında da olabilir yerleşme baskısında da olabilir yani bu sadece idari bir tanımlamayla o çerçevede değerlendirmedik.

Mesela nasıl örnek verebilirim, iki il arasında kalıp da kendi iline gitmeyen birçok yerleşme var Trabzon'a gelen yani bunu kendi idari sınırları içerisinde tanımlamak doğru olmayabilir. Havza olarak da etkilenen birçok yerleşme var farklı coğrafyalarda birleşen havzalar var bunları değerlendirirken biz yandaki toplantıda da o tartışılıyor zaten sınıflamayı nasıl yaptığımız hem ulusal boyutta bir sınıflama yaptık bir de yerel anlamda bir sınıflama yaptık. Ulusal boyutta hatırladığım kadarıyla erişilebilirlik vardı değil mi, yoğunluk vardı bir bağımlılık vardı, erişim vardı birde yerelden gelen bir sınıflama oldu yani 4 sınıflama oldu bu sınıflamada yakınlıkla ilişkili, kentin hemen yakınında baskısını hisseden kırsal var bu mücavir alan içinde de olabilir dışında da olabilir. Ama bu baskı var zaten biz hala imar planı 3194 sayılı imar kanunuyla bunu değerlendiremiyoruz, onun dışında bir tanımlama gerektiğini savunuyoruz. Bunun dışında mutlak değerlendirmemiz gerekiyor yasal düzenlemeye gidilecekse o bölgelemeyi de iyi tanımlayarak üstteki stratejilerle birlikte bu tanımlamaları doğru yapması gerekiyor o tanımlamalarda zorlanıyoruz zaten. Yani seçeneği o kadar çok var ki yani bir başka disiplin girdiğinde farklı bir noktaya çekebiliyor yani ekonomisti girdiğinde farklı diyor peyzajı girdiğinde farklı diyor işte bunları birçok faktörle değerlendirerek bir sınıflama yapmaya çalışıyoruz.

Özen ABANOZ: Ben size öyle bir yer söyleyeyim ki Ankara'nın moda olmuş bir yaylası en yakın belediye mücavir alan yaptı. Birden oradaki vahşi kırsal bozulmaya başladı, şimdi yeni moda ekoturizm deyip birtakım tur operatörleri sizi götürüyorlar köylerin dokusunu bozmaya başladılar çünkü orada pansiyon yapıyorlar.

Fevzi AKBAŞ: 5 farklı kademe kırsal alan tanımlanmış derin kırsala kadar bunu yaparken de tarım nüfusu, yaşlı nüfus oranı, kente olan uzaklık. Açıkçası bunlara kente olan baskının artmasından dolayı risk faktörü de artıyor. Artı burada konuşulan birçok sorun var ama burada konuşulmadı mesela suya yaklaştıkça suyun kirlenmesi değil sudaki biyo - çeşitliliğin artması birde sıkıntı orada... (?). faktör seçilirken bile daha çok kent planları, kendi metodlarından kaynaklanan faktörler seçilmiş yani daha önceki literatürlerden esinlenilmiş bu... (?) faktör.

Özen ABANOZ: Buradan neden mücavire geldim demek ki korumayı ele alırken risk faktörlerinin de belirtmemiz gerekiyor. Kaynak analizinde müdahaleyi bozabilecek risk faktörlerinin de ortaya koyulması gerekir.

Bülent GÜLÇUBUK: Hocam bir katkı da bulunmak istiyorum ben, aslında buradaki kaynak değerleri, kırsal alan tipolojileri birbirinden ayrılacak şeyler değil, mutlaka bir noktada çakışıyorlar. Aslında burada konuştuğumuz bazı konular kırsal gelişme çerçevesi politikalarına giriyor, bazıları kırsal alan tipolojilerine giriyor. Belki diğer gruplardan gelenler de birleştirecek bazı şeyler daha net ortaya çıkabilir. Bir de hocam, kırsal gelişme çerçevesi politikaları dediniz ya birtakım strateji belgesiyle bir güç ve ulusal kırsal kalkınma planı yani onlarda bir kuruma bırakılıp bir çıkarım yapabiliriz. Bir de belki... (?) olabilir ama bu tamamen size kalmış bir şey tabii. Taslak rapor haline geldiğinde belki grupla paylaşılırsa belki katkılar sunulabilir, farklı kaynaklara girebilir denilebilir. Ama ben araştırma ekibinin esnek bırakılması gerektiğini de düşünüyorum.

Burada 8 kriter olur 10 kriter olur belki 15 olur bunu en iyi onların alanda verebileceklerini düşünüyorum. Burada önemli onları nerede ne kadar kullanacaklar, o daha önemli.

Özen ABANOZ: Burada kırsal alan kalkınma stratejisi zaten projenin bir ayağı da o. Tarım Bakanlığının bakanlığa verdiği görevlerden bir tanesi de koruma odaklı kırsal alan projesinin yapılması. Biz bu çalışmamızda aslında tarım kalkınma stratejisine katkıda bulunuyoruz.

Aygün ERDOĞAN: Benim kapsama yönelik şöyle bir önerim olacak. Öncelikle raporun özellikle 2.1 kısmında şöyle bir eksiklik algıladım ben de. Yani öyle bir şey ki 2.1 den çıkacak sonuçlarla, bulgularla 2.2 yapılıyor, 2.2 den çıkan sonuçlarla da 3.0 devam ediyor hepsi birbiriyle bağlantılı aslında bu analizlerin yani veritabanı oluşturulduktan sonra analizlerin yapıldığı ilk bölümü dolayısıyla sonuçlarının doğru olması projenin bundan sonraki bütün aşamalarını da etkileyecek aslında onların doğruluğunun da tartışılmazlığına sebep olacak. Dolayısıyla burada benim önerim şu olacak projenin içerisinde zaten bu 2.1 in sonucunda buradan çıkacak çıktıların bulguların diğer aşamalarda nasıl kullanılacağına dair hiçbir ipucu yok, bir sonuç bölümü yok yani proje en sonda böyle tak diye kesiliyor, 4.1, 4.2 duyarlılık analizleri, ekolojik duyarlılık analizleri önce kaynak değerleri sonra da analizler anlatılıyor ve bitiyor işte diyor duyarlılık haritaları oluşturulmuştur, onlar da budur. Ama iyide sonuç ne? Bunlar 2.2 de nasıl kullanılacak, neden bu faktörler seçildi, 2.2 ye hizmet edeceği için mi şey yapıldı? Hiçbir şekilde bir yere bağlanmıyor ve projenin diğer aşamalarını da etkileyeceği için burada şu aşamada yapılabileceği kadarıyla sabahtan beri konuşuyor olduğumuz o kritik düzeltmelerin yapılması gerekir. Bu analizlerin o anlamda yeniden gözden geçirilmesi bunlar zaten bütçeye ek bir yoğunluk getirmeyecek yani belki sadece bir tek haritaların bazı yerlerindeki eksiklikler tamamlanacak yeniden analiz edilecek, yeniden tamponlar atılacak bunların hepsi veri olduktan sonra tek tuşluk bir iş. Ve bunlar oturup tekrar değere sokulacak, belki sabahtan beri konuştuğumuz bu faktörlerin de, çalışmaların da önerisiyle 1.5.10 değil de belki 1.2.3.4.5 şeklinde bir şeyler yapılacak, bir takım pratik ama bizi doğru sonuca, doğru haritalara götürecek bir sonuç elde etmek. Bu 2.1 in sonuçlarının diğerlerinde nasıl kullanılacağını elde etmemiz gerekiyor. Dolayısıyla bu kapsamda projenin düzeltilebilecek yerlerinin mutlaka düzeltilmesi gerekiyor, bundan sonraki ek önerilerin de raporda açık bir şekilde yazılması işte biz şu şu kısıtlardan dolayı bunu yapamadık ancak bunun böyle olması gerekirdi şeklinde bir açıklamanın da 2.1 in sonunda yer alması gerekiyor.

Bayram SADE: Şimdi benim izlediğim kadarıyla en ciddi konulardan bir tanesi düşük, orta, yüksek diye 3 ayırımın olması. Bu hakikaten önemli bir husus yine orada kıstaslar 1 den 10 a kadar veriliyor ama onlar sınırlar genişletilerek herhalde 3 e düşürülüyor benim anladığım kadarıyla.

Ersin TÜRK: Hayır öyle değil. 8 tane kriter var, diyelim ki eğitim, eğimin altında ki alt sınıflar 3 tane.

Bayram SADE: Bunu daha vurgulamak lazım. Çünkü çok ön plana çıktı.

Aziz EKŞİ: Kapsamla ilgili son bir şey, biyolojik çeşitlilik kadar görsel ve kültürel değerlerin de önemli olduğunu düşünüyorum.

Dolayısıyla o konulara ilişkin verilerin de mümkünse projede artırılması gerektiğini düşünüyorum. Kriter sayısının azaltılması 8'den kaçta düşürülür bilmiyorum ama yine erozyon, yol ve tabii su da olsun o zaman tabii ağırlıklarının da değişmesi gerekecek ama kesinlikle kriter sayısı azaltılsın 4 yada 5 olabilir. Teşekkürler.

Kolaylaştırıcı: Ben teşekkür ederim. Sabahtan beri sunumlar, öğleden sonra da sizin değerli katkılarınızla bu iş paketinin amacı, kapsamı, yöntemi, yapılan çalışmalar elde edilen bulgular artı diğer 2 paketle işbirliği bağlantılar, ilişkiler var mı yok mu onu konuşmaya çalıştık. Dediğim gibi kapsamla ilgili katılım gelmemişti ama çok güzel katkılarınız oldu. Varsa yine amaç, kapsam, yöntem paketlerle her ne kadar diğer paketleri görmedik diyorsanız da bilmiyorum hocam bilgilendirdi bizi.

Bayram SADE: Pardon ben bir şey söyleyebilir miyim. Hanımefendi birçok tespitler yapmış onlar rapora yansımaya mı?

Kolaylaştırıcı: Yansıyacak hocam tabii. Hocalarımız alıp değerlendirecekler.

Cenap SANCAR: Şimdi burada tabii ki eleştirilerinizi aldık. Bunların hepsinin katkısı olacaktır çeşitli boyutlarda ama burada tarif edilmiş bir proje içeriği var ve proje içeriğinden sorumlu olan iş paketini yürüten bir grup var. Bu iş paketinin nasıl, hangi yöntemle hangi modellerle yapılacağına ilişkin de bilgi de proje içerisinde var. Çeşitli hatalar olmuş olabilir zaten bizim de bu çalışmayı düzenleme amacımız da bu. Bilimsel bir ekip yapmış olabilir ama farklı gözlemlerle de bunun farklı değerlendirilebileceği, sonuçlarının da farklı olabileceğini de kabul ediyoruz ancak bu süreç öyle bir şey ki burada çıkan her şey bu projeye katkı verecek diye bir anlam taşıyor kesinlikle. Çünkü biraz önce söylendi 2.1 den 2.2 ye 3.0 den hatta 4.1 de belli bir aşamada sona geldi. Bu yerleşim yerlerini bile değiştirebilir. Çünkü bir faktör analizi sonucunda en iyi temsil eden yerleri bunlardan çıkan sonuçla tespit ettik ve bunlarda ciddi bir arazi çalışması yaptık. Bu çalışmalar 4.1 in temelini de oluşturuyor şimdi eğer böyle bir sistemle hareket edip de bu köylerin yerlerinin değiştiğini görüp de tekrar başlattığımızda 2 yıllık bir süreç daha gerekir. Ciddi bir emek kaybı olabilir. Ama burada şunu tanımlayabiliriz sonuç öneriler yani bölümün sonunda öneriler olarak bu çalışma hem Bakanlık tarafından yapılması durumunda şu şu tespitlerin de değerlendirmelerin de çalışma sürecinde dikkate alınması gerektiğini bu şekilde bir ifade olabilir ama görsel eksiklikler yansadaki eşgüdümde ki eksiklikler giderilebilecek bir eksiklik bu anlamda katkınız mutlaka olacak. Yani ortak dili kullanma açısından söylüyorum bunlara muhakkak müdahil olacaktır. Süreci etkilemeyecek girdilerin hepsi mutlak girecektir. Ama süreci tekrar baştan başlatacak bir şeye girme ihtimalimiz yok zaten süreç bu BŞY ile bir sektöre uğradı, durakladı. Bir süre talebimiz olacaktır zaten bu doğrultuda.

Bayram SADE: Hocam topladınız ama örneğin bu bağlantı konusu çok önemli, size ekstra bir yük getirmez

Cenap SANCAR: Yük olarak değil, zaten yapacak olan kişiler de biziz Aygün hocam da içinde yani bu başlıkta yok ama sonuç itibarıyla

Bayram SADE: Hocam kendine ödev vermiş. Size kolay gelsin.

Cenap SANCAR: Böyle bir şeyimiz var yani sizde projelerin içinde bulundunuz, buna her an müdahale var mevzuatlar sürekli değişiyor zaten 3 yıllık bir süre iyi bir süre KAMAG'la hocamız da burada o süreçle tanımladığımız ekip bile aynı kalamıyor. Ekibi değiştirmek müdahale etmek bile zor çünkü araştırma görevlisi girenin doçent bile olma ihtimali var çünkü. O anlamda projeye katkı veremiyoruz.

Bülent GÜLÇUBUK: Hocam ben kişisel merakımdan bir şey sormak istiyorum. Arkadaşımız 5 tipolojiden bahsetti, bu 4 ilde şu tipoloji şurada ortaya çıktı dediğiniz bir yer çıktı mı merak ediyorum. Mesela şu kırsala yönelik tanımlamalar var mı?

Aygün ERDOĞAN, Özen ABANOZ, Fevzi AKBAŞ,.. Var hocam.

Fevzi AKBAŞ: O anlamda haritalar da oluşturulmuş.

Cenap SANCAR: Var ve örtüşüyor da hocam.

Kolaylaştırıcı: Yarın ki sözcüye karar verilir ve oturumu bitirir.

4.2. İDA 2.2. Kırsal alan tipolojileri

İDA 2.2 Çalıştay Toplantısı

Katılımcılar..... Prof. Dr. Tüzin BAYCAN

Prof. Dr. Şinasi AYDEMİR
Doç. Dr. Kübra CİHANGİR ÇAMUR
Yrd. Doç. Dr. Binali TERCAN
Yrd. Doç. Dr. Erdem ERBAŞ
Yrd. Doç. Dr. Tolga ÇİLİNGİR
Şehir Plancısı Remzi SÖNMEZ
Şehir Plancısı Murat KASAP

ÇŞB Temsilcisi..... Mimar Hande YEŞİLYURT
Kolaylaştırıcı..... Sinem MISIRLIOĞLU
Kolaylaştırıcı Yrd..... Doç Dr. Ahmet Melih ÖKSÜZ
Doç Dr. Dilek BEYAZLI
Raportörler..... Arş. Gör. Seda ÖZLÜ
Arş. Gör. Sinan LEVEND

1. OTURUM

Sinem MISIRLIOĞLU: Hoş geldiniz tekrar. Ben Sinem Mısırlıoğlu. Birleşmiş Milletlerin Türkiye genelinde yürüttüğü bir çalışma var. “Kadın Dostu Kentler” adı altında bir çalışma. Onun Trabzon’daki ayağını yürütüyorum ben. Çalışma alanım genel olarak da sadece Birleşmiş Milletler odaklı değil, toplumsal cinsiyet ve katılım çalışıyorum. Ama yerel katılım çalışıyorum. Özellikle kırsal kalkınma ya da kırsal planlama hiç çalışmadım. Ama özellikle bir seçimdi. Yani koordinatörlerin veya kolaylaştırıcıların hiçbiri kırsal planlama çalışmadı. Çünkü müdahale etme yönleriyle engel olabileceği düşünülüyor için bağımsız kişilerden seçildi. Fakat KOKAP’ın yapısına ve amacına vs. baktığımda bizim yaptığımız şeylerden uzak bir şey değil. Diğer yandan toplumsal cinsiyet her şeyi kestiği için kırsal planlama da aslında çalıştırmalar açısından çok önemli bir şey. O yüzden de dahil olmak benim için mutluluk verici. Bu oturumun kolaylaştırıcısı, aslında 1,5 gün beraber olacağız. Bugün ve yarın. Bu oturumun kolaylaştırıcılığını yapacağım. Biz bu oturumda ne yapacağız. Aslında Ahmet Melih beyin sabah ve önceki bu bütün başladığımız andan itibaren bunu sıkça açıkladı. Burada sadece hazırlanan çalışma üstünden yani bir el kitabı çıkartılmaya çalışılıyor. Uygulamaya dair kırsal alanlar ve kırsal planlama üstünden. Genel görüşlerinizin alındığı bir oturum olacak bu. Diyelim bunu şu şekilde özetlemek daha pratik geliyor. Çok aklın olduğu, ortak aklın değil, ortak akli bulmaya çalışmayacağız. Sadece çok aklın olduğu. Çünkü Selçuk Üniversitesi ve Karadeniz Teknik Üniversitesi beraber bir şey, bir çalışma çıkardılar. Ve Türkiye’nin her yerinden gelen farklı kentlerden ve üniversitelerden belki farklı yaklaşımları destekleyen kişilerin bir araya geldiği, çok aklın olduğu bu çalışmanın değerlendirilmesini yapmayı talep ediyorlar. Bunu şu yüzden özellikle vurguluyorum. Böyle bir yöntemi biz seçtik hani sizin içinde uygunsa bugün bunu yapacağız. Genel bir değerlendirme. Tartışma değil. Yani herkesin görüşlerinin alındığı bir değerlendirme. Şimdi çay arasına kadar 1.5 saatimiz var, tekrar 1.5 saat daha çay arasından sonra tekrar bu konuyu konuşacağız ama genel değerlendirme üstünden. Burada tabi hem değerlendirme hem de önerilerimiz. Yani sürdürülebilirlik ile ilgili önerileriniz veya farklı önerileriniz ya da programın içeriği ile ilgili,

yöntemi ile ilgili genel eleştirileriniz olumlu ya da olumsuz. Onları alacağım bir çalışma olacak. Ertesi gün, yani sabah bunun üstünden tekrar geçeceğiz ve sonra da tüm gruplar bir araya gelecek ve planlanan şudur ki; içinizden birinin sözcüsü olduğu grubun sözcüsü olarak tüm o üç ayı- iki ayı oturum daha yapıyor- onların bir araya gelerek buradaki değerlendirmelerin onlara aktarılması. Neden buradaki görüşleriniz çok önemli ve kıymetli? Çünkü hem yapılan çalışmanın tekrar bir gözden geçirilmesi üstünden çok akıl üreteceğimizden kıymetli olacak. Hem de bakanlığa bunlar öneriler olarak gidecek. Yani programın içine veya bu çalışmanın içine yerleştirilememiş bile olsa bakanlığa bir öneri olarak gidecek. Ve belki bundan sonraki çalışmalar için bir ışık olacak. Bu açıdan da hakikaten önemli bir alanda bu kadar çok akademisyenin destek vereceği bir çalışma çok önemli. Yöntemsel olarak 1,5 saatimiz var bizim şimdi. 9 kişiyiz. Yani 10'ar dakikalık bir konuşma, dediğim gibi çerçeve değerlendirme ve öneriler. İçini nasıl isterseniz doldurabilirsiniz. Uygunsa isteyen bir kişiden başlayalım, başka bir yöntem uygun bulmadığınız bir yöntemse bu yeni bir yöntem önerirseniz onu da tartışmaya açabiliriz tabi.

Kübra CİHANGİR ÇAMUR: Sabah konuşmayanlardan başlayabiliriz.

Sinem MISIRLIOĞLU: Bu genel değerlendirme, 10 dakikalık konuşmalar onaylı. Böyle yapıyoruz dimi. Bu yöntemi onaylıyoruz.

Erdem ERBAŞ: Tabi tabi. Direkt olarak Remzi Bey.

Sinem MISIRLIOĞLU: Buyurun Remzi bey.

Remzi SÖNMEZ: Teşekkür ederim. Gerçekten çok geniş bir konu ve sabah bunu söylemeyi unuttum tebrik ederim arkadaşları. Gerçekten iki ayrı üniversitenin böylesine bir çalışmayı birlikte sürdürmesi, fiziki uzaklık da göz önüne alınarak, gerçekten önemli zorluklar içeriyor mutlaka. Bu aşamaya kadar olan bir dizi şey içinde öneri de bulundular, izledik, değerlendirdik. Şimdi belki de şuradan başlamak istiyorum. Eskiden kır, kent dediğimiz şeyler en azından idari olarak, yasal tanımları olarak çok belirgindi. Ama şimdi giderek işte bu 2004 yılında çıkan büyükşehir yasası sınırları genişletti ve şimdi ise il düzeyine getirdi ve bildiğim kadarıyla orman köyleri kavramı da bunun içinden kaldırıldı. Dolayısıyla kır- kent ayrımı idari olarak yok ve Türkiye'nin de nüfusunun %70'i ve alanının %60'ları civarında veya daha düşük de olsa en azından çok büyük bir kesiminin bu statü içinde olması bizi artık kır ve kent kavramlarının daha idari anlamın dışında bilimsel ve teknik olarak yeniden tanımlanmasını adeta dayatıyor. Yani "kır neresidir, kent neresidir?" Belki bu proje başlangıç amacının da ötesinde böylesine anlamlı bir proje haline geldiğini düşünüyorum bu açıdan. Mutlaka yani kır ve kent il düzeyinde olduğuna göre büyükşehirler mutlaka kır ve kenti yeniden ayırt edecek daha operasyonel daha ne derler sınırların belirmesine ihtiyaç var. Bu projenin de ona oldukça yardımcı olacağını düşünebiliriz. Bundan sonra muhtemelen yani yemekte de konuşuyorduk arkadaşlarımızla işte kentsel bölge, kırsal bölge veya daha ara değerler işte yayla bölgesi veya buna benzer ifadelerle karşılaşmamız, bunların çeşitli dokümanlarda yer alması beklenebilir. Şimdi burada getirilen şeylere baktığımız zaman mesela ulusal düzeyde getirilen sınıflandırma. Bu tipoloji midir sınıflandırma mıdır? Ben onu sınıflandırma gibi algılamak istiyorum. Yani tipoloji dediğimiz zaman belki bizim alışkanlıklarımız gereği, mesleki alışkanlıklarımız gereği biraz daha mekânsal içeriği veya mekânsal niteliği açısından değerlendirme gibi algılıyoruz belki bu yanlış bir algılama gibi de olabilir ama buradaki getirilen tipolojiden ziyade sanki sınıflandırma gibi. Şimdi bu sınıflandırmada da kır ve kent arasında farklı derecelendirmeler görüyoruz. Yani kentten, kentselden başlayıp derin kırsala

kadar giden bir sınıflandırma söz konusu burada. Bunun için ülkesel düzeyde seçilen kriterlere baktığımız zaman yani bir değerlendirme yapmak gerekirse, gerek burada anlatılanlar gerekse elimdeki dokümandan da okuduğum da yerli yerinde gibi görünmekle beraber birçok çeşitlendirme gerçekten o düzeyde mümkün değil. Belli şeyleri seçmek durumunda mutlaka. Seçici olmak durumunda. Ama burada fiziksel özellik olarak ortaya konulan yani 50 km gibi bir uzaklık kriteri konulmuş. Bu kriter baktığımız zaman onu da şöyle ilişkilendirmiş. Yani en yakın nüfusu 100.000'den fazla olan yerleşme ile ilişkilendirmiş. Dolayısıyla burada şöyle bir ön kabul var gibi geliyor bana. "Eğer siz nüfusu 100.000 ve daha fazla olan bir kente yakınsanız zaten kentselsiniz" diye bir ön kabul var. Bu ön kabul ne kadar geçerlidir? Onu bilemiyorum. Yani ayrıca tabii bu 100.000 nüfuslu şey dışında söz konusu araştırma sınırları içinde ayrı, kendileri bizzat kentsel olan yerleşmeler var. Yani Akçaabat ve diğer bütün ilçe merkezlerine baktığımız zaman irili ufaklı yerleşmeler var. Dolayısıyla bu mesafe kriterinin sanki bir ön kabul gibi görüldüğü, aslında bunun sonuçlarının da belki yanlış anlamalara neden olabilecek bir şeye doğru yönelebileceğini de düşünüyorum. Yani "bir yerleşme kente ne kadar yakınsa niteliğine bakılmaksızın zaten kentseldir" gibi bir anlayış ortaya çıkabilir gibi bir tereddüt oluştu bende sadece onu belirtmek isterim. Onun dışında şunu söylemekte yarar var. Tabii bu ulusal düzeyde yapılan bir sınıflandırma idi. Ama yerel düzeyde yapılan kriterlere baktığımız zaman aslında biraz daha bizim mesleki olarak beklediğimiz pratikte bize daha yardımcı olabilecek göstergelerin yer aldığını görüyoruz. Ama burada da mekân ağırlığı ne kadar fazladır şimdi bakıyorum. Çok da fazla değil. Burada fiziksel yapı ve erişebilirlik başlığı altında geçen bir mekân şeyi var onun dışındakiler sabah Erdem beyin söylediği gibi daha çok performans dönük şeyler. Ayrıca da baskı altında olup olmamaya dönük. Riskleri ya da baskıları göz önüne alan kriterler. Şimdi bunlar bu kriterlere göre ortaya çıkan kategoriler ya da sınıflandırmalar yine bizi sabah bakanlığın temsilcisini de dinlediğim için bunları söylüyorum. Doğrudan doğruya bizi herhalde bu bakanlığın beklentilere götürecek sınıflandırmalar değildir diye düşünüyorum. Ama bunlar önemli ortaya kategoriler çıkartıyor. Bir yerleşmenin yani bir kırsal yerleşmenin alt ölçekli planını ya da yapılaşmasını kontrol eden plan ya da sistem neyse kurallar dizimini doğrudan doğruya etkileyen şeyler yine değil. Ama bunlar kırsal yerleşme sisteminin dokusu ile ilgili veya kırsal yerleşme sistemi yani Türkiye'de ki kırsal yerleşme sistemine bir bölgesel bakış açısı ile getirilecek planlı müdahaleler açısından anlamlı veriler ortaya koyabilir diye düşünüyorum. Burada sabah bahsedildiği için yine söylüyorum bu projenin galiba daha sonraki aşamaları var. Esas bakanlığın temel beklentisini ortaya koyduğu yani bir yerleşmenin planlanmasının veya yapılaşmasının kontrolü ya da onu çeşitli kurallarının belirlenmesi ile ilgili rehberler vb şeyler için belki bir sonraki aşamada daha fazla mekânsal tipolojilere girilerek onun üzerinden bir kurallar dizini ortaya çıkarmak daha yararlı olacaktır diye düşünüyorum. Zamanımı çok aştım herhalde.

Şinasi AYDEMİR: Ben kırsallığıyla kır size biraz 70 yıl öncesine götürerek dile getireceğim. Ben 70 yaşındayım çünkü. 7-8 yaşlarında ben Sivas'ta bir köyde ilkokula başladım. 1. Sınıfı okudum orda. O zamandan benim aklımda kalan köy jandarması, nahiye müdürü, okulu olan ve bucaktı orası benim dediğim köy, 7-8 köy bağlıydı Böyle bir merkezi noktada olan bir köyden söz ediyorum. Okulu köy enstitüsü formunda yapılmış ama ismi köy enstitüsü değildi. Böyle bir yer tarımla uğraşılıyor, herkes kendi işini yapıyor, kendi geçimini sağlıyor idi. Aradan zaman geçti. Zaman içinde gidişler oldu. 3-4 akraba, anneler filan vardı. Zaman içerisinde bir Almanya furçası çıktı. Köyler büsbütün Almanya'ya gitti. Bunlar sonra tatile geldiler. Yeni görüşler getirdiler. Yavaş yavaş köyün algısı değişmeye başladı. Dış dünyaya bakışı. Ve bir sonraki zamanı hatırlıyorum. Sabahleyin ilçeden francala gelmezse kimse kahvaltı yapmıyor.

Herkes ekmeğini yapardı şimdi böyle bir dönüşüm geçirdi. Köyde kimse ekmiyor, biçmiyor. Bakkal var marulunu oradan alıyor vs. Herkesin evinde biraz Almanya'dan gelen destekle de olsa buzdolabı var kentte bulunan ne varsa köyde de var o gün. Yani o günler dediğim 80'lere 90'lara denk gelecek kadar. Köylünün giyim kuşamı değişti. Moda anlayışı değişti benim gözlemediğim kadar. Köy artık eski köy değil. Şimdi acaba kıra biraz böyle bakmamız gerekmez mi? Kırsal sadece fiziksel bir varlık değil, içindekiler de değişiyor. Bu bölgeyi esas alırsak bu bölgede sahil bandına kentsel dolgu projesi geliyor. Bunun içerisinde köyler de var, kasabalar da var, şehirler de var. Buralardaki köyler ve kırsal alan bizim başka yerlerde göreceğimiz kırsal alan gibi değil. Yaşam içinde büyüyor. O zaman acaba kırsalın bu değişen yapısını nasıl ele alacağız? Biz kırsal planlayacağız diyoruz, planlama yapacağız. Yani onlara yol yapmak, okul yapmak, konut yapmak yetiyor mu, yetecek mi? Onların değişen dünya görüşlerini karşılayacak mıyız?

Sinem MISIRLIOĞLU: Çalışma söylediğiniz şeye katkı sunabilecek nitelikte bir çalışma mı? Sizin baktığınız yerden.

Şinasi AYDEMİR: Ben kırsal, kırsal veya derin kırsal gibi görmenin yanında da başka bir bakışın da, paralel bir bakışın da olması gerektiğini düşünüyorum. Kırsal acaba öyle tanımlanabilir miyiz? Biraz sonra tekrar söz alacağım. Değişkenler içerisinde, faktör analizinde kullanılan değişkenler içerisinde acaba bunları koyma şansımız var mı? Bunlarla beraber yeni bir sınıflama yapabilir miyiz? Tabii orda birtakım faktörler çıkacak. Bugünkü adları vermeyeceğiz o zaman belki onlara, başka bir ad diyeceğiz ama bu değişen kırsal yapısını, değişen insan yapısını biz bir şekilde bu projenin bir yerine eklemeliyiz diye düşünüyorum. Şimdilik teşekkür ederim.

Tüzin BAYCAN: Ben önce sizin başta girdiğiniz konuyla aslında bu toplantının amacı ya da buradaki tartışmamızın amacıyla ilgili bir şeyler söyleyerek başlamak istiyorum. Şimdi burada bir ortak akıl dediniz ya da farklı görüşler, farklı değerlendirmeler dediniz. Şimdi bizim burada demin Şinasi hocaya yönelttiğiniz soruyla ilişkili olarak da bunu söyleyeceğim. Burada söylediğimiz her şey. Şimdi burada bize sunulan bir çerçeve var. Bu kabul edilmiş bir çerçeve. Bakanlığın müşteri olarak talep ettiği bir çerçeve var. Dolayısıyla bizim bu çerçeveyi değiştirme şansımız olmayabilir. Ama şimdi bu belirli çerçeveyi ele alıp da bu çerçeve kapsamında geliştirilen tipolojiler, bunlardan nasıl bir daha etkin bir model olmak üzere nasıl geliştirilebilir tartışacak olursak o zaman bu çerçeveyi baştan kabul etmiş, hiç sorgulamadan kabul etmiş ve bunun için de daha belki teknik düzeyde tartışıyor duruma düşebiliriz. Şimdi bu tabii tamamen kabuller ve varsayımlarla ilgili bir şey. Ha bir eklemek istediğim konu daha bizim burada söyleyeceğimiz şeyleri de katıyen projeye yönelik ya da proje ekibine yönelik bir eleştiri gibi de alınmaması gerektiğini de altını çizerek ifade etmek istiyorum. Burada bu proje çok farklı açılardan ele alınabilir. Burada bir tipoloji açısından bir yaklaşım var, ama biz kırsal alanların gelişmesi ve planlanmasını konuşuyorsak bu tipolojinin ötesinde, dışında da bunu tartışabiliriz. Dolayısıyla burada bizim ifade edeceğimiz şeyler projenin pratik olarak işleyişine belki çok katkı da bulunmayabilir kimi şeyler, belki bunun dışında kalabilir. Proje ekibi çok istese dahi bunu yapamayabilir. Kalan süre ve pratik nedenler dolayısıyla. Ama bunları da söylememizin bir şekilde belki kayıt altına alınması açısından ve ileride bakanlığın gündemine bu konuları da alabilmesi açısından ya da bu projenin sürekliliği ve sonrasında başka bir proje geliştirilmesi açısından çok önemli olacağını düşünüyorum ben. Benim söyleyeceğim şeyler, pratik şeylerde söyleyeceğim, bir takım önerilerim de olacak. Ama belirli konulara biraz dikkat çekmek istiyorum. Tam da başta söylediğim gibi bu çerçeveyi kabul edersek biz belirli varsayımları da kabul etmiş oluyoruz ve o varsayımların doğruluğunu kabul ederek bir

şeyler söylemiş oluyoruz. Ama varsayımlarımız eğer sorgulanabilir varsayımlarsa ya da tam olarak bugünü açıklamak da zorlandığımız varsayımlarsa o zaman geliştireceğimiz modeller de sonuçları itibari ile sorgulanabilir olacaktır. O nedenle bunları tartışmak da yarar var. Benim takıldığım ya da biraz daha üzerinde düşünülmesini önereceğim konulardan bir tanesi projenin direkt başlığı ile ilgili. Koruma odaklı kırsal planlama yaklaşımı diye bir başlık var. Bu tür projelerde aslında kullandığımız tüm kavramları çok iyi açıklamak gerektiğini düşünüyorum. Burada korumadan kastettiğimiz nedir? Korumadan hepimiz çok farklı şeyler algılayabiliriz. Korumadan neyi kastediyoruz? O kısmen tekstin içinde var. İşte sürdürülebilirliğe, kaynaklara referans veriliyor ama korumadan ne anlıyoruz bir, ikincisi neyi korumak istiyoruz?

Mevcut durumu mu korumak istiyoruz, kaynakları mı korumak istiyoruz, mevcut sosyal yapıyı mı korumak istiyoruz? Ve bunların üzerinden bir yere bağlanmaya çalışıyoruz yoksa koruma dediğimiz şey bir açıdan baktığımızda çok yararlı olabilir. Bir açıdan baktığımızda gelişmenin önünde engel de olabilir, bir bariyerde oluşturuyor da olabiliriz biz. Öyle şeyler tarif ederiz ki korumayla gelişmenin önünü de kesebiliriz. Dolayısıyla bu koruma kavramına açıklık getirilmesi gerektiğini düşünüyorum ben. İkincisi özellikle de bakanlık yetkilisinin sabahki oturumda ifade ettiği bir konu vardı. Dedi ki; biz işte bir mevzuatımız var, bir yasal çerçevemiz var. Bu çerçevenin içinde de biz kentlerde uyguladığımız standartları ya da yaklaşımı kırsal alanlarda da uyguluyoruz. Bu da olmuyor. Yerli yerine oturmuyor. Bu durumu çözemiyoruz. Bu çalışmadan da beklenen aslında kırsal alanda nasıl bir planlama yaklaşımı geliştirebiliriz ya da ne tür standartlarla bu işi çözebiliriz gibi bir arayış var. Şimdi bu arayışta tabii çok anlamlı ve çok doğru. Ama burada da tipoloji yaklaşımının tehlikeli de olabileceğine dikkat çekmek istiyorum. Bizim planlamadaki en temel sorunlarımızdan bir tanesi her alanda bizim standartlara ihtiyacımız var, tüm planlama alanlarında standartlara ihtiyacımız var ama bu standartlarda bizim elimizi kolumuzu çok bağlayabiliyor. Mesela kıyı kanunumuz var. Kıyıyla ilgili, kıyı kullanımı ile ilgili standart getirmek istiyoruz, işte diyoruz ki kıyı çizgisinden itibaren ilk 100 metrede hiç bir şey yapılamaz, şu kadar metrede şunda ancak şunlar yapılır, bunlar yapılamaz. Havzalarla ilgili standartlarımız var. Mutlak koruma kuşağında şunu yapamayız. Orta mesafe koruma kuşağında şunları yapamayız diyoruz. Bu standartlara ihtiyacımız var ama bu tür standartlar işte tam da bu tür standartlar işte kıyı kanununda belirtilen bu standardı biz Karadeniz'in mevcut topografyasında da kullanıyoruz. Akdeniz'in bundan çok farklı olan topografyasında da kullanıyoruz. Ege'de de kullanıyoruz. Şimdi burada da standardın getirdiği aslında oradaki ortama hiç uygun olmayan faktörler ortaya çıkıyor. Şimdi aynı şeyi ben tipolojiler açısından burada görüyorum. Burada tipolojik kategoriler var. Kırsal alanlarla ilgili ama şimdi bunun arkasındaki nedensel şeyler henüz açıklanabilir durumda değil ve bu projenin kapsamında. Ama açıklanabiliyor bile olsa biz buna standart getirdiğimizde acaba gerçekten uygun şeyleri, uygun bir çerçeve çıkarmış olacak mıyız? Desek ki kentsel-kırsal bir alanda şu standartlara göre bunu yapacağız. Derin kırsal olarak tanımladığımız bölgede şu standartlara göre yapacağız dersek bunların içinde de birbirinden farklı, nedensel olarak birbirinden farklı pek çok şey olabilir ve buna da uymayabilir. Burada böyle bir planlama açısından bir tehlike var. Şinasi hocamın örnek verdiği şeyler, bir takım donatılar açısından ya da konutlar, ihtiyaçlar açısından baktığımızda burada aslında yaşayan insanlar kırsal bölgede nasıl bir konut ihtiyacı içinde. Mevcut köylerdeki konut karakteristiğine bakıp bunun tekrarını mı yapacağız, yoksa artık kentsel alanlardaki yaşama standartları çerçevesinde bir konut tipolojisini mi değiştireceğiz ya da halkın burada istediği nedir, ya da halk burada yaşayan bir halk mı yoksa dışarıdan gelen belirli sürelerde bu alanı kullanan bir halk mı? Burada da bir takım karışıklıklar var.

Dolayısıyla bu tipoloji konusuna da o anlamda biraz daha dikkatli bakılması gerektiğini düşünüyorum.

Kırı tabi kır gibi aldığımız zaman biraz kentten kopuk da almış oluyor aslında. Onun da biraz da kırdan etkileşimi çerçevesinde ele alıp değerlendirmek de daha yarar olabileceğini düşünüyorum. Çünkü kentlerde kendi içinde küçük kentler orta ölçekli kentler dönüşüyor, orta ölçekli kentler büyük kentler dönüşüyor. Kent sayısı giderek atıyor. Bunlar artarken, köylerin bir kısmı zaten kent haline geliyor, kasabalar ve ya küçük kentler haline geliyor. Süreç içinde şimdi geleceğe yönelik bir bakışla biz bunu yapacak olursak, acaba geleceğin kırsal yapısı nasıl olacak?

Ne kadar köy kente dönüşecek? O zamanda biz buna yönelik nasıl bir çerçeveden bakmamız lazım? Bunlara da dikkat etmek gerekiyor. Kırsaldaki kentsel formülasyonlar neler? Teknoloji ve yenilik bunlardan bahsettik. Ama maalesef tabi çok detaylarına girmek çok mümkün olmadı. Şeyi de çok merak ediyorum. Referans verilmiş raporda mesela muhtarların yaptığı bir çalışma varmış. Yenilikçilik konusunda acaba burada yenilikçilikten anladıkları nedir? Nasıl bir şey çıkmıştır ortaya? Bunları çok da bilemiyorum ama kırsal alanda yenilikçilik, araştırma geliştirme, teknoloji geliştirme ve bunların uygulamaları kapsamında neler var? Ve bunlara bakmanın önemli olduğunu düşünüyorum.

Yine çalışma kapsamında Dilek hanımın sabah oturumunda söylediği her bir kenti ayrı ayrı analiz ettiklerini söyledi. Bu tabi o bölgelerin yöresel özellikler itibari ile de çok daha anlamlı buna bakma belki ama eğer burada Türkiye çapında bir örnek model oluşturacak bir çerçeve arıyorsak burada karşılaştırmalı bir değerlendirmenin çok elzem olduğunu düşünüyorum. Yani Mersin bölgesinde ortaya çıkan sonuçlar ile tipolojik kategoriler ile Karadeniz bölgesinde Trabzon ya da Samsun'da ortaya çıkanlar arasında ne kadar benzerlik ne kadar farklılık var? Aynı bölge içinde olanların kendi içinde ne kadar benzerlik ve farklılıkları var. Bunları da ortaya koymanın çok önemli olduğunu düşünüyorum. Bu anlamda şöyle bir önerim olabilir; çıkan kategoriler üzerinden hem de belki nedenselliği açıklamaya da yardımcı olabilir. Diyelim derin kırsal kategorisindeki bütün yerleşmeler toplam 500 yerleşme içindeki bütün yerleşmeler bütün bölgelerden alınabilir. Ondan sonra o kategori içinde "derin kırsallığı belirleyen faktörler acaba nelerdir?" diye bir analiz yapılabilir. Ve o zaman işte erişilebilirlik mi, en yakın kent merkezine olan mesafe mi bunu daha çok belirliyor, oradaki nüfus yoğunluğu mu daha çok belirliyor gibi farklı açılardan değerlendirme yapılabilir. Ve onun için alt kategoriler veya alt tipolojiler belki oluşabilir. Ve daha nedensellikleri ortaya konabilir diye düşünüyorum. Bir başka şey yine mevcut kategoriler üzerinden bir SWOT analizinin yapılması olabilir. Çünkü burada da riskler var, afetler var. Fiziksel baskılar, riskler olduğu kadar ekonomik ve sosyal baskılar da olabilir. Bunlarında belki daha kalitatif şeylerin de değerlendirilebileceği böyle bir çalışma da daha değerlendirme açısından önemli sonuçlar verebilir. Yine bu karşılaştırmalı çalışmada da belki bu yakınsama konusuna da bakılabilir. Kentsel- kırsal 'convergence' açısından bir değerlendirmede yapılabilir. Seçilmiş göstergeler üzerinde acaba nasıl bir tablo ortaya çıkıyor diye. Geleceğe yönelik olarak da geleceğin kırsal yapısı nasıl olacak, ihtiyaçlar neler olacak, bu ihtiyaçlar da planlamayı nasıl belirleyebilir, ya da planlamada ne gibi etkilere neden olabilir? Bunlara da bakmanın yararlı olabileceğini düşünüyorum. Teşekkür ederim.

Tolga ÇİLİNGİR: Arkadaşları kutlayarak başlayayım. Çalışmada emeği geçen herkese bundan sonraki aşamalarda da kolaylıklar dilerim. Şimdi aslında birçok şey tabi söylendi

genelde tekrar etmemeye çalışacağım ama konunun çok geniş kapsamlı olduğu ve çok tartışılacak şeyler olduğu ortada. Burada bir kere hem fikirim. Türkiye kendi koşullarında kırsal alan politikaları açısından bazı özgün örnekler üretebilmiş de bir ülke. Birçok başlığı altında mekânsal alanla çakışan diğer alanlarda belki böyle bir özgünlük bulamıyoruz ama genelde tekrarı biçimde oluyor dışarıdan izlediğimiz politikaların. Ama işte köy-kent, köy enstitüleri gibi Cumhuriyet tarihinin çok özgün projeleri var. Kuşkusuz emsalleri de vardır yine bunların. Ama bunlar Türkiye'ye özgü. Dolayısıyla böyle bir alanda bir geniş kapsamlı öneri geliştirirken tabi geçmişe olan saygıdan ötürü çok dikkatli ve günün koşullarına uygun şeylerde geliştirmek gerektiğinin farkındayız.

Bu çalışma başlığında ben de tabi şu soruyu kendi kendime sordum. "Kırsal alan tipolojisi mi, kırsal yerleşme tipolojisi mi?" sorusu. Çünkü bu ikisi arasında ciddi bir fark var. Yani yerleşme diye öngördüğümüz o köy yerleşik alanları dışında kalan o geniş alanlar mesela; tarım alanları, meralar, orman alanları. O alanlara ilişkin bir tipolojinin önerilmiş olup olmadığı çok önemli soru şu aşamada. Eğer onları içermiyorsa o zaman revizyon gerekecektir kapsama ilişkin. Ama içermesi gerektiğinden de eminim. Çünkü kırsal tarifi hakikaten yapmak lazım. Kırsal yerleşme tarifini belki yapmak lazım. Ama tarım faktöründen kopuk bir kırsal yerleşim tartışmasının olması zaten mümkün değil. Tarım burada çok belirleyici bir faktör. Tarıma has olan her şey işletme büyüklüklerinden tutun, ürün deseni, üretim mekanizmaları, pazar ilişkisi vs. bütün bunlar başlı başına bir inceleme alanı. Dolayısıyla tipolojiye de ister istemez yansiyabilecek faktörler. Bir tarafta olay böyle geliyor. Bir taraftan şimdi tabi amaca dönük bir proje olması esasında TÜBİTAK destekliyor bir taraftan ama bir de müşterisi olan bir bağlamda tartışmak zorundayız. Yani beklentiler var iyi kötü. Ben açıkçası sabah ki oturumda beklenti çok büyük bir soru işareti idi kafamda. Hala bir soru işareti olarak kaldı yapılan açıklanmalara rağmen. Çünkü bunlardan nereye varılacak, hangi amaçla kullanılacak o çok belirgin değil. Yani çalışmanın amacını çok daha derli toplu buldum bakanlığın ifade ettiği amaçtan. Orada bir netlik yok açıkçası bana göre.

Sinem MISIRLIOĞLU: Doğru anlıyorum değil mi, bakanlık ifadesi üstünden yapıyor programın amacı için?

Tolga ÇİLİNGİR: Evet bakanlık temsilcisinin ifadesi. Bakanlığı o anlamda kullanıyorum. Bir KENTGES deneyimi çok yakın bir zamanda geride kaldı. Bir KENTGES' in ne kadar hayata geçeceği, onun rafta duracak çok önemli bir proje olarak mı kalacağı yoksa hakikaten uygulamaya geçip geçmeyeceği hala bir soru işareti iken, şimdi kırsal alana ilişkin böyle bir çalışma eğer hakikaten yeri tanımlanamamışsa yazık olacaktır. Yani buna ilişkin bir kaygım var. Şöyle mesela şeyler olmalı diye düşünüyorum; mevzuatta nasıl bir yer bulacak bu çalışmanın sonuçları. Yeni bir kurumsallaşma talep edecek mi? Yani mevcut kurumlar içinde bir organizasyon gerektirecek mi? Şimdi buna ilişkin bazı izler var projenin içinde. Böyle iddialar var ama daha somut göstergelerin olması gerektiğini düşünüyorum. Yine sabah bahsedilmişti. Yerleşme merkezlerinin kademelenmesine ilişkin yapılmış çalışma o dönemin koşullarının 70'lerin sonu basit bir yapılanması. Şimdi mesela onun bir devamı gelmedi. O bizim planlama çalışmalarına ciddi bir referans oluşturuyordu ve altyapı oluşturuyordu bir dönem. Ama veriler çok eskidiği için artık son dönemlerde itibar etmez durumuna düştük. Şimdi orda o çalışmanın esasında saha araştırmalarının da çok büyük önemi vardı. Mesela şöyle sorular sorulmuştu köylere; kendi köyünüz dışında bize köy adı verin gibi. Bir merkez niteliğinde hangi köy olabilir size en yakın köy diyerek. Köyün önde gelen muhtarı, imamı veya öğretmeni neyse. Bu aslında o bölgedeki, o alt bölgedeki merkez kademelenmesine

ilişkin ciddi bir referans sağladı. Yatırımların daha rasyonel kullanılması vs. pek çok şeyi var arkasında, argümanı da var. Neden diye soruları. Şimdi bunlar mesela çok geride kalmış çalışmalar ve daha planlamaya dönük çalışmalar baktığımız zaman. Yani biraz önce söylediğim eleştiri ile ilgisini kuracak olursak, planlamaya dönük ne tür aslında somut sonuçlar beklendiği bu projeden bende net değil, ya da ben çok fark edememiş olabilirim. Çalışmada şimdi ben çalışmayı tamamını satır satır okuyamadım bunu itiraf edeyim. Çalışma bana ulaştıktan sonra ama genel olarak inceledim başından sonuna. Dolayısıyla bazı eksikliğini söylediğim şeyler varsa da baştan peşinen özür dilerim bu konuda.

Ama mesela koruma belki de kavramıyla bağlantılı olarak; yani ekolojik alanda bu son zamanlarda Avrupa'nın üzerinde durduğu yeni bir köylülük hareketi yeni bir köylülük anlayışı var. Bu aynı zamanda tarımsal işletmecilik anlamında da böyle. Daha çok küçük ve orta ölçekli işletmeye yönelik ayakta kaldığı gerçekliğinden de hareketli kriz döneminde. Yeni arayışlar var şimdi bunla ilişkili olarak ve ekolojik bilinçlenmeyle paralel olarak üretim biçimleriyle nasıl bir tipoloji noktasında paralellik kurulabilir. Bu sorunun da çok önemli olduğunu düşünüyorum.

Ayten ÇETİNER' in çok klasik bir çalışması vardır. Hepimiz biliriz. Tipoloji ile ilgili. Daha çok coğrafi etmenler üzerinden kurgulanmış. Orman köyleri, kümelenmiş köyler, farklı kategorilere oturan bir anlayışları oturtmuştur belli sınıflara. O da işte 1980 yanlış hatırlamıyorsam tarihi. Şimdi o dönemden bu döneme bu konuda tabii bir boşluk vardı. Yani belki proje o anlamda da o boşluğu doldurmaya adanmıştır değişen koşullarda Türkiye'de. Fakat sosyal meseleler üzerinde nasıl eklenebilir. Buradan hareketle kırsal sosyolojiyi de içine katarak folklorik özellikler, kültürel özellikler, köylere has-yöreyle has özellikler bu tipolojilere nasıl yansıtılabilir meselesi de belki coğrafi bölgelerin farklılıkları bu noktada gündeme geliyor. Bunun da dikkate alınması gerektiğini düşünüyorum. Bir de tabii çok önemli bir sorum var ki; planlama sistematizindeki şu anda işlerliği olan çalışmalar var. 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planları ile onların kırsal alanlara ilişkin öngörülerini ile paralellik nasıl kurulacağı sorusu da önemli bir soru. Bir taraftan da biliyoruz ki İl Özel İdareleri'nde aslında kırsal mimari tipoloji ile ilişkin bahaneler sürekli açıyor bölgesel olarak. Bir taraftan böyle bir duvardan işler yürüyor. Bunların nasıl entegre edileceği de önemli bir soru işareti. Çünkü sanıyorum bu çalışmalar sonraki aşamalarda konut tipolojisine girerek bu konuyla çakışır bir hal alacak gibi gözüküyor.

Şinasi AYDEMİR: Deminki konuşmacının bıraktığı yerden onları tamamlayacak birkaç şey söylemek istiyorum mümkünse.

Sinem MISIRLIOĞLU: Yani teknik olarak mümkün değil ama eğer konuşmacılar izin verirse büyük bir memnuniyetle. Buyurun.

Şinasi AYDEMİR: Biz iki ayrı dönemde önemli bir araştırma yaptık. Kırsal yerleşmelerin geleceği konusunda. Bizim her iki araştırmadaki bulgumuz; önce bu ilde, Türkiye genelinde de yaptık. Köydeki yerleşmeleri sayısının azalacağı ve bu köylerin belirli büyüklük gruplarında toparlanacağı. Bu bir varsayım. Bu modelin sonucu. Ama biz bunu nerdeyse onar yıllık veya on beş yıllık arayla yaptık. Ve benzer sonuçları bulduk. Demografik olarak tanımlanan köyler ile sayı olarak tanımlanan köyler azalma eğilimindedir. Bu bir model bulgusu olabilir. Ama biraz da böyle bakmak gerektiğini düşünüyorum çünkü sayı azalacak ama bu bir gerçek değer. Köylerin boşaldığını, azaldığını görüyoruz. Böyle bir model bulgusu

var. Hem bu bölge için hem Türkiye için. Bunun bu çalışmanın bir yerinde dikkate alınması gerektiği görüşündeyim.

Binali TERCAN: Birçok şey konuşuldu aslında sabahta şimdi de ama yine de ekleyebileceğim bazı şeylerin tamamlayıcı olduğunu düşündüğüm epey konu olacak yine. Gerçi kendi çalışmalarımı da biraz ilişkilendireyim istedim. Biraz zor, çatışmalar da yaşadığım konulardan birisiydi kırsal planlama konusu. Koruma planı ile ilgili hiç çalışmadım şimdiye kadar. Kırsal koruma planı.

Ama kırsal planlama ile ilgili bol miktarda çalıştım. Daha önce Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'ndaydım bende. Yani müşteri kurumun eski çalışanlarındaydım. Farklı ölçeklerde çalışmıştım TAU' dayken. Sonra Afet İşleri'ne gittikten sonra köy plancısı oldum. 100' den fazla köyün planını yaptım. Onun için birçok şeyi en azından aktif köy plancısından daha fazla biliyorum. Fakat bunlar korumayla çok fazla çakışmayabiliyor bunlar. Bunla ilgili birçok çalışma bile var. Hatta bir şeyden etkilenmişim. Bir köy enstitüsü öğretmenin anıları diye bir makale ve onu kitaplaştırmış olan bir şey vardır. Bir köy plancısının anıları diye farklı farklı yerlerde. Çünkü konu çok farklı gerçekten. Afet köylerinin de sonuçta o deneyimlerin bir katkısı olacağını umuyorum. Farklı bölgelerde de plan yaptım. Yani Karadeniz' de bu heyelanla ilgili birçok planlar da yaptım. Tipoloji aslında önemli ama buradaki o tanımlama çok zor geldi bana. Karadeniz'de ki tipoloji Karadeniz'in içinde bile değişebilir. Yani biz buradaki yaptığımız köylerde Trabzon'un Of Tavşanlı köyünde köylüleri bir araya getiremedik. Yani herkes karşı çıktı. Benim bahçemin yanında bir başkasının evi mi olacak? Bu bile çok aykırı geldi. Yani herkes komşu olamayacak. En az 100m- 200m. Uzakta olması lazım. Hepimizi nasıl toplayacaksınız. Böyle şeylerle karşılaşılabiliyor burada. Yani bir komşuluk ilişkileri fazla. Bu Bingöl'dekinde daha farklıydı. Oradaki pencerelerimiz karşı karşıya mı olmalı? Doğu Beyazıt'ta daha farklı başka köylerdeki daha farklı örnekleriyle karşılaşmış oldum. Bu sizin seçtiğiniz örneklerin ortak yönü nasıl olacak? Aslında ben onu şey yapmak istiyorum. Çünkü her bir bölgede çok farklı olan ilişkiler var. Yani bölge bölgede farklı farklı gruplara yapamayız. Köylerin büyüklüklerine göre de farklı ilişkiler gündeme gelir. Köy planlarında gerçekten o köy öğretmenin anılarında olan örnekleri yaşıyorsunuz. Her konuyu katmanız gerekiyor. Sadece bir barınma konut ilişkisi değil. Yani üretimle konut ilişkisini birleşik düşünmeniz lazım. Hayvanları ile birlikte nasıl olacağını düşünmeniz gerekiyor? Üretim bahçe, tarla o ilişkileri kurgulamanız gerekiyor. Bu açıdan da koruma kavramı ile ilgili sadece binanın bir mimari koruma mı, yoksa onun üretim ilişkilerini mi koruma? Onun bahçesini mi koruma, tarlasını mı koruma? Onları da aslında biraz daha farklı veya detayları ile bahsetmek gerekiyor. Yani ben bunu ilk algıladığımda, yani ilk başlığından sadece mimari koruma gibi olarak algıladım. Bakanlık tarafından en azından işleyişini biliyorum. Yani altı yıl öncesine kadar içinde idim. Şimdi bazı şeyleri yine tahmin edebiliyorum. Biraz kaotik bir durum var. Daha önceden de vardı hala daha var. Yani tahmin edemiyorsunuz. Neyin, ne zaman, ne olacağını? Sanıyorum bu projenin başladığı zamanda Kırsal Planlama Dairesi vardı. Yani bu onunla başladı teknik araştırmada ve planlama merkezinde başlayan bir proje. Ama şu anda o planlama dairesi yok. Ve bu projeler mimari proje kapsamında dönüştürülerek yöresel özgün mimariyi destekleyerek veya onu koruma amaçlı bir projeye dönüştürerek yapı işlerine aktarıldı. Bunun sonucu alınan daireye teslim edilemeyecek gibi geliyor bana. Ama çalışma için hiç olması çok yönlü böyle şeyler açığa çıkmış olacak. Çok zor olan bir çalışma olacak ve projeyi yapan hocalarımızın pasif nedenlerle birçok konuda zorlukları yaşamışlardır zaten büyük ihtimalle. Ama sonuç aşamasında da yaşanacak olan sorunlar görüyorum. Bahsedilenler çok tekrarlanıyor ama

fark olur diye şey yapıyorum. Bu sınıflandırma da kentsel-kırsal ayrımında; haritalarda genelde kırsalın altında olan veya kentsel kırsalın daha altındaki alanlarda tanımlanmış. Boş alan yoktur diye. Belki “yerleşik alan veya yerleşik olmayan alan nedir?” diye ayrımı yapıp onun içindeki ilişkiler belki daha önemlidir. Çünkü o zaman yapılı çevreyi koruma mı doğal çevreyi korumayı da mı belirleyebilir. O ayrımdan da burada bahsetmek gerekebilir. Çünkü ikisi de ilişkili kırsal yaşamda.

Yani o üretim ilişkileri ile ilgili olduğu gibi o sınıf katılabilir yine. Demografik yapıyla ilgili de ilgileniyorum. Yüksek lisans tezi hazırlıyorum. Demografi ile ilgili uğraşan dört plancı var benim bildiğim Türkiye’de. Yani çok fazla kullandığımız bir veridir ve bununda kurgusu tamamen demografi üzerine gibi geliyor. Çünkü nüfus, göç değerleri şey yapılmış. Ama diğer ekonomik ve sosyal konular yine demografinin konularıdır. Bu kurgunun içinde o konular biraz daha iyi tasnif edilmeli belki, mesela yaşlılık-bağımlılık konuları gibi. Diğer birçok okuduğum konularda farklı şeylerde karşılaştım. Ben de tamamını okumadım ama ilk bölümlerini bu projeyi tanımlayan yerlerini tamamen okudum. Sonuç bölümlerini okudum. Ama çok fazla hakim olamadığım konular var. Bağımlılıkla ilgili diyelim, şimdi kırsal planlamada ve kırsal alanlarda TÜİK’ in verilerini nasıl kabul edeceğiz? Yani bunu birçok uluslararası kurumunda kabul etmediği veriler. TÜİK’ in verilerini birçok konuda kabul edemiyoruz, kırsalda çok daha sorunlu veri setleri var burada. Bağımlılık diyoruz. Bizim bağımlılık tanımımızdan; 0-15 yaşı ve 65+ yaşlarını anlıyoruz. Bunlar çocuk ve yaşlı bağımlılığı. Ama kırsal alanda bunlar bağımlı değil. Yani biz çocuk iş gücünü de orada kullanabiliyoruz, yani tarlaya bahçeye birçok yerde 10 yaşındaki çocuğumuz da belli bir şeyler yapabiliyor belli bir şeyler toplayabiliyor, götür-getir işini veya yaşlılarımız 80 yaşına kadar hepsi yani Karadeniz’de özellikle meyve toplamada, onarımda, üretimde içinde kırsal alanda özellikle biz o standart veriyi çok fazla kullanamayabiliriz. En azından bu her ne kadar istatistiklerde böyle ise de bu çekincelerimizi kırsal alanda biz bunu yaşlı bağımlılık... (?) Doğal olarak biz bu çekincemizi, bu farkı onları bağımlı görmememiz gerekiyor bu çalışmada en azından. Şimdi genel tasniflemelerde bahsettiğimiz şeyler vardı. İşte tanımlamalarda ekstrem olarak alıp, çok fazla katmadığımız konular olabilir. Belki bu çalışmada onları istatistiki verileri çok etkileyemeyecek olduğu için katılmamış veri setleri olarak görülüyor diye düşünüyorum. Yani belki bir bölümü eklenerek yerele özgün konular onların içinde saklı, çok büyük bir kısmı. Yani hiç olmazsa küçük bir olay olarak, küçük bir örneklem olarak onların olması beklenir yani projeye katkısı olması. Yani onlar genel istatistiği bozmadığı için onlar hesaba katılmamış olabilir. Yani %3'lük - %5'lik dilimde karşılaşılan örnekler olabilir ama özgünlük ile ilgili konularda özellikle belki onların katkısı çok daha fazla olabilir. Belki bir başka bölümde şu tür yani böyle böyle şey çıktı ama şu tür örneklerde de karşılaştık. Karadeniz’de bununla karşılaştım, Mersin’de bununla İç Anadolu’ da bunlarla karşılaştım gibi. Çünkü kırsal planlamanın parametreleri, değişkenleri çok çok çok fazla. Yani kentsele göre çok fazla. Bu çeşitlilik belki projenin özgünlüğünü artıran bir bölümde olabilir. Yani standart bir istatistiki değerlendirmeden farklı bir projedir çünkü bu. Ben planlamayla ilgili belki daha sonraki konularda o planlama süreçleri ile ilgili ayrı şeylerde konuşabilir. Çünkü net bir plan yani imar yasası ile ilgili bir plan yapılamıyor. Ama mesela koruma amaçlı değil ama afet amaçlı ile binlerce köy planlanmış durumda. Bunları planlayanlar kimler? Yani bunların % 90’ı plancılar tarafından planlanmıyor, planlanmamış köylerdir. Yani afet işlerinin harita teknikerlerinin veya inşaat teknikerlerin 10 hanelidir, 20 hanelidir deyip afet kadastro ile yapılan, kadastro parseli oluşturularak yapılan planlar. Yani hiç ne kırsal yaşayış ilişkileri ama sadece gözlemlere dayanarak onların konutlarını yapacak, konutlandırarak yerlerin teslimi ile ilgili planlar yapılmıştır. Yani kırsal planlama ile ilgili TOKİ’ nin denemeleri var. TOKİ’de benim

orda olduğum sürede başladı bu tür şeylere. Oradaki süreçte ihale toplama mantığı ile şey yaptı. 30 binadan fazla toplu bir yerleşme varsa onları verin bize, biz yapalım çünkü onları toplu ihale yapacağız, onun planı ile uğraşacağız.

Onun dışındaki ile hiç uğraşmadılar. Şimdi denenen bu yaklaşımla yani TOKİ'nin şeyinde biraz daha plancılar için içine girmeye başladılar. Veya afet işlerinde son 10-15 yıllık süreçte benim bildiğim plancıların olduğu bir süreçtir. Onun dışında yapılan binlerce köyün planında plancılar yok. Şimdilik bu kadar.

Murat KASAP: Ben konuşayım. Ya ben de bakanlık görüşmelerindenim. İl Müdürlüğü'nden geliyorum. Bu çalışma hakkında çok da bir bilgimiz yok. Şimdiye kadar yoktu. Bugün şey yaptık. Ama bu başlıkla ilgili ben tabii Koruma Şube Müdürlüğü yapıyorum şu anda. 1.5 sene geçmişimiz var. Bu başlığına bakınca ben buraya gelirken herhalde dedim bu işte 1.derece,2. Derece, 3. derece koruma alanları ile ilgili ya da bu daha yeni çıkacak Bakanlığın yeni bir çalışması var onla ilgili bir çalışmanın belki bir alt çalışmasıdır deyip geldik ama planlar ile ilgili işte yani benim anladığım şu anda biz Türkiye'de ki yerleşimleri kırsal kentsel diye bu çalışma ile derin kırsal diye ayırdığını anlıyorum. Planlarla ilgili bir safhanın başka bir oturumda görüşüldüğü ya da bundan sonraki safha olarak ele alınacağını düşünüyorum. Bakanlığın mesela sit alanlarının yeniden değerlendirilmesi ile ilgili hassas alan, nitelikli koruma alanı, sürdürülebilir koruma alanı gibi isim değişikliği ile ilgili 1.derece, 2.derece ve 3. derece ile ilgili bir çalışması var. Bu çalışmada bu CBS veri sistemine eklenip bütün illerin görebileceği grafik paftaların sayısallaştırılması ile ilgili bir çalışma. Ben bununla eşleştirmeye çalıştım çalıştım sabahdan beri. Biraz şeye giremedim yani tam eşleştiremedim. Melih hocam işte derin kırsal alanlar dedi işte yapılaşma olmayan alanlar diye kabul edip belki de hiç yapılaşma önermeyeceğimiz alanlar gibi bahsederken tamam dedim buradan yakaladık. Bunlara da hassas alanlar dedik. Oradan da yine yakalayamadık. Yani benim aklımın erdiği şu anda en son düşüncem işte yerleşmeleri herhalde ayırdık. Bundan sonra herhalde başka çalışmalarda gelecek bunun peşine planlarla ilgili belki başka oturumlarda bilmiyorum belki orda planlar görüşülüyordur ama bu başlıkla ilgili bir problemim var. Yani koruma odaklı koruma, koruma diye geldik işte yerleşimleri ayırdık. Bu kadar şey yapabildik. Ama ne bir hassas bir koruma alanını nerdeyse yakalıyorduk. O da yanımıza kalmayınca yani. İşte bakanlığın böyle bir çalışması var. Belki bununla bir paralel yürütülebilirdi, belki kırsal alanlarla bizim ilgilendiğimiz etapların %80'i hemen hemen kırsal alanda kalan Uzungöl' ü saymayalım, Altındere Vadisi' ni saymayalım. Trabzon için konuşuyorum % 80' i kırsal alanlarla ilgili ama Bakanlığın belki bu öz eleştiri bu iki çalışmanın belki de birbirinden haberi yok. Olduğunu da zannetmiyorum zaten. Çünkü biz teknik esasları belirliyoruz. Belki buradaki kırsal alanlara göre bunların birbirine eşleştirilebilecek belli başlı şeyleri var. Teknik esaslar yayınladık. İşte bu sit dereceleri belki daha iyi olacak belki daha kötü çıkacak ama iyi-kötü bir çalışma yayınlandı. Hassas zon işte eskinin 1'i, 2'si 3'ü değil de işte atıyorum burada hassas koruma alanları burada yapılaşmaya hiçbir müsaade edilmeyecek alanlar diye bahsediliyor. Daha çok koruma ve kullanma üzerine bir yaklaşım olmasından bahsediliyor şu an Bakanlık olarak düşünülen. Hassas koruma alanlarında daha çok kamulaştırma ile elde edip öyle koruma düşünülüyor. Bu yayınlanırken bunun işte ben bir şey yapamadım. Belki de bunun daha çok faydası olacaktır yayınlanmadan önce. Birlikte bir eşleştirme olması gerektiğine inanıyordum ama biz biraz şeye kaldık. Bizim bundan haberimiz yok mesela. Benim yok en azından. Çok da çalışarak gelmediğimiz için bu kadar konuşabiliyoruz. Teşekkürler.

Erdem ERBAŞ: Ben sabahki söylediklerime birkaç şey yapmak istedim. Çok pratik olacağı sonuçlar var. Genel olarak söyleyebileceğim çalışma bu kadar geniş kapsamlı ve bu kadar çok ekibin çaba sarf ettiği sonucun bir sadece sonuçları kısmında yayınlanmaması gerektiğini düşünüyorum. Bunun sürece ilişkin yapılmış olan bütün veri tabanı ve o veri tabanı tasarımının da bir şekilde yayınlanmasının çok değerli olduğunu düşünüyorum. Çünkü bu veritabanı tasarımının sonuçlar bağlamında yorumlayabilecek başka çalışmalar olacak. Eminim o çıktılardan bir tanesi de sizler tarafından söylenecektir ama bu veritabanının çok değerli olduğunu düşünüyorum. Sabahki oturumdan anladığım kadarıyla yaklaşık 500 tane yerleşmenin bu kadar alanın 4 farklı il çevresindeki toplamına ilişkin rakam bu. Böyle bir veritabanı oluşturmak da değişkenler arasından kolay değil. Bu şeyin bir şekilde örnek olarak veritabanı tasarımı da başlı başına bir konu bence. Hani çok değerli olduğunu düşünüyorum. Onun dışında çok pratik olarak söyleyeceklerimi üç gruba topladım ben. Bir tanesi şöyle; bu koruma alanına ilişkin kısmın tanımlanması hususunda belki yardımı olur diye. Genelde biz yerleşme alanları tabii yerleşme alanı mıdır yoksa kırsal alan mıdır konuşulan konu burada ayrı bir tartışma konusu ama ben yerleşme alanı diye uygun buldum genel çerçeveyi. Çünkü öyle anladım bunun içindeki yaklaşımı. Orada üç tane temel beklentimiz var. Morfolojiye ilişkin beklenti, topolojiye ilişkin beklenti, tipolojiye ilişkin beklenti. Bunun üçünün bir arada olmasını bekliyoruz. Eğer bir morfoloji varsa yerleşme morfolojisine ilişkin bir karar bunun hemen akabinde topolojisi ve tipolojisine ilişkin kısmı da beraber değerlendirmek gerekir. Benim burada morfolojiye ilişkin ve tipolojiye ilişkin beklentimin çok yüksek olduğunu ama topolojiye ilişkin kısmı yani mevcuttaki yereldeki şu andaki dokuya ilişkin kısmı nerde oturabiliriz biraz zor görüyorum bunun içerisinde. Yani değerli olan şey aslında doğal değer ama bunun içerisinde beşeri yapının oluşturduğu mevcut değer nereye oturuyor? Mesela bunu çok pratik bir sonuçla eğer mevzuattaki değişikliğe ilişkin bir noktaya taşırsak örneğin, olsun diye değil sakın şey olarak düşünmeyin. Teklif olarak düşünmeyin ama tartışılın diye söylüyorum. Mesela kırsal sit tanımı gelebilir çok basit bir sorun hani korunması gereken bir değer ama planda koruyamıyoruz buna bir çerçeve çizmemiz gerekir aslında gönül bunu yasayla değil, planla koruyabilir. Planda aslında imarda plan değil. Biraz önce beyefendinin ifade ettiği gibi çok değişik türde planlarımız var. Uzun dönem gelişme planı, milli park planı, av ve yaban hayatı koruma gibi çok çeşitli şey var doğal alanların korunmasına ilişkin kısmı içeren. Acaba burada planla korunmanın dışında böyle yasal çerçeveye bu mevcut durum uydurabilir mi? Kırsal sit tanımını böyle düşünüyorum bu 1. grup. 2. grup da söyleyeceğim şey; planlarla olan ilişkisinin üst ölçekli de hani ÇDP ile olan ilişkilendirirseniz hani şu an mekânsal çerçeveyi en üst düzeyde bilen nokta o bizde 1/100.000 ölçekli planlar. Burada da şöyle bir tanım çıkıyor. İstanbul çok söylemek istemem metropol ölçeğinden çok farklı dinamikleri olan bir kent ama genel itibari ile bir lejant verilir 100.000. Hani bir çok kent için ya da bir çok bölge için söylenebilecek bir yaklaşım. Bu KY lejantı. Mesela kırsal yerleşmeye ilişkin bir lejant vardır. İstanbul'da çok kullanılan ama dedim onu dışarıda tutun çok spesifik bir alan çünkü getirin bunu herhangi bir noktaya koyun. Güçlü illerin oluşturduğu bir bütün içerisinde KY lejantını kırsal yerleşmeye ilişkin kısmı plan raporu açıklasın bize. Şimdi bunu hangi çerçevede açıklayacak. Çünkü benim buna müdahale etmem gerekiyor bir sonraki aşamada çünkü plan kararı var. İşte bunu açıklayabilecek bir yöntem cevap verebilecek mi bu çalışma. Cevap verebilecek diye şey yaparak söylüyorum. İnşallah sonuç kısmında böyle bir rehberi biz elde edebilmeliyiz. Nasıl bakılır. Diye bir şey sorulsa en azından genel çerçeve itibari ile çok özele inmeden bir çerçeve çizebilir diye düşünüyorum.

Tabi burada o kadar çok ilginç sonuçlar çıkacak ki kırsal karakter olsun hatta köy statüsünde deseniz biraz önceki şeyde biraz önceki oturumda hocam söyledi Melih hocam. Hani ilçe merkezi ama aslında köy demezsiniz. Çok ilginç şey var. Ben geçtiğimiz gün Pazartesi günü 15'i nde Kastamonu Küre'de idim. Kastamonu Küre'nin nüfusu 3200. Burası Küre Milli Parkları'nın da içinde olduğu çok büyük bir alanı kontrol eden Kastamonu içerisinde bir ilçe merkezi. Nüfus büyüklüğü bu. Bu alanın köyleri var 34 tane. Kontrol ettiği de bir yandan 34 köyü var. Köyleri hizmet birliği gibi falan gibi bu son dönem de yasal değişiklikler epey bir başka türlü bir noktaya ulaşacak ama bir yandan da böylesine bir idari statü ile ilişkilendirilmiş plan yapma biçimi var. İlçe merkezli olduğu için koruma amaçlı imar planı pat diye gelmiş 2863'lü olmuş ama köy olsaydı 2863 oraya kentsel sit statüsü vermeyecekti başka bir şey olacaktı. Bunlar hani ikinci numaralı konuda planlarla ilişkisi değerlendirilmelidir. 3. olarak söyleyeceğim grup ise bu KOKAP'ın değişkenleri var. Yani yerleşmeye bakışla ortaya koyduğu değişkenler. Bunu yine sabahki oturumda yine Tüzin Hocam çok güzel söyledi. İndirgemeci bir yaklaşıma girdiğiniz zamana burada tabi bazı değişkenleri görmezsiniz. Yani orda seçmeci bir tavrınız var. Fakat burada çok belirleyici olsun diye bu seçmeci tavra ilişkin yöntemi ben en iyi bulduğum örneklerden bir tanesi olarak 2004 yılında Avrupa Birliği'nin yayınladığı sürdürülebilir gelişmelerin izlenmesi ve ona ilişkin göstergelerin saptanmasına ilişkin bir şey, bir yayını var. 2005 de revize ettiler. Orada bir şeyin gösterge olabilmesi tanımından tutun da, sürdürülebilir gelişmeyi ölçmeye dönük göstergenin ne olduğuna kadar detaylı bir çalışma var. Bu söz edilen değişkenlerin büyük bir kesimini ben o çalışmadaki yöntemle çok yakın buldum. Bu anlamda çok başarılı bence, benim kanaatim. Ben o ilişkiyi çok rahat söyleyebilirim. Ama burada söylemeye çalıştığım şeylerden bir tanesi değişkenler içinde aslında olması gerektiğine inandığımız temel bir takım bir şeyler olabilir mi? Çıktıları beklerken o çıktılarının bazılarının değişken olarak içeride görmezseniz o çıktıya erişmeniz biraz güç olabilir. Bundan buna gidemezsiniz gibi geliyor. Peki, bunlar ne olabilir. Mesela bir tanesi şu; ekonomik yapı performansının ölçülmesine ilişkin kısımda turizm olgusunu otel sayısı ile ilişkilendirmek ve yatak sayısı ile ilişkilendirmek çok fazla şey geliyor bana. Yani yavan geliyor. Peki, ne yapılabilir? Şu son dönemlerde kırla ilişki açısından konuşmak gerekirse gündemde olan turizmin 400 çeşidi var. Türkiye' den "TÜRSAB" yayınlıyor falan bunlardan bir tanesi kırsal turizm diye çok fazla sözü edilen hatta bunu daha da ileriye götürüyor. Agro turizm diyor biraz daha götürüyor. Hatta bunu daha teknik terimler içine giriyor Perma kültür diyor.

Gelin bunu kendi yaklaşımınız içerisinde yanıtlayın. Ki bu çok kolay bir iş değil. Aslında turizm destinasyonu içerisinde çok farklı bir alana denk gelebilir bu. Ama o yerleşmenin karakterini anlamak için başka bir şeye gitmemiz lazım. Acaba bu otel sayısı mı? Konaklamanın tesis sayısı varsa e tamam o zaman bizim göstergelerimizden bir tanesi karşılanmış demektir. Ben buna karşı iki tane şey öneririm. Bunu konaklamalı tesis yapalım. Hani sadece şey demeyelim gelip otel demeyelim pansiyonculuk gibi birtakım şeylere de fırsat tanıyalım. Onları da ölçmüş olalım. İkinci nokta olarak da ziyaretçi sayısına ilişkin bir bilgi bilmemiz lazım. Buranın talep edilip edilmediğini anlamamızın koşullarından bir tanesi bölgeye yönelen ziyaretçi sayısıdır. Bunu ben birçok yerde söyleyebilir. Efes için, Selçuk için söyleyebilirim ama gelin bunu Trabzon'un Maçka için düşünün. Maçka' ya Sümela için gelen belirli bir sezondaki turist sayısının Maçka'nın kendi içerisindeki hareketli nüfustan daha fazla olduğunu düşünürseniz bir yanda farklı boyutlara götürürsünüz olayı en azından Trabzon'da ki örnekte hani böyle bir sonuç var. Demek ki ziyaretçi yönelimini ve ziyaretçi sayılarını böyle bir yönetim planı içerisinde görme taraftarıyım birinci kısma ilişkin.

Rekabete ilişkin olarak ise, aynı şeyin devamında var ekonomik yapı içerisinde. Onda da şöyle bir şeyler var. Mesela; organik tarıma ilişkin ürünü çok merak ediyor bu değişken ama organik tarımın aslında katma değeri yüksek bir ürünle ilişkilendirilmesi açısından, hani ürün çeşitliliğine ilişkin çok fazla bir şey söylemiyor. Gerek var mı tartışılabilir. Hani bu da dediğim gibi seçmeci bir tavır. Ama benim için önemli olan şey şu. Tarımın desteklendiği bir yerleşme düzeni olmak zorunda burada. Eğer bir yere kırsal karakterli bir yer diyorsanız bence tarımsal ürünün de hadi buna hayvancılık ekleyelim olmazsa olmaz koşulu. Bu ikisinin ölçme ile ilgili tarafta örneğin rekabet koşulunun öne çıkarmak istiyorsanız gündemde olan bir konuyla ölçmeden geçmemek lazım. O da bence coğrafi tescil konusu. Yani yerele özgü çok önemli bir ürün varsa ve bunun da tescili alınmışsa işte bu özelliğine dikkat edelim diyelim. Örneğin, Ortaca'da plan yapıyorsunuz, Dalyan da. Orda bilmelisiniz narenciye sektörünün aldığı Ortaca limonu, Ortaca portakalı her neyse o önemli bir avantaj işte onu gözetken bir yaklaşımı götürmek zorunda kalacaksınız bir sonraki aşamada. Demek ki coğrafi tescille ilgili taraf ya da marka, ödül tescili ile ilgili taraf başka noktaya gelecek. Fiziksel yapıya ilişkin bir noktası var. Burada erişilebilirlik konusunu çok önemsiyor, açıklamalarda çok detaylı söylüyor ama değişken kısmına gelince bunu sadece toplu taşımayla ve merkeze erişimle ilgili bir noktaya getirmek istiyor. Burada ise iki tane nokta var bence. Bir tanesi merkezle olan mesafesinin km üzerinden ölçersek ki bunu dakika üzerinden ölçeceğimizi anlıyorum ben bu önemli bir şey. Zaman-mesafe önemli bir faktör. Bir tanesi bu. Çünkü topografyanın izin vermediği bir alanda belli bir mesafeyi ölçmekle zaman-mesafe arasındaki kısmı ölçmek başka bir noktaya getirir. Onun dışında bunun ulaşım ile iletişim bağlantılarını ölçmek gerekecek. O yok burada. Değişkenler içerisinde. Aslında biraz önceki soru oydu. Hani karayolunun kenarında olan bir köyle olmayan bir köy arasında toplu taşıma açısından bir ilişki yok ama en azından yol boyu üzerinde olduğu için çok farklı bir ilişki doğabilir. Bunu görmesi lazım bu değişken olarak bunun içerisinde olması lazım. Buna bir de iletişim altyapısına ilişkin kısmı ekleyin. Bu çok önemli bir rekabet altyapısı da sağlıyor. Yani bağlantı içerisinde olduğu alan miktarını genişletiyor. İnternet ve cep telefonu önemli iki tane nokta. Şimdi koruma alanlarına ilişkin bir başlığı var. Burada aslında planın seçmece içinde olduğu alan doğal değerlerin korunması ve bunu da 2.1'e atıfta bulunuyor. Yani şu anda verdiği şey bir yandaki odada çıkacak olan limitlere göre eşiklere göre ben bunu alacam diyor. Çünkü oradan gelecek bir bilgiye ilişkin bir noktası var. Benim burada aslında yazdığım şey az önceki beyefendinin, Murat beyin söz ettiği noktayla ilişkili o da şu; doğal değerlerin korunması ya da korunan alanların toplam alana oranı ile ilgili bir beklentisi var. Aslında orada sit alanı ya da işte milli park ya da av ve yaban hayatı koruma sahası gibi alanlarla üst üste bindiğinde bu nitelikteki bir kırsal alan planlama yaklaşımının bunlarla ilişkisini kurmak da gerekir. Çünkü bunlarda kırsal düzenleyen alanlar. Yani böyle de bir statü varsa bir anda bu statü ile sizin ortaya koyduğunuz statü üst üste binecek. Hangisini neye göre tercih edeceğimiz hususunda bu planda başka şeyler söyleyebilir ama en azından ben planlama hiyerarşisi açısından bunun netleştirilmesi taraftarıyım. Son olarak söyleyebileceğim bir nokta ise; bu doğal alanlara baskıyla ilgili. Bence çok önemli iki başlık konmuş. Bunlardan bir tanesi HES, diğeri maden alanları. Hani bunlarla ilişkin önemli miktarda çok şey bulmaya çalışıyor, referans noktası bulmaya çalışıyor. Benim naçizane ekleyebileceğim bir nokta var. O da şudur; alternatif enerji kaynaklarına ilişkin üretim biçimlerinde özellikle enerji yasasında yapılan değişikliklere rağmen diyelim; rüzgâr tribününe siz biraz önceki konuda olduğu gibi hassas bir alan içerisinde koyabilirsiniz. Tabi bunun koşulları var. Dolayısıyla enerji üretimine ilişkin kısımda iki tane tipik özellik alalım şu an yaygınlaşmaya çalışılan.

Bir tanesi rüzgâr tribünü olsun, diğeri de güneş elektriği pili üretimi olsun. Bununla ilgili noktalarında bir referans noktası olarak girmesi taraftarıyım. Özellikle Ege bu anlamda çok şey söyleyebilir. Rüzgâr tribünü açısından bir takım alanlar bunlarla ilişkilendirilebilir. Şey yani benim kısaca özetleyebileceğim başlıklar bunlar. Hani bunlar çok pratik olduğunu düşündüğüm sonuçlar. Ama gerçekten tekrar teşekkür ederim çok şey olan beklenilenden daha fazlasını yapmaya çalışan ve kendisine alan açmaya çalışan bir çalışma bu. O yüzden emeği geçen herkese teşekkür ederim. İçinde olmak isterdim. Bunu söyleyeyim.

Tüzin BAYCAN: Çok küçük bir şey ekleyebilir miyim? Çok kritik gördüğüm için söyleyeceğim. Bu riskler ve tehditler ve işte doğal sit gibi kavramlarda bahsedince aklıma geldi. Entegre kıyı alanları yönetimi gibi filan bir proje yaptık. Bu bütün Karadeniz'e kıyısı olan ülkelerin de filan içinde olduğu bir proje idi. Bunun Türkiye ayağında biz Akçakoca'yı çalıştık. Akçakoca'da çok enteresan bir şey ortaya çıktı. Onun için Karadeniz'de de sizin karşınıza çıkabilir belki çıkabilir diye söylemek istiyorum. O güne kadar ben hep şey düşünüyordum. Hiç aklıma gelmemişti. Biz tabi parça alan kullanımlarının, arazi kullanımlarının çelişmesine bakıyoruz. Özellikle de doğal çevre ile yapılaşmış çevre arasındaki bu ikilemlere, çelişkilere hep bakarız. Ama doğal çevrenin kendi içinde de birtakım çelişkileri olabileceğini hiç düşünmemiştim o zamana kadar o proje yapana kadar. O projede karşımıza şöyle bir şey çıktı. Akçakoca Batı Karadeniz'in en önemli fındık üretim merkezi, en önemli ekonomik faaliyetidir bu. Etrafı da orman alanları ile çevrili bir topografyada. Orda nasıl bir değişim oluyor. İnsanlar orman alanlarını yavaş yavaş kesiyorlar ve o ağaçların yerine fındık dikiyorlar. Görüntüde hiçbir değişiklik yok. Yine aynı doğal bir alan. Meşe ağacının yerine geliyor fındık ağacı gibi bakabilirsiniz. Fakat orası çok şiddetli bir erozyon bölgesi aynı zamanda. Ve oradaki orman dokusu içindeki ağaçlar hep derin köklü ağaçlar iken o ağaçları çıkartıp da yerine kökü çok kısa olan fındık ağaçlarını koyduğunuz zaman bütün oranın şeyini değiştiriyorsunuz. Hem florayı değiştiriyorsunuz, hem oradaki ekosistem ve erozyonla ilgili bir şeyi değiştiriyorsunuz. Biz bunu haritalardan ortaya koymuştuk. Çok ciddi orman alanları fındık alanları tarafından yeniyor. Orman alanları kaybediliyor. Görünürde hiçbir şey yok dediğim gibi yine bir yeşil görüyorsunuz. Ne var ki o ağaç yerine bu ağaç diyebilirsiniz ama çok ciddi şeyleri olabiliyor. Ona da dikkat etmekte yarar var. Karadeniz bölgesinde fındık üretimi tabi çok önemli olduğu için burada da benzer

Erdem ERBAŞ: Burada da kivi tehdidi var.

Tüzin BAYCAN: Belki o tür şeylerde çıkabilir.

Kübra CİHANGİR ÇAMUR: Ben söz alabilirim zamanımız uygunsa. Erdem'in söylediği bu noktada rüzgâr tribünü güneş enerjisi olabilir demişti orada bir ekleme yapmak istiyorum. Şu anda Balıkesir Bandırma yöresindeki rüzgar tribünleri çok ciddi anlamda ekolojik hayatı tehdit eden alternatif enerji yatırımlarına dönüşmüş durumda. Daha önce verilen izinlerin toplamda ortaya çıkardığı etkiyle ilgili bir çalışma yapılıyor. Belki bir kısmının sökülmesi bile gündeme gelebilecekmiş. Biz yine aynı şekilde İstanbul'da 5 numaralı Koruma Kurulu'nda iken Ayvaz ormanlarında bir rüzgâr tribünü talebi vardı. Onunla birlikte ekolojik çed istedik. Ve olamayacağı. Çünkü sadece kendi sit alanını etkilemiyor. Ses nedeni ile faunayı da etkiliyor. Yani bunlara çok dikkat etmek gerekiyor. Sanki ekolojik gibi görünüp kendi içinde çok ciddi çatışmaları yaratabiliyor.

Bir de Murat beyin endişesi ile ilgili belki diğer salonda yani 1. salondaki tartışmalar daha sizin çalışmanıza yakın içerikli sonuçlar üretmiş olabilir diye düşünüyorum. Çünkü orada ekolojik eşik ile ilgili birtakım çalışmalar yapılıyor. O çalışmanın çok detayını bilmiyorum ama mesela peyzaj 44 diye bir çalışma vardı. O doğrudan ekolojik hassas bölgeleri çok detaylı olarak, sistematik olarak, bütün sistemlerin birbiri ile ilişkisini kurarak tanımlayan bir çalışma. Belki o sizin hassasiyetiniz o tip çalışmaları dikkate almak anlamında ileriye dönük sonuçlar üretebilir. Bu noktadan sonra da yine ben projeye ilgili teşekkür ederek başlamak istiyorum. Gerçekten çok büyük cesaret, çok büyük bir çalışma. Çünkü 3-5 kişilik proje ekiplerini yönetmek, aynı üniversitede olmak bile ciddi sorunlara neden olabilirken böyle hem çok bölgesel hem çok üniversiteli, bir de müşteri talepli bir proje üretmek sanıyorum ciddi anlamda bağlayıcıları olan bir çalışma. Ama ben sonuçları itibari ile ortaya çıkaracağı yapılamamış ve ileriye dönük yapılması gerekir diyecek şeylerin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Burada yapılanlar tabii değerli ama yapılamayacak ama yapılması gerekenleri ortaya koyması anlamında da çok önemsiyorum. Birkaç tane de neler daha içinde olabilir? Sabahki söylediklerime ek olarak. Onları eklemek istiyorum. Şimdi en son Kalkınma Bakanlığı'nın kalkınma planlarına yönelik mekânsal planlama komisyonunda görev aldım ben. Remzi Sönmez de sağ olsun çok katkı verdi bize. Biz o çalışmamızda planlama hiyerarşisini tek tek kurmak yerine içeriğine, özüne bundan sonra ki yıllarda planlamaya nasıl yaklaşılmalıya ilişkin yaklaşımları çok önemsedik ve kır ve kent arasındaki dengesizliği nasıl giderebileceği. Kır ve kentin birbirine yaklaşmasını sağlayıcı stratejiler neler olabilir üzerinde epeyce tartıştık. Kafa yorduk ve buna yönelik olarak da kırsal alanlardaki servislerin donatılarının kentsel alanlardakine yaklaştırılması ile ilgili politikaların benimsenmesini önerdik. Umarım kalkınma planlarına da bu tür bir çaba-tartışma girer diye düşünüyoruz. Ben çok önemsiyorum kır ve kent arasındaki dengesizliğin ortadan kalkmasını. Türkiye'de hala hemen kentsel alanların etkisi altındaki kırsal yerleşimler dışında ciddi bir hani bu derin kırsallık diyerek tartıştığımız konunun yaşandığını biliyoruz. En son bir arazi parçalanmasını önleyici arazi toplulaştırma projesi adında bir tez çalışması yaptı benim bir öğrencim. Orda da gördük ki; kırsal yerleşmenin yapısı aslında üretim yapısı ile çok bağlantılı. Siz hemen bir kırsalın içinde yer aldığı alan ve çevresinin o yapıyı oluşturan bileşenleri analiz ettiği, o nedenselliği ortaya koymadığınız sürece kırsala ilişkin şöyle bir planlama yaklaşımı içinde olalım, şöyle bir standart getirelim dersiniz deyin Binali beyin de az önce söylediği gibi orada yaşayan insanların taleplerini alıp, onların beklentilerini -ben buna hep özgün bileşenler diyorum- özgün bileşenleri standarda entegre edebilecek bir yaklaşımı modellememiz çok önemli diye düşünüyorum. Çünkü onları yapmadığımız zaman şimdi kentlerde şikâyet ettiğimiz o imar yasasını ve imar yönetmeliğinin ortaya koyduğu, hangi kente gidersek gidelim yeni ortaya çıkan yapılanmanın birbirinin aynısı olduğu, bir patates baskısı olduğu kentsel alanları bu sefer kırsal alanlarda yaşamaya başlayacağız. Bu açıdan 36 tane farklı şey bulduk diyorsunuz farklı tipoloji mi diyelim ona işte o tipoloji biraz yukarı çektik daha olabildiğince azaltıcı yaklaşımlar projenin amacında yazıyor. Ben belki onu orda tutup, genele ilişkin strateji ne olabilirine ilişkin öneri geliştirebilir miyim diye bir yaklaşımda bulunacağım. Yani bir üst başlık. Kırsal alanlarla ilgili temel stratejiyi belirleyen ama altında olabildiğince 36 değil, belki 136 farklı yaklaşımı içeren, ama onun içinde de hepsinde olması gereken asgari standartları barındıran ona özgü bileşenleri ekleyen farklı bir modelleme çalışması yapılabilir mi? sorusunu sorarım diye düşüneceğim. Mesela kırsal sit dedi Erdem. O ürün ve ilgili bileşen de belki kırsal sitin bir bileşeni olabilir.

Çünkü çok önemli bir bileşen. Yine o Malatya ve peyzaj 44 çalışmasında kayısı alanlarının sökülüp pardon evet evet kayısının sökülüp, çünkü artık eskisi kadar gelir getirmiyor. Cevize

filan dönen daha farklı, orayla uyup uymadığını ekolojik olarak bilmediğimiz yeni yeni yapılanmalardan bahsediyor. Bunlar ekoloji ile ne kadar uyumlu- değil. Hep özgün bileşenler anlamında ele alıyorum. Bu soruları sormak gerek. Yani bu ekolojik tabanlı analizin planlama sistemine özellikle kırsal ve korunması gereken alanlarda girmesi büyük önem taşıyor. Yine başlıkla ilgili, koruma odaklı dediğinizde ben hep acaba bu derin kırsalı koruyacak mıyız, yoksa derin kırsalın yerleşik alanına yönelik daha farklı politikalar, stratejiler, planlama yaklaşımları benimseyip, belki de orada korunması gereken sosyal, ekonomik ve kültürel yapıyla fiziksel yapıyı insanların istemediği bir şey de olabilir. Yani o ekonomik koşullarda ortaya çıkmış ama orası için çok da yaşanabilir standartları sağlamayan bir yapı da olabilir. Bunların geliştirilmesine yönelik ne tür, böyle çok radikal değil ama bir asgari standardı tutturacak yaklaşımlar neler olabilir sorusu da sorulmalı. Yine işte yerelin kaygılarını ve taleplerini dikkate alan bir yaklaşım diye buraya not almışım. Konutlandırma diye bir sözcük kullandı Binali. Yani belki de her şeyi koruyup konutlara ilişkin bir yaklaşımda plancılarla bu farklı disiplinleri bir araya getirerek farklı bir şekilde, yani sadece plancıların olduğu bir yaklaşımın özellikle kırsal alanlar için yeterli olmadığını bence biraz farkında olmalıyız. O disiplinler arası çalışmayı en azından bu tür çalışmanın olmazsa olmazlarından birisi haline getirip, önerileri de geliştirebiliriz. Yine nüfusun alt bileşenleri çok önemli. İşte yaşlı nüfus bağımlılık oranı var. Çok kullanmak istemiyorum. Çünkü bağımlılık oranı politikayla, emekli sistemiyle filan da değişen bir şey. Ama yaşlı nüfus oranı kendi alt bileşenlerine çözerek kullanabiliriz. Yaşlı nüfus aktif mi, değil mi kendi içinde hala özellikle kırsal anlamda bu. Buna ilişkin yine yereldeki sorunlardan oraya özgü bileşenleri bulabiliriz. Binali' nin dediği gibi benim mesela babamların köyünde 80 yaşında 90 yaşında insanlar hala küçücük bahçelerinde ama o küçücük bahçeler çok verimli olduğu için çalışmalarını devam ettiriyorlar yani. Az bir emekle çok ciddi bir gelir elde edebildikleri için bu artık emeklilik midir başka bir şey midir. Bunların isimlerinin de yavaş yavaş konulması gerekiyor. Belki emeklilik sonrası çalışma anlamında. Mesela İngiltere'de çok yaygın artık "down shifting" diye bir şey var. Çok eğitilmiş insanlar çat diye bir noktada 40-45 yaşında bırakıyor gidiyor. Kırsal alanda başka bir ekonomik aktivite ile. O adamı onu emekli diye mi alacağız, başka bir şey diye mi alacağız. Katma değeri çok daha yüksek ama kentte yaşadığından daha farklı bir katma değer üretmeye başlıyor. Bu anlamda da; nicelik, nitelik, etki alanı ve katma değer soruları sorulabilir diye düşünüyorum ben. Tamam, yaşlı nüfus ama bütün küresele bağlanıp hem yereli, hem ulusalı, hem küreseli besleyen; turizm mesela ne kadar tarımsal işlev? Değil artık. Kentsel işlev ama kırsal alanda yer alıyor. Bu dinamikleri değişiyor artık. Tanımlamaları yeniden tartışılacak bir sonucu da olmalı bu türden detaylı bir çalışmanın. Çok büyük bir katkı sağlayacağını en azından soruları sorarak ileriye yönelik bunların yeniden tanımlanmasını ve oluşmasını sağlayıcı etkisi olmasını ben canı gönülden arzu ediyorum. Tekrar, teşekkür ediyorum.

Remzi SÖNMEZ: Acaba yanlış mı anlıyorum diye düşündüm. Çünkü şöyle bir izlenim edindim. Ne kadar bu kategorilere baktığımız zaman; kentsel, kırsal, derin kırsal filan. Sanki bunlardan derin kırsala en az müdahale edilecek ve korunacak alanlar; kentsele de en fazla müdahale edilecek gibi bir şey. Bunun ben böyle olabileceğini düşünmüyorum. Bu kategoriler bize doğrudan doğruya planlamaya referans veren kategoriler değil diye düşünüyorum.

Yani burada birçok faktörün şeyi altında bir sıralama yapılmış ama altındaki ilişkileri bilemiyoruz hocanın söylediği gibi ilişkilerin ne olduğunu bilemiyoruz biz. Dolayısıyla burada derin kırsal dediğimiz alan belki de en fazla müdahale edilecek alanda olabilir. Bu illa fiziki müdahale anlamında değil sosyal ve ekonomik anlamda. Çünkü bu alanlar baktığımız zaman

pazara entegre olamamış, uzakta kalmış belki geleneksel şeylerini sürdüren yani küresel ilişkiler açısından baktığımız zaman bazı kişiler açısından ya da bazı politikalar açısından da tam tersi daha fazla müdahale edilmesi gereken alanlar gibi de algılanabilir yani başka politikalar açısından da. Bunu bizim fiziki planlama veya mekânsal planlama açısından değerlendirdiğimizde doğrudan müdahale kategorileri gibi değil ancak doğrudan müdahaleye ilişkin de belli belirlemelerde yapmamız gerekir. Bunu da mesela sizin söylediğiniz morfoloji, topoloji, tipoloji gibi şeyler söylediniz. Daha farklı şeyler de olabilir. Yani burada kategorileştirilmemiş ama daha sonra belki ele alınması gereken doğal yapı, coğrafya, ekonomi, üretim biçimleri vs den kaynaklanan yerleşme biçimleridir. Yani işte seracılık bölgesi çok somut farklı bir kategori olarak tarif edebiliriz. Karadeniz yerleşmeleri dağınık yerleşmeleri farklı bir kategori olarak, buna benzer bir dizi kategori somut olarak tarif edebileceğimiz kategoriler ortaya çıkar. Aslında mekânsal planlamaya doğrudan doğruya referans verebilecek şeyler bunlar olabilir diye düşünüyorum ben ama tabii bu çalışmaların sonucu adım adım oraya nasıl gider onu da kestiremiyorum açıkçası.

Sinem MISIRLIOĞLU: Haksızlık olmaması için Hande hanım için bir sorun yoksa size vereyim. O hiç konuşmadığı için.

Hande YEŞİLYURT: Ben bakanlıktan geliyorum. Daha çok aslında buradaki önerileri dinlemeye gelmiştik bizde. Bizde projeye bu paketlerden sonra katıldık aslında Binali Bey biraz bahsetti. Hatta Melih hocamın sunumunda hala Bayındırlık ve İskân Bakanlığı olarak geçiyor. Bu proje Bayındırlık ve İskân Bakanlığı zamanında başladı üç yıl önce ama sonrasında Kırsal Dairesi sonrasında Kırsal Dairesi dağıldı işte biz devam ediyoruz. Maalesef bu konuda biraz sıkıntılar da var. Sizin sorduğunuz yöresel mimari üzerine projede çalışıyordum ben öncesinde. Kayseri ve Balıkesir’ de bitirdik doku tipolojisi sonrasında konut tipolojisi ve orda yapılacak yeni yapılara yönelik proje önerileri. Bunlara da bizde aslında bir model önerisi gibi pilot bölgeler seçtik ona göre yaptık. İzmir de bunu örnek alarak İl Özel İdare’si bir ihale kendisi yaptı. Sadece İzmir’de bu gerçekleşti maalesef. Ama aslında biz bunu genel olarak bir örnek olsun diye düşünüyorduk. O yüzden şu anda bir çakışma gibi bir şey söz konusu değil. Yapı işlerine verilmiş durumda ama o da biraz farklılaştı. Daha çok önceki gibi bir tip projeye gitme durumu var maalesef. O yüzden bu proje hakikaten çok önemli olduğunu düşünüyorum bende. Çok daha geniş bir çerçeveden ele alıp çok daha büyük ölçekten, en küçük ölçeğe kadar bu yapılıyor. Ve sonrasında bizde merakla bekliyoruz aslında nasıl bir şey çıkacağını. Ve bakanlık adına da bir şey söylemem de doğru olmaz şu anda. Mevzuatta nasıl yer alacak, biz yer alacak mıyız? Biraz şey yani. Çünkü çok fazla kişi değişti.

Erdem ERBAŞ: Bunun için bir şey söyleyemezsiniz ama Balıkesir için bir şey söyleyebilirsiniz. Çünkü o artık bugünün konusu değil Balıkesir’in sonuçları açısından ne tür şeyler elde ettiniz? Balıkesir çalışması direkt bizim üniversitede yapıldığı için bir kısmı biliyorum bunu.

Hande YEŞİLYURT: Nerde?

Erdem ERBAŞ: Mimar Sinan’da.

Hande YEŞİLYURT: Mimar Sinan’da evet. Kayseri’yi de o şekilde yaptık.

Erdem ERBAŞ: Beklenti açısından bir şeyler alırsak o anlamda bir şey yapmış oluruz. Sizin bakışınız öğrenmiş oluruz.

Hande YEŞİLYURT: Kayseri’de mesela şöyle bir şey oldu. Orada da belli bölgeler belirlendi. Tipolojiler oluşturuldu ve projeler yapıldı. Sonrasında orda bir köy konağı projesi yapıldı programa uygun olarak. Sonrasında işte köydeki vatandaşlara amaç ücretsiz proje dağıtımı idi. Balıkesir’de de aynı şekilde. Ama şöyle sorunlar çıktı. Burada da uygulamaya geçme açısından öyle sorunlar ortaya çıkacak. Malzemenin temini büyük bir sıkıntı. Aslında malzeme çok yakında ama bunu çıkartacak bir teşvik gerekiyor. Bu yüzden başka bakanlıklarında aslında bunun bileşeni olması gerekiyor. Bu projenin ekonomik boyutu ve uygulanabilirliği çok önemli hale gelecek sonrasında yoksa veritabanı oluşturması açısından oradaki köylerin rölelerinin tespit edilmesi bile çok değerli şeylerdi hakikaten. Kırsalda böyle tespit çalışmaları yapılamıyor maalesef. Hani kırsal sit dediğiniz şey de belki doğal sit, arkeolojik sit olarak veya kentsel sit olarak korunmaya çalışılıyor bazı yerler orada da farklı sorunlarla karşılaşılıyor maalesef. O yüzden kırsala yönelik daha farklı daha kapsamlı politikalar geliştirilmesi gerekiyor. Balıkesir açısından dediğimiz gibi bizim elimizde bir örnek oldu. Sonrasına örnek teşkil edecek aslında iller bunu devam ettirmesini istiyorduk. İzmir de denedik böyle bir şey oldu.

Tüzin BAYCAN: Tüm bu konuşmalar içerisinde çok kısa bir şey söyleyeceğim ve daha genel ve üst ölçekten bir model önerim olacak. Burada ortaya çıkan sonuçların çoğu bunu gösteriyor. Şimdi ortada bir müşteri var. Müşterinin temsilcileri burada aynı masada oturuyoruz. Müşteri temsilcisi, temsilcileri aslında ne istediklerini tam olarak da söyleyemiyorlar çünkü bu toplantıya belki de tesadüfen onlar gönderildi. Bir sonraki toplantıya başka birileri de gelebilir. Müşterinin kendi içinde farklı departmanları var. Onlarda birbirlerinden kopuklar başka bir takım projeler de var ama onlarda ne olduğu belli değil. Bu projenin nerde, nasıl kullanılacağı sonuçları belli değil. Böyle bir şey var. Böyle bir durum var ortada. Yapılan çalışma zaten çok geniş kapsamlı bir çalışma.

Remzi SÖNMEZ: Müşteri dükkânı kapatmış dükkânı. Yani dairesini kapatmış. Şimdi KENTGES’den söz edildi. KENTGES’i takip eden izleyen dairede kapandı. Yani mekânsal planlama dairesi vardı, o da kapandı. O daire bir proje başlatmıştı. Proje başladı daire kapandı. Yani dolayısıyla bakanlık bu konulara nasıl bakıyor? Gerçekten arkadaşlar zor durumda.

Tüzin BAYCAN: Yani böyle bir sıkıntı var. Bakanlık açısından sıkıntı var. Projeyi yapan ekip açısından bir sıkıntı var. Biz de bir yandan ah diyoruz, keşke bizde olsaydık. Kıskanıyoruz. Aktif içinde olsaydık bu projenin, ne kadar keyifliymiş diyoruz ama bir taraftan da böyle karışık bir durum var. Benim önerim aslında bu ilişki biçiminin projenin yapılması açısından Bakanlığın müşteri, üniversitelerin de mükellef, yüklenici evet yüklenici olmadığı ama bu iki grubun ve hatta diğerlerinin de başka pek çok aktör de bu süreçte yer alabilir. Bunların birlikte çalıştığı mekanizmalara ihtiyacımız var. Yani biz bu işi yaparken, biz derken akademiye bir tarafa koyuyorum. Burada bu tipolojiler geliştirilirken, bunların verileri nasıl değerlendirilecek, o mekâna nasıl yansıtacak, planlamada nasıl cevap bulacak, bunları tartışırken söylerken Bakanlığın da ben bunu uygulamada şu şekilde kullanacağım ya da bunu böyle kullanmam burada şöyle kısıtlarım var benim de yasa, çerçeve ya da mevzuat açısından. Bunu böyle yapmayın da şöyle yapın diyebileceği ama süreç içinde bakanlığında aktif rol alabileceği ve birlikte çalışabileceğimiz platformlara ihtiyaçlar var. Ve şu an

dünyadaki planlama deneyimleri de artık “nevi gaps” denen canlı laboratuvarlar deyim, bütün tarafların bir araya geldiği ve problem çözme odaklı bir arada çalıştıkları modellere doğru gidiyor. Onun için hani bu kadar ne kadar etkindir, bütün anlatılanlar çerçevesinde, bakanlığın kendi içinde yaşadığı sorunlar var. Artı bu konu sadece tek bir bakanlığın yetkisinde de değil yani. Burada en önemli sektör tarım sektörü -yemek sırasında konuşmuştuk- Tarım Bakanlığının çok ciddi müdahaleleri ve yetki alanları var. Onlar burada yoklar. Turizm Bakanlığının yetki alanında olan bölgeler olabilir. Onlar burada yoklar. Orman su işleri olabilir. Yani pek çok farklı bakanlığın ve kuruluşun içinde olabileceği şeyler olabilir. Bunun için bunların bir araya gelebileceği ve hakikaten artık bizim birlikte çalışmaya ihtiyacımız var.

Kübra CİHANGİR ÇAMUR: Çevre Şehircilik Bakanlığı; Orman Su İşleri ve Turizmi bünyesine katacak yeni bir çalışma yapıyor muş.

Tüzin BAYCAN: Yapabilir. Ama yine akademi ile şey bir arada çalışabilecek mi? Bizim birlikte çalışmamız lazım. Yani şu masalar güçleri ve şeylerin ilişkisi ötesine geçip aynı işi yapan bir ekip haline gelip çalışırsak daha yararlı ve etkin sonuçlar alabileceğimizi düşünüyorum. Benim önerim o yönde. Bakanlık bunu ne kadar şey yapabilir bilemiyorum ama böyle olsa daha iyi olur gibi geliyor bana.

Kübra CİHANGİR ÇAMUR: Bende burada küçük bir şey anlatabilir miyim?

Sinem MISIRLIOĞLU: Tabi anlatabilirsiniz. Ben şeyi söylemek zorundayım ama. Küçük bir grubuz herkes herkesin gözünden anlayabilir ama dışarıda böyle rahat ve çay içiyor insanlar.

Kübra CİHANGİR ÇAMUR: Ya ben anlatayım bir dakika bitirelim. Bakanlık müşteri bir ürün bekliyor, hocalarımız sağ olsunlar kendilerini parçalayıp bir ürün çıkarmaya çalışıyorlar, bizde burada pişmiş aşı soğuk su katıyoruz ama inşallah çok iyi olacak. Bir alışveriş esnasında kot pantolon alıyoruz. Modelini falan her şeyini beğendik üstünde bir tane şöyle sanki silinmiş gibi bir şey var. Başka bir tanesini getirin bunda defo var dedim. Gitti getirdi aynısından onda da var. Başka bir tane getirdi aynısından onda da var, hepsinde var dedi. Bütün bedenlerimde öyle bir şey var dedi. Bu modelin bileşeni herhalde dedi. İyi de bir marka şimdi burada marka şey yapmayayım. Sonra telefon ettiler. Bunun böylesi olmayanını bulabilir miyiz diye. Şöyle bir şey; Çine sipariş veriyorlar. Örnek gönderiyorlar. Gönderdiklerinde de tesadüf eseri orada öyle bir şey var. Defo gibi bir şey var. Çin'den aynısından belki yüzlerce üretilip geliyor.

Yani belki talep edilen sonuç ürün yerine daha olması gereken daha bizim plancılar olarak benimseyeceğimiz ürünü üretmek yanında da onu ekinde vermek gibi bir şey yapılabilir mi? Ben hep korkuyorum çünkü bu beşli, dörtlü standartlar bir kere üretildi mi, bir de o mevzuata girdi mi ondan ömrü billâh kurtulamayız.

Sinem MISIRLIOĞLU: Şimdi biz yarım saat geciktik aslında. Normalde program 17.00'de bitiyor. Bizim ara normalde bitti. Bu yüzden araya kısaltalım mı, bir daha ki bölümü mü kısaltalım ya da 17.30 gibi çıkmak ister misiniz?

Erdem ERBAŞ: Aramız ne kadardı?

Sinem MISIRLIOĞLU: Aramız yarım saatti.

Erdem ERBAŞ: 15 dakika yetebilir bize.

Sinem MISIRLIOĞLU: Tamam.

2. OTURUM

SİNEM MISIRLIOĞLU: Yaklaşık bir saatimiz var. Yani aslında genel değerlendirme aldık, hem eleştiriler. Hepsi bir aradaydı. Hem eleştiriler, hem öneriler bence bazı eleştiriler öneriye bile dönüştürülebilir yani formülize edilerek o hale bile getirilebilir. O yüzden 1 saatte isterseniz eklemek istediğiniz daha spesifik, daha derinlemesine bir şeyler varsa devam edebiliriz, oradan başlayalım.

ŞİNASI AYDEMİR: Bu projenin önemli bir bölümü sınıflama ile ilgili. Sınıflamada da kullanılan yöntem genel adıyla faktör analizi. Faktör analiz aslında bir veri azaltma tekniğidir. Siz yüzlerce veri keşfedebilirsiniz. Ama bununla çalışmak her zaman mümkün değildir. O zaman bunu az sayıya indirmek gerekiyor. Faktör analizle bunu yapabilirsiniz. Burada da bizim verimizi azaltıyor ama bize yeni veriler üretiyor. Biz onlara faktör diyoruz. Faktörlere birde isim vermemiz gerekiyor. İsimleri de her bir faktöre yüklenen değişkenlere bakarak veriyoruz. O değişkenler neyi temsil ediyorsa ona en yakın bir isim vermeye çalışıyoruz. İşte burada sınıfsal anlamda tartıştığımız kırsal, derin kırsal veya demografi değişkenleri ya da faktörleri böyle ortaya çıkıyor. Yalnız faktör analizinin bir hassas noktası var. Bu yöntemi kullananlar bunu genelde ihmal ediyorlar. Faktör analizi hani bir şeyin babası derler ya onun babası Harry Harman diye birisi bunu yazan, yaygınlaştıran. Ona göre bir faktör analizi yapabilmek için en az 19 değişken olması gerekiyor. 19 değişkenden az değişkenle çalışırsanız elde ettiğiniz sonuçlar sizi başka yere götürüyor. Yanıltıcı sonuçlar veriyor, çarpıtıcı sonuçlar veriyor. Buna dikkat edilmesi gerekiyor şimdi ben bu faktör analizi okurken bu eksikliği gördüm ya da gözden kaçmış. Az sayıda değişkenle faktör analizi yapılıyor ve oradan faktörler üretiliyor. Ben mesela saydım 11 değişken, 12 değişken, 13 değişkenle faktör analizler yapılmış. Bu biraz önce söylediğim nedenle çok doğru görülüyor ama Harman bu dediğim kitabını 1970'lerden 65'lerden sonra yazmıştı. O günden bu güne ne değişti diye 2 gündür ben internetten arıyorum ama kural değiştiğini düşünüyorum ben. Gözlem sayısının en az %10'u kadar değişken olması gerekiyor. Bu tür bir eksikliği var buradaki faktör analizlerinin. Ondan kaynaklanan da yorum eksiklikleri olmuştur diye düşünüyorum. Eğer veri sayısını azaltırsanız yani % 5- % 10 sınırının aralarında bir yerlerde oynarsanız ya da Kaiser-Meyer-Olkin(KMO) gibi bir test var. Bu test 0.6 değerinin üzerindeki kullanılıyor eğer buna dikkat edilmeden bir değerlendirme yapılmışsa faktör sayıları belirlenmişse orda da yanıltıcı yorumlar yapabildiği yönünden uyarılar var. Bunu uyarı olarak dile getirmek istedim acaba o faktör analizlere uygun bir zamanda tekrar bu açıdan bakılabilir gözden geçirilebilir çünkü bu eğer yöntemsel hataysa bu hatayı başkaları bunu referans alarak tekrar eder. Çok doğru bir şey olmaz bu. Bu açıdan bir kez daha gözden geçirilmesini ben önereceğim. Evet, benim yöntemle ilgili söyleyeceğim bu ama ben bunu bir uyarı olarak yapıyorum. Beni de mazur görsün arkadaşlar.

TOLGA ÇİLİNGİR: Benim küçük 2 tane şey var yorum yapabileceğim. Demin de sohbet sırasında Erdem Bey hatırlatınca aklıma geldi. Şimdi bir havza planlaması meselesi var Türkiye'de üzerinde durulan. Kentler ve çevresindeki doğal alanlar bağlamında bazı ilişkiler var. Özellikle konusu koruma olan bir çalışmanın, koruma odaklı bir yaklaşımın çalışma alan

sınırlarının belirlenmesinde temel alınabilecek şu andaki en kuvvetli en coğrafi belki de tanımlamalardan bir tanesi.

Bu tahmin ediyorum KENTGES 'te de çok sıkça gündeme gelmiş ben yoktum bu çalışmalarda ama arkadaşlarımın aktardığı kadarıyla da yani orada çok ciddi bir birikim olduğunu tahmin edebiliyorum bu alana ilişkin. Yani Türkiye'de bir havza planlaması olması gerektiğini ölçek olarak dikkat ediyorum. Buna yönelik de bazı kurumsallaşmalar gerektiğini planlamaya dönük, seslendirilmiş olduğunu düşünüyorum. Şimdi bu hemen hepsi bağımsız bir yerlerde duran bir çalışmalar biçiminde geliştiği için Türkiye'de ki pek çok çalışma. Oradan buraya aktarılabilen de çok bir şey olacağını tahmin etmiyorum. Özellikle talep edilmediği takdirde. Yani burada ki o düşüncenin, üretimin buraya bir şekilde kırsal alanları ilişkin tasarımı aktarması gerektiğine inanıyorum. Şimdi Erdem Beyin hatırlattığı noktada şu sonraki aşamalarında ben bunu atlamışım eğer bir örnek alanda uygulama söz konusu olacaksa ki bu programda gözüküyor belki o temel ha bir taraftan şöyle diyoruz, namsız uygulamalara ilişkin en büyük eleştirimiz bizim oydu istatistik biriminin örnekleme düzeninin planlarını sınırlarının oluşturulması sürecinde nüfus bilgileri vs. gibi birtakım bilgiler nedeniyle ilçe veya il sınırına oturması gibi yani ihlali sınırlara oturması gibi bir zorunluluk ortaya çıkıyordu. Şimdi burada da tahmin ediyorum var. Yani özellikle demografik bilgilerin toplanmasında değişkenlerin kurulmasında burada da var ama hani birkaç ilçenin bir araya geldiği ama. Bir taraftan da havza örtüştüğü bir sınır üzerinde çalışılmasının yararları olabilir diye düşünüyorum yine koruma odaklı bir yaklaşımın gereği olarak öyle bir alan tarifi, öyle bir alan seçimi derli toplu yani doğasıyla birlikte düşünüldüğünde bir önerim var. Bir kırsal sit bence de enteresan bir şey, öneri ben onu daha öncede tarıma ayrılan bir tarımsal sit gibi bir tanımlama mı olmalıdır diye de kendi kendime de aslında tartıştığım bir kavram kırsal sitte çok kayda değer bir öneri. Ama galiba şeye ihtiyaç var biz aslında genellikle doğal sitleri üzerinden yaptığımız tartışmalarda hep eleştiri de şunla ilgili bunun bir kriteri yoktur denir eleştiri sahiplerince. Doğal sit neye göre belirleniyor denir bunun üzerinde de çok sayıda yazılıp çizilmiştir. Şimdi bu açıdan baktığımız zaman tarımsal sitin biraz daha kendini sağlam bir temele oturtma gibi bir şansı olabilir diye düşünüyorum. Bu konuda tarım alanları meralar bildiğimiz onlarca neden kurulması gerektiği neden o ürünün çok değerli olduğu o alana özel olarak daha net tanımlar getirilebilir kriterleri açısından tanım olabileceğini düşünüyorum ama tabi üzerinde biraz tartışmak lazım yani olgunlaştırmak lazım. Şunu biliyoruz ki; doğal sitler çok yakın bir zamana kadar aslında planlamanın önemli bir aracıdır kabul etmeliyiz yani bir anlamda plan kararlarını kendi kendine koruyamadığı noktada doğal sit kararının bir statü olarak koruyucu adeta bir planlama kararı yerine geçtiği bir süreç yaşanmıştır. İşte bu son dönemde tabi nasıl işliyor onun çok sonuçları hakkında bir fikrim yok ama bunu da baştan kabul etmeliyiz ki kırsal sit, tarımsal sit adı ne olursa olsun plan kararlarıyla koruyamadığımız şeylerin korunması için çok önemli bir araç olacaktır planlama adına.

ERDEM ERBAŞ: Ben kendi biraz önceki sözünü ettiğim kısmın bir tanesini açmak istiyorum. Turizmle ilgili olan taraf aslında bu çalışmanın kendi iç kurgusunda şöyle bir yaklaşım var; o tabi genel çerçeve itibariyle doğru. Ele aldığı kırsal alanı ya da yerleşmeyi bir kapalı havza gibi değerlendiriyor. Ve bu kapalı havza kendi içerisinde yaşayan ve iç kendi tutarlılığı olan bir mekanizmayla ilgili üretim ilişkileri kurabilen. Tabi bu genel itibariyle yani hipotetik anlam dahil olduğu üzere genel yerleşme karakterini belirlemek açısından yadsınamaz. Tabi ki bir durum yani böyle bir şey. Fakat öyle alanlar var ki bunun dışında yani şöyle ki turizm olgusunu da içine katabilirsiniz bir başka nüfus yılın belirli zamanlarında burayı kullanmak

için gelir işte o nüfusa hizmet eden birtakım mekânsal gerekleri bu alanda görürsünüz. Aslında bu mekânsal sonuç o yaşayan nüfusun gereksinimi için değildir. Yani dışarıdan gelen için hani bir köy yerleşkesinde 5 yıldızlı otel var mı deyin olabilir. Bu hiç de yadsınamayacak bir şey değil ya da bir başka özel tesis alanı. Hani akla gelebilen şimdi bu bize aslında bu çalışmada nüfusun dışarıdan geldiği bir alanı daha fazla etüt etme gereği hissettirir. Şimdi bunu bence biraz daha açmak lazım. Çünkü bunun kullanıcısı turizmle gelen bir nüfus da olabilir ya da yine aynı yerleşke içerisinde yılın belirli zamanlarında bir bölgede geçiren nüfus da olabilir. Yani yayla kültüründen bahsetmeye çalışıyorum. Bizim mesela bu o kadar önemli bir faktör ki bizim yerleşme kültürümüzde yılın belirli zamanlarında yayla ile ilgili yani yaylacılık ile ilgili bir yanda yerleşme açısından farklı bir noktaya götürür. Şimdi bunla ilişkin iki tane örnek aslında Trabzon'dan vermek mümkün kendi bildiğim örnek açısından eminim daha farklı bu kent içinde verilebilir ama kendi alanım açısından şöyle bir şey söyleyebilirim. Bunlardan bir tanesi Sultan Murat yani Çaykara'ya bağlı bir yayla olarak Sultan Murat. Şimdi belirli zamanlarda bu alan kullanılır. Kışın kapalı bir alan, yazın çok daha fazla talep alan bir alan hani Rus Şehitliği falan olan işte bunun gibi ritüeli olan da bir alan. Bu alanı siz bu çerçeve içinde değerlendirdiğinizde neye göre hani ele alacaksınız. Çünkü değişkenler açısından bakıldığında kışla ilgili hiçbir yaşam alanı yok aslında burada kırsal alan dediğiniz şeyin bütün değişkenlere yok yani sıfır. Çünkü yok böyle bir nüfus. Nüfusun kriterleri açısından bakarsanız sıfır ama bunu yaz nüfusuyla ilişkilendirecekseniz o zaman Çaykara'yı da içene alacağınız ve bunu da içerisinde değerlendireceğiniz bir noktaya getirmeniz gerekir. Yani ben açıkçası yerleşme kültürü açısından özellikle Trabzon merkezle kendi ilçeleri üzerinden değerlendirsek ne bileyim Çaykara merkezle nüfus değerlendirmesinin bir yerleşmeye özgü değil de bölgeye özgü yapılar hani test edilmesi ya da sağlaması yapılması taraftarıyım. Burada önerim şu; seçilecek olan örneğin yani 4. Kademedeki seçilecek olan örneğin kapalı havza içerisinde yaşayan kendi başına bir yerleşme olmasından öte bir ağ içerisinde yani bir şebeke, bir network ne diyeyim, bir kentsel sistem içerisinde yaşayan bir örnekle seçilmesi taraftarıyım. Yani eğer Çaykara içinde bir yer seçecekseniz hani yaylası da olan ne bilim işte bunu da nüfusun belli bir kesimini oraya gönderen ama kendi içerisinde burada yaşayan öyle bir sistematik içerisinde birden fazla yerleşmenin organik ilişki içerisinde olduğu bir sistemi seçerseniz ben şu ana kadar söylediğimiz örnekler içerisinde daha zengin bir anlam yakalamış olurum. Bu aslında bize hani planlamada çok tartıştığımız "pulsar etkisi" diye sözü edilen yılın belirli zamanlar belirli bir amaç için toplanan belirli zamanlarda da o amacı sağlayamadığı için boş kalan bir alanı getirir. Hani olimpiyatlara ilgili kısım böyledir. Kentin belirli bir zamanda nüfusu artar onun dışında olimpiyat tesisini ne yapacağınızı düşünürsünüz. Ya da belirli bir futbol karşılaşması, fuar artırılabilir bu. Şimdi demek ki turizmle ilgili beklenti de aslında böylesine bir talebin Samsun başka bir şey söylenebilir ama Trabzon örneğini verdim. Oradan devam edeyim böylesine bir yaklaşımı sergilemezseniz bu bölgeyi anlamınıza imkân ihtimal yok. Çok basit bir örnek Trabzon'un nüfusuna göre eğer Samsun'u karşılaştırırsanız Samsun'da daha büyük bir havalimanı olması lazım ya da daha da farklı eğer Samsun'la Trabzon'u karşılaştırırsanız Samsun'da ki üniversitenin daha bölgesel üniversite olması lazım KTÜ'yle karşılaştırırsanız. Oysa Trabzon'un etki alanı yani territory'si aslında daha güçlüdür Samsun'a göre. Dolayısıyla bunun yaşamı ilgili bir takım bölgesiyle ilgili gerekleri tartmadan çözemiyorsunuz. Yani şöyle söylemeye çalışıyorum. Kırsalıyla ilişkisi Trabzon'un, Samsun'un kırsalıyla olan ilişkisinden daha fazladır diye bir hipotez koysanız bu çalışmada bunu ispat edersiniz. Trabzon'un böyle bir yanı var aslında hani hem çalışmayı başka bir yön olarak değerlendirirseniz.

O yüzden ben tek başına bir kapalı alanmış gibi değerlendirmekten ziyade bunun organik bir ilişki içinde olduğu bir alt grubu en azından 4.kademede biraz böyle test ederek atma yolunda bir şey çıkar mı? Böyle çok öğretici olur. Aksi takdirde kısır bir biçimde olay bir köyün ele alınıp, onunla analiz edilip ona ilişkin morfolojiyi ortaya koyup bir mekânsal standartlara doğru gitme tehlikesini taşıyor diye düşünüyorum benim kanaatim bu. Bu olmamalı bence.

TÜZİN BAYCAN: Erdem'in söylediklerinden benim aklıma başka bir kavram geldi. Şimdi başka bir kavramı çağırıştırdı bana. İngilizcesi olan Türkçesi'yle ifade edilemeyecek "rurban" diye bir kavram var. "Rural" la "urban"ın birleştirilmiş hali rurban. Belki bir buna bakılabilir ve bu kapsamda nasıl ele alınabilir diye düşünülebilir. İkinci şey de bu kırsal sit kavramından yola çıkarak yerleşme kültüründen de referans verdi Erdem. Birde aklıma başka şey geliyor. Yani kırsal sit değil ama kırsal miras diyebileceğim bir şey. Yani "rural heritage" diye tanımlayabileceğimiz bir kavramla hem maddi hem maddi olmayan, soyut ve somut kırsal mirasını burada tarımsal ürün üretim biçimi de devreye girebilir. Orada bir takım gelenekler de devreye girebilir. Belki bu kapsamda değerlendirme yapılabilir.

Tolga ÇİLİNGİR: Son söylenenleri ben sesli düşünmek için söz alabilir miyim? Aslında şu anda sizin de dediğiniz kentsel sit boşluktan ötürü kentsel sit diyorum zaten. Mesela; bazı köylerde de Şirince örneği gibi. Yani oradaki kültürün kent değerlerine eşik tutulduğunu görüyorum. Sürdürülmesi için gereken aslında seçeneklerden biri ama çevresiyle birlikte o üretim ilişkilerinin olduğu vs. o bir boşluk hakikaten yani. O işte doğal siteleri zaman zaman çok üzerinde düşünmek gereken bir şey gerçekten ama işte nasıl bir yere bağlanmalı. O da var. Çünkü bu seferde neresi kırsal sit o zaman diye bir soru geliyor tersten bakarsak. Çünkü her kırsal yerleşkenin de kendine göre bir unsuru var bu sefer. Hani sıradan olanla özel olanın arasındaki fark nasıl ortaya konulabilir? Burada bir sıkıntı olabilir.

Erdem ERBAŞ: Bir şey ekleyebilir miyim? Baştan hani dedim doğru bunu bir öneri olarak algılamayın bir tartışma metni olduğunu düşünün diye. O da şu kırsal sitle ilgili taraf aslında genel olarak sit kavramının Türkiye' de uygulama biçimine ilişkin tartışmaları da kabul ederek gündeme getirilir diye hemen onu söylemek lazım. 2863'un uygulamasına ilişkin zorlukları hani kırsal için de aynı geçerli olacağı anlaşılır. Eğer kırsal siti kabul ederseniz fakat buradaki temel çıkış noktasındaki tartışma şu; bu alanın koruma odaklı bir yaklaşımsa eğer bunun korunabilmesi için ne gerekiyor diye bir şey sorsanız aslında bu plana endeksli bir yaklaşım sergiliyor. Yani bu planla koruyacağını iddia ediyor. Bu çalışmanın çünkü kırsal alanın planlaması ve alanın koruma odaklı bir kırsal alan planlaması şimdi bunun aslında koruma odaklı olabilmesinin planla ilişkilendirilmesi fevkalade doğru. Plana inanan birisi olarak bunun ben çok kayda değer ve fevkalade önemli olduğunu düşünüyorum. Ama planın hiçbir zamanda araç olarak tanımlanmamasından dolayı çünkü plan dediğiniz bir yanda imar planı olursa olabilir, köy gelişme planı olursa o başka bir şey dolayısıyla plan dediğiniz şeyin içerisinde milli parklarla ilgili kısım olabilir. Uzun devre gelişme planları diye arttırılabilir bunlar. İşte buna ilişkin kısım ise bunlar Türkiye'de mevzuatta karışıklığını bulduğu için bunların her biri aslında alanda farklı sonuçlar doğurur ya da farklı türde sorunlara da yol açabilir üstüne üstük. O yüzden acaba mevzuat içerisinde sit kavramını o anlamda tartışalım dedim. Bazen yasayla korumak lazım yani plan bir şey değil plan bir mekânsal araç tanımlıyor oysa. Bu belki de mekânsal araç da değil de başka bir projeye korunması lazım. Yani mesela sosyal proje alanı olabilir burası. İllaki planlama alanı olmak zorunda değil. Yani koruma illa planla olmak zorunda değil. Plan bu alana öyle bir eylem tanımlayabilir ki bu bir sosyal projedir. Yani aklınıza gelebilecek herhangi bir değişimle ilgili herhangi bir kısmı

illa plana bağlamak yerine onu bir aslında tasarım rehberi kısmı da orada belki de işe yarayabilirdi ama fiziki mekâna dönük bir tasarım rehberi mesela sosyal alanın gelişimine ilişkin ya da yerel ekonominin gelişmeye ilişkin bir şey projeye de dönebilir. Yani bir kooperatifçilik modeli atıyorum tamamen yine tartışma konusu yani bir üretim biçimi tanımlamak o alana ve o üretim biçimi üzerinden üretilen ürünün pazarlamasına dönük bir alan tanımlamak planın konusu değil bu başka bir şeyin konusu işte o şeye fırsat veren bir alan aslında burada açmaya çalıştığımız şey bir nevi özel proje alanı gibi ama çok tehlikeli bir lejant söylediğimin farkındayım. Böyle bir alan açmaya çalışıyorsunuz bir şekilde ilişkilendirmelisiniz onun içine de plan da olabilir, proje de olabilir yeri geldiğinde uygun araçla ilişkilendirilebilir bir şey söylemelisiniz. Acaba kırsal sit böyle bir şeyi gerektirir mi diye bir tartışma önerisi. Benim bunu söylememdeki amaç da şu 2863'e şu son dönemlerde eklenen 17. madde alan yönetimiyle ilişkin önemli fırsatlar sunuyor. İmar haklarıyla ilgili değişik türde transfer haklarını filan gündeme getiriyor. Bu çok ciddi bir şey olabilir. Yani alan yönetim planını mesela kırsal alanda da kullanabilir misin? Değişik planlama türü hani şimdiye kadar denenmedi çünkü. Acaba kırsal alanın da alan yönetimi planı olur mu? Sesli düşünüyorum şu anda. Çünkü alan yönetimi bir stratejik plan ve eylem alanlarını projeye bağlar, illa bir imar planına bağlamaz. O yüzden kırsal sit alan yönetimi planı üzerinden kırım kurgulanmasında bir şey ifade eder mi?

REMZİ SÖNMEZ: Şimdi bende sabahki tartışmalardan sonra biraz daha müşteri odaklı olarak bu projenin sonuçları nasıl kullanılabilir tabi biraz öneri verecek şekilde düşünmeye çalıştım. İki temel şey üzerinde durulabilir. Birincisi bölge planlama düzeyinde bölge düzeyindeki kararlarda bu çalışmaların yönlendirici olabileceğini düşünüyorum. Bunun aslında sahipleri bir Çevre ve Şehircilik Bakanlığı olduğu kadar aynı zamanda Kalkınma Ajanslarıdır da diye düşünebiliriz. Çünkü burada geçirilen şeyler bu köy grupları ya da ilçe içindeki bu kırsal yerleşme düzenini ele alıyorsanız burada bu kırsal yerleşmeler arasındaki ilişkileri, bunların kademelerini işte geçmiş de örnekleri de var cazibe merkezi, merkez köy. Köykent uygulamaları ki her birinin yaklaşımları birbirinden farklıdır. Yani işte hizmetleri dağıtan ya da işte hizmetleri belli noktalara odaklayan yaklaşımlar var burada bu sadece hizmetle de ilgili değil aynı zamanda üretim biçimleriyle de ilgili yani belki de tarımsal üretim merkezleri oluşturmak gibi şeyler. Bu tarımsal yapıdaki değişimi de göz önüne aldığımızda bu değişimi yönlendirecek şekilde bir kırsal yerleşme düzenine yönelik bazı şeyler buradan çıkabilir mi diye düşünmek lazım yani en azından soru olarak böyle bir şey var. Bunun da adresleri dediğim gibi Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve Kalkınma Ajansları olabilir. Ama onun dışında tabi ki başka kurumlardan da yararlanılabilir. Ben aslında şunu da düşündüm yani Erdem beyin söyledikleri üzerine. Eğer bu 500 tane köyü bu anlamda yani ham bilgi olarak bir veri altyapısı olarak oluşturulduysa başka amaçlarla da, başka biçimlerde de bundan sonuçlar çıkartmak mümkün olabilir diye düşünüyorum özellikle de bu bilgiler tabi ki belli bir föy halinde ama haritaları işte oradaki eşikleri orman alanları tarım alanlarını afet riski olan alanları mekânsallaştırabiliyorsa buradan aslında çok iyi sonuçlar da çıkabilir. Daha alt ölçeklerde bazı şeylerde yararlanılabilir diye düşünüyorum.

Bir ikinci alan ise bu bizim kırsal alan planlaması yahutta kırsal yerleşme planlaması diye planlamasından kasıt bir imar planı değil aslında bu alanlardaki yapılaşmaya gelişmeye nasıl müdahale edileceğine ilişkin bugüne kadar olan süreçleri hepimiz biliyoruz yani bir köy gelişme planları vardır tabi o eski Köy Hizmetleri'yle ve ondan önceki dönemlerde işte parselasyon yapılırdı köylüye dağıtılırdı.

Kübra CİHANGİR ÇAMUR: Yol istikamet planı mı?

Remzi SÖNMEZ: Değil köy gelişme planları. O köyün çevresindeki tapulama harici alanlardan köyün genişletilmesi için 300-400 metre karelik parselasyonlar yapılır. Bunlar hala vardır, yürürlükte, yaptığının üzerine yerleşmiştir. O tür şeyler vardır. Bunları da zaten Köy Hizmetleri değil ondan önceki bir kuruluş daha var. Yani bir sürü değişti bunlar biliyorsunuz. Toprak Su Ürünleri yapmış olabilir. Bir de Binali'nin söylediği gibi afete yönelik kırsal alanlarda planlar yapılıyor ama bunlar özel durumlardır. Şimdi geçtiğimiz dönemlerde özellikle 3194' ten sonra uygulanan ve Çevre Düzeni Planlarının da çok da yaygın olmadığı dönemlerde yapılan şeylerde bir köy yerleşik alan sınırı belirlemek, belirlenen köy yerleşik alan sınırını esas alarak bir yönetmeliğe işte plansız alanlar yönetmeliğine göre buralarda ruhsat verilmesini sağlamak. Aslında bunların hepsi de bu köyleri tek tipleştirilen, parsel büyüklüklerini tarif eden çok zorlayıcı yani biraz ona belli bir tip, onun özelliklerini kaybetmesine de neden olan uygulamalardır. Şimdi gelinen noktaya baktığımız zaman aslında çevre düzeni planlarının olduğu yerlerde çevre düzeninin getirdiği bir kırsal yerleşme alanı veya buna benzer bir ifadeyle ayrıştırılıyor ve orada işte bir köy lekesi olsun 1/25.000 ya da 100.000 olsun fark etmez. Bir sınır çiziliyor ve buradan da yola çıkarak -çok da bilgi sahibi değilim- çevre düzeni yapan bir plancı olmadığım için bilemiyorum. Muhtemelen ya yönetmeliğe bir gönderme yapıyor plansız alanlar yönetmeliğinin bu sınırlar uygulansın deniliyor, ya hiçbir şey denilmiyor ya da bu alanların imar planları yapılsın deniliyor. Bana sorarsan her birisi de yine aynı olumsuzlukları tekrar eden şeyler. Şimdi bir kere eskiden köy yerleşim alanları belli heyetlerle saptanıyordu ama şimdi bu çevre düzeni üzerindeki lekeleri, leke diyorum ona her neyse sınırlarının hangi kriterlere göre çizildiği konusunda da aslında bir bilgimiz yok. Aslında plancının kendi anlayışına, yaklaşımına bağlı olarak mı yapılmaktadır, yoksa gerçekten belli eşik analizleri o köyün gelişme alanı, ihtiyaçları sağlıklı bir şekilde yapılarak mı konulmaktadır? Bunlarda belli değil aslında. Muhtemeldir ki yani bunu bir plancı deneyimiyle söyleyeyim hep kırsal alanlar ikinci derecede görüldüğü için bu planlama çalışmalarında bunları da böyle böyle koyalım denilip geçiliyordur. Oraya plancının da bakanlığında da hiçbir idarenin şeyi oralara odaklanmıyor. Dolayısıyla bunlar böyle es geçilen ama sonra bu konuda da geri dönüşü topluma olumsuz yansıyan kararlardır diye düşünebiliriz. Ne yapılabilir? Belki ona biraz odaklanmak lazım eğer Çevre Düzeni Planları bu yaygınlığını sürdürüyor ise ve sürdüreceksin de gelecekte "kırsal alan planlaması" adı altında tematik bir çalışmanın yapılarak yani daha sağlıklı bir çalışmalar yapılarak o çevre düzeni planlarına adapte edilmesi gerekir. Yani ona veri oluşturacak şekilde bu kırsal alan yerleşme alan sınırlarının daha sağlıklı çalışmalar yapılarak oraya öyle adapte edilmesi lazım. Bunun sonucunda neler yapılacağını yani o sınırlar içinde hangi kuralların uygulanacağını ortaya konulması lazım. Bu eğer bir imar planı yapılması koşuluysa bütün alanlarda bu da tehlikeli bir şey bütün alanları imar gömleği içine giydirmek özellikle kırsal alanları tehlikeli bir şey. Yani iyi bir şey değil. En azından kimliklerini bozucu bir şey olduğunu düşünüyorum. Yönetmeliğe bağlamak da yine aynı hataların tekrarı diye düşünebiliriz.

Ama belki tabii bir rehber, bir kılavuz geliştirmek ve bu kılavuzun da adresi belli olmalı. Yani kim uygulayacaksa. Bunu muhtarlarla yönelikse muhtarlar, Bayındırlık ya da Çevre Müdürlükleri'ne yönelikse onlara yönelik ya da doğrudan doğruya bu işi yapacaklara yönelik bir tasarım rehberi. Belli kodlar belli şeyler burada olmalı. Yani bu yapılaşmadan tutunda standartların ne olup ne olamayacağına kadar birçok şeyi orada şey yapabilirsin. Bunlardan mutlaka şu olsun bu olsun demek de anlamlı değil. Şimdi buradaki tipolojiler aslında burada devreye girebilir. Sadece tipolojiler değil bu çalışmanın sonucunda aslında kırsal kentsel diye

kesin bir ayırım yok arada ara şeyler de çıkıyor. Yani yarı kentsel kırsal gelişme potansiyeli olanlar, olmayacaklar diye mutlaka bir şeyler bu çalışmanın sonucunda çıkacak. Hangilerinde hangi şeylerin uygulanacağını da hangi planlama araçlarının uygulanacağını da bu çalışma tarif eder. Bunların karması da olabilir belli yerde. Ve belli yerlerde bakıyoruz mesela Çevre düzeni planlarında evet kırsal yerleşme alanı bazı yerlerde işte görüyoruz yayla yerleşmeleri falan gibi biraz daha özgün şeyleri olanlar var onun dışında pek bir şey yoktu. Hâlbuki belli uzmanlaşmalar belli nitelikler en azından sembolik olarak o planların üzerine yansıtılabilir. Eğer öyle tematik bir plan yapılırsa bir kırsal gelişme planı yapılırsa onu çevre düzeni planına da yansıtılabilir ne bileyim kırsal turizm bunlardan birisidir, korunacak işte bilmem nesiyle korunacak alanlar ya doğasıyla ya yapılaşmasıyla ya başka bir şeysiyle veya işte riski çok yüksektir taşınması gerekiyordur. Bu özellikler buna benzer bir dizi yani onlarca özellik sayabilirim bunları planlara yansıtmakta yarar var ve bu çevre düzeni planlarıyla söylediğim diğer planlama araçları gerek imar planı gerek kılavuz gerekse buna benzer şeylerle bütün olarak düşünüp ona göre uygulamalarını yönlendirici bir belge olarak ortaya çıkar diye düşünüyorum. Yani biraz uzattım sanırım ama ben bir öneri geliştirmeye çalıştım bu öneri de aslında tamamen bir fikir jimnastiği diye düşünebilirsiniz belki içinden bazı şeyler yararlanılabilir diye düşünüyorum teşekkür ediyorum.

Kübra CİHANGİR ÇAMUR: Ben birkaç şey söyleyebilirim. Şimdi kırsal alanlarla ilişkili olarak bu Çevre Düzeni Planları'nda sınırların köy yerleşik alanı dediğimiz sınırların belirlenmesi ciddi anlamda sıkıntılı bir konu. Mesela bunu öğrenci projelerinde bile hani orda bizi zorlayan bir şey olmadığı halde yaşıyoruz. Gerçek anlamda da herhalde bununla ilgili bir komisyon kuruldu ve bu komisyon köy yerleşik alanındaki en dış sınırlardan da geçerek mesela 30 bin kusur köyümüz var 30 bin köy için bu yapılmış mı ben bilmediğim için düşünmüştüm. Yani çevre düzeni planları nasıl entegre ediliyor hani biz öğrencilere tarif ediyoruz ona göre onlar Google'dan bakıyorlar ona göre bir şey çiziyorlar çok zor bir iştir.

Remzi SÖNMEZ: 100 metre dışarıdan çevirirsiniz içinde orman kalır, dere yatağı kalır ne diyeceksiniz?

Kübra CİHANGİR ÇAMUR: Onun için de ne yapılacağı belli değil bir kere. Yani bu çok önemli bir problem aslında kırsal alan planlamasıyla ilgili. Hani o dairenin nasıl çalıştığı biraz bildiğim için bu tarz sorunları çözmeye hem tipolojiyle yani hem planlama yaklaşımı diyelim tipoloji değil de, hem de yapı tipolojisiyle bir hep bu sorunları yaşadıkları için bu çalışma desteklediler. Yani akademik çalışmaları desteklediler. Onun içinde ne yapılacağını aslında şu anda ben Türkiye'de tam bilen birisinin olduğunu düşünmüyorum. Çok büyük kent merkezlerinin etrafındaki kırsal yerleşik alanlar dahil nasıl dönüşeceğini bilmiyor. Belediyeler oralara ne yapacağını bilmiyor. Ankara'da Çayyolu köyü hala acayip çarpık kimi yerde köy evlerinin durduğu kimi yerde apartmanların yapılmaya başlanıp mühürlenip öyle kaldığı kaçak yapılaşma olduğu için böyle çok tanımsız alanlarla ilgili birde belki bu çalışmanın söyleyebileceği birkaç tane cümle olabilir.

O sınırların belirlenmesindeki belki 100 metre bile sorgulanabilir doğal sınırlara dokunduğu yerlerde mesela 100 metrenin içeriye çekilmesi gibi şeyler önerilebilir diye düşünüyorum.

Binali YILDIRIM: Maalesef pergel yasası gibi

Kübra CİHANGİR ÇAMUR: O kadar sıkıntılı bir konu ki. Bende şimdi düşünüyorum 81 ilimiz var. 900 kusur ilçemiz var. Ama 30.000 kusur köyümüz var. Gelin de bunları bu 5'li skala ya da ne bileyim 10'lu, 36'lıya koyun. Gerçekten o anlamda zor bir iş. Sürekli üzerinde

çalışılması belki kesin bir şey değil ama uygulamalarla zaman içinde dönüşmesi umulan bir iş olması gerekiyor diye düşünüyorum. Yine Çevre Düzeni Planları'nın yaklaşımları belki size ışık tutabilir onlar nasıl algılar. Onlar çünkü il sınırlarına oturarak Türkiye'nin nerdeyse 2/3'sini de çevirdiği planı onaylandı. Orada köy yerleşik alanlarına nasıl davranıldı, plancının yaklaşımına göre mi değişti, bakanlığın talebiyle mi değişti, onlara bir bakılabilir. Bu konudan sonra bir de nüfusla ilgili bir şeyim olacak mesela Binali çok önemli bir konuya değindi nüfus projeksiyonları biz kentsel planlar için elzem görüyoruz, yapıyoruz. Çünkü bize geleceğe yönelik bir şey söylüyor. İşte geçmişten bugüne alıyoruz, sonrada üstüne değişkenleri koyarak planlama nüfusunu buluyoruz. Şimdi köyler içinde kırsal -tabii büyük şehir içinde hepsi mahalle oldu- artık mahalleler içinde geçmişten bugüne gelen gördüm ben çalışmanın içinde şeyi gösteriyor misal 2000'den başlıyor sanıyorum değil mi? 2000, 1985 de 3 tane nüfus barı vardı sanıyorum. Burada sizin çalışmanızda 3 seneydi 2010 var sanıyorum bir de 2000 var birde 1990 mı öyle. Mesela orada hemen hemen tüm kırsalda birkaç tanesini büyüyor diğerlerin hepsi şeye düşüyor. Yani eksiye, geriye doğru gidiyor. Bu nüfus projeksiyonlarını da uzun vadeli gerçeklik ya da her yapının kendine özgü projeksiyonuna bakılıp kırsal nüfusa ilişkin ne söylediği ve ona yönelik olarak planlamanın ne olacağı yani "shrinking size" dediğimiz şey bu bizim kırsal için çok daha geçerli bir kavram küçülüyor daralıyor kimisi tamamen yok oluyor işte hocalarımızın konuştuklarında 3 -5 kişiden oluşan köylerimiz var artık. Onlar için ne diyeceğiz onlar nasıl bir şey ne önereceğiz muhtarlığa diretiyorlar köylerimiz kapanmasın diye ama. Yani gerçekten kırsaldaki yapının bir projeksiyon sistemiyle de nereye doğru gittiğini en azından 10 sene için görmek gerekiyor. Böyle bir öneriyi geliştirirken diye düşünüyorum.

Remzi SÖNMEZ: Bir cümle daha ilave etmek istiyorum. 2004 yılında çıkan yasaya göre büyük şehir belediyelerine çevresine ilave edilen beldeler ve köyler oldu. Bunlar hemen hemen Antalya'da diyelim 40; Mersin'de, Diyarbakır'da hemen hemen 30-40-50 civarında köyler ilave edildi. Ama büyük şehir yasası daha sonra yani bu sene çıkan bütün şehir yasası çıkarken hep şu propaganda yapıldı televizyonlarda. İşte onlara hizmet götürdü bilmem şunu yaptı. Gelin görün ki ben biliyorum ki çalıştığım yerlerden o kentin hemen çeperinde bulunan 30-40 tane köyün planlama sorunları çözülememiştir. Onlara ruhsat vermekte şu an büyük sıkıntılar zorluklar vardır. Çünkü belirsizlikler vardır. Dediğim gibi bu büyük şehir belediyeleri olsun, ilçe belediyeleri olsun daima bu kırsal alanları aman bunlar 2. Derece yani başka bir sürü planlama konuları varken bunları en son sıraya koymuşlardır. Hiç bir şekilde de bunu öne almıyorlar. Dolayısıyla bu sınırların da çok genişleyeceğini göze aldığımızda bu sorunun giderek artacağını görmemiz gerekiyor. Ben onun için çok önemsiyorum bu projenin sonuçlarını. Umarım yani bu tür şeylere bir nebze katkısı olacak diye düşünüyorum.

Erdem ERBAŞ: Benim söyleyebileceğim bir şey var burada. Daha önce iki tane örnek deyip daha sonra kâğıda bakınca sadece Sultanmurat'ı deyip diğerini söylemediğimin farkına vardım sizin söylediğinizle aslında ilişkili.

O da Hamsiköy. Hamsiköy, Gümüşhane Maçka'nın bir ilçesi olarak bir Çaykara diğeri de Zigana üzerinde köy olarak var. Burada şunu söylemeye çalışıyorum aslında bakanlık müşteri merkezli olursa ben böyle düşünsem diye başlamıştınız konuşmaya. Beklediğim bir takım şöyle sorunlar var. Kalkınma Ajansı o da ikinci olarak referans verdiğiniz bir şeydi Remzi beyin. Çok önemli bende bu parametre. Çünkü bakanlık aslında çok pratik olarak 2 tane şey bulmaya çalışıyor. Bir; mekânsal düzenlemeyi kontrol etmeye çalışıyor. Diğeri de yatırım kararlarının fizibil bir şekilde yerleşmesini sağlıyor. Bu ikisini dengeleyebildiği süreç

olumlu bir şey yaptığını düşünüyor. Bu çok önemli fakat burada şöyle bir aslında iç içe geçmeyi bekleyen konu var. Kalkınma Ajansı'nın diyelim ki Trabzon ve yakın çevresi için öngördüğü işlevlerle çevre düzeni planının öngördüğü işlevlerin bir kere örtüşüyor olması lazım ki hibe planı üzerinden gelenlerle mekânsal olarak önceliklerin üst üste binmesi gerekir. Bu kontrol buranın konusu değil. Bu böyle bir amaç gütmüyor ama şöyle bir amacı güdüyor. Kırsalıyla ilgili beklenti aslında öyle bir model önerisi içinde şekillenmeli ki kırsala öngörülen yatırım kararının hem kalkınma ajansının öngördüğü hibe eğer yararlanacaksa bundan birisi, hem de mekânsal gelişmeye ilişkin üst ölçekli planlarla örtüşüyor olması lazım. Hamsiköy'ü niye örnek veriyorum? Şöyle uluslararası bir yatırımcı Türk kökenli olabilir, birçok şeyle gelmiş olabilir. Hamsiköy'ün eski yolu üzerinde bir turistik tesis kurmak istese ve buna ilişkin olarak da Trabzon'unda içinde bulunduğu kalkınma ajansının hibe programına başvurursa konaklamalı tesis için ve buna destek alsın -iyi de bir rakam alsın- ve bununla ilgili projelerin onayıyla ilgili bu süreci söylememe gerek yok hani bildiğiniz bir süreç fakat gelin bunu tipoloji kısmına bildirin. Bu bölgeye özgü bir tipoloji konusunda tartışma çıksa, yani bunu bir mimar yapacak sonuçta ama belli bir tipolojiye göre yapacak ama burada bunu kim nasıl kontrol edecek çok büyük bir tartışma çıkıyor. Çünkü yapılan son ürünün yöreye özgülüğü ve oraya kattığı değer üzerinden biz planlılar iki şeye bakıyoruz. Yarattığı istihdam ve katma değer. Bunun dışında diğer konuları estetik beğeni üzerine çok fazla bırakmış oluyoruz. O zaman da şöyle bir şey çıkıyor; ya bu çevreye uyumlu olsun biz bunu ağaç kaplayalım, çatısı şöyle olsun, penceresi böyle olsun, boyayalım, boyamayalım, aşağıda kalsın, kat yüksekliği şöyle olsun gibi bir takım sübjektif değerlendirmelere giriyor. Acaba son bu 4.1'in aslında 3.noktasıydı bu yerleşme tipolojisiyle konut tipolojisi sanki çok iç içe geçecekmiş gibi. Acaba bu tipoloji; konut tipolojisi midir, yoksa yapı tipolojisi midir, çeşitliliği gidecek midir? Ben yapı tipolojisinde çeşitliliğe gitmesini çok büyük bir zenginlik olarak görürüm. Yani sadece konutla kalmaması bu tipolojinin yani konut tipolojisi diye algılıyorum yanılıyorsam düzeltin. 4.3 konut tipolojisi diye. Bu aslında konut değildir. Konutun dışında başka beklentilerde var kırsal yapılaşmaya dönük olarak. Burada kendi iç dinamiğinden kaynaklanan değil, dışarıdan kaynaklanan dinamiklerdir. Hamsiköy örneğinde de olduğu gibi. Şimdi hani çok artırılabilir bu örnek ama ne olur bu tipolojiyi sadece konut özelinde değil de yapı tipolojisi olarak desek ve işlevlerine göre aslında bu da başka bir tartışmayı gündeme getiriyor tabii. Yani kır tanımlamada işlevsel çeşitlilik mi olacak, başka çeşitlilik mi olacak gibi tartışmayı getirir ama hani pratik sonuç bizden beklenen sadece konutla ilgili bir tipoloji değil yapıyla ilgili bir tipolojidir. Buna ilişkin bir rehber anlam kazanır diye söylemiş olayım. İkinci örneğim de bu teşekkür ederim.

Şinasi AYDEMİR: Konut dışındaki yapılar bir fırsat. O fırsatın ne zaman geleceği belli değil ama. Konut fırsat değil oranın gerçeği. O yüzden sizin otel vb verdiğiniz örnekler her zaman öngörülemez

Erdem ERBAŞ: Doğru ama onun bir tehdit mi yoksa fırsat mı olduğu sizin ona hazır olup olmadığınızla ilgilidir.

Eğer hazır değilseniz karşılığı çok farklı bir biçimde mekanda buluyor, o da çok kamusal yatırımda dahil olmak üzere çok farklı noktalara götürüyor sizi. Yerleşme tipolojisinde bazı yerler her zaman için bunla karşılaşmıyor olabilir ama bazı yerleşmeler de çok hızlı bir şekilde bununla karşılaşmıyor olabilir diye düşünüyorum. Örnek olarak verdiğim şey de bu hani Hamsiköy örneği. Dediğinize katılıyorum. Çok sık rastlanan bir durum değil farklı türde işlevlerin bu bölgelere gitmesi. Ama geldiği zamanda hazırlıklı olunması yönünde bir şey çıkabilir. Buradan böyle bir duruma bakıldığında şöyle denilebilir: öncelikli duruma

bakıldığında konut 1. öncelik olabilir. Ama bunu 2, 3, 4, 5 gibi öncelikleri de olabilir sınıflandırmayı eğer düşünürsek gibi. Öncelik sıralamasında bir olur mesela konut bu bakış açısı üzerinden.

Kübra CİHANGİR ÇAMUR: Bir şey söyleyebilir miyim burada başka bir söz isteyen yoksa? Belki burada daha genel bir başlık halinde alınabilir. Çünkü kırsal yerleşmelerin fırsatlar ya da tehdit anlamında maruz kalmadığı tek şey turistik yatırım ya da turistik yapılaşmanın çevreyle uyumu değil, örneğin organize sanayi bölgeleri. Bir anda karar verilip, hiç beklenti olmayan bir yer bir organize sanayi bölgesi oranının tüm kırsal dokusuyla ilgili çok ciddi resmen suya atılmış dalga etkisini yakın çevresine yapabiliyor. Bu anlamda büyük projelere ya da beklenti dışında ani gelişen projelerle ilgili nasıl hazırlıklı olunabilire ilişkin de bir şey kurulabilir mi? Öneri paketi geliştirilebilir mi? Öyle bir şey olduğu zaman köyden bir ya da işte kırsal yerleşimden bu projeye ilgili bir uzlaşma komisyonu gibi bir şeyler olabilir mi? Yani onların talepleri neler? Yukarıdan gelen merkezi olarak gelen plan kararı burada kabul görüyor mu, yok görmüyor mu? Bunlara bakan yani bizde aşağıya sorulmadan yukardan aşağıya hop diye uygulanır. Ondan sonra ortaya çıkan olumsuzluklar ya da olumluluklar bir şekilde plana uydurulmaya çalışır. Yani daha hazırlıklı bir büyük projelere karşı farklı bir yaklaşım içinde bu yerleşimler hassas bölgeler nasıl kendilerini geliştirebilirler? Sorusuna da belki yanıt aranabilir. Tekirdağ'da sanırım organize sanayi bölgesi bakanın köyünün yanına hop diye hiç beklenmedik bir şekilde, bir gecede karar alınıp yapılmıştı ve tamamen değiştirmişti. Oradaki 1. Sınıf tarım arazileri ile ilişkili yapıyı bu çok ciddi bir sorun oluşturmuştu.

Murat KASAP: Tabi dediklerimize başta kamunun inanması lazım

Kübra Cihangir ÇAMUR: Biz söyleyelim de. Sonuçta kamudaki insanlar da bizim gibi üniversitelerden yetişiyorlar ama.

Murat KASAP: Şimdi her demden örnekleyelim mesela. Şimdi bunların hepsinden örnek var ama işte kamu olunca işte planlama yapılırken atıyorum bizim Uzungöl'le ilgili aynı örnekleri verebiliriz. İşte yöresel mimarı deyince tamam işte etrafını kaplayalım ağaçla tamam işte yöresel mimariyi yaptık. Şu anda Uzungöl'ün imar planı yapılıyor onay aşamasında. Kültürden görüş gelecek işte bizim komisyon değerlendirecek bakanlığa sunulacak. İlk imar planı red edildi kıyı kenar çizgisi yüzünden. Şimdi başkan geliyor farklı bir şey istiyor. Ben buraya geleyim bir kongre merkezi koyayım bu da kamu işte ruhsattan ver diyor. Verme diyorsun, veriliyor işte öyle böyle. Vatandaş geliyor ne zaman çıkacak imar planı diyor ama aynı vatandaş imar planı çıktıktan sonra benim evim niye 2 de 4 değil diye gelecek. Kamu gelecek ben buraya bir konuk evi yapmam lazım işte devletin gelen kongre merkezi gibi bir şey yapmak lazım

Kübra CİHANGİR ÇAMUR: Bu bir süreç olabildiğince bizim iyi götürmeye çalışmamız gerekiyor.

Murat KASAP: Burası sit alanı diyeceksin yapamazsın diyeceksin, sonra orada başka bir bakan yok yapalım diyecek işte. Uzungöl'de tabiat var, ÖÇK, sit var. 3'ü üst üste ama Uzungöl'ün durumu on sene öncesiyle çok farklı yani nerdeyse şey tartışılabilir. Yani Uzungöl sit midir değil midir? İşte atıyorum gölün etrafını kara yolları yol geçirmiş işte normal suni bir havuza çevirmiş yani gölü. Şimdi havuzu duvarları grafitiyle boyayabilir miyiz falan

şey yapabilir miyiz olaylarına giriyoruz tabi bu denilenlerin hepsine kamunun inanması lazım vatandaşa da işte atıyorum 2863 de iki tane halk toplantısı yapılır deniliyor.

Kübra CİHANGİR ÇAMUR: O da isteğinizle olu. İsteğe bağlı

Murat KASAP: Yine onu yapıyorlar, anlıyoruz da yani. Şimdi yeni yapılan yönetmeliğe de bakıyoruz o yok halk toplantısı diye bir kavram yok yeni korunan alanlarda yapılacak planlarda dair yönetmeliklerde

Kübra CİHANGİR ÇAMUR: İstenirse yapılır.

Murat KASAP: Çok daha anlatılacak şey var ama işte önce bence kamunun vatandaşın önce kamunun buna inanması lazım.

Kübra CİHANGİR ÇAMUR: Kamu aslında kamu diye soyut bir şey yok.

Murat KASAP: Ya kamu yönetenin elinde

Kübra CİHANGİR ÇAMUR: Sen kamu deyince değişmez bir şey geliyor bize ama onlarda sonuçta bizim gibi görünür koltuklarda oturan insanlarımız var.

Erdem ERBAŞ: Acaba buradaki sorunu söyle formüle edebilir miyiz? İnançla ilgili kısmın dışında burada çok önemli bir şey var. Uygulama süreleri açısından bakıldığında birinin beklediği sonucu alma süresiyle diğerinin beklediği sonucu alma süresi birbirinden farklı. Bu üst üste örtüşmüyor. Yani kısa vadede bir program içerisinde geliştirilmiş bir proje üzerinden geliştirilme hedefi belirli bir yaklaşımla daha uzun vadeli bir plana bağlı gelişmeyi öngören yaklaşımın üst üste örtüşmesinde bir sorun var. Bunu hani seçim sürecine bağlayabilirsiniz. İşte başka türlü şeylere bağlayabilirsiniz ama acaba bu yine dönüp kırsalla ilgili planın eylem programlarına dönük bir ödev olarak kendi geliştirdiği eylem programına ilişkin bir zaman tablosunu çoğunluklar kısa vadeli gerçekleştirilebilir eylemlere dayasak acaba kamu burada daha mı çok destek verir? Ne dersiniz? Siz de çok somut bir öneri olarak şey yapsak. Çünkü bir program getirecek peşinden o programı da şeye bağlayacak ilgili kurum, sorumlu kurum falan diye ona bayağı ciddi görevler tanımlayacak ona birde zaman tanımlayacak bunları birbiri ile ilişkilendirmeye çalışacak mesela.

Murat KASAP: Olabilir. Mesela kamuda sistem söyle. Yeni yapılan değişiklikler Eski Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma işleri ile ilgili 2863'e göre neydi? İşte sit alanı ilan edilir. Burada geçici dönem yapılanma koşulları belirlenir. İşte 18 sayılı süreç içerisinde imar planı yapılırdı. Şimdi bakanlık daha keskin bir şey yaptı atıyorum geçici dönem yapılanma koşulları belirlenir, imar planı yapılır, yapılmazsa işte o geçici dönem yapılanma süresi uzatılır. Orası plansız kalıyor. Bu işte atıyorum düşünce olarak yapılınsın diye bir zorlama ama orada da şey geliyor işte. İl Özel İdaresi diyor ki; biz mi yapacağız, o diyor ki biz mi yapacağız, diğeri diyor ki ben yapamam. Vatandaş ikide bir gidip geliyor devlet kapısına. Bu zorunluluğu da getirin demiyoruz. Öbür türlüde yardımcı olamıyorsun vatandaşa. O zaman kaos oluyor.

Hande YEŞİLYURT: Yani bu hepsi tabi mevzuatla ya da kanunlarla belirlenmesi mümkün değil. Doğru da değil bence. O sizin bahsettiğiniz şey bu bizim yöresel mimarı projesinden sonra kanuna da eklendi. Kırsalda yeni yapılacak yapılar yöresel mimariye uygun olmalı.

Plana da ekleniyor yöresel mimariye uygun olmalı. Yöresel mimariden anladığımız şey sadece kaplama ya da kısa vadede bir çözüm olduğu zaman maalesef bizim önceki çalışmalarımıza da uyan bir şey olmuyor. Mimar Sinan'ın bu Kayseri ve Balıkesir projesinde şöyle bir şey vardı. Sonuca uygun olarak tamamen şöyle yapma demiyor da modülasyon oluşturmuştu Mimar Sinan. Evet seçenekler. Bütün ihtiyaçlara bağlı olarak tek bir birimden üreyen modülasyonlar var ve oradaki yöreye özgün detaylarda bu şekilde değerlendiriliyor orada kullanılıyor. Katı bir modeldense daha esnek, biraz daha orda yaşayanların ihtiyaçlarına göre ve onların burada aslında bire bir uygulayıcı olduğu. Çünkü kendi ihtiyaçlarını en iyi orda yaşayan insanlar biliyor. Sen buna ihtiyacın var gibi bir şey koyarsak sadece kendi estetik kaygılarımızı irdeliyoruz belki de. Bu projenin sonucunda da hani öyle bir şey olması gerektiğini düşünüyorum. Yani dediğiniz gibi tipoloji oluştuktan sonra verilen önerilerde birazda oradaki kullanıcılara bırakılması gerekiyor. Yani daha esnek çözümler olması gerekiyor. Ve bu uygulama kısmı çok sorunlu bir şey. Bunun içinde belki daha sonraki aşama bir örnek bir şey yapmak gerekiyor. Bir sonraki proje için. Gerçekten proje için böyle bir şey şart.

Tolga ÇİLİNGİR: Ben bir şey sorabilir miyim? Bu formatla ilgili proje sahibi konuşmaması çok kötü bir şey. Farkında olmadan konuyu çok uzatmış da olabiliriz. Ama demin yine söylediklerinizin üzerine ben bir şey daha ekleyeyim. Şimdi aslında Remzi beyde bir ilişki kurdu ama tersten anladım. Şöyle ki kırsal alanda yapılan bir çalışmanın 100.000'lere aktarılması şeklinde diye bir öneri getirdiniz. Acaba doğrusu o mudur, yoksa 100.000 filan mı? Acaba kırsal alanda özel çalışmalar yapmayı gerekli kıldığı demin sizin söylediğiniz sanki onun gibi. Yani şimdi böyle bir kırsal tipoloji ve ardından gelecek çalışmalar açısından böyle bir çalışmayı tetikleyecek ve daha doğrusu zorlayacak unsur nedir diye düşünülüyor. Yani o belki de üst ölçekten gelen bir planın zorlamasıyla bu sürecin başlangıcı ortaya çıkabilir. Şey gibi nazım plan ölçeğini çalışmalarda bazen özel proje adaları dersiniz öyle bir lejant vardır. O sizi zorlar bir alt ölçekte daha özel bir materyalle çalışmaya. Belki de böyle bir çalışmayı zorlayacak şeyin 100.000 ölçeğe bir kırsal alan eylem planı gibi sadece bir şeyle düşünüp belki onun çok ana unsurlarını, tanımlarını açarak alt ölçekte bir kırsal alan tipolojisi çalışmaya zorlamak. Ardından işte uygulamak için düşen yerleşmelerin tasarlanmasına kadar gidecek bir başka ölçeği tetikleyebilir.

Erdem ERBAŞ: Hocam bir örnek vereyim. Daha yeni Kastamonu bu örneği bu geçtiğimiz hafta katıldığım için Kastamonu'yu da içine katan 1/100.000 ölçekli planda Küre ve yakın çevresi özel proje alanı diye gözükmüyor. 100.000 ölçekli planda. 100.000 ölçekli planda bir yerin özel proje alanı diye gözükmüyor olmasının büyüklüğünü tahmin edin. Yani alansal büyüklüğünü. Bunu aslında Kastamonu belediyesi il sınırlarına kadar olan kısmını valilikle beraber oturup bir şekilde detaylandırılması lazım. Bu bir yandan siyasi ya da işte bir takım tercihlere bağlı olarak ya da başka sorunlara bağlı olarak biraz geniş bir durum. Bu böyle devam ededursun. Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı hibe programını açıklıyor. Bunlar çok somut örnekler. Çok basit diyor ki; konaklamalı tesis alanıyla ilgili olarak ben şu anda elimde yaklaşık 7 milyon Euro var çok basitçesi bu. Ben birkaç projeyi destekleyebilirim diyor ve buna ilişkin yapmış olduğu analizlerde de Küre bir özel planlama alanında o 100.000'de kırsal turizme dönük gelişme alanının içersinde de Küre'den birtakım talepler karşılayabilecek. Şimdi Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı'nın istediği şartlardan biri de hibe alabilmesi için bu kişinin buranın bu hibeye uygunluğunu belgelemesi gerekiyor. Şimdi kötü olan taraf şu planlama süreci içerisinde burada turizm tesisi yapılabileceğine ilişkin herhangi bir izin yok. Ama bir yandan da Kalkınma Ajansı'nın yapmış olduğu bölge planında hibe koşullarını

sağlayan her şey yatırımcı açısından da var. Yani ben burada yataklı kurabilirim. İşte katkı da koyabilirim, senin verdiğin paranın yüzde 30 unu söyleyebilirim, şuna ilişkin partnerlerim tamam, yüklenicisi, şusu, busu her şeyi var, iştirakçisi bakımından tipik projeye yazım rehberi AB açısından bunlar var. Şimdi demeye çalıştığım nokta şu; burada aslında plan notu içerisinde doğru olan şey bakıyorlar Özel İdare diyor ki; plan notunda plansız alanlar yönetmeliği üzerinden de şöyle bir şeye gidilebilir. Not var ya biraz öncede Remzi beyin de söz ettiği gibi şunlar şunlar plan notuna giriyor. İşte bir şekilde ya işte kırsal alanla ilgili yönetmelik girecek ya plansız alanlar girecek bir şekilde bir şey girecek. Buradan diyorlar ki kırsal turizm aslında bu alanda olabilecek olan bir şeydir. Fiili olarak zaten hani böyle bir şey var, çok da aykırı değil 100.000'e diye kendisi bir yorum yapıyor. Bu yorumu da bakanlığa soruyor. Şimdi dikkat edin Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na Küre'den şöyle bir yorum gidiyor. Bir Kalkınma Ajansı destekli proje başvurusu var kırsal turizmi geliştirmeye dönük. En az 20 yataktan oluşacak ve merkezi Küre ilçesinde diyelim ki Ersizlerdere'de. Ben buna ne diyeyim? Düşünebiliyor musunuz bakanlığa yerelden giden soru bu. Şimdi buna ilişkin birçok soru gidecek inanın. Kırsal gelişimi için kısımda. Burada işte bizim temelde bu çalışmanın sonucuyla aslında 100.000 ölçekli planlara ilişkin bir de ödenek getirilmesi gerekiyor. Ben 2. Maddede sözünü ettiğim planlama ilişkisini de burada sordum ki lejantı bir yere oturmadi. Hocamın önerisini de katılırim. Yani kendi önerdiğim aslında 100.000 ölçekli planın kırsal yerleşmeye ilişkin kısmı ayrı bir etüt ederek geliştirmesi yönündedir. Ama bu fazla da olmuyor. Hakikaten işte burada olduğu gibi Kastamonu'da yok. Özel proje alanı demiş geçmiş. Çok önemli bir bölge diye görmüş. Oysa alttan gelen bir takım yaklaşımlarla olabilir. Bu hani tümevarım ve tümünden varım gibi sizin koyduğunuz yöntemler arasında değişken belirleme konusunda bazı yerler çalışması için üst ölçekli plana refere edilebilecek önerinin de alttan çıkabilmesi mümkün. Yani böyle olmalı. Bakanlık her zaman şeyi beklememeli. Daha 100.000 geçerli değil Kastamonu'ya geri döneyim şöyle bir cevap vermemesi gerekiyor bakanlığın; 100.000 daha geçerli değil. 100.000'nin geçerli olması için sen bunu bekleyeceksin demesin. Şöyle bir şey de diyebilisin; bu çalışmaya bağlı olarak. Siz yerelde şu şu koşullara uyan bir planlama yaparsanız sadece bu alan için ona ilişkin değerlendirme içerisinde bunu düşünebiliriz. Hani o da işte kırsal gelişmeye ilişkin acaba nedir sorusu bu çalışmanın temel sorusudur zaten. Yani Remzi Beyin söz ettiği şey.

Remzi SÖNMEZ: Tolga beyin söylediği genel ilke doğru. Yani üst ölçek plan yönlendirmeli aşağıdakileri. Ama biz hepimiz biliyoruz ki; bu ilişki karşılıklıdır. Yani planlar arasındaki ilişki karşılıklıdır. Hem hiyerarşik olarak; alttan yukarı, yukardan aşağı hem de yatayda bir ilişki var. Yatayda ilişkiden kastettiğim yani burada 100.000 ölçekli planın yönlendirici karar verebilmesi için kırsal alanlar ile ilgili bir çalışma yapılması lazım. Adına ister tematik kırsal alan stratejisi deyin, kırsal alanlar ana planı deyin bir şey deyin ama bunu oraya girdi hale getirecek, besleyecek, oradan çıktı olacak ve aşağılara yönlendirecek bir şey diyorum. Yani girdi-çıktı ilişkisi olarak bunu gördüğüm için tartışıyorum. Çünkü bu olmadığı takdirde işte bir kentin koşulları ile ilgili çevre düzeni planı yapılmanın koşulları belli. O çerçeve içinde çevre düzeni planı yaparken böyle özel alanlara, kıyılarına, kırsal alanlara, sanayi bölgelerine çok özel sektörel, tematik çalışmalar yapılamıyor. Ancak bu yapılırsa bunun içine girdi olarak giriyor ve alt ölçekli planları yönlendiriyor. Şimdi bu beslemeler için bunu özellikle söyledim. Şimdi aslında farklı şeyler söylemiyoruz biz. Biz şey olarak görüyorsak, ana yönlendirici temel mekânsal kararları şey olan 100.000'dir, 25.000'dir, çevre düzeni planıdır, imar planları şunlar bunlar o zaman burada yer almalı ama bunu destekleyecek bir mekanizmaya ihtiyacımız var. Bu mekanizmayı biz bu projeden yola çıkarak bir belki ikinci bir proje ile yani bir örnek alan projesi ile kırsal alanlar için bölgelerimiz geliştirilebilir ve oraya girdi olarak

genel planları, imar planlarını ve diğer tüm uygulamaları yani illa imar planı da olsun demedim. Tam tersi bunların kombinasyonu da olabilir. Hangi alanlarda hangi tür araçların kullanılacağı da tarif edilebilir. Bu şekilde, bu ilişkiyi bu projeyi planlarla ilişkilendirmeye çalıştım kendimce açıkçası.

Dilek BEYAZLI: Yani şey olacak. Yasak ya bizim konuşmamız sanki çay arasında konuşuyormuşuz gibi kabul edin. Bir bloknotu doldurdum. Çok teşekkür ediyorum kendi adıma, arkadaşlarımız ile birlikte. Çünkü amacımız bu projenin hem olumlu yanlarını duyabilmek, hem olumsuz eksik kalan noktalarını anlayabilmek. Düzelteceğimiz kısımlarını tartışmak veya ileriye dönük ne tür öneriler yapılabilir diye. Zaten kendi adıma çok mutluyum katkılarınızdan dolayı. Şimdi geçerliliği olan kısmı zaten bu projenin birbiriyle elde edilecek bir çok paketinin olmuş olması ve ister istemez bu paket konusu bizim 4.1 dediğimiz bir sonraki planlamayla ilgili olan kısmı, 4.2 deki eylem planı paketi ve 4.3 deki kırsal yerleşme konut tipolojisine doğru yöneldi. Bunun bulguları çıktıkları onları çok etkiliyor, ilgilendiriyor. Ve ister istemez heyecanla bir sonraki adım geçiyorsunuz. Remzi bey'in söyledikleri bundan birkaç hafta önce 4.1 için konuştuğumuz tartıştığımız oluşturmaya çalıştığımızı çok andırıyor. O yüzden çok mutlu oldum. Aklın yolu bir. Aynı yolda ilerliyoruz diye düşündüm. 4.2 eylem planı paketi sizinde söylediğiniz gibi artık konuştuğumuz tartışmamız gereken konular oralara doğru gidecek. Ya da 4,3'deki kırsal konut dokusu yaptık, ettik hande hanımında dediği üzere. Bu anlamda çok olumlu çok teşekkürler, bir şey de belki şey ihtiyacımız var diye düşünüyorum. Bir değerlendirmeye daha ihtiyacımız olabilir diye düşünüyorum. Şimdi sınıflama ile ilgili kısmı tartıştık ama bizim bir de önceki paketlerden aldığımız bilgiler var. Mesela; 2.1 kaynak ve duyarlılık analizinden bize gelen bilgiler çerçevesinde aslında koruma kısmı aslında orda karşımıza çıktı ve o koruma kısmında da ne var? Tümüyle kırsal alanın, arazi kullanımın ve üzerindeki korumaya değer işlevleri itibari ile belli bir teknik kullanarak, bu o paketten gelen bir teknik ile bizde hangi kırsal yerleşmelerin hangi düzeyde duyarlılık düzeyine sahip olduğunu saptadık. Bizim bu ülke genelinde yaptığımız o 32 sınıf üzerine bir de onlardan gelen o duyarlılıkla bu işi birleştirmemiz gerektiğinin farkına vardık. Orda da öyle bir kısıtlama yapıldı. Yani ne kadar hassas bölge, ne kadar korumaya değer bir kırsal yerleşme? Diye bir tanımlama getirdi ve ne kadar kentsel sınıfımıza ya da ne kadar derin kırsal sınıfımıza dahil olsa da onlar içerisinde de pek çok farklı sınıf çıktı karşımıza. Daha duyarlı kırsal yerleşmeler, daha az korumaya değer kırsal yerleşmeler ile ilgili. Bir anda sınıf sayısı 108'e (rakamları yanlış hatırlıyorum genelde). 100'ün üzerine ulaştı genelde. İster istemez o sizin üretmeniz gereken, planlama açısından bakıldığından veya politika olarak üretmeniz gereken farklı farklı birçok kategori çıkıyor karşınıza. Ve o duyarlılıktan gelen veriyi biz bu çalışmanın içine nasıl dahil ederiz kısmı bizi çok yordu açıkçası. Nasıl alırız oradaki o veriyi. Almazsak o başlığımızdan, amacımızdan sapmış olabilir. Ve koruma ile ilgili kısmı oradan aldık. Onunla ilgili bir değerlendirmeniz var mı ben o kısmı çok merak ediyorum açıkçası.

Tüzin BAYCAN: Sizin söylediklerinizden benim aklıma gelen hemen şu; kırılabilirlik midir burada korumayla kastettiğiniz şey ya da hassaslıkla kastettiğiniz şey ...(?). Belki orda sosyal faktörleri hem fiziksel faktörleri değerlendirebileceğiz daha sonra da belki bundan sonra da çok popüler konular zaten. Bu "resistance" kavramıyla da yani direnç kavramıyla da afet konusunu da ele alıyorsunuz bir şekilde. Ama afetle sınırlamayıp orada daha geniş kapsamlı ele alıp belki koruma konusunu oradaki kırılabilirlik hani hem fiziksel, hem sosyal-ekonomik açıdan ele alarak, kırılabilirlik konusu olarak ele alıp, kırılabilirliğe daha hassas olan alanları tanımlayıp daha sonra da bu alanların adaptasyon kapasiteleri üzerinden belki

dirençleri nasıl artırılabilir? Gibi bir şey ile bağlanabilir. Yani; reliability, adaptive capasite, resilience gibi kavramlar ilişkili bir şey olabilir.

Erdem ERBAŞ: Ben şöyle bir öneri söyleyebilirim bu tartışma kısmında. Aslında oraya çok fazla bel bağlamamak lazım. Çünkü o bize çok farklı yönlerden bazı eşikler söyleyecektir. Bu eşikler buraya nereye dokunup nereye dokunmaması gerektiğini söyleyecek. Ama sizin de çünkü bu göstergeler içerisinde bu 48 madde yanılmıyorsam -benimde rakamlarla ilgili problemim var- doğal değerler başlığı altında sizde korunacak alanlar ve ona ilişkin koyduğunuz değerlendirme yani değişkende korunması gereken alanın toplam alana oranı ile ilgili bir yüzde bekliyorsunuz. Yani temeldeki değişkeniniz bu. Dolayısıyla doğal değerler açısından bir koruma bekliyorsunuz ama doğal değer dediğiniz şey bir yandan da hani işte yeşil alan açıyorsunuz parantez içinde orman dahil olmak üzere bir sürü şey koyuyorsunuz. Ama bir yandan da öyle bir doğal değer var ki aynı zamanda ticari değeri var. Yani orman kendi başına orman köyüye burası başka bir ticari değeri var, ya da başka bir kent olsun çok daha farklı. Bursa için konuşalım mesela; hani ticari olarak zeytin konuşulur.

Tüzin BAYCAN: Termal su olabilir.

Erdem ERBAŞ: Yani çok farklı o Afyon için başka bir şeye gelebilir, Pamukkale için çok daha farklı bir noktaya gelebilir falan falan. Şimdi burada aslında yasal çerçeve içerisinde gelen bir hassas zon kavramı var. Bu hassas zon aslında içerisinde o alanın özelliklerini yansıtmaya yönünde sizinde yaptığınız çalışmalarda dikkat etmeniz gereken özellikleri belirten bir taraf olarak anlaşılıyordu. Ama sizin söz ettiğiniz hassaslıkla hani sanki güncel planlamadaki hassas zon arasında bir farklılık var. Bu hassasiyet aslında nereye hani tam dayanması lazım? Çünkü gelecek olan şey aslında yasal çerçeve içerisinde korunması gereken doğal alanlara ilişkin çok şey söyleyecek ve burada bir eşik çıkacak sizin karşınıza. Şimdi bu eşik sizin tabii ki sınırlayıcılarınız ama bir yandan da o sizin doğal değerleriniz. Şimdi ben Bursa örneğinde Gemlik'le ilgili bir şey söyleyeyim. 100.000 ölçekli planla da ilişkili olsun. Bursa örneğini hani hassas zon açıldığı için söyleyebilirim. Aynı zamanda bunu Köyceğiz'le de ilişkilendirebilirim başka bir bağlamda. Mesela; Bursa örneğinde şöyle. 100.000 Bursa, Gemlik'in bu bölgesi için bu söz ettiğim bölge için diyor ki; Özel Mahsul Alanı. Şimdi mesela lejant bu. Açıyor bunu diyor ki; zeytin gibi, incir gibi falan ticari değeri olan alanların üretildiği yerler artık bir de bağ-bahçe alanı diyor ve kapatıyor parantezi. Bu 100.000 planın genel kararı ki hani 100.000'in Bursa'da nasıl üretildiği kısmını da söylememe gerek yok. Epey böyle tartışmalı ve meclislerin toplandığı falan bir şey oldu. 25.000'e gelince bu bölge bağ-bahçe alanı.5000'e geldiğinde düşük yoğunluklu gelişme alanı. 1/1000'de okul alanı. Zeminde 250 tane zeytin ağacı var. Şimdi dikkat edin planlama sürecine. Özel Mahsul Alanından okul alanına kadar gelen ve zeminde de şu kadar zeytin ağacının olduğu bir yer. Ki zeytin özel yasa ile korunan özellikli bir yapı. Şimdi demeye çalıştığım şey şu; plan demek ki yaklaşım açısından bu hassasiyeti gösteremiyor.

Gösteremeyince aslında burada bir sorun var. Yani planlama hiyerarşisi açısından bu alanı görmedi plan çünkü. Burada ciddi bir problem var. Şimdi bunu gelin Köyceğiz için kullanın. Köyceğiz'de işte söz ettiğim yerde büyük bir ormanlık alan ve burada hassas zona ilişkin belirlenmiş bir bölge var. Orası hassas zon diyor ÖÇK. Neye göre hassas zon diyor. Bak şöyle bir bitki var, şöyle bir bilmem ne var. Hani içerisinde o doğal değeri yansıttığı bir şey var. Şimdi demek ki o alanın hassas olduğuna ilişkin kısmı belgelemeden ona ilişkin verdiğimiz üst ölçekli plan kararı gelene kadar değişikliğe uğrayabiliyor. Benim söylemeye

çalıştığım şey aslında Remzi Beyin tersten düşünmesine destek sağlamak anlamında bu örneği verdim. Yani eğer alttaki örneği çok iyi belirleyip, onu belirli bir mekanizma içerisinde koruma altına almadıkça üstte verdiğimiz kararın gelene kadar onu da koruması pek mümkün olmuyor. O yüzden siz koruma alanlarını mevzuattan buluyorsunuz, onlar tamam. Ama mevzuattan bulamayacağınız hassasiyete ilişkin alanları da başka türlü bir mekanizma içerisinde değerlendirmek zorunda mısınız? Diye soruyorum. Mesela; kırsalda bu korunmuşluk yok ki, ne bir sit var ne bir şey var. Hiç bir şey yasal çerçevede korunmamış bir bölge burası hatta tanımı bile yok. Mera alanları ile ilgili son yasal değişikliği de katmazsanız hani sizin şu bulunduğunuz bölgede inanılmaz derecede mülkiyet ile ilgili sorunlar çıkacaktır. Bunların her biri ciddi bir sıkıntı ve sizin hassas diye oluşturduğunuz alana tehdit aslında. Şimdi mesela bunu görmenin yolu nedir? Bu oradan gelmeyecek. Yani korunan alanlar içerisinde tartışılan 2.1 bu sözünü ettiğimiz hassasiyeti size söylemeyecek bence. Çünkü onlar tanımlı olarak milli park, av yaban hayatı, orman alanı işte tarımsal alanlar yani sulak alanlar bir sürü şey söyleyecek. Bu alan önemli bir alan çünkü hiçbir şekilde korunmayan ama korunmasında yarar gördüğümüz ya da buraya has olan karakterdir. Mesela buna ilişkin tanımı kim söyleyecek?

Kübra CİHANGİR ÇAMUR: Ben bir şey söyleyebilir miyim? Bu verdiğin örnek ama doğrudan planlama kademeleri arasındaki en alt ölçekteki planın yanlış kararı ile ilgili bir şey.

Erdem ERBAŞ: Yok gelene kadar. Yani 25.000 den başlayıp gelene kadar

Kübra CİHANGİR ÇAMUR: Yok gelene kadar değil. Orada planlamayla ilgili yerleşik alana ilişkin bir karar yoksa konut diye göstermemişse 1/100.000 ölçekteki zeytinlik alanın inip 1/1000 planda okul alanı olması doğrudan dava konusu olacaktır.

Erdem ERBAŞ: Ama çevresi de gelişme konut alanı zaten

Kübra CİHANGİR ÇAMUR: Ama alanla ilgili bir problem var. Yani bu hassas alanlara ilişkin korunacak alanlar lejantına koyduğunuzda aşağı indiğinde orda okul alanı olabilir endişesini hani bizim planlama sürecimizin çarpıklıklarını bir kenara bıraktığımızda olmaması gereken bir şey. Yani üst ölçekte aldığımız doğru plan kararlarını alt ölçüğe kadar doğru indirebiliriz, ama bir yerleşik alanın içinde okul alanı da olabilir, yeşil alanda olabilir onlar olabilir. O anlamda hassas alanlara nasıl davranacağımızı biliyoruz ama nasıl bunu uygulamaya geçirebileceğimiz konusunda şeylerimiz var. Uygulamada bir takım problemler var. Orda biraz planlama kurumunu savunmak durumunda kalabiliriz. Uygulamada çok ciddi problemler olduğunu hepimiz biliyoruz. Yani sizde kırsal alanlarla ilgili belki de çok önemli koruma kararları alacaksınız, ama bir de bakacaksınız ki Uzungöl'de olduğu gibi güdük göl başka bir şeye dönüşebilecek. Bu uygulama ile ilgili sorunları aşmamız, yani çözmemiz gerekiyor. Ama o bu projenin konusu değil sanırım.

Tüzin BAYCAN: Ama orda şöyle bir şey de çıkabilir. Tamamen çok farklı bir örnek vereceğim ama biz bunu İstanbul'da epey de uzun bir süre çalıştık. İstanbul kentinin vizyonu ne olmalı? Falan diye çok kalabalık gruplarla tartıştık bunu. Şimdi İstanbul'un içinde de hala güzel tarım alanları var. 1. Derece tarım alanları falanda var. Ama İstanbul gibi bir kenti tartışırken ve yasalar, mevzuat falan da işte 1. Derece tarım alanlarını, tarım topraklarını korumamız gerektiğini söylüyor zaten. Şimdi İstanbul'da tarım topraklarını koruyacak mısınız, korumayacak mısınız? Bu tamamen orası için getirdiğiniz vizyona, orası ile ilgili

düşündüğünüz şeylere bağlı. Şimdi İstanbul'un öncelikle bir havaalanı problemi var mesela. Havaalanı yetmiyor, havaalanı için yeni bir alana ihtiyaç var. Nerede yapacaksınız bunu? Tarım alanlarında yapacağız bunu. Çünkü başka alanımız yok. O zaman İstanbul'un şeyini düşünüyorsunuz. İstanbul nasıl bir kent? Hani İstanbul'da artık tarımın yeri var mıdır? Hani kentsel tarım diye de bir kavram var. Biz kırım içinde kenti tartışıyoruz ama kentin içinde de kırı ya da kırsalı ya da tarımı da tartışıyoruz. Yani kenti biraz kırsallaştırmaya çalışıyoruz, kırı da kentleştirmeye çalışıyoruz. Bir sürdürülebilir denge sağlamak açısından. Ama İstanbul'da artık bunu yapma şansımız yok. Onun için 1. Derece tarım toprağı bile olsa burada bizim havaalanına ihtiyacımız var deyip, bunu göz ardı edebiliyoruz. Şimdi burada da çok özel bir tüm Karadeniz kıyısını baştanbaşa geçen çok önemli bir otoyol var. Şimdi bu otoyolda tarım alanlarını ne ölçüde koruyacaksınız, hassas dediğiniz bir bölgeyi belki Erdemli 'de koruyacaksınız da ya da başka bir bölgede daha içsel bir bölgede koruyacaksınız da o yol güzergâhı üzerinde yer alan köylerde bunlardan taviz vermek zorunda kalacaksınız. Orda farklı servis önerileri geliştirmeniz gereken gibi şeyler çıkabilir. Dolayısıyla orada bölgenin üst ölçekteki plan kararları, vizyonu, gelişme stratejileri de çok önemli. Herhalde sadece kırsal açıdan bakıp da, doğal kaynak şeyi açısından bakıp da burası hassas buraya dokunamayız demek herhalde mümkün değil.

Tolga ÇİLİNGİR: Ülkeyi aşan da ilişkiler olabilir. Havaalanı örneği uyandırdı. Akçaköy ile Rusya arası gidip gelen kuş göçlerinin de tam yol istikameti üzerinde şey. Yani sadece ülkeye ya da yöreye odaklanarak da bazı ilişkileri çözümleyemiyorsun.

Tüzin BAYCAN: Şöyle şeylerde çıkıyor. Ben onun üzerine bir ekiple birlikte bir rapor yazdık. Planlama açısından da ben inceledim. Samsun'da hani buraya da yakın bir bölge. Samsun Terme'de bir doğal gaz çevrim santrali projesi var. Bu proje ile ilgili de çok uzun sürede devam ediyor. Aslında santral tamamlanmış aşağı yukarı. Ama oradaki ziraat odası galiba Ziraat Mühendisleri Odası bir dava açmış. Gerçi açılmış çeşitli davalarda var ve diyorlar ki; burası tarım alanıdır. Hani tarım açısından önemli bir alan işte fındıklıktır. Burada bunun olması uygun değildir diyorlar. Alternatif alanlara bakılması gerekir diyorlar. Sonra bakıyorsunuz ilk seçilen alan Çarşamba da imiş. Ama Çarşamba özel çevre koruma bölgesi. Orda zaten bunu yapmak mümkün değil. Şimdi böyle bir santralinde yapılabilmesi için bir takım kritik şeyler gerekiyor. Su gerekiyor. Çünkü soğutma yapmanız gerekiyor. Soğutmayı yapmak için kıyıda bir alana ihtiyaçları var, bütün bir alana bakıyorsunuz yakın çevreye bir de tabi doğal gaz boru hattına da yakın olması gibi başka bir kriteriniz var. Bütün alanlarına ben baktım, planlarına 25.000'lerine baktım ve daha uygun bir alan yok. Yani planlama dediğiniz şey de yani mükemmeli bulamıyoruz bir optimizasyon konusu. Daha uygun bir alan bulamadığınız için de diyorsunuz ki burada daha uygun bir alan bulunmamaktadır. Alternatif alan ve ilk seçilen alandan bu yüzden vazgeçilmiştir. Çünkü orda daha özel bir şey var. Özel Koruma Bölgesi var. Dolayısıyla bunun burada olması, üstelik Türkiye'nin elektrik ihtiyacının %8 ini falan gibi önemli bir miktarını karşılıyor.

O zaman değerlendirmek zorundasınız. Türkiye'nin enerji ihtiyacının şu kadarını karşılayan bir tesis mi, yoksa oradaki şu kadarlık bir fındıklık alanı mı? Hangisini nasıl tartacaksınız? Böyle kritik konularda çıkabiliyor.

Ekleyeceğimiz ekstra bir konu yoksa yarın devam ederiz. Şimdi arkadaşlarda bunları toparlayıp, formülize edecekler. Yarın sabah size tekrar sunacağız. Tekrar bir değerlendirme yapıp 1 saat kadar isterseniz, uygunsa bu oturumu kapatalım.

4.3. İDA 3.0. Kırsal gelişme çerçeve politikaları

İDA 3.0 Çalıştay Toplantısı

Katılımcılar.....

Prof. Dr. Cevat GERAY
Doç. Dr. Hacı KURT
Doç Dr. Murat KAYIKÇI
Yrd. Doç. Dr. Sabrina KAYIKÇI

Dr. Zühre Çelik ÇAM
Öğr. Gör. Hüseyin Gökhan ERKAN
İnş. Müh. Nazif TEKİNÖZ

ÇŞB Temsilcisi..... Mimar Simge POYRAZ
Kolaylaştırıcı..... Şebnem ACUNER
Kolaylaştırıcı Yrd..... Prof. Dr. Yusuf ŞAHİN
Yrd. Doç. Dr. Çağlar MEŞHUR
Arş. Gör. Şeyda BÜLBÜL
Raportörler..... Arş. Gör. Mehmet Akif SAĞ
Arş. Gör. Sinem DEDEOĞLU

1. OTURUM

Murat KAYIKÇI: Ben şimdi aslında çok fazla konuşmayacağımı ama şundan söz aldım belki daha sonra katkıda bulunmaya çalışırım. 2.5 yıllık bir çalışma olduğunu öğrendik yani oldukça uzun bir süredir bu konuda çalışılıyor. Bunun ne yazık ki çok kısa bir süre öncesinde haberini alabildik ve bize gelen metinleri doğrusu çok iyi bir şekilde inceleme fırsatımız olmadı. Bu yüzden bu 2,5 yıllık bir çalışmayı 2.5 günlük bir çalışmayla değerlendirmek çok iyi bir sonuç vermez zannediyorum. Bu yüzden tatsız bir değerlendirme olabilir. Onun için çok derin bir değerlendirme yapmak istemiyorum. Sadece ilk baştan şöyle bir şey diyebilirim zaten bu sunuşta da birtakım özeleştirici bağlamında bazı eksiklerden bahsedildi. Benim görebildiğim yöntem açısından temel eksiklik çalışmanın bir kısmında literatür özeti var bir kısmında da gözlemler var ve gözlemlere dayalı birtakım önerilerde bulunulmuş. Yine sunuşta söylendi ki bu gözlemlere dayalı birtakım politika önerilerinde bulunmak çok fazla iddialı olur gibi bana geliyor. Onun içinde sunuşta da denildiği gibi bunun çok fazla Türkiye geneline yayılmadan mevcut alanla sınırlı tutulması bence de yani sunuşta söylendiği gibi yerinde olur düşüncesindeyim.

Kolaylaştırıcı: Yani çalışmada yapılan gözlemlere bağlı olarak önerilerde bulunmanın çok sağlıklı olmayacağını düşünüyorsunuz.

Murat KAYIKÇI: Belki bu gözlemler başka araştırma teknikleriyle desteklenebilir daha güçlü hale getirilebilir. Görebildiğim kadarıyla en zayıf nokta gözlemler noktası. Birde çok kısa yine bir şey daha söylemek istiyorum çalışmanın birkaç yerinde geçiyor insan odaklı bir çalışma yapıldığı yazıyor bu çalışmada. Yalnız bu insan odaklı denildiği zaman ne anlaşılıyor ya da ne anlaşılması gerekir ben onu tam olarak çıkaramadım. Bunun bir miktar açılmasında yarar var. Çünkü çalışmanın bütünü ona yönelik ve diğer planlama çalışmalarının insan odaklı olmadığı eleştirisi getiriliyor bu yüzden bunu bir cümleyle geçmek ve biraz açmak gerekiyor. Ne şekilde bu çalışma insan odaklı bir çalışma yapılmış olduğunun da ikna edilmesi gerekiyor. Şimdilik düşüncelerim bu kadar.

Zühre ÇAM: Bende kısa bir konuşma yapıyorum. Bende Murat Beye katılıyorum. Şimdi çalışmaya kavramsal araştırmalarla başlanmış kır tanımı yapılmış, kalkınma tanımı yapılmış ve bu çalışmanın sonunda bir çalışma ekibi kendince bir kır tanımı yapmış ve 20.000 gibi bir nüfus kriteri ortaya koymuş.

Kolaylaştırıcı: Kent nüfusu ile ilgili 20.000 kriterinden bahsediyorsunuz demi? Onun dışında kalanları kır olarak tanımlamaktan bahsediyorsunuz değil mi?

Zühre ÇAM: Evet. Bunun gerekçeleri çalışmanın metni içinde olması gerekir diye düşünüyorum ve böyle genel bir tanımdan ziyade yerel tanımlamalara gidilebilir mi? Yani neden 20.000 neden DPT'nin kriteri kullanıldı bu benim kafamda soru işareti. Nüfus açısından ulusal bir tanımdan ziyade yerel tanımlamalara gidilebilir mi? İkinci bölümde Türkiye'deki kırsal kalkınma politikaları tek partili dönemden başlayarak günümüze özetlenmiş. Bu çalışmaların pek çoğu uygulanmadı neden uygulanmadı? Uygulananların başarısızlık sebepleri nedir? Ve bu politikaların mekânsal planlamayı içerip içermediği de analiz edilmemiş. Yani bu çalışmaların başarısızlık sebepleri nelerdir? Ve bunları uygulama düzeyi nedir? Köy bazında mı il bazında mı ilçe bazında mı yani mekânsal bilgilerle desteklenmemiş ya da mekânsal önerileri olup olmadığı yönünde analiz edilmemiş. Politikalar yazılı kâğıt üzerinde mi kalmış yoksa mekânsal uygulamalarla desteklenmiş mi? Son olarak da şunu söyleyeceğim; kırsal alanda yapılan bir takım gözlemlerden bahsedilmiş. Ben yine bunun belli bir sistematik dahilinde yapılmadığını ve yine mekanla ilişkilendirilmediğini gördüm. En azından veriler haritalaştırılsaydı bizde görsel olarak görseydik. Arazide yapılan araştırmaların belli bir sistematığe oturmamış olması söz konusu. Mekâna yansıyan analizler görmek isterdim. Çünkü çok soyut kaldı. O köylerin kırsal dokusuyla ilgili hiçbir şey kafamda oturmadı. Mimari, sosyal, ekonomik özellikleriyle ilgilide bir fikir sahibi olamadık. Nüfus verileri yok sayısal veriler yok.

Nazif TEKİNÖZ: Öncelikle bu projenin tamamını inceleme imkânımız olmadı her şeyden önce. Belki bahsedeceğimiz konuların büyük bir kısmı projede geçiyor olabilir konuya tam vakıf olamadım. Burada 2004-2009 yılları içerisinde yerel yönetici olduğumuz, halkın içerisinde olduğumuz dönemde bir çalışma yaptık kısaca ondan bahsetmek istiyorum. Beyşehir gölü havzası planlama teşkilatı adı altında bir teşkilat kurma çabası içerisine girdik. Amacımız yöredeki kırsal kesimlerdeki el sanatları, sadece tarım ve hayvancılık değil el sanatları mesela bunlardan Konya Beyşehir ilçesinin bazı beldelerinden örnek verirsek; Oğlu ve Üzümlü 'de tüfek sanayi gelişmiş diğer tarafta komşu bizden doğan ilçemiz Höyük taraflarında toprak el sanatları gelişmiş. Bunların bir çatı altında toplanmasını, bu üretimin envanterinin çıkarılmasını, iç ve dış pazar ihtiyacının belirlenmesini yine tarımsal üretimde ve hayvancılıkta bölgemizin envanterinin çıkarılıp ve iç ve dışa pazar ihtiyacında ne kadar bir paya sahip olabileceğimizin belirlenmesi küçük bir model oluşturmak istedik. Tabi bilgili ve donanımlı kişilerin bunun başında olması lazım. Aksi taktirde Devlet Planlama Teşkilatına benzer bir şemsiyenin altında kollarına ayrılması lazım Türkiye genelinde. Buradan esinlenerek kırsal alan bazında üretimin sınıflandırılması lazım bana göre. Bu çeşitlilik arz eden üretimlerin belli bölgelerde mesela İç Anadolu Bölgesinde atıyorum 2013 yılından 2016 yılına kadar hangi tür tarım ürünlerine ağırlık vereceksiniz. Sulu tarım var, sulama suyu ihtiyacı az olan bitkiler var, kültür bitkileri vs. var. Hayvancılık konusunda teşvik edecek olduğunuz bölgeler nereler olacak? Tabi bu envanteri ve üretim şemasını çıkarırken, planlamayı çıkarırken iç ve dış pazardan geleceksiniz Türkiye'nin iç ve dış pazarından. Türkiye genelinde hani noktasal bazda hocanın ifade ettiğine bu noktada katılıyorum.

Burada bölgesel bazda üretime belki yanlış anladım bilmiyorum ama Türkiye genelinde hatta dünya genelinde global ekonomide tarımın, el sanatlarımızın Türkiye’de, ülkemizde ve yöremizde üretilen ürünlerin pazar payının araştırılarak üretimine ve üretim kapasitesine karar verilmesi lazım. Genel olarak bunu projeye entegre edeceğim. Genelden gelmek istiyorum. Çünkü bir dünya genelinde eğer bir buğday üretimi çok fazlaysa ve sizde buğday üretimine kalkıyorsanız sizin ürettiğiniz buğdayın maliyeti de diğer ülkelerden fazlaysa hiçbir işe yaramayacaktır. Dünyada az üretilen ve sizin bölgenizde coğrafi bilgi sistemi açısından da ve toprak açısından da eğer bölgeniz müsaitse ona yönelmeniz lazım yani güzel bir planlama yapılması lazım. Bunun başında da toprak reformundan bahsetti hocam sunumunda. Toprak reformu çok yıllardan beri ülkemizde tartışılan bir konu. Toprak reformunun acilen çıkarılması lazım. Üniversiteden mezun olan ziraatçilerimizin, hayvancılıkla uğraşan veterinerlerimiz olsun, gıda mühendislerimiz olsun bunların bir çatı altında toplanması lazım. Ülkemizde işsizliğin önlenmesi açısından da toprak reformunu gerçekleştirdiğiniz zaman tarım açmanız lazım. Tarım açtığınız zaman o donanımlı bilgili insanların ekip başı olması lazım gerekirse onlara ülkemizden toprak vermek lazım bu topraklarda bazı ürünler üretilmesini teşvik etmek lazım. Yani planlı üretim lazım.

Suya uzak yerlerde siz sulu bitkiler, sulama suyu ihtiyacı olan bitkiler ürettiğiniz zaman örnek olması açısından söylüyorum suda birtakım kayıplar olacaktır suyun dibinde üreteceksiniz mesela bunları. Bununla ilgili Türkiye’de tarımsal ürünlerde ihtiyacımız nedir? Bunun belirlenmesi lazım, derecelendirilmesi ve sınıflandırılması lazım her şeyden önce. Ve arazi toplulaştırılması da var. Öğleden önce de Çağlar hocam bahsetti; yeni belediyeler yasasında mücavir alanların değişikliği, belde belediyelerin kaldırılıp mahalle olması, ilçe belediyelerine birtakım plan yetki ve haklarının verilmiş olması belki de bu fırsata dönüştürülebilirse bu yasayla beraber mesela örnek olması açısından kentsel dönüşüm yasası çıktı. Toplulaştırma çok zor şuan ülkemizde tarım alanlarının toplulaştırılmasında çok sıkıntılar var. Bunun içerisine girdiğinizde çok sıkıntılarla karşılaşsınız. Hiç kimse az olsun benim olsun ilkesinden vazgeçemez, mülkiyetçilikten vazgeçemiyoruz. Dolayısıyla kentsel dönüşüm yasasına benzeyen toplulaştırmada yasa çıkarılması lazım bana göre. Toprak toplulaştırmanın ivedilikle hallolması lazım ve sulama projelerinin de gerekirse bu toplulaştırmadan sonra sulama projelerinin uygulanması lazım bölgemizde. Dolayısıyla siz toplulaştırmadan başlarsanız birtakım icrai projelere başarılı olamazsınız her şeyden önce. Mesela örnek olması açısından tekrar söylüyorum bir köyde 50 tane traktör vardır veya bir kırsal alanda nüfusu atıyorum 3000 olan bir yerde 50 tane traktör vardır veya 100 tane. Kaldı ki o köyün arazisinin belki de 15-20 tane traktör ile göreceksiniz işini. O kadar akaryakıt boşa gidecek o kadar maliyet de yükselecek. Dolayısıyla planlama tepeden olması gerekli ve aynı ekip, aynı tarım ürünlerinin aynı sanayideki el sanatlarından vazgeçemezsiniz. Yörenin alışkanlığı vardır. O yörenin alışkanlığını kendi içinde değerlendirmeniz lazım ama tarımsal ürünlerde pazar ihtiyacına göre davranmak lazım diye düşünüyorum. Genel çerçevenin ana hatları olarak; envanter oluşturulması, planlı çalışma yapılması, toprak toplulaştırılması ve toprak reformunun yapılması. Yani kırsal alandaki insanların örgütlenmesi lazım.

Sabrina KAYIKÇI: Şimdi ben daha çok Yusuf hocanın yapmış olduğu sunum üzerinden aklıma gelen soruları söylemek istiyorum. 8 tane sorum var. Aslında söylenen 2 görüşe katılıyorum. Baştan o 20.000 nüfus nereden çıktı? DPT kabul etmiş olduğu sayıyı kabul ederek varsayımsal olarak mı 20.000 nüfus onu biz bilmiyoruz. Açıklama yok hocanın dediği ölçülerde. 20.000 nüfusun sorgulanması gerekiyor. Şimdi orda mesela Yusuf hoca sunum yaparken ben belli bir ölçütle açıklama yapılmasından rahatsız olduğumu hissettim. İşte tarım iktisatlandırma açısından yorumluyor, demograflar nüfus açısından yorumluyor dedi ama bu

durumda şimdi 20.000'i ön plana çıkartan rakamla yola çıkıyorsak o zaman bizde bir açıdan tercih yapmış oluyoruz gibi geliyor. Mesela idari yapı bu tespit yapmada bir ölçüt olabilir miydi? Ya da olmadıysa neden olmadı? Olması gerekiyor mu gerekmiyor mu bunlar tartışılabilir. İkincisi Cevat hocamın sorusu üzerine Saliha hoca onu cevaplandırdı ama yine de bu bir soru. O muhtemelen genel metini görmediğimizden kaynaklanıyor. Kırsal alanda tipolojiler neye göre oluşturuldu? Bu çok önemli bir şey. Ölçütleriniz neler? Yine çalışmada benim göremediğim belki diğer grup çalışmalarında var olan fakat bizim göremediğimiz yan; genel KYOTO belgeleriyle oluşturduğumuz projenin ne gibi ilişkisi var? Mesela kırsal kalkınma planı hazırlandı oradaki ölçütlerle bizim bakış açımızda bir farklılık var mı? Biz farklı bir şey öneriyor muyuz? Ulusal stratejiyle bu çalışma arasında paralellik var mı? Bu çalışma ekstra ne getirecek katkısı nedir? Belki bu sonuçta gelecek bir şey şu anlık ben bilemiyorum. Yine her yerin kendine özgü yapısı var. Dolayısıyla genel bir politika belirlemekten ziyade mekânsal politikalar belirlenmeli. O politikaları kim belirleyecek? Buna ilişkinde galiba projede bir alternatif yok. Merkez mi belirleyecek yerel mi belirleyecek? Karar verme mekanizmasında kimler olacak? Ama şöyle bir algıya sahip oldum sanki yereli çok ihmal ediyoruz ondan fikir almak lazım bana göre. Bir diğeri yine denildi ki kurtulmak istediğiniz kırsalı nasıl kalkındıracağız? Cümlesi geldi. Şimdi eleştiriler bu güne kadarki politikalar tepeden inme politikalar diye eleştirildi bu projede anladığım kadarıyla. Ama bu cümleyle de şöyle bir şey oluyor “ Biz kalkındırıyoruz. Biz kalkındırma çabalarını arıyoruz.” gibi anlatabildim mi bilmiyorum. Aslında eleştirdiğimiz şeyi kendimiz yapıyormuşuz gibi geldi bana. Hani oradaki yaşayan halkın haberi yoktu şimdiye kadar yapılanlardan tepeden gelenler yaptı şimdi bu projeye de gidiyorsunuz görüşüyorsunuz ama burada olanlar görüşme yapan insanlar değil dolayısıyla gene orada yaşayanların kalkınmaya yönelik ...(?).

Kolaylaştırıcı: Hedef kitlenin karar alma sürecinde çok fazla yer almamasından mı diyorsunuz? Yani biz orayı kalkındırmak istiyoruz ama şu oturduğumuz konuştuğumuz süreçte onlar yok mu diyorsunuz?

Sabrina KAYIKÇI: Olması gerekir mi? Sorusunu ben sormuyorum. Bunu tercih edenler onlar ama projede bu eleştiriliyor. Daha önceki politikalar tepeden inme diye deniliyor ama bu cümleden de diyoruz ki biz kurtulmak istediğimiz bir nüfusu nasıl kalkındıracağız? Bu soruda da biz kalkındıracağız demek ki onlar kalkındırmayacak. Tipolojiler bazında nasıl olduğu konusunda sorun yoksa o tipolojilerin mekânsal haritasının bir şekilde çıkarılması gerekli. Mesela Trabzon incelendiğinde neresi kentsel kırsal neresi derin kırsal o konuda bir bilgimiz yok. En önemli sorulardan birisi belki de proje ekibinin aklında bir model var mı? Bir model oluşturmaya yönelik yola çıkıldığı için bunu soruyorum ve bende metinden bir şey anlamadığım için buna yönelik onun için soruyorum. Tartışılabilir. Son olarak söylemek istediğim bir şey sınıflandırma çabası Türkiye'nin bugüne kadar çok sıkıntı çektiği, birçok kez uğraş verdiği ama tekrar aynı sınıflandırmanın kabul edilemediği bir durum. Çok iyi çaba. Sınıflandırma proje bazında en iyi işlerden biri. Nasıl oluşturulduğu ayrı bir soru. Onu kastetmiyorum ama objektif ölçütlerle oluşturuluyorsa çok iyi bir çaba. Ayrıca özgün politikalar önerisi var o da son derece yerinde ama aklıma şöyle bir soru getiriyor. Tamam, özgün politikalar önereceğiz ama merkezdeki yasal düzenlemeler nasıl olacak? Bütün yereli kapsayan bir yasal düzenleme nasıl olacak? Ya da gerek var mı böyle bir şeye? Merkezi bir genel politika çerçevesi çizilmesi lazım. Bu nasıl yapılacak? Son 2 şey söylemek istiyorum. Birisi objektif ölçülebilirlikle yöntemle ilgili. Dışarıdan gelen değerlendirmeci var mı merak ediyorum? Trabzon'da yaşamayan mesela ben gelip buradaki kırsal alanı gezseydim buradaki oturan yerleşik insanların yapmış olduğu gözlemleri yapar mıydım? Dış gözlemci

var mı yani çalışmada. Mesela ben dışarıdan gelen birisi olarak gözlem yaptığımda politika önerisinde bulunurken Trabzonspor'un da çok büyük etkisi var onu da kullanarak bir politika geliştirebiliriz der miydiniz? Son noktada Cevat hocaya bir soru aslında. Bu biraz kapsam dışı mı olacak bilmiyorum ama şimdi sürekli bir şey arıyoruz ya peki bugün toplum kalkınması bir araç olarak kullanılsa Türkiye'deki kırsal alanların kalkındırılması için bugün uygulanırsa bugün tartıştığımız sorunları tartışır mıyız? Bunu meraklıyorum. Bu kadar, çok soru sordum teşekkür ediyorum.

Cevat GERAY: İyi düşünölmüş ve olabildiğince kırsal kalkınma konusuna geniş kapsamlı sistematik bir eğilim olarak proje olduğunu görüyorum. Bu bakımdan arkadaşlara katılıyorum. Çıkış noktası olarak iyi düşünölmüş ve gerekli bir proje. Gerçekten kırsalın çok ihmal edildiğini biliyoruz Türkiye'de. Şimdi birkaç noktada açıklama yapıyorum kısaca. Esas görüşlerimi daha sonra da verebilirim. Birisi şu; 20.000'i arkadaşlar neye göre söylüyorsunuz gibi bir eleştiride bulunuyor. Hakikaten alıştığımız bir şey eskiden 2.000 ile 20.000 arası kasaba 20.000 üstü de kent sayılırdı ama bu şey yasadaki artık anlamını yitirdi ama devlet planlama örgütü 1980'li yılında kent eşiğı diye bir araştırma yaptı.

Bu kent eşiğı araştırması yaklaşık 38 tane bağımsız değişken kullanılarak şu sonucu verdi. 20.000 köylüden kentliye geçiş veya köyden kente geçiş için bir başlangıç noktası 50.000 nüfusta kentleşme eşiğinin artık bir aşamaya gelip kentin veya kentlinin ortaya çıktığı bu araştırma yayınlanmıştır ben kaynakçada göremedim. Bence sizi teyit ediyorum 20.000'den sonra Devlet İstatistik Enstitüsünün bazı yayınları var genelde kentli nüfus için il ve ilçe merkezleri nüfusunu kentli nüfusu diye tanımlarken bu değişik bir şey getirdi; fakat Devlet İstatistik Enstitüsü hane halkı, gelir ve tüketim harcamaları anketi ilk önce 10.000 olarak kırsal alandan kentsel alana geçişi belirledi ve sonradan da 20.000 nüfusu esas aldılar. Artık kentli ve tüketim harcamaları anketi yapımları gözöme çarpmadı ama 20.000 nüfus kent nüfusunun başlangıcı olarak belirledi. Esas bu kırsal alanı tanımlarken bir noktayı dikkate alalım. Kent, kasaba olsun tarımdaki, kırsal alandaki artı ürünün denetlendiğı yerdir. Artı ürüne el koyma orda başlar. Kent kırsal alandaki artı ürünün değerlendirildiğı yerdir. Bu nokta araştırmanın içinde yer almalı ekonomik şeylerden bahsederken klasik tanımlar yapılmıştır gayet güzel ama bu nokta da çok önemli. Benim bu aşamada söylemek istediğim bir başka şey var Sayın Belediye Başkanı'nın da dediğı bu son çıkarılan yasa büyükşehir kurulması, büyükşehirin sınırlarının il sınırları ile birleşik olması, il özel idarelerinin kaldırılması, köylerin mahalleye dönüştürölmesi ve birtakım beldelerinde mahalleye dönüştürölmesi bence bu araştırmada muhakkak bu açıdan da bir değerlendirme yapmak gerekli. Çünkü köy bir sosyolojik olgudur ama köy muhtarlığı kalkıyor hem bu demokrasi açısından düşünölmesi gerekli bir şeydir. Gerekirse ben, küçük bir notum var onu size verebilirim. Bu açıdan incelemek lazım. İkincisi Türkiye'de birde her ilde bir kalkınmanın yönetimine katılmayı sağlayan bir bağıntı bölgeden oluşan bir kalkınma ajansları olmalı. Şimdi onunla da bağlantılı olunması lazım. Çünkü benim doktorada verdiğim ödevler arasında birkaç Malatya'da, Adıyaman'da birkaç yerde Erdemli 'de Mersinin ilçesinde yapılmış birkaç çalışmalar var birkaç proje üzerinden gidildi. Yani kırsal alana önem verilmiyor. Neden diyebilirim. 3-5 tane yerde önem verilmiyorsa o zaman hiç değilse böyle bir araştırmada bu bağlantıyı kurmak lazım kalkınma ajanslarıyla. Arkadaşımız sordu çok önemli bende vurgulamak istedim. Şimdi yöntemin yerel halkın katılmasına elverişli bir yöntem. Böyle bir model kurgulamalıyız. Bu katılım kendi sorunlarını tanımlamaktan başka birde çözüm yolu aramak ve güçlerini birleştirmekte. Burada toplum kalkınmasından bahsetti arkadaşımız. Bence de çok önemli bir yöntemdir. Yani kalkınmayı biz tepeden inme götürmeyeceğiz. Aşağıdan yukarıya doğru;

ancak şehir planlamasında da halkın katılması önemli. Bu kırsal kalkınma aşağıdan yukarıya doğru halkın katılımıyla olur. Bu hem eğitsel hem de örgütsel boyutuyla toplum eğitimi, toplum kalkınması, toplum örgütlenmesi adlar değişiyor böyle bir yöntemin uygulanması gerekiyor.

Hacı KURT: Her şeyden önce bu projenin aslında birçok açıdan yeni bir anlayış getirdiğine inanıyorum ben. Özellikle eleştirilerin bir kısmına katılıyorum her şeyden önce bu proje demektedir ki benim anladığım kadarıyla şuana kadar Cumhuriyet tarihiyle kırsal alana ilişkin birçok şey yapılmaya çalışıldı ama ne yazık ki bürokrasi gitti sizin adınıza şunları şunları yapacağız dedi. O yüzden de işte kırsal alanda konut yapıldı; ama oradaki halkın kullanımına uygun olmadı. Burada ne yapalım işte komple halkla değerlendirelim. Örneğin proje kapsamında yapılmak istenen şeylerden birisi belli yörelerde o yöredeki insanlara tip konut üretmek. Onu da gidip orada sorarak neye ihtiyacınız var? Kaç oda istiyorsunuz? Diye. Dolayısıyla bu örgütlenmelidir.

Kolaylaştırıcı: Cevat hocamın söylediklerine paralel şeyler söylüyorsunuz değil mi hani çözüm önerisi üretirken yerel ihtiyaçlar doğrultusunda.

Hacı KURT: Tabi tabi. Böyle bir yöntemi benimsiyor diye arkadaşlar düşünüyorum. 1930'larda örneğin bulunduğum köy uygulamasında da yapılan evler sonunda köylülerin şikâyeti falan vardı bu konuda kapıdan öküz giremiyor diye vatandaşın biri anlatıyor. Arkadan bürokrat geliyor ve "memnun musunuz?" diyor. Köylü geleneksel alanlar, devlet memurlarının saygısı "çok sağ olun Allah razı olsun" diyor yani "korkmayın söyleyin bir şey varsa" diyor "ya aslında ufak bir şeyler vardı" diyor "ne vardı?" diyor. "Biz aslında burada odun yakarız ama ocak düşünülmemiş" diyor. En basiti kapıdan içeri girilmiyor. Ya işte hayvanın yiyeceği bir çukur lazım. O da yok. Yani aslında bürokratin orda yaptığı ev köylünün ihtiyacını karşılamıyor. Burada işte bunun tersi bir konut üretimi, bunun tersi bir kırsal kalkınma planı yapılmakta ben bunu olumlu olarak görüyorum. Geçen hafta bir şeye katıldım göçü tartıştık. Onlarla ilgili bir kırsal kalkınma konusuyla benzer bir şeye katılmıştım. Orda da köylülerde TOKİ burada orman yangını olmuştu evlerimizi kaybettik TOKİ" geldi ev yaptı "e memnun musunuz?" dedim "hayır hiç memnun değiliz 100 küsur milyar istedi artı biz davalarla uğraşyoruz" dedi ve tek kat saman hayvanları koyacağımız yer yok. Dolayısıyla da sadece para harcamak için değil bunların ihtiyaçları doğrultusunda plan yapılmalı. Bu proje bunu gerçekleştirmeye çalışıyor.

Kolaylaştırıcı: Yerel ihtiyaçlara cevap verme konusunda iyi niyetli çalışma diyorsunuz yani.

Hacı KURT: Evet. Ben bu raporu inceledikten sonra böyle bir anlayış değişikliğine gidilsin evet kırsal alan içinde yeni bir imar planı çıkarılsın. Çünkü 3194 bunu karşılamıyor ama bu 3194'te olduğu gibi her köyde gidip aynı şeyi yapmak değil o bölgede bizim köyün özelliklerine uygun farklılaştırmaya imkân sağlayan bir plan önerisi getiriliyor. Ben bunu olumlu olarak görüyorum. Olumlu söyleyebileceğim başka çok şey varda olumsuzluklara da bakmak gerekirse; alan araştırılması için seçtikleri yerler belki biraz daha farklı seçilse ki projenin Türkiye'yi temsil etmek gibi bir iddiası yok. Ama yine de farklı bölgelerden olsa kötümü olurdu? Bence daha da iyi olurdu. Mesela Trabzon yanına Samsun yerine başka bir bölgeden başka bir yer seçilse yani Karadeniz bölgesinden 2 il değil de mutlaka Samsun'unda farklılıkları vardır ama yine de belki farklı bölgeden seçilse daha iyi olabilirdi. Yine de Türkiye'yi belli ölçüde temsil kabiliyeti olduğunu düşünüyorum. Öyle İç Anadolu

genel olarak; Beyşehir, Cihanbeyli hem sosyo kültürel yapıları açısından farklı olabilir. Mersinde seçilen Erdemli, Antalya bölgesini de Ege bölgesini de kısmen temsil ettiğini düşünebiliriz. Dolayısıyla bu açılardan hem eleştiri hem de yine de temsil kabiliyeti olduğunu söylemek gerekir. Bir olumsuz noktada bu büyükşehir belediyesinin kurulması. 6360 sayılı yasanın kurulmasını aslında olumsuzluk olarak değil de şansızlık olarak görüyorum. Çünkü proje belli aşamaya geldikten sonra bu yasa çıkmıştır. Dolayısıyla belli bir aşamadan sonra bu yasa çıkmıştır. Bu ara raporu yazdım ama elimize gönderilen şeyde, o da elimize gelmişti. Ondan sonra değinilmiş.

Kolaylaştırıcı: Şunu mu demek istiyorsunuz hocam doğru algılamak için söylüyorum; projenin sınırlılığı ya da onun zayıf yönlerinden çok proje sürerken büyükşehir kanununun çıkmış olması proje açısından bir tehdit olup projenin başarısını engelleyen dışsal bir olumsuzluk faktörü.

Hacı KURT: Evet. Daha sonra daha ayrıntılı yansımaları gerekir. Neden yansımaları gerekir. Çünkü burada seçilen 4 ilin hepsinde bizim bu söylediğimiz şeylerin bir kısmı kırsal alan kavramı tümüyle değişmiş olacak.

Teorik açıdan bakarsak idari statü açısından Erdemlinin bu köylerinin hiç biri köy olarak kalmayacak. Ya da Cihanbeyli. Eğer buralara hala sosyolojik açıdan sosyo ekonomik özellikler açısından köy olmaya kırsal olmaya devam edecek ama bunlar büyükşehirlerin ilçe belediyelerin mahalleleri olacağı için buraları biz idari statü açısından zaten köy olarak adlandıracağız. Sadece sosyo ekonomik göstergeler açısından buradaki insanlar buraya yerleştiklerinde kentli olmayacaklar. Bir açıdan bakarsanız buralar kent bir açıdan bakarsanız kır olacak böylece bir şansızlık oldu ama yapacak bir şey yok. Şimdi şeyi de burada projenin kendisiyle doğrudan çok ilgili değil beklide ama çok ciddi yazım ve dil hataları var. Onun mutlaka gözden geçirilmesi gerekiyor.

Kolaylaştırıcı: Anlatım bozukluğu şeklinde mi hocam?

Hacı KURT: Hem anlatım bozukluğu hem de yazım, dil hataları var. Şu açıdan önemli; basit bir harf hatası olsa neyse ama bu bazı yerleri gerçekten anlamayı güçleştiriyor. Yani böylemi demek istiyor şöyle mi demek istiyor. Hem imla hem de anlatım yönünden hatalar var. Birkaç örnek vermek istiyorum size; tarımla ilgili havza ilçesinin köylerinde bana göre asıl odak noktası burasıdır diye düşünüyorum tarımla ilgili sınırlandırmalar örneğin; tütün ekibinin dışarıdan kaynak ithalinin yasaklanması vs. köylerin ekonomik faaliyetlerini kökten sarstığı anlaşılmıştır. Kökten sarstı diyoruz ama burada bir şey hatası var kaynak ithali yasaklanması köyün ekonomik faaliyetlerini neden kökten sarstı. Kaynak talebi artarsa iyi olur gibi. Aslında sizin buradaki varsayımınızla ters bir şey. Aslında kaynak talebi artarsa köylülerin durumunu sarsacak bir şey. Dolayısıyla anlatım açısından tekrar gözden geçirilmesi lazım ki böyle kastedilmediğini düşünüyorum ben. Örneğin Havza köylerinde kaz gibi küçükbaş hayvanlar var. Bunların etrafa uygunluğu ile ilgili temizlik gibi sorunlar bu köylerin sorunları olarak algılanmıyor. Tam tersi bir şey söylemeyi beklerken o başka bir şey söylüyor.

Kolaylaştırıcı: Hocam sizin tespit ettiğiniz bu noktaları çalıştaydan sonra sayfa numaralarıyla ifade edebilirsiniz.

Yusuf ŞAHİN: Özetle birtakım şeyler var

Hacı KURT: Hayır ana metinde bunlar.

Kolaylaştırıcı: Başka hocam anlatım bozuklukları dışında belirtmek istediğiniz şeyler var mı?

Hacı KURT: Başka işte şeyler var birbiriyle çelişkili şeyler. Samsun Çarşamba ile ilgili bir şey var. Sahil kesimlerinde Amerikan tipi yapılaşma mevcut. Sosyal faaliyetler örneğin; düşün yapılıyor. Ben bunu tersine anlıyorum. Havzanın sahilinin 1,5 saat mesafede olması yaşlı nüfusun daha yüksekte olması beraberinde götürüyor gibi bir ifade var. Cümlelerin kurgusunda neden sonuç ilişkisinde bir hata olduğunu düşünüyorum. Bu gözlemlerin yanında politika önerileri var. Bu politika önerileri olarak söylenen şeylerde öneri olanlar var önerilerin yanında da tespitler de var. Onların ayıklanması ve doğru yere koyulması daha iyi olurdu. Erdemli ile ilgili başka bir şey de üç adet kesim inşaatının başlaması bölgenin elektrik üretim maliyetini düşürme potansiyeli oluşturması karşın bir yarar gösteriyor. O bölgedeki elektrik enerjisi sanki o bölgedeki insanlara yansıyormuş onların maliyetini düşürüyormuş gibi oysaki kullandığımız elektrik Atatürk barajından da gelse bilmem nerden de gelse aynı şeyi ödüyoruz. Dolayısıyla bu gibi şeylerin düzeltilmesi gerektiğini düşünüyorum. Yine bu toprak reformundan bahsetmiş. Benim şuana kadar genel olarak toprak reformundan anlaşılan şey; Topraksız köylünün topraklandırılması; ancak burada toprak reformundan toprak toplulaştırılması mı kastediliyor? Bunların daha detaylı anlatılmasını istiyorum.

Gökhan ERKAN: Özet rapor ve elimizdeki belgeler üzerinden, daha kapsamlı olan araştırma raporunu incelemeyi istiyordum ama ben biraz daha belki epistemolojik, metodolojik konusuna ilişkin analiz yapacağım ama şunu söylemek istiyorum öncelikle. Özellikle 60'lardan sonra Türkiye'de ciddi bir köylü çözümüne ilişkin, kırsal kalkınmaya ilişkin, emeğin kentleşmesine ilişkin ve göçe ilişkin çok ciddi çalışmalar yapıldı. Fakat maalesef 80'den sonra bu çalışmalar böyle bir akademik zenginlikten biraz koparak kurumların düzenlemeye yönelik politik veya ekonomik bazı kısıtlı boyutlarda çalışmalarını yönlendi diye düşünüyorum. Mesela kırsal alan katılımcı kırsal değerlendirme gibi yani yapısal uyum programlarına ilişkin kırsal alana uyum sağlamaya yönelik bazı düzenlemeler dışında çok kapsamlı çalışmalar ben takip edemedim. Dolayısıyla bu tür çalışmaların bu yönden önemli olduğunu düşünüyorum yani uzun bir aradan sonra kente bakarak kırsalı çözmektense kırsal alana doğrudan bakarak kırsalı çözen bir dizi çalışma olduğu açısından olumlu buluyorum. Mesela kentsel alana ilişkin sorunlar sadece kentsel alana bakılarak çözülmez. Yani göç sorunu sadece kentte gecekondulu mahallelerine, yoksulluk mahallelerine bakılarak çözülmez kırsal alan politikalarıyla mutlaka yapılması gerekir. Onu oluşturabilmek için kırsal alanda tekrar bir kapsamlı araştırmaların yapılması gerekir. Dolayısıyla bu tür çalışmaların yaygınlaştırılması gerekir. Şimdi çalışmanın bir özetini çıkardım. Elimizdeki belgeler acaba nerden başlayıp nereye gidiyor diye. Şimdi tanımladığı 2 temel alan var; birisi koruma alanı birisi kırsal planlama alanı. Ve buradan da bir düzenleme bekleniyor. Yani modelden benim anladığım şüphesiz çok daha kapsam dışı olabilir ama sanıyorum Simge Hanımın da birazdan bahsedeceği türde bir yönetmelik düzenlemesi. Yani buradan yasa çıkmaz diye düşünüyorum. Yasa düzeyinde değil de mevzuat düzeyinde yönetmelik çıkacaktır. Tabi bize verilen raporlardan birinde onun işaretleri var kırsal yerleşmeye yönelik ilişkin belki kırsal alan yönetmeliğine ilişkin yani bizim tip imar yönetmeliği veya plansız alanlar yönetmeliği veya planlı alanlar yönetmeliğinin ötesine geçecek bir kırsal alanlara ilişkin belki köy imar yönetmeliği diye basitleştirip ifade edebileceğimiz doğru gidiyor. Şimdi Bunun gerekli olup olmaması başka bir tartışma. Yani kırsal alana ilişkin bu kadar ayrıcalıklı

bir imar veya planlama mevzuat düzenlemesinin gerekli olup olmaması başka bir konu. Çünkü plan enflasyonu, mevzuat enflasyonu yaşanan bir dönemde acaba planlamanın bütünsel yapısını ortadan kaldıracak yani her farklı olan şeye bir yönetmelik mi getireceğiz? Sonra bunları nasıl koordine edebileceğiz? Ama bu çalışmanın tartışması değil. Burada böyle bir yönetmeliğe doğru gidilmesi kararı alınmış. Temelde böyle bir tartışma yapılabilir. Yönetmeliğe doğru gittiğimiz zaman ben bu tür bir çalışmaya altlık oluşturacak bazı kriterleri acaba tanımlamış mı diye baktığımda bir kavram konusunda biraz daha araştırmaya ihtiyacı var. Özellikle kavramsal bazı şemalarda şimdi burada özellikle 20.000 nüfus kriteri üzerinden bazı tartışmalar yaptık. Bunlar şüphesiz yapılır. Çünkü mesela 1930 Shikago Okulu döneminden beri kentsel alanın tanımlanmasına ilişkin çok önemli bir bilgi birikimi oluştu, tartışmalar yapıldı ama hala 38'de Louis Wirt'in yaptığı kent tanımına yaklaşan bir şeyimiz yok. 3 tane temel kriter için nüfus yoğunluğu, büyüklüğü ve heterojenliği dediği şeye yaklaşan bir tanım maalesef hala yok. Dolayısıyla sadece nüfus TÜİK'e göre, belde belediye olmak rahmetli DPT'ye göre 20.000 nüfus olmak gibi kriterler üzerinden gidiyoruz. Daha çok niceliksel alıp değerlendirme yapıldı. Dolayısıyla burada bir kırsal alan tanımlamasına ilişkin bir şey var ama burada daha temel gördüğüm kavramlara ilişkin şey literatür yani bakılan kaynaklar. Dünya Bankası, Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletler kaynakları ve Türkiye'deki ekonomik ve siyasal durumlar yani bakanlık düzeyindeki bazı tanımlara burada referans edilmiş. Bence burada biraz daha akademik tanımlara dönmek lazım burada. Hemen hemen çalışmanın kavramsal çerçevesini oluşturan bütün boyutlarda ekonomik ve siyasal kurumların uygulamaya yönelik tanımları dışında biraz daha genel. Çünkü araştırma projesi kapsamında ele alındığı için biraz daha akademik kaynaklardan beslenmesi gerektiğini düşünüyorum. Bu kavramsal bir tartışmadan şuradan da ifadesini buluyor diye düşünüyorum. Kalkınma ile sürdürülebilirliği belki kurumlar yerel yönetimler veya merkezi yönetimler uyum içinde kullanıyor olabilir ama akademik alanda da ekonomik kalkınma ile sürdürülebilir gelişme arasında çatışma olduğu tartışması var. Dolayısıyla bu 2 kavramı bu kadar kolay ekonomik kalkınma ile çevresel sürdürülebilirlik veya koruma sürdürülebilirliği bu kadar kolay bir araya gelmiyor diye düşünüyorum. Yani bu çalışmada ekonomik büyüme ve çevresel sürdürülebilirlik arasındaki gerginliğin çok hissettirilmediğini düşünüyorum. Burada tabi bir yönetmeliğe yönlendiği için temelde, ben yüksek lisans çalışmamı yaparken az gelişmiş bölgede bu 2. desantralizasyon dalgasının 5216'nın geldiği dönemde bir çalışma yapmıştım. Şimdi 3 tane temel kavramız var bu kırsal alana yönelik ve uyarlayabileceğimiz. Kırsal alanda bu tür bir düzenlemeyi yani kırsal alandaki modeli gerçekleştirebilecek hangi kuruma sorumluluk yüklenecekse o kurumda örgütsel bir kapasite var mıdır? Yani altyapı olarak, mali bir kapasite var mıdır? Temsili bir kapasite var mıdır? Yani kırsal alana yönelik bir planlama çalışmasına başladığımızda ve eğer bu bakanlık üzerinden giden bir çalışma olacaksa Çevre Ve Şehircilik Bakanlığımız yerel yönetimlere yönelecek bir şey, sorumluluk yüklenecekse bu modelden yerel yönetimler veya kırsal alana ilişkin hangi kurum burada sorumlu tutulacaksa onun bu 3 düzeyde sorumluluğu var mı? Çünkü bu önemli oranda kurumsal bir altyapı gelişimi demektir. Dolayısıyla bunun bir yönetmelik olarak düşünüldüğü için ben bu uyarılara başladım. Şimdi bu koşulunda aranması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü Türkiye'de kent planlama konusunda dahi kurumların yeterince altyapısı gelişmemişken kırsal alana ilişkin bir sorumluluk yüklenmesi öncelikle altyapısının oluşturulması gerektiğini, bu altyapının koşullarının da modeli tanımlaması gerektiğini yani bu model eğer gerçekleşecekse öncelikle şunların oluşturulması lazım bu proje için. Yani bu modelin uygulanma koşullarının tanımlanması lazım. Doğrudan politika önerilerinden yola çıkarak değil diye düşünüyorum. Bazı sonuçları şüphesiz ulaşılabilir ama bunların bilgi altyapısı buradaki katılımcılara, bize sunulmadığı için nasıl erişildiğini bu sonuçlara ve önerilere onu merak ediyorum. 1. şu

mesela; Türkiye'deki en önemli hatanın eğitim ve sağlık hizmetlerinin her kırsal birimde önerilmesi biçiminde bir tespit var. Doğal kaynakların aşırı kullanılmış olduğuna ilişkin bir tespit var. Şimdi bunların bilgi altyapısına ihtiyacımız var nasıl acaba bu sonuca erişilmiş diye. Yani o öneriler şüphesiz yapılabilir önerilerdir ama belirli gerekçeleri ve bilgi yapısı kurulduğu için bunların bilinmesi gerekmekte. Şimdilik burada bitireceğim.

Simge POYRAZ: Ben az önce Cevat hocamızın söylediğine gerçekten katılıyorum. Kırsal kalkınma için maalesef biraz geç kalınmış bir süreç. Bu kırsal kalkınmanın çok önceki yıllardan başlamış ama hep aksaklıkla yürümüş tek yönlü yapılmış bu sürecin içinde birçoğunda bulunmama rağmen neden kaynaklandığını biraz ifade etmek istiyorum. Örneğin kırsal kalkınmaya sadece konut bazında bakılarak insanların yaşam seviyesini, standardını nasıl yükseltebiliriz. Konutlarının 3 odasını bir salonunu, tuvaletini vs. içinde yaparak öyle bir çözüm önerilmiş, ekonomik ve sosyal boyutuyla hiç bakılmamış, ekonomik yönden nasıl güçlendirilecek ona bakılmamış, sosyal yönden buraya alt yapı nasıl götürülmeli onlara bakılmamış. Dolayısıyla buradaki süreçte de kırsal kalkınma politikalarıyla ilgili tüm tarihi süreç verilmiş. Neden yürümediği konusunda çok detaylandırılmamış ama az buçuk içinde bulunduğum için biliyorum nedenlerini. Bu konudaki sorunların biraz daha detaylı bir şekilde verilmesi gerekli.

Çünkü neden dersiniz buna ışık tutması açısından. Bunun da kitaplıklarımızda böyle bir çalışma yapılmış ve bırakılmış olmaması açısından diye düşünüyorum. Biz tabii ki mevzuata yönelik bir çalışma yapmak istiyoruz bunun sonucunda ama bu da böyle önceki yıllarda yapıldığı gibi bir literatür çalışması şekline dönüşmesin diye düşünüyorum. Önceki çalışmaların aksak yönlerinin biraz daha ortaya konması gerektiğini düşünüyorum. Bu önemli bizim için. Sabah ki sunumda hocamızın belirttiği konuya şöyle değinmek istiyorum; özellikle Karadeniz bölgesi, Konya ve Mersin'de alanlar seçilmiş durumda. Dolayısıyla bu Türkiye genelinde yapılacak olan kırsal kalkınma mevzuatıyla ilgili olarak her şeye ışık tutacak. Dolayısıyla tutamayacak yani bu bir gerçek. Hocamızın ifade etmeye çalıştığı büyük bir olasılıkla Yusuf hocamız onun için belki biraz daha geniş kapsamlı Bakanlığımız bu konuda ön ayak olur mu bilemiyorum ama başka bölgelerde de bu tür çalışmalara gidilip sonuçta mevzuata gitmek gerekebilir. Yani araştırma çerçevesinin biraz daha genişletilmesi gerektiğini düşünüyorum. Buna bağlı olarak politika ve öneri geliştirmenin daha sağlıklı olabileceğini düşünüyorum. Özellikle kırsal kalkınmalarda az önce söylediğim gibi ekonomik ve sosyal boyut çok düşünülmediği için yarım kalmış ilerlememiş veya bu aşamalara kadar kırsal alanda hep göç veren bölgeler olmuş kırsal alan. Göçün önlenmesi için neler yapılabilir bu bölgelerde diye baktığımızda daha önceki dönemlerde maalesef hep ekonomik yönden katkılar AB'nin desteği yeni aşamalarda ama önceki aşamalarda Birleşmiş Milletlerin katkıları, Dünya Bankasının katkıları "şu projeyi uygularsanız biz sizi destekleriz" şeklinde dediği için maalesef bir yerde de Türkiye bu görevin etkisiyle kısıtlı kalmış. Yani bir köy olarak sadece köy grup teknisyeni adı altında yapılan projelerle desteklenmiştir Dünya Bankası. Dolayısıyla da kırsal kalkınmayı biz sadece şey olarak gördük işte orda köy grup teknisyenliği olarak hayvanlar şu şekilde en azından köylünün bir yerinde götürmede hayvanların veteriner kontrolünde vs. ve de dediğim gibi sadece belirli projelere katkı sağlanmasında kırsal kalkınmanın bir ayağının total kalmasının nedenlerinden. Dolayısıyla bu süreç yani şu anda çalışma grubunun yürüttüğü tüm bu daha önceki çalışmalarını da göz ardı etmeden baktığımızda ne yapmışlardı diye baktığımızda eksik yönleri olmasına rağmen ben yine de olumlu buluyorum arkadaşların çalışmalarını. Dolayısıyla mutlaka bunun

sonucunda belki biraz daha bakanlığımızın genişletmesi halinde diğer bölgelerde mevzuata ilişkin çalışma çıkacaktır.

2. OTURUM:

Murat KAYIKÇI: Şimdi ben gerçi arada hocayla konuştuk ama bu meseleyi yine kayıta geçsin diye söylüyorum. Bu politika olarak buradan çıkan şeyler Türkiye geneline uygulanamaz diye bir görüş söylemişim fakat model olarak uygulanabilir yani bir yöntem olarak uygulanabilir. Tabi bu gözlem konusu sıkıntılı o konu da halledilirse yani başka tekniklerle desteklenirse yöntem olarak uygulanmasında bence bir sakınca yok. Zaten bu tarz bir çalışma ben bu kapsamını görmedim faydalı olacağını düşündüm o açıdan yöntem bakımından uygulanabilir diye düşünüyorum. Birde bir önceki oturumda birkaç kişi söyledi kısmen bahsetti uygulama konusunda yani bu yine bize sunulan çalışmanın literatür özetinde belirtiliyor ve sunuşta da var aynı şekilde. Geçmişte kırsal alana yönelik olarak uygulanan politikalar veya planlar, ya da iyileştirmeler genel olarak toparlandığında ortak özellik olarak söyleyebileceğimiz hiçbirinin tam olarak uygulanmadığı veya kısmen uygulandığı veya bir ölçüde başarısız olduğu konusunda bir tespitte bulunuldu. Ben buna aynen katılıyorum. O halde yine proje ekibinin bunun farkında olduğunu düşünüyorum. Bunun altını çizdiğine göre. O halde bu yanlışlardan ya da eksikliklerden ders alınarak yani oradaki eksikler tespit edilerek altı çizilerek bundan sonra tabi bu proje başarıya ulaşsın isteniyorsa bunlarda birkaç konuşmada altı çizildi tozlu raflarda kalsın denmiyorsa söylemişti Simge Hanım mutlaka olabirliği konusunda yani soyut politika önerileri olmaktan ziyade ne şekilde uygulanacağına dair somut önerilerin mutlaka söylemesi gerekir ki proje ekibi de bunun farkında ki birkaç yerde bunun altı çizildi. Benim söyleyeceklerim bu kadar teşekkür ederim.

Nazif TEKİNÖZ: Bende farklı açıdan bakmak istiyorum. Türkiye’de zannediyorum 35 - 36 tane milli parkımız var bizim. Milli parkla uğraştığım için ben daha ziyade onun üzerinde duruyorum. Bölgemizde de Beyşehir Gölü ve Kızıldağ milli parkımız üzerinde gelişim planı yapıldı. Tabi bu uzun devreye gelişim planı yapılırken çok kolay olmuyor bir plan yapım esasları sadece plan yapım esaslarıyla yetinmiyorsunuz. Bölgedeki sivil toplum kuruluşları olsun halk olsun halkın temsilcileri olsun bunların hepsinin katılımını sağlamak durumundasınız. Şu aklıma geliyor tabi uzun dönemli gelişim planlarında ya da başka açıdan bakarsak birde çevre düzeni planları yapılıyor biliyorsunuz Türkiye genelinde. Bu üst ölçekli planlarda tarımsal alanlar, mutlak korunması gerekli alanlar sınırlı kullanım alanları vb. alanlar var. Şimdi bu alanlarda öngörülen uygulama planlarının çoğu hazır değil. Üst ölçek planlar var ama bu uygulama planları da koruma amaçlı birtakım uygulama planları olması lazım. Koruma amaçlı birtakım uygulama planlarının olması lazım. Ya sit alanı ya da milli park alanı içinde normal gerçek biçimde siz normal uygulama planı yapamazsınız. Koruma amaçlı imar uygulama planının yapılması burada tarım alanları bazında ben göz önüne alıyorum. Tarım alanlarında sanki bana organik tarım çağrıştırıyor gibi geliyor. Yani bu tabiat parkları olsun milli parklar olsun bu alanlar içinde kalmış olan tarımsal alanlarda organik tarım yani kırsal alan bize daha çok tarımı çağrıştırıyor, hayvancılığı çağrıştırıyor, belki diğer el sanatlarını vs. ihmal ediyoruz. Onlarında çok önemli boyutu var ama kırsal alanların içinde

en büyük vasıta tarımsal alanlar. Dolayısıyla tarımsal alanlarda hocalarımızın çalışmış olduğu bu projede pilot bölge seçilmiş olsa, bakanlığımızın da temsilcisi burada diğer bakanlık temsilcileriyle de daha geniş bir katılımın olması hepimizin arzusudur ama tabii yıllardan beri yaptığımız işin bu avamı henüz. Avam projenin uygulamaya geçmesi lazım. Burada önerilen şeyler çok dikkate alınması lazım. Çok önemli bir noktadayız. Bu uygulama planı yapılan yerlerde tekrar tatbikata geçilip pilot bölgelerin seçilip bu pilot bölgelere en azında bu proje Türkiye genelinde devam ederken onun vereceği somut verileri elde etmek lazım gibi geliyor bana. Yani biran önce uygulama için pilot bölgelerin seçilmesi lazım bu çok önemli tabii bunun yanı sıra organik tarım uzmanlarının da işe girmesi lazım. Yani organik tarım tabii biz bilmiyoruz benim branşım, konum değil ama bildiğim kadarıyla ilim adamlarına belli bir bölge ayırıyorsunuz. O bölge diğer organik tarım olmayan bölgelerden etkilenmemesi lazım vs. çok sıkı denetime tabii olan alanlar organik tarım alanları. Organik tarım dünya üzerinde şu anda siz AB'ne tarımsal ürünlerinizi sokamazsınız. AB bazı ülkelere kriterler var gümrükten geri dönüyor vs. tabii daha yeni yeni bu iş ülkemizde düzeltmeye, bilinçli yapmaya başladı. Ama organik tarım öyle zannediyorum ki gelecek simyada gelecek zaman dilimi içerisinde tarımsal ürünler şu anda da öyle ama gelecekte daha ön plana çıkacak tarımsal ürünlerin içerisinde de bir eliminasyon oluyor. Organik tarım ürünleri revaçta bunu ülkemizin iyi değerlendirmesi lazım. Ben koruma altındaki tarımsal alanların uygulama planlarının biran önce yapılıp işlerlik kazandırılmasını istiyorum, öneriyorum. Tabii bu organik tarımın ne olduğu bölgesel olarak şu anda gündemde. Birde heterojen bir yapıda hangi bölgede tekrar sınıflandırılması işte kırsal alan tipolojisine göre ürün sınıflandırılması burada da hocamız bahsetmiş zaten işte 5 yılda bir zannediyorum burada gözümü çarptı. Kırsal sınıflamada ortaya çıkması olası değişiklikler her 5 yılda bir tipolojiye temel oluşturan verilerin içinde gözlemlenmesi bu da çok doğru güzel bir projenin güzel bir maddesi. Ben başarılar diliyorum tekrar proje ekibine.

Hacı KURT: Şimdi bu araştırma kırsal alandaki gelişmelerin koruma odaklı olmasını esas alıyor. O zaman bazı önemli konular da benim gözümü çarpıyor. Değilmesini gereken konulardan birisi örneğin Beyşehir gölü örneği de başka yerlerde de var benzer şeyler. Şimdi daha kültür balıkları çok daha hızlı büyüebildiği, daha çok kilo yaptığı için buraya bırakıyor; fakat bir süre sonra diğer balık türleri ortadan kaldırıyor. Şimdi diğer tehlike tarım ürünlerimizde var. Şimdi Anadolu'da çok sayıda bizim çocukluğumuzda elma, kiraz türleri vardı. Şimdi 2 ay 1 ay sonda pazara çıktığımızda her yerde Napolyon kirazı göreceksiniz. Diğer türler yok veya elma starking, golden bir de işte son zamanlarda Arjantin diye başka tür. Dolayısıyla bizim geleneksel bitki türlerimizin çoğu ortadan kalkıyor. Yani sadece doğal ortamda değil bizim kültür bitkisi olarak bileceğimiz ürettiğimiz bitki türlerinde de bir çeşitlilik kaybı var. Dolayısıyla bununla ilgili neler yapılabilir? Bazıları var endemik mesela ama tarım ürünü olarak ürettiğimiz türden şimdi benim memleketimde Erdek de bir domates vardı ama bundan sonra piyasa değeri daha çok olan, göze hitap eden veya yola dayanıklı olan türler bunların yerini alıyor. Dolayısıyla köylüye dersek bunlardan ekin, niye bunlardan ekilmeyecek? Bunun maliyetini kim karşılayacak? Bunların durmasını istiyorsak bunun maliyetini toplum olarak paylaşmamız, bir mekanizma geliştirmemiz gerekir. Bununla ilgili de destekler olsa iyi olur diye düşünüyorum. Diğer şey de bu kırsal projelerinde dile getirilen konulardan bir tanesi bu kırsal geleneksel yapının korunması. Bu iyi bir şey olarak görülüyor ve burada bunların korunması hem de bazı yerlerin bazı köylerde eski yapılara betonarme ilaveler yapılıyor. Bu da inanılmaz bütünüyle betonarme olanlara göre tercih edilen bir şey gibi görülüyor ama bize burada bir kentli gözüyle bakıyoruz. Biz kentte apartmanlarda yaşayalım ama siz geleneksel yapılarınızda yaşayın ve bunu da kabul edin biz geldiğimizde bunları

görebilelim. Ya da 3-5 yılda bir Mudurnu'da 2 gün kalırız ama "hayatınız boyunca orda kalır mısınız?" dersiniz yok ona yok. Dolayısıyla bu insanların beklentileriyle bizim onlardan beklediklerimiz arasında bir uyum sağlamak gerekir. Bu insanlarda hayatlarında modern teknolojinin birtakım hizmetlerinden faydalanmak istiyor doğal olarak. Yine önceki konuşmada geçen hafta bu Sarıkeçililerle ilgili bir şeye katılmışım. Orada da bunlar son konargöçer aşireti. Bu aşiretin çoğu yerleşik hayata geçmek istiyor. Gerçekte de çok zor. Katılımcılar, buradaki şeye katılan konuşanlar ise siz çok iyisiniz Türk tipolojisini temsil ediyorsunuz dolayısıyla siz buna devam edin diye söylüyorlar. Çadırlarına gidiyoruz çadırlarına bizimle giden arkadaşlarımızın hiçbiri 1 gün kalmaz. Dolayısıyla siz bunu yaşıyorsunuz iyi olur ama gelin yer değiştirelim. Hayır. Sakın yerleşmeyin ama bununda bir şeyi var. Ya onların bunu telafi edecek bir mekanizma geliştirmemiz lazım ya da onları günümüz koşullarına kısmen uyumlaştırarak eğer gerçekten son kanıt olarak yaşamasını istiyorsak dolayısıyla yine oturduğumuz yerden bunları koruyalım olmuyor. Evleri yok sürekli çadırda yaşıyorlar sürekli yer değiştiriyorlar çok zor bir hayat çocukları eğitim göremiyor. Kadınlar hala çamaşır makinesi kullanmıyor elektrik yok. Yani bu tür daha alt farklılıklarında kırsal alanın bir parçası olarak korunması gerekir ama nasıl bu koruma? Bunlara da birazcık kafa yormak gerekir diye düşünüyorum.

Gökhan ERKAN: Bazı konuları açabilirsiniz dediğiniz için tekrar söz aldım. Bir çalıştayın hedefini tanımladıktan sonra onun bazı sonuçlarını yani amaçlanan sonuçlarını hem de olası niyetlenilmemiş sonuçlarını biraz değerlendirmek gerekir. Bunun bir yönetmeliğe gittiği durumlarda bazı sıkıntılar olacaktır. Ben bir yönetmeliğe yönelmesinden önce çalışmanın çünkü bundan sonraki alanlarda yapılacak olan çalışmalarda diyelim en azından yani Ege bölgesinde de Güneydoğu bölgesinde de bu tür çalışmalar yapılacaksa 3 alanda gidebilir. Burada net bir tercih yapılması gerekir diye düşünüyorum.

Bunlardan 1'i tamam yönetmelik bugünkü çizgide. Bir diğeri bir rehber olabilir yapılaşmaya ilişkin bir rehber olabilir. Yani yasal bağlayıcı olmayan ama yönlendirmesini sağlayan bir rehber. Diğeri de benim esasen olması gerektiğini düşündüğüm havza yönetimi planları. Havza yönetimi planları içinde kırsal alanların, geniş alanların tanımlanıp yönetilmesi için. Şöyle kısaca bahsedeyim yönetmelik olduğunda bu niyetlenilmemiş sonuçlar olarak dediğim şeyler şöyle bir senaryoya tabi tutulabilir. Burada yapılaşma koşulları belirlenecek. Yani bizim imar planlarımızdaki sisteme benzer bir biçimde maalesef sadece niceliksel ölçütler yani metrekaresi hesapları, TAKS, KAKS hesapları, kat adetlerine yönelik bir şey ve bunların yapılaşma koşulları. Ve onaylanan planlar niteliğinde bir şey de yönetmelik vasıtasıyla devam ettiği durumda da bu köylülerin askıya çıkan planlara dava açmasını istemedikleri durumda çok enteresan bir süreç olacak. Yani geçmişinde yapılaşma süreci içinde imcece usulüyle veya işte hani ihtiyar heyeti eliyle bu yapılaşmada toplumsal bir denetim sağlarken bir yandan öyle bir yasa denetimi ama bir yandan da yapılaşma hakkı tanınmış olacak. Dolayısıyla kırsal alandaki o ilişkilere yönelik acaba neler getirir bu bir soru sadece? Buradan olumlu olumsuz bir şey çıkar diye söylemiyorum. Ama imar planları hukuki metinler ve dava açarak son dönemde artık yanlışlarına karşı çıkılan şeyler oluyor. Dolayısıyla buradan bir yönetmeliğin bu tür sıkıntıları belki olabilir o yönetmeliğin formatına bağlı. Diğeri de rehber ama bu rehber konusunda tasarım ilkelerini yani kırsal alandaki yapılaşmaya yönelik tasarım ilkelerini ve oradaki yapılaşmaya yönelik bir süreç yönetimini içeren bir şey. Yani bu herhangi bir yaptırım olmayan sadece yol gösterici bir rehber olarak planlanacak ama bunu yapmadan önce bizim zaten henüz Türkiye'de kendi tasarım rehberlerimiz dahi yok ki bunu kırsal alanda deneyelim. Yani yapılaşmaya ilişkin rehber bilgimiz maalesef yok. Dolayısıyla

kırsal alanda yapılaşma nasıl yönetilmeli nasıl yapılaşmalı hangi yapılaşma koşulları ve yapılaşmadan önce nasıl yönetilmeli sorusuna yanıt veren bunun içinde şüphesiz hani mimari proje örnekleri olur, envanteri çıkıp rölemleri alındıktan sonra kırsal dokuya uygun bir yapılaşmalarda orda tanımlanabilir. Yani bölgesel olarak farklılaşabilir dolayısıyla hani bu bir Hacı Kurt hocanın söylediği gibi köyleri müzeye dönüştürmek şeyinden sıyrır kendisini yani böyle bir görsel estetik değer üzerine yoğunlaşmaktan sıyrır bir yönetime dönüşebilir. Diğer havza yönetim planı da koruma Türkiye'nin bütün alanları havza içinde. Yani 20-26 tane havzamız var. Şimdi koruma burada, koruma havza düzeyinde başlayan bir şey kırsal kalkınma havza düzeyinde başlayan bir şeydir kaynak koruması, kaynakların süreklilik ilkesi havza düzeyinde başlayan bir şey ve politika da burada yani kırsal kalkınma politikalarının da burada olduğunu düşünüyorum. Dolayısıyla kırsal alana ilişkin yapılaşmanın da halkın ekonomik kalkınma modellerinin de çevre düzeni planı değil imar planları değil havza düzeyinde bir aşamadan başlaması gerektiğini düşünüyorum. Bu kadar.

Zühre ÇAM: Benim söyleyeceğim kırsal planlama modelini oluşturulurken üzerinde düşünülmesi gerekenler ve sorulması gereken sorular şeklinde birkaç maddede özetleyeceğim. Kırsal planlamayı kim yapacak ve kim uygulayacak kurumsal düzeyde. En son yasada düzenlemede bir büyükşehir modelini özetler modeli olarak 2'ye ayrılır merkezi idare dışında bunun alt örgütlenmeleri olabilir mi? Büyükşehir modeli il özel idare müdürlüğü ama bunun üzerinde bir merkezi idare bunun alt açılımları ülkemizde olabilir mi? Bu bir soru. İkinci soru; ülkemizde imar mevzuatıyla tariflenen bir planlama hiyerarşi var bölge planlamadan başlayan. Bu hiyerarşi içerisinde kırsal planlamanın yeri, türü ve ölçeği ne olmalıdır? Havza ölçeği iyi bir yaklaşımdı Gökhan beye katılıyorum ama bu da tartışılabilir. Belki DSİ'nin yapmış olduğu havza ölçeğiyle ekonomi bölgeler çakıştırılarak başka bir bölgeler ölçeğine de gidilebilir. Katılım nasıl sağlanacak? Nasıl bir örgütlenme modeli oluşturulacak?

Kooperatifler, sulama birlikleri, dernekler bu örgütlenme sürecine nasıl dahil edilecek? Sivil toplum örgütleri bu süreçte olmalı mı? Olmamalı mı? Olmadı ama olacaksa da nasıl dahil edilecek? Kırsal alanlar afeti daha maruz bölgeler ve afet riskinin sonuçlarını daha ciddi yaşayan bölgeler. Afet riski nasıl azaltılacak ya da afet yönetimi kırsal planlamaya nasıl dahil edilecek? Birde son zamanlarda tartışılan kentsel dönüşüm ve kentsel dönüşüm kırlarda da yapılacak. Afet riski bugün kentsel alanda mevzuatta çözümlenebiliyor. Kırsal alanda afet riski nasıl çözümlenecek? Ve finansmanı, mali kaynakları nasıl sağlanacak?

Cevat GERAY: Bu proje herhalde çevre bakanlığı kurulmadan önceki Bayındırlık ve İskân Bakanlığında planlama genel müdürlüğüne başlatılan kırsal alan planlamasıyla ilgili çalışmaların herhalde bugüne gelmiş olması diye tahmin ediyorum.

Simge POYRAZ: Evet hocam Bayındırlık ve İskân Bakanlığı döneminde başlatıldı. Bizde daha sonradan dahil oldu işte ve Çevre Ve Şehircilik Bakanlığına dönüştüğü yerden itibaren devam ettik.

Cevat GERAY: Şimdi yeniden canlanmış. Bence çok önemli bir girişim. Şimdi burada bizim çalıştığınız çalışmasıyla ilgili şunu söylemek istiyorum. Şimdi beyefendinin söylediği organik tarım arkadaşımızın da söylediği gibi onlar 1. grupta inceleniyor. Biz o şeylerde bize sadece bunun içerisinde geldi dokümanlar. Hâlbuki bunları bilseydik bazı konuşmalara lüzum kalmayacaktı gibi geliyor bana. Orda da neler yapılıyor tipoloji mesela orada da görüşülüyor.

Onların dökümanlarını görmedik ve onun için burada da bazı şeyler söyleniyor ve doğrudan yapıyoruz tabii o bakımından bu iletişimi ve eşgüdümü sağlamak lazım.

Kolaylaştırıcı: Şimdi hocam benim bildiğim kadarıyla proje yürütücülerinden öğrendiğim kadarıyla yarınki son oturumda genel sunumlar olacak o tüm katılımcılara açık olarak gerçekleştirilecek. Yani 3 oturumun sunumları genel tüm kitleye yönelik olarak sunulacak. Herkes bir diğerinin sunumundan haberdar olmuş olacak böylece.

Cevat GERAY: Ama başlangıçta insanların haberdar edilmesi gerekirdi. Demem o ki 20.000 nüfusu başka bir grup saptamış onların dökümanlarında varmış bizde burada tartışıyoruz. Kırsal alan detayları konusunda. Bu yöntemle ilgili bir şeydir. İkincisi alanda yapılan çalışmalar sadece yüzeysel gözlem gibi geliyor bana. Yani biz sayısal analiz yapılabildiği ölçüde alanla ilgili bilgilerimiz daha gerçekçi olur. Gözlemler çok önemlidir. Ama o gözlem, alandaki gözlem 1.5 ay sürer 2 ay sürer yaşayarak yapar o gözlemi araştırmacı. Ama böyle bir bilmiyorum nasıl yapıldı ama ben doğrusu yöntem olarak buna inanmıyorum. Daha analitik analizler yapılmalıydı. Nitel tekniklerin yanı sıra nicel tekniklerin de kullanılması lazım. Araştırma yöntem ve teknikleri diye bir şey var. Okuduk okuttuk ya. Şimdi gözlem birkaç günde gidiş gelişlerle falan sağlanan yüzeysel bilgiler gibi gelir bana. O bakımdan biraz daha bu bilgilerin alanda yapılacak araştırmalarla takviye edilmesi gerekir. Eğer yapıldıysa başka ama yapıldığına ilişkin bir açıklama yok. Sadece gözlemlerle o verilere ilişkin bir şeyler yapılmış bu bence yeterli olmayabilir. Bunun dışında şu noktayı vurgulamak istiyorum tekrar. Yani bu tür çalışmalarda halkın mutlaka katılımı sağlanmalı. Bunun yöntemi bellidir ama her konuda bu gereklidir. Şimdi toprak reformu yapmak için öneririz tabii zaten Atatürk'ün döneminde Atatürk 37 yılından beri topraksız köy kalmasını diye başlamış çeşitli yasalar çıkmış bugünde yürürlükteki yasa sulak arazideki tarım ve toprak reformu yasasıdır. Sulanabilir arazilerde.

Orada toplulaştırmada vardır ve biraz masraflı oluyor ama toplulaştırma köylünün ikna edildiği zamanlar mesela ben hatırlıyorum İzmir'de Ödemişin Demircili köyünde köylüler kendi aralarında bu işi sağlayalım demişlerdir ve burası gönüllü olarak da yapılmıştır. Ben şimdi muhtarın adını da söyleyeyim Mehmet ÇAVUŞ. Bunlar önemli kişiler. Muhtar olur olmaz ama onlarla işbirliği yapmakta yarar var. Toplulaştırmada da çok önemli ikna meselesidir. Gidip de bu araziler çok dağınık birisi 10 km diğeri 5 km bunu birleştiresek demek sadece yetmiyor. Onlar da bu gerekliliği uyandırıp sağlamak lazım.

Kolaylaştırıcı: Yani muhtarlar gibi insanlar üzerinde etkisi olan onların farkındalıklarını arttırmak

Cevat GERAY: Çiftçilerde olur o sıkıntıyı çekenlerde olur. Ben Hasandalı'nın bir köyünde İbrahim Hasan hocayla bir çalışma yapıp şunu saptadık. Bir tütüncü ailesinin yaklaşık 12-13 tane yerde ayrı ayrı şeysi var 3 dönüm 5 dönüm yeri var adam gitmiyor da bize şeyi verdi ödediği vergileri arazi vergilerini zorla çıkarttık. Şimdi sözü fazla uzatmak istemiyorum aslında ben bu şeyde yöntem olarak toplum kalkınmasını kullanmayı, tekniklerini öneriyorum. Çünkü halkla birlikte planlanır halkla birlikte uygulama yapılır halkla birlikte devletin desteğiyle hissedilir. Eğer 60'larda başlayan 63'te başlayan ve sonra 2. plan döneminde belli nedenlerle bir tarafa itilen toplum kalkınması çalışmaları eğer devam etseydi bu ülkemizin kırsal alanında pek çok ilerleme sağlardı diye düşünüyorum. Ayrıntılarına girmek istemedim. Yani başarılı olunmamış gibi bir şey düşmüştünüz bize dağıttığınızda. Toplum kalkınmasının

başarılı olunmamış gibi değil denenmiştir başarılı olunan durumlar vardır başarısızlıklar vardır bu pilot çalışmadır bu pilot çalışmada Türkiye'ye genelleme yapılacaktı. Bazı güçler bunu engelledi. Niye söylüyorum bunu bir yöntem olarak bu kadar demokratik ve çoğulculuğu ve katılımcılığı hep vurguluyoruz fakat hep tepeden inme uygulanıyor. Birde başka bir şey var maalesef kırsal alanda ekonomik örgütlenmenin en gelişmiş şeyi kooperatifçiliktir. Kooperatifçilikle ilgili uygulamayı yeterli bulmuyorum. Çünkü bir yerde geçti kooperatif sözcüğü o kadar. Hâlbuki kooperatiflerle kırsal alanda hem üretimi artırma hem de ürünleri pazarlama ve iç ve dış piyasalara sunma bakımından kooperatiflerin rolü çok büyüktür. Konutla ilgili detaylara girmiyorum. Konutta dahi pek çok konuda kooperatifleşme çok önem taşıyor. Bakın kentsel dönüşüm programlarında ne halk vardır ne kooperatif vardır. Doğrudan kentsel dönüşüm vardır karar verildi ve bitti orada vatandaşın hakkı bile yoktur. İtiraz etmek için süre Danıştay'a gitmek için 30 gün biliyorsunuz. Hâlbuki normali 60 gün. Yürütmeyi durdurma kararı veremez Danıştay veya yönetim mahkemeleri. Öyle şey olur mu? Onlar eleştirilebilir şeylerdir. Orda da maalesef yeterince hızlı hareket etme pahasına halk ihmal ediliyor. O yüzden pek çok gazetelere falan yansıyan şeyleri yaşıyoruz. İkincisi kaynakla ilgili olarak Hes'ler sadece bir enerji kaynağı yaratacakmış gibi şey yapıyor ama Hes'ler gerçekten kırsal alanda doğanın tahribatı sonucunu doğurabilecek birtakım sakıncalar taşıyor ve Hes'lerle ilgili Karadeniz halkının, köylünün mücadelesini galiba desteklemek bir yana haklı buluyorum. Ve pek çok mahkeme bütün yargının bağımsızlığıyla ilgili şeylere rağmen pek çok ...(?) kararı İkizdere'de şurada burada Artvin'de falan verilmiş. Çünkü ormanlarda mahvoluyor doğa tahrip olurken sadece ormanlar, ağaçlar, bahçeler değil hayvanlar, bütün canlı ve cansız yaşam tehdit ediliyor onun için Hes'lerle ilgili muhakkak planlama çalışmalarına gidilmesini öneriyorum. Teşekkür ediyorum.

Simge POYRAZ: Hocamın konuştuğunu desteklemek adına projede katılımcılık, insanlara bu proje içerisinde yer verilmesi, projeden faydalanacak insanların. Bir örnek vermek istiyorum belki bu kayıtlara bile geçmeyebilir bile ama o zaman 2518'di sonra 5543 oldu biliyorsunuz İskân Kanunu. O dönemde Bilecik barajı yapılıyordu Bilecik barajı Urfa'da. Başlangıçta savaştan bir köylü var hiçbiri projeyi kabul etmemişti. Çünkü hocamın da az önce ifade ettiği gibi tamam bu projeyi yaptık, programa alındı ve o program doğrultusunda da tamam sizi şuradan şuraya taşıyacağız. Tüm köylüler buna itiraz etmişti. Sonrasında GAP idaresiyle birlikte biz proje çalışması yürüttük. Planlamasından tut köyün nereye yerleşeceği alanda, oraya ekonomik girdi sağlayabilecek kendi şuan o andaki mevcut durumunu göz ardı etmeden orda daha aktif neler yapılabilir geleneksel bazda el işleyiciliğinden tutunda hayvancılık, tarımsal ürünler. Gidip o yörede anlattığımızda ama bize böyle anlatılmamıştı o yüzden biz kabul etmemiştik dediler. Anlatıldı ve hepsi kabul etti ve başka bir yere nakledildi birlikte çok kısa sürede konutları yapıldı ve hepsi tarıma yönelik hayvancılığa yönelik o alanda örnek köyler oluştu.

Kolaylaştırıcı: Yani bilinçlendirme bilindirme farkındalık yaratma çalışmalarının önemli olduğundan bahsediyorsunuz demi halkın doğru algılamasının önemli olduğundan bahsediyorsunuz. Yani kulaktan dolma bilgilerden ziyade bizzat ilgili kişilerce bilgi verilmesinin önemli olduğunu vurguluyorsunuz.

Simge POYRAZ: Tartışarak bir nevi aynı bu şekilde oturduk kendileriyle tamam konut bazında götördüğümüz projelere çok itirazlar vardı. Haklı olarak. Çünkü az önce Hacı Kurt hocamız da örnek verdi. İşte hayvanımız sığmıyor. Doğru. Bu dönemlerde gerçekten rampa belki yapılabilirdi ama merdiven yapıp hayvanlar oradan nasıl gidecek? Öyle yapılmış

konutlar var orda haklı olarak yani onun için projeye katılımcılık açısından yöre halkıyla birlikte olmak önemli.

Gökhan ERKAN: Yani halkın katılım boyutu şüphesiz çok önemli. Bunu böyle iyi analiz etmek lazım. Bugünkü katılım modellerinin kendisinde çok ciddi sorunlar sıkıntılar var yani güç dengelerinin doğru dağılmadığı bir yerde katılım mekanizmalarını geliştirmeden, bunların üzerine kafa yormadan bir yaklaşım değildir şüphesiz. Ama bugünkü sakinlerin yani bir modele ihtiyacımız var. Kentsel alanda da katılımcı perspektiflere varmış gibi ama bunu hocalarımız da yıllardır söyler ki grafikte bunu gösteriyor bugün Türkiye’de uygulanan katılım modelleri sahte katılım modelleri. Dolayısıyla bir anlamda uydurmacı da denilebilir. İlhan hoca da uydurma katılım diye tabir eder. O güç dengelerini gözetken ve etkilenen kesimleri etkili hale getirebilecek bir model olmadan sürmemesi gerekli bunun da sonuçları öngörülmesi gerekli.

Kolaylaştırıcı: Hedef olarak katılımcılığın sağlanması önemli ama model de önemli nasıl katılacağı da.

Gökhan ERKAN: Şüphesiz öyle çünkü biz yavaş yavaş biz o katılım modellerini de kırpar hale geldik. Örneğin koruma amaçlı imar planlarında 2 tane halkın katılım toplantısı yapılır planlama süreci içinde yasada 2 değişim yapılır ve 2’den fazla yapılmaz dolayısıyla bu tür bir şekilsel değil de özüne inerek bir model geliştirmek lazım.

Nazif TEKİNÖZ: Şimdi havza planlamasından bahsetti arkadaşlar. Sadece havza planlaması yapabilmemiz için yani Türkiye’de tabii bu mevzuat güncelleniyor değişiyor eski mevzuatlar yeni mevzuatlar çok daha kurumları ilgilendiriyor kurum görüşleri 3-4-5 sene sürebiliyor çok kolay olmuyor mesela Türkiye genelinde zannediyorum çevre düzeni planları sonra bu çevre düzeni planının tadilatı çok kolay olmuyor. Öyle mi?

Yani tadilat isterseniz işi sıkı zamanında takip eden yerel idareciler planlar yapılırken sunum yaptılar planları kesinleştirmeden önce bunlara vakıf olan idareciler belki bir takım öngörü verdiler şehrin 50 yıl sonraki projeksiyonunu hesaplayıp bir takım tadilatlar plan kesinleşmeden önce tadilatları yaptırabili. Ama bunun yanı sıra Ramsar sulak alanlar eğer ÖÇK varsa tabiat parkı varsa milli park varsa bunlarla ilgili yönetim planları oluştu. Şimdi sizin havzanız bu ÖÇK’nın, tabiat parkının veya milli park sahası içinde kalıyorsa ki büyük ihtimalle sulak alanı zaten havzaların çoğu bunlarla ilgilenebilir veya daha önceden yapılmış planlara bağlı kalmak şartıyla siz işte az önce söyledim ben koruma amaçlı nasıl kentsel sit alanı doğal sit alanları mücavir alanlar içinde koruma amaçlı imar planı yapıyorsak uygulama planlarının da aynı şekilde koruma amaçlı olması lazım. Tarım da yapsanız orda turizm de yapsanız günübirlik piknik alanı da yapsanız bunlar koruma amaçlı olması lazım. Şimdi çok dairelerin görüşlerinin alınması lazım koruma amaçlı dendiği zaman akla ilk gelen tarım yapacaksınız ama tarım yapılırken kimyasalın oradan uzak kalması lazım birtakım zirai toksin madde içeren zirai ilaçlardan uzak kalması lazım zaten başlı başına uygulama planı koruma amaçlı olmuş oluyor. Dolayısıyla Türkiye’de plan çıkarmak kesinleşip onaydan çıkartmak çok kolay değil. Halkın görüşünü elbette alacaksınız ama mesela bir arazi toplulaştırması hocama belki 100’de 1500 katılıyorum zaten arazi toplulaştırması başlamadan önce siz plan yapamazsınız. Yaptığınız plan bir işe yaramaz. Yani onun üzerine siz tarımsal alanda sulama projesi yapacaksınız aradaki yolları nerden geçireceksiniz su kanallarının kanal yapıları veya kapalı sistemse borularını nerden geçireceksiniz. Yani hangi

bölgede hangi bitki yetiştireceksiniz işte o boruların su debilerini vs. sulama suyu ihtiyaçlarını belirleyeceksiniz alan olarak kaç hektarda buğday ekeceksiniz kaç hektarda mısır ekeceksiniz. Ürün çeşitliliği bakımından sulama suyu ihtiyacı karşınıza çıkacak ona göre projelendireceksiniz. Bunları yapmadan önce arazi toplulaştırması yapmadığınız zaman zaten burada uygulama yapılamaz. Kesinlikle her şeyden önce başlamadan önce hangi bölgede, havzada olsun milli park sahası içinde olsun ÖÇK'da olsun sulama alanında olsun veya sulanmayan alanlarda olsun nerde olursa olsun mutlaka arazi toplulaştırması şart. Toprak reformunun içinde veya dışında Toprak reformu atıl olan arazilerde kesinlikle şeye dağıtılması lazım ihtiyaç sahiplerinin bu işte uzman kişilerin başını yürüttüğü örgütlenme de önemli. Örgütlenme bir nevi kooperatifleşme oluyor. Örgütlenme mutlaka olmalı ürün çeşitliliğini araştıracaksınız devlet desteği alacaksınız teşvik alacaksınız orda birtakım insanlar ürün çıkaracak ürünün birde paketlenme pazarlanma boyutu var. Tabi örgütlenme olduğu zaman mesela İstanbul'da pazarda domatesin kilosu 3 liraya satılıyorsa tarladan 50 kuruşa iniyor belki bu. Tarla sahibi o zaman örgütlenme olduğu zaman 1.5 liraya satacak e 2.5 liraya da pazarda satılacak 50 kuruş 50 kuruş bölüşecekler en azından. Dolayısıyla plan yapım esaslarına gelindiği zaman esas ana konuya toprak toplulaştırma lazım ve uygulama planlarının ivedilikle yani bakanlıklarda çok geç kalıyor. Bakınız Ben bazı bakanlıkların görüşünü aldım gittim Beyşehir gibi bir yerden Ankara'da yattım ben 15 gün. Benim arkadaşım vardı milli parklarda genel müdürü Prof. Dr. Mustafa Kemal YALIN. Buradan mezun o da KTÜ mezunu dedi ki; "bunu 1 senede çıkarabilirsen ben seni alnından öpeceğim." Yani 2-3 tane milletvekilini kaptım yanıma onlarla birtakım politik ve siyasi baskı yaptırmak zorunda kaldım. Ha kurumların görüşlerini alırken müspet mi ya da menfi olsun diye gitmedim görüş verin bize dedim. Müspet olabilir menfi olabilir yani çabuklaştırır işimizi. Dolayısıyla Türkiye'de şartlarında yetkililerimizde baskın bürokratik oligarşi gerçekten mevzuat hazretleri bürokratik oligarşiyi doğuruyor. İmza atmaya şeyler itinayla onlarda haklılar memurlarımız yetkililerimiz.

Hani Türkiye'de bilgililer bilgisiz, ilgililer de ilgisiz hocam anlatabildim mi? Yetkililer imza attığı zaman 5 sene sonra atmış olduğu imza karşısına çıkar ondan dolayı tabi bir korku şeyi var dolayısıyla işleri kolaylaştırmak lazım işleri kolaylaştırmanın yolu da tabi kanun yapıcılara düşüyor tabi. Yani örgütlenme, arazi toplulaştırılması planların hızlı çıkartılması için gerekli. Bunu planların onay aşamasının hızlı olması açısından söylüyorum. Plan onayı plan yapımından çok daha fazla zaman alıyor.

5. ÇALIŞTAY ÇIKTILARI

Çalıştayda tartışmaya açılan ve çalıştayın -18.04.2013 tarihli- ilk günü öğleden sonraki iki oturumda görüşülen 3 iş paketine ilişkin katılımcı değerlendirmeleri, oturumun bitmesinden hemen sonraki süreçte, oturumları izleyen ve tartışmaları not eden ve kayıt altına alan raportörler ve koordinatör yardımcıları tarafından çözümlenmiştir. Bu bağlamda tüm iş paketlerine yönelik ortak bir çerçeve oluşturulmuş ve katılımcılar tarafından proje iş paketlerine gelen eleştiri ve görüşler bu çerçeve doğrultusunda sistematik özet bir doküman haline getirilmiştir.

İş paketine yönelik değerlendirmeler kavramsal, yöntemsel, mevzuat, dil/yazım özellikleri açılarından olumlu/olumsuz veya yeterli/yetersiz ve öneriler olarak ele alınmış ve katılımcı görüşleri tablolara dökülmüştür.

Çalıştayın 2. Günü -19.04.2013 tarihli- ilk oturumda katılımcı görüşlerinin sistematik ve özet haline getirilerek elde edildiği tablo dokümanlarının geri bildirim her bir iş paketi grubuna yapılmıştır. Bu oturumda söz konusu tablolardaki görüşler yine katılımcılar tarafından değerlendirilmiş, ilave edilmesi veya çıkartılması gerektiği düşünülen görüşler çerçevesinde her bir iş paketine ait tablo dokümanları geliştirilmiştir.

Çalıştay çıktıları olarak İDA 2.1. Kaynak değeri ve duyarlılık analizi, İDA 2.2. Kırsal alan tipolojileri ve İDA 3.0. Kırsal gelişme çerçeve politikaları oluşturma iş paketleri için oluşturulan değerlendirmeler, tüm grupların bir arada olduğu son oturumda, seçilen katılımcılar tarafından sunulacak geri bildirim yapılmış ve çalıştay bitirilmiştir.

Her bir iş paketi için hazırlanan ve sunulan çalıştay çıktıları aşağıda verilmiştir.

5.1. İDA 2.1 Kaynak Değeri ve Duyarlılık Analizine Yönelik Çalıştay Çıktıları

Tablo 3: İDA 2.1 kaynak değeri ve duyarlılık analizine yönelik çalıştay çıktıları

	Eksiklikler	Olumlu
Kavram	Kırsal kentsele eşdeğer sayan yaklaşımla birlikte koruma olgusunun daha detaylı olarak açıklanması, Genelde çok kriterli karar destek sistemi özelde ise AHP ve ikili karşılaştırma yönteminin detaylı bir şekilde açıklanması.	
Yöntem	Kriter paftalarındaki 3'lü sınıflamanın en az 5 ya da daha geniş olması: Örn. Korunan alanlar içinde farklılaşan yerler var, buralardaki plan veya koruma kararlarının içindeki düzeylere detaylı bakılması/puanlanması gerekirdi... Yerleşim alanları ile hassas zonlar... Vs. Eğim mesela...0-6 arası eğimler Konya'da hiçbir farklılaşma göstermez. "Spatial Analysis" metod gibi anlatılmış oysa değil, raster işlevlerinin yapıldığı bir araç kutusunun (ArcGIS içinde) genel ismidir. Bu araç kullanılarak hangi raster işlemleriyle kriter haritalarının üretildiğinin detaylandırılması. Bazı ilçelerde alt kademe yolların ve akarsu tampon zonlarının eksik olması ve puanlamanın yeniden gözden geçirilmesi Yöntemin açıklanması sırasında STATİP'in tercih edilme sebebinin açıklanması (CORINE'e göre) Koruma Statüsü ve Biyolojik çeşitlilik haritaları puanlama konusunda hatalı. (STATİP haritalardan kaynaklanan bir hata olabilir.) Örn. Erdemli, Beyşehir ve Cihanbeyli Yöntemde kullanılan kriterlerin seçilme nedenlerinin amaç doğrultusunda net olarak açıklanması: Koruma statüsü ayrı bir kriter, biyolojik çeşitlilik ayrı bir kriter olarak iki kere puan verilmiş olmasının yeniden tartışılması, gözden geçirilmesi. AHP'deki ikili karşılaştırmaları kimin yaptığı, nasıl yaptığının açıklanması Veri tabanındaki bazı eksikliklerin tekrar gözden geçirilerek değerlendirilmesi: Örn. Eğim - yükseklik haritaları	AHP ve duyarlılık analizleri mekânsal planlamada peyzaj analizleri kapsamında kullanılabilir bir yöntemdir. Yöntemde kullanılan bilgilere erişim kolay ve farklı bölgelerde uygulanabilir niteliktedir. Veri toplama ve analizi konusunda iyi çalışılmış.
Mevzuat		Yasayla ilgili bazı atıf ve tespitlerin projede yer alması önemli.
Dil/Yazım	Aşağıda belirtilen dil, yazım ve biçim yanlışlıklarına dikkat edilmesi. Gereksiz veri/bilgiler var. Örneğin: 2.1.3 başlığı altındaki kısım. Biçimsel farklılıklar var. Örneğin: Kaynak değerleri kısmı karışık biçimde verilmiş, hepsinin sistematik ve haritalanmış olması gerekir. Koordinat ve alan tanımları var harita yok Haritalarda eksiklikler var ve bazıları okunaksız Biçimsel olarak Trabzon-Samsun ile Konya-Mersin çok farklı (grafikler, tablolar, haritalar, fotoğraflar, kaynak gösterimi):	

	<p>Örneğin: Tablo 20, 21, 22 hepsi birbirinden farklı, 37-41 sayfalar arası tabloların biçimleri farklı</p> <p>Biçimsel hatalar var. Örneğin: 211 başlığı altında başlığa uymayan bilgiler verilmiş. Trabzon ve Samsun illeri kaynak değerleri başlığı altındaki çeşitli başlıklarda Mersin anlatılmış</p> <p>21 2 ve 21 3 bölümleri literatür formatları da farklı, kaynakça gösteriminde sorunlar var. (URL... Ve ark...)</p> <p>Yazım tekniği farklılıkları var. 21 4 A 3. Paragraf Erdemli Mersin İlçesi değil Konya'nın ilçesi gibi anlaşılıyor.</p> <p>Eklerde Kaynak değer haritaları. Karadeniz ve Konya-Mersin çok farklı</p> <p>Eklerde göç yolları haritaları farklı</p> <p>Detay olarak bakıldığında haritaların renklerinde bir harmoni sağlanabilir. Konya ve Trabzon arasında (lejant) bir dil birliği sağlanmalı, Ülke koordinatlarının da (UTM) haritalarda yer alması gerekir.</p> <p>Çizgi ölçeğin de haritalara eklenmesi gerekir.</p>	
Kapsam	<p>Kaynak değerinin belirlenmesinde biyoçeşitlilik kadar görsel ve kültürel değerlerin de dikkate alınması.</p> <p>Biotik değerlerde Konya ve Mersin var Abiotikte yok</p> <p>Habitatlar üzerindeki baskılar Konya ve Mersin için var Karadeniz için yok</p> <p>Tüm bilgiler haritalanmadığı için son analizde (ekolojik duyarlılık da) eksiklikler söz konusu. Örneğin: Çaykara'da Uzungöl ÖÇKB var, Cihanbeyli de Tuz gölü ÖÇKB neden yok?</p> <p>Haritalama ve raporlama eksiği var.</p> <p>Faktörlerin bazılarında Konya, Mersin ve Karadeniz Bölgesinde kabartma haritası yok</p> <p>Kaynak Duyarlılık ile Tipoloji arasındaki bağlantı kurulamamıştır.</p> <p>Sekiz tane faktörün nasıl tespit edildiğine yönelik bilgi verilmemiş, netleştirilmesi. Bu faktörlerin yeniden tartışılması(Literatür mü yoksa başka bir veriye mi dayanıyor).</p>	<p>Çalışmanın amaçların da, mekânsal boyutun ve planlama boyutunun aktarılması</p> <p>Alanın doğal ve kültürel verileri belirli bir ölçüde içeriyor olması</p>
Genel	<p>Arazide bilgi toplandı mı yoksa mevcut verilerden mi alındı (Biyolojik çeşitlilik verileri literatüre dayalı ya da arazi çalışması mı?)</p>	<p>Amaç doğrultusunda bilgi alışverişi yapılması doğru ve önemli bir yöntem</p>

	<p>Tablo ve metin olarak verilen bilgilerden uygun olanların mekânla ilişkilendirilmesi (haritalanması)</p> <p>Raporda yazım içeriği, terminoloji ve bilgi açısından hatalar var. Ölçekle ilgili bazı sorulara çözüm üretilmemiş.</p> <p>STATİP verilerinin detaylı olarak açıklanması.</p> <p>Raporun 2.1 kısmından çıkan sonuçlarla 2.2, 2.2 den çıkan sonuçlarla 3.0 yapılmış. Bu bölümün sonuçlarının doğru olması diğer kısımları etkileyecek. Projenin içerisinde buradan çıkacak sonuçların diğer kısımlarda nasıl kullanılacağına dair hiçbir ipucu yok. Bu bölümün bulguları diğer kısımlarda nasıl kullanılmalı? 2.1. paketinin sonundaki değerlendirmelerin açık ve net bir şekilde yapılması.</p> <p>Model oluşturmaya yönelik farklı senaryolar üzerinde durulması.</p>	<p>Disiplinler arası iletişim, bir araya gelme ve işbirliği oldukça başarılı</p>
--	--	--

5.1. 1. İDA 2.1 Kaynak Değeri ve Duyarlılık Analizinin Geliştirilmesine Yönelik Açıklama ve Öneriler

Tablo 4: İDA 2.1 kaynak değeri ve duyarlılık analizinin geliştirilmesine yönelik açıklama ve öneriler

	Öneriler
Kavram	<p>Mekânsal ve idari tanımlar net olmalı.</p> <p>Türkiye’de Kırsal alan üzerine ortak bir tanımın olmamasına dikkat edilmesi ve projenin hangi kırsal tanım üzerine kurgulandığının açıklanması.</p>

	<p>Onuncu 5 yıllık kalkınma planı komisyon çalışmalarında bazı tanımlamalar üzerinde durulmuş olabilir, bunlardan yararlanılabilir. Özel ihtisas komisyon raporlarına erişilebilir.</p> <p>Doğal kaynakları korumada yönetişimin saç ayakların oluşturulması.</p> <p>Dış kaynaklı müdahalelerin varlığı, koruma kullanma dengesinin bozulması, risk faktörü ve alınacak önlemlerin kaynak analizinde irdelenmesi</p>
Yöntem	<p>İnsan, turizm, kentleşme ve doğal kaynaklar faktörlerinin bütünleşik ve birbirini etkileyen unsurlar olarak dikkate alınması</p> <p>Kaynak değerine ilişkin haritaların çizgisel koridor kavramıyla ilişkilendirilmesi.</p> <p>Biyolojik çeşitliliğin her alanda eşdeğer olmadığına dikkate alınması. Puanlamaların farklılık göstermesi, bitkilerin özelliklerine göre puanlama yapılması.</p> <p>Seçilecek alana göre yeni kriterler ve yöntem doğrultusunda eylem planlarının belirlenmesi.</p> <p>Yöntemle ilgili değişiklik yapılabilecekse TÜBİTAK onayı dikkate alınması.</p> <p>Bazı kriterler alınsın, bazıları dışarıda bırakılsın. Erozyon, suya yakınlık, biyolojik çeşitlilik ve yola yakınlık gibi 4 önemli kritere göre değerlendirme yapılmalı.</p>
Mevzuat	Büyükşehir Yasasının bu projeyi nasıl etkilediği üzerinde durulmalı ve bu yasayla kırsal alandaki uygulamalardan ve doğal kaynaklardan hangi kurum ve kuruluşlar sorumlu olacağına dikkate alınması.
Dil/Yazım	
Genel	Orman ve Su İşleri Bakanlığının ulusal havza yönetim stratejisi ve eylem planı incelenmeli
	Duyarlılık analizi kamu-yerel anlamında farklı çıkabilir bunları bağdaştıran bir yaklaşımın dikkate alınmalı.
Kapsam	Bitki ve hayvan varlığına ilişkin çalışmalarda ilgili STK ların çalışmalarının dikkate alınmalı: Örn. Fauna sadece yaban hayatı ve avlaktan ibaret olmamalı

5.2. İDA 2.2 Kırsal Alan Tipolojilerine Yönelik Çalıştay Çıktıları

Tablo 5: İDA 2.2 kırsal alan tipolojilerine yönelik çalıştay çıktıları

	Projeye Yönelik Değerlendirme		Öneriler
	Yeterli	Yetersiz	
Kavram	<p>-Literatür çalışması çok kapsamlı,</p> <p>-Önemli kaynaklara referans verilmiş,</p> <p>-Karşılaştırmalı değerlendirmeler var,</p>	<p>- Ulusal düzeyde tipoloji midir, sınıflandırma mıdır? Tipolojide mekânsal değerlendirme olmalıdır.</p> <p>- Yerel düzeydeki kriterler mesleki açıdan daha anlamlı. Ancak mekân ağırlığı fazla değil. Baskı altında olup olmama ne kadar etkilidir?</p>	<p>- Günümüzde kır kent ayrımı yok. Kır-kenti bilimsel ve teknik olarak yeniden tanımlamak gerekiyor.</p> <p>- Mutlaka kır ve kenti yeniden ayırt edecek daha operasyonel belirtecek sınırlara ihtiyacı var.</p> <p>- Projenin sonraki aşamalarında mekânsal tipolojiler yapılması uygun</p>

	<p>-Çok sistematik olarak ele alınmış bir çalışma</p> <p>-Emek yoğun bir çalışma veri değerlendirilmiş,</p> <p>-Amaç ve içerik tutarlı</p>	<p>- Koruma kavramına açıklık getirilmeli. Mevcut durum, kaynaklar veya sosyal yapı mı kastediliyor?</p> <p>- Kırsal tipoloji belirlenirken mekâna bağlı performans göstergeleri kullanılmaksızın fiziksel yapı ile tipoloji belirlenmiştir.</p> <p>-Koruma odaklı kırsallık tanımıyla, derin kırsal gibi proje kapsamında ele alınma kavramların açıklaması yeterli değil</p>	<p>olur.</p> <p>-Uzaklık kriteri 50km, en yakın yerleşme ile ilişkilendirilmiş. Ön kabul getiren mesafe, yanlış bir yönlendirmeye neden olur. Uzaklığa değil de zamana bağlı mesafede düşünülebilir mi?</p>
Yöntem	<p>-Faktör Analizini Yöntem Olarak Kullanılması Doğru Bir Yaklaşım</p> <p>-Kategorileştirme Uygun Bir Yaklaşım Olmuş.</p> <p>- Kokap'ın Değişkenleri, İndirgemeci Bir Yaklaşım</p>	<p>- Seçilen alanların Türkiye'deki kırsala yönelik temsiliyet gücü yetersiz gözüküyor. Coğrafi (fiziki açıdan) çeşitlilik ele alınmış ama ekonomik ve sosyal parametreler açısından bu çeşitliliklerin yeterliliklerinin sorgulanması gerekir.</p> <p>- Ülkesel ölçekteki kırsal tipoloji sınıflaması ile yerel ölçekteki köy bazlı araştırmalara dayalı sınıflama arasındaki ilişki anlaşılammakta</p> <p>- Köy sadece fiziksel bir varlık değil. İçindeki insanla ele alınmalı. Değişen insan yapısı bu projenin bir parçası olmalı.</p> <p>- Kırsal/Derin kırsal vb.lerinden farklı kriterler kullanılmalı ve bunlar faktör analizine eklenerek yeniden sınıflandırılmalı.</p> <p>-Tipoloji yaklaşımının tek tipleştirmeye yol açmasının tehlikeli standartlara ihtiyacımız var ama bu bizim bazı konularda da elimizi kolumuzu bağlıyor.</p> <p>- Sınıflandırma da kırsal kentsel ayrımında da; kırsalın altındaki alanlarda tanımlama yapılmış. Yapılı alanı mı yoksa doğal çevreyi mi korumalı?</p> <p>- Faktör analizleri kullanılan değişken sayısına tekrar bakılabilir: Tekrar bakılabilir mi? Bu yöntemsel bir hata ise bunu başkaları referans alacağından gözden geçirilmesi gerekir.</p>	<p>- Mevcut kategoriler üzerinden bir swot analizi yapılabilir. Karşılaştırmalı çalışmada yakınsama açısından da bakılabilir.</p> <p>- Çevre ve Şehircilik Bakanlığının korunan alanlar çalışmasıyla bu çalışma ile paralel olarak yürütülebilirdi. Bir birliktelik olması gereklidir.</p> <p>- Yerleşme, morfoloji, topooloji ve tipoloji ile ilgili değerlendirme birlikte olmalıdır.</p> <p>- İletişim altyapısına ilişkin kısmı da eklemek gerekir. İnternet, cep telefonu vb.</p> <p>- Doğal alanlara ilişkin baskılar, HES ve maden.. Alternatif enerji kaynaklarına ilişkin konularda eklenebilir. Rüzgâr tribünü ve güneş enerjisi bunlarla ilgili olarak düşünülebilir.</p> <p>- Ekolojik tabanlı analizin kırsal özellikle doğal alanlarda dikkate alınması gereklidir.</p> <p>- Kırsal alanda yaşlı bağımlılığı alt bileşenlerine bakılarak detaylandırılmalı</p> <p>- Alan yönetimi üzerinden kırsal sit kavramı tartışılabilir.</p> <p>- Köyler içinde geçmişten bugüne gelen giderek daralan, 3-5 kişiden oluşan köyler var. Bunlar için ne söyleyeceğiz. Kırsal nüfus yapısı içinde en azından 10 yıllık projeksiyonla köylerin nereye gideceğinin belirlenmesi önemlidir.</p> <p>- Acaba bu konut tipolojisi midir? Yoksa yapı tipolojisi midir? Tipolojiyi</p>

			<p>sadece konut değil yapı ile ilgili olarak ele alınmalıdır. Konut birinci öncelik olabilir ama başka öncelikler de olmalıdır. Sürdürülebilir yerleşmenin gözlemlenmesi ile ilgili değişkenlerin belirlenmesi üzerine bir çalışma var.</p> <p>-Demografik yapı ile ilgili konularda dikkate alınmalıdır. Özgünlük ile ilgili olarak bunlarında değerlendirilmesi gerekir. Bu çeşitlilik projenin özgünlüğünü de artırıcı bir etken olabilir.</p> <p>-Yerelin taleplerini dikkate alan uzlaşmacı katılımcı yaklaşımı içeren öneriler geliştirilmeli</p> <p>-Veritabanının da yayınlanması gerekir. Veri tasarımı da başlı başına bir konu</p> <p>-Kalitatif bir değerlendirme yapılmalı</p> <p>-Kritik başarı faktörleri belirlenmesi üzerine bir indeks belirlenebilir mi? Değerlendirmeye ilişkin referans noktası belirlenmeli,</p>
Mevzuat	-Tasarım rehberlerinin önerilmesi ve öne çıkartılması	-Kırsal planlamaya ilişkin mevcut plan yönetmeliğini yetersizliği	<p>- Kentsel bölge, kırsal bölge yayla bölgesi gibi ifadelerle karşılaşmamız ve belgelerde yer alması gerekebilir.</p> <p>- Kırsal sit, kırsal miras, tarımsal sit tanımı gelebilir mi?</p> <p>- 1/100000 çalışmalarındaki öneriler plan kararları ile KOKAP sonuçlarının kırsal alanlara nasıl entegre edileceği mevzuatta netleştirilmesi ve iki sürecin nasıl entegre edilip paralellik kurulacağı netleştirilmeli ile bunların nasıl kırsala entegre edileceği ele alınmalı.</p>
Dil/Yazım			
Genel (planlama ve uygulamaya değerlendirmeler)	<p>- Bölge düzeyindeki kararlarında bu çalışmalar yönlendirici olabilir.</p> <p>- Bir kentsel tasarım zorunluluğu, bir rehber geliştirmek(kim uygulayacaksa onlara yönelik-yapılaşmadan, standartlara</p>	<p>- Çalışma başlığı kırsal alan mı kırsal yerleşme tipolojisi mi?</p> <p>- Bu projenin nerde nasıl kullanacağı, sonuçları belli değil. Bakanlığın müşteri üniversitelerinde yüklenici olmadığı, diğerlerinin ortaklaşa yapacağı bir çalışma olması gerektiği... süreç içerisinde bakanlığında aktif olarak yer alacağı durumu anlatacağı bir süreç olmalıdır.</p>	<p>- Kırsal sosyolojiyi içine katarak köylere has özellikler köylere nasıl yansıtılabilir gibi düşüncelerinde dikkate alınması gerekir.</p> <p>- Köydeki yerleşmeleri sayısının azalacağı ve belirli büyüklük gruplarında toplanacağı diye iki başlık var..bunların bu çalışmanın herhangi bir yerinde yer alması gereklidir.</p>

	<p>kadar her şey) sadece tipolojiler değil.. Kırsal kentsel diye bir ayırım yok. Bunlar arasında alt başlıklarda çalışma sonucunda ortaya çıkacaktır. Belli yerlerde bunların karması da olabilir. Bazı yerler de yayla yerleşmeler, ... gibi şeylerden başka şeyler yok.. belli spesifik çalışmalar yapılırsa bunlar da üst ölçek planlarına yansıtmakta yarar var.</p>	<p>- Örneklerin tek başına kapalı bir alan içerisinde değerlendirmek gerekir.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Değişkenler içerisinde olması gereken bazı konular var. Bunlar ne olması; turizm olgusunu otel ve yatak sayısı ile ilişkilendirmek çok yavan olabilir. Bunu çeşitlendirmek adına; agro turizm, perma kültür diye kavram var. - Doğal çevrenin kendi içinde de çelişkileri olabileceği göz önüne alınmalı. - Koruma odaklı çalışmada temel alınabilecek en kuvvetli baz alınabilecek konulardan bir tanesi sonraki aşamada bir örnek alandaki çalışmada birden fazla yerleşmeyi içine alan havza ile örtüşen bir alan tarifi yapılması gereklidir. - Kırsal sit değil de kırsal miras olarak tanımlayabileceğimiz bir kavramla hem maddi hem de maddi olmayan kırsal miras, tarımsal ürün, gelenekler devreye girebilir. - Bu çalışma dinamik olmalı ve zaman içinde kendini yenileyebilir olmalıdır. - Büyük projeler (OSB vb) gündeme geldiğinde bu proje ile ilgili olarak kırsaldakiler ile ilgili bir uzlaşma komisyonu kurulabilir mi? Büyük projelere karşı bu hassas bölgeler hazırlıklı olma adına farklı yaklaşımlar geliştirilmelidir. - Bazı durumlarda üst ölçeğe referans edebilecek kararların da alt ölçekten gelebilir. - Koruma alanları mevzuattan buluyorsunuz, bunun dışında mevzuattan bulamadığınız hassas alanları da belirlemeniz gerekiyor mu? - DPT'nin 1982(?)'de yayınlanan yerleşme kademelenmesi ve DPT'nin (1993-2001?) il ve ilçe gelişmişlik çalışmalarında tanımlanan hizmetlere erişimler tanımlanmıştır. Projenin bunlarla karşılaştırılmasında yapılmalıdır. - Coğrafi Bilgi Sistemi temelli yürütülen bu projenin veri altyapısının, bileşenlerinin dinamik olması ve başka çalışmalarda kullanılabilir olması
--	---	---	---

			<p>gerekir. Bu bilgilerin bir merkezde toplanıp, sürdürülebilir şekilde güncellenip kullanılabilirliğinin sağlanması gerekir.</p> <p>-Yapılacak olan kıra müdahale edilme araçların da imar planının tek araç olarak benimsenmemesi kıra başka türlü müdahale biçimlerinin (kırsal proje, kırsal tasarım rehberi, köy planı, kırsal tasarım) detaylandırılması</p> <p>-Mevsimsel nüfus farklılığını gözetilen bir yerleşme analize yönelik yaklaşım sergilenmeli</p>
--	--	--	---

5.3. İDA 3.0 Kırsal Gelişme Çerçeve Politikaları Oluşturma 'ya Yönelik Çalıştay Çıktıları

Tablo 6: İDA 3.0 kırsal gelişme çerçeve politikaları oluşturma 'ya yönelik çalıştay çıktıları

Sorun Alanları	Çalıştay Sonucu	Sorular - Öneriler
Kavram	<ul style="list-style-type: none"> – “İnsan odaklılık” kavramının açıklanması gerekmektedir. – Kır tanımı olarak 20.000 nüfus eşiğinin gerekçeleri yetersizdir. (DPT'nin yapmış olduğu kent eşiği araştırmasında 20.000 nüfus eşiği belirlenmiştir) – Kentler ve kasabalar tarımsal artı ürüne el koyulan yerlerdir. Bu durum bir kriter olarak değerlendirilmelidir. 	<ul style="list-style-type: none"> – Yerel düzeyde kır tanımlamaları yapılabilir mi?
Yöntem	<ul style="list-style-type: none"> – Gözlemlere dayalı genel politika önerilmesi eksik bir yaklaşım. – Politika önerilerinin nicel/nitel araştırma yöntem ve teknikleri ile desteklenmesi gerekmektedir. – Arazide yapılan çalışmaların yeterli düzeyde görselleştirilmesi gerekir. – Önerilen politikaların Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejileri ile uyumluluğu açıklanmalıdır. – Projede önerilen politikaların yerelle yeterli düzeyde bütünleşmesi sağlanmalıdır. Aksi durumda, proje kapsamında eleştirilen geçmişe ait politikaların, ‘tepeden inme’ bakış açısından uzaklaşamayacaktır. – Alan araştırma sürecinde dış gözlemciler yer verilmesi gerekir. – Bundan sonra yapılacak çalışmaların temsil kabiliyetinin daha yüksek olabilmesi için farklı bölgelerden illerin seçilmesi uygun olacaktır. – Türkiye geneli için yargıda bulunulacaksa araştırma evreninin genişletilmesi gerekir. 	<ul style="list-style-type: none"> – KOKAP Model önerisi için düşünülen bir model var mı?
Mevzuat	<ul style="list-style-type: none"> – Mevcut ‘Arazi Toplulaştırma’ yasal altyapısının iyileştirilmesine yönelik öneriler yapılmalıdır. – 6360 sayılı yasanın proje açısından dikkate alınması gerekir. 	
Politika	<ul style="list-style-type: none"> – Toprak reformu ve toplulaştırma işlevlerinin proje politikalarına dahil edilmesi gerekmektedir. – Ürün deseninin geliştirilmesinde derecelendirme yapılması ve tarımsal üretimde geleneksel türlerin canlandırılması gerekir. – Organik tarım vb. uygulamaların kırsal alanda fırsat olarak değerlendirilmesi gerekir. – Tarımsal alanlarda somut politika önerilerine ihtiyaç var. Bunun sağlanabilmesi için pilot uygulama sahaları oluşturulmalı, bunlardan elde edilecek sonuçların 	<ul style="list-style-type: none"> – Biyolojik çeşitliliğimizi korumak için politika bazında neler yapılabilir? – Afet riskinin giderilmesine yönelik politikalar, kırsal alanlarda nasıl ele alınacak? Mali kaynaklar nasıl sağlanacak? – Projenin halk katılımı noktasında destek görmesi için “Toplum Kalkınması”

	<p>kullanılması gerekmektedir.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Kırsal ekonomik yapının örgütlenmesi sürecinde kooperatifçiliğin desteklenmesine ilişkin önerilerde bulunulması gerekmektedir. – Enerji üretimi vs. gibi konularda doğal kaynakların sürdürülebilirliğinin ön planda tutulması ön şart olmalıdır. – Arazi toplulaştırılması ve toprak reformu ile birlikte istihdam sağlanması için veteriner, ziraat müh., gıda müh. vb. meslek gruplarının kırsal alanda istihdamına yönelik özendirici tedbirlerin alınması gerekmektedir. – Katılım konusunda eğitsel ve örgütsel (sivil bir örgütlenme, kooperatifçilik örneğinde olduğu gibi) bir sürecin oluşturulması gerekmektedir. 	<p>düşüncesinin benimsenmesi gerekir.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Politika geliştirilmesi sürecinde prosedürel bir katılım sağlanmasındansa, yöneticilerin (karar vericilerin) katılıma olan gerekliliği anlayış olarak içselleştirmesi konusunda öğretici ve eğitici önerilerin belirlenmesi gerekir. – Bugüne kadar geliştirilen katılım modellerinin içeriğinin yetersiz güç ilişkilerinden bağımsız modeller olması, yeni ve etkin bir katılım modelinin gerekliliğini göstermektedir. – Kırsal alan için oluşturulacak politikaların havza ölçeğinde ele alınması gerekmektedir.
Dil/Yazım	<ul style="list-style-type: none"> – Yazım ve anlatım hataları metin vurgusunu düşürmektedir. Projenin anlaşılabilirliğini güçleştiriyor. 	
Genel	<ul style="list-style-type: none"> – Diğer iş paketlerinin sonuçları hakkında bilgilendirme yapılmamış olması bağlantı gücüne neden olmaktadır. 	
Literatür	<ul style="list-style-type: none"> – Geçmiş politika deneyimlerinin başarısızlık ve uygulan(a)mama nedenlerinin açıklanıp, bu nedenler dikkate alınarak somut politika önerilerinde bulunulması gerekir. – Politika önerilerine altlık oluşturan süreçte, kurumsal deneyimlerin yanında, akademik çalışmalarda üretilen çözüm önerilerine yeterli düzeyde yer verilmemiş olması bir eksikliklerdir. – Kalkınma ve Sürdürülebilirlik kavramları arasındaki kurumsal çatışma yeterli düzeyde ele alınmamaktadır. 	
Paket dışı eleştiriler	<ul style="list-style-type: none"> – Bölgeye özgü potansiyeller (tarım, el sanatları vb.) envanter çalışmasına dayalı olarak belirlenmelidir. – Kırsal alanda tipoloji kurgusu gerekçeleri ve değişkenleri ile birlikte açıklanmalıdır. – Politikaların uygulanma sürecinde merkezi ve yerel aktörlerin sorumluluk ayrımı netleştirilmelidir. – Kırsal yerleşme tipolojilerinin görselleştirilmesi / mekânsallaştırılması anlaşılabilirliği sağlamak için gereklidir. – Projenin, Bölgesel Kalkınma Ajansları ile ilişkilendirilmesi yararlı olur. 	<ul style="list-style-type: none"> – Kırsal alan planlamasının, planlama hiyerarşisi içindeki konumu ne olmalıdır? – Havza planlama yaklaşımı NUT's sınıflandırma sistemi ile karşılaştırılmalı mı? – STK'lar bu sürece nasıl eklenecek? – Planların onanma sürecinde bakanlıklarda işleyen bürokratik sürecin sadeleştirilmesi gerekir.

	<ul style="list-style-type: none"> – KOKAP'ın kırsal alana yönelik bir model önerisi çalışması kapsamındaki sorumluların; 'örgütsel', 'mali' ve 'temsili' düzeydeki kapasitelerinin belirlenmesi gerekir. – Kırsal alandaki özgün mimari dokunun korunması sürecine yönelik yöntem açıklanmamaktadır. Bu süreçte "kullanıcı beklentisi ve yaşam koşullarının iyileştirilmesi nasıl sağlanacak" sorusuna yanıt aranmalıdır. – Proje, "Yönetmelik", "Rehber", "Havza Yönetimi" konulu üç alandan birine yönelmesi gerekmektedir. – Kırsal alanlar havza düzeyinde yeterince ele alınmamaktadır.	
--	--	--

5.3.1. İDA 3.0 Kırsal Gelişme Çerçeve Politikaları Paketine Yönelik Olumlu Görüşler

- Projenin sistematik bir yaklaşım geliştirme çabası önemli görülmektedir.
- Yerel ihtiyaçlara odaklanması, kırsal alan planlama yaklaşımının olumlu yönde evrilmesi adına bir fırsat olarak vurgulanmıştır.
- 1980'lerden bu yana kırsal alana olan azalan ilginin canlandırılması önemli bulunmuştur.
- Çalışmada kırsal kalkınmanın toplumsal boyutunun göz önünde bulundurulması olumlu karşılanmıştır.
- Araştırma alanı Model önerisine altlık oluşturmaya yardımcı niteliktedir.
- Kırsal alan sınıflandırılmasının 5 yılda bir gözden geçirilmesi fikri önemli bulunmuştur.
- Bu çalışmayla gerçekten sağlıklı kırsal alan tipolojisi oluşturulabilirse literatüre büyük katkı sağlayacaktır.

6. DEĞERLENDİRME

Çalıştay çıktılarının elde edilmesinden sonraki süreçte görünen, katılan uzmanların kendi uzmanlık alanları ve bilgi birikimine dayalı olarak iş paketleri üzerinde çok farklı düzey ve kapsamda eleştiriler ve katkılar yaptığı şeklindedir.

Yapılan eleştirilerin önemli bir bölümünün çalışmaya konu olan iş paketleri dışındaki diğer iş paketlerinde, KOKAP projesi kapsamında içerilen ve düşünülen konular olduğu görülmüştür. Bunun nedeni –her ne kadar projenin geneline yönelik bir sunum yapılmış olsa da– katılımcıların katıldıkları iş paketleri dışındaki diğer iş paketleri ve projenin geneli hakkında ayrıntılı fikir sahibi olmamasından kaynaklı olabilir.

Katılımcıların yaptığı eleştirilerin iş paketlerine olan/olacak katkısı açısından bakıldığında bazı eleştirilerin kapsam ve yöntem olarak çok farklı boyutlar içerdiği ve KOKAP projesi ile örtüşmediği, bu nedenle de bu tür katkıların ancak başka bir proje kapsamında değerlendirilebileceği yönünde görüşler oluşmuştur.

Bunun dışında bazı eleştirilerin çalıştayda tartışmaya açılan iş paketlerinde kullanılan yöntem ve kapsam açısından tüm araştırmayı yeni baştan kurgulayarak ele almayı gerektiren radikal değişiklik önermelerine yol açacak boyutları olduğu görülmüştür. Bu bağlamdaki değerlendirmelerin KOKAP projesinin amaç, kapsam ve süresi açısından yapılamayacağı proje ekibi tarafından değerlendirilmektedir.

Diğer yandan verilen katkıların önemli bir bölümünün proje sürecinde mutlaka göz önünde bulundurulması ve her bir iş paketi açısından dikkate alınması gereken, KOKAP projesini geliştirici eleştiriler olduğu yönündedir. Bu tür eleştiri ve katkıların proje süresinin ve olanaklarının elverdiği ölçüde mutlak göz önünde bulundurulması KOKAP projesinde değerlendirilmesi yapılacaktır.

Bu bağlamda çalışmaya konu olan üzerinde görüş bildirilen, iş paketlerinin çalıştay sonuçları da, ilgili iş paketi yürütücü ve araştırmacılarınca incelenmiş ve bunlara ilişkin değerlendirmeler aşağıda verilmiştir.

6.1. İDA 2.1. Kaynak Değeri ve Duyarlılık Analizi Çalıştay Çıktılarının Değerlendirilmesi

18.04.2013 Günü saat 10.00'da İDA 2.1. İş Paketine yönelik yapmış olduğum sunum sonucu aynı gün saat 13.30'da Çalıştay Katılımcıları tarafından yapılan değerlendirmeler, eleştiriler ve katkılar, 19.04.2013 Günü saat 13.30'da yapılan değerlendirme toplantısı ile tarafımıza aktarıldı. İDA 2.1. İş Paketi ile ilgili olarak tarafımıza aktarılan bu bildirimler ile ilgili görüşlerimiz aşağıda aktarılmaktadır.

ARAŞTIRMANIN KAVRAMSAL BOYUTU

Eksiklik: Kırsal kentsele (Kente demek istediler herhalde Kentsele olmaz) eşdeğer sayan yaklaşımla birlikte koruma olgusunun daha detaylı olarak açıklanması

Yanıt: Bu noktada düzeltilmesi gereken durum, kırsal kente eşdeğer kılan bir yaklaşımla hareket etme düşüncesi doğru değildir. Çünkü; kırsal alanların, barındırdığı ekolojik ve kültürel değerler açısından korunan/korunması gereken özellikleri ile sürdürülen ekonomik amaçlı tarımsal ağırlıklı uğraşlar, bu alanların “kente eşdeğer bir varlık” olarak değerlendirilmesini ve planlanmasını mümkün kılmamaktadır. Eksiklik olarak yapılması istenen “Koruma” olgusunun daha detaylı olarak kavramsal açıdan raporda belirtilmesi istenmektedir. Raporun içeriği ortaya konarken kavramsal açıdan teorik olarak koruma olgusuna yer verilip verilmemesi konusu araştırma ekibi tarafından tartışılmış daha sonra vazgeçilmiştir. Ancak raporun başında bu konular hakkında teorik bilgi proje konusu ile ilgili olarak verilebilir.

Eksiklik: Genelde çok kriterli karar destek sistemi özelde ise AHP ve ikili karşılaştırma yönteminin detaylı bir şekilde açıklanması

DUYARLILIK ANALİZİNDE NEDEN AHP YÖNTEM OLARAK TERCİH EDİLDİ? Aşağıda detaylı olarak açıklamış olduğumuz yöntemle ilgili olan bölümü bu sorunun gereği olarak rapora koyabiliriz.

ANALİTİK HİYERARŞİ SÜRECİ

Analitik hiyerarşi süreci (AHP) ilk olarak 1968 yılında Myers ve Alpert tarafından ortaya atılmış, daha sonra 1977 yılında Thomas L. Saaty tarafından bir model olarak geliştirilmiş, çok geniş alanda, çok kriterli karar verme problemlerinin çözümünde kullanılan metodlardan birisidir. Bu yöntemin ana avantajı, çok yönlü kriterlerin kolaylıkla yönetilmesidir. Bununla birlikte, AHP'nin anlaşılması daha kolay olup gereksiz matematiksel işlemler içermemektedir (Başlıgil, 2005: 25). AHP, temel olarak belli kriter ve/veya alternatiflerin ikili olarak karşılaştırılmasından elde edilen öncelik değerlerine dayalı bir ölçüm teorisidir (Yılmaz, 1999: 95-122).

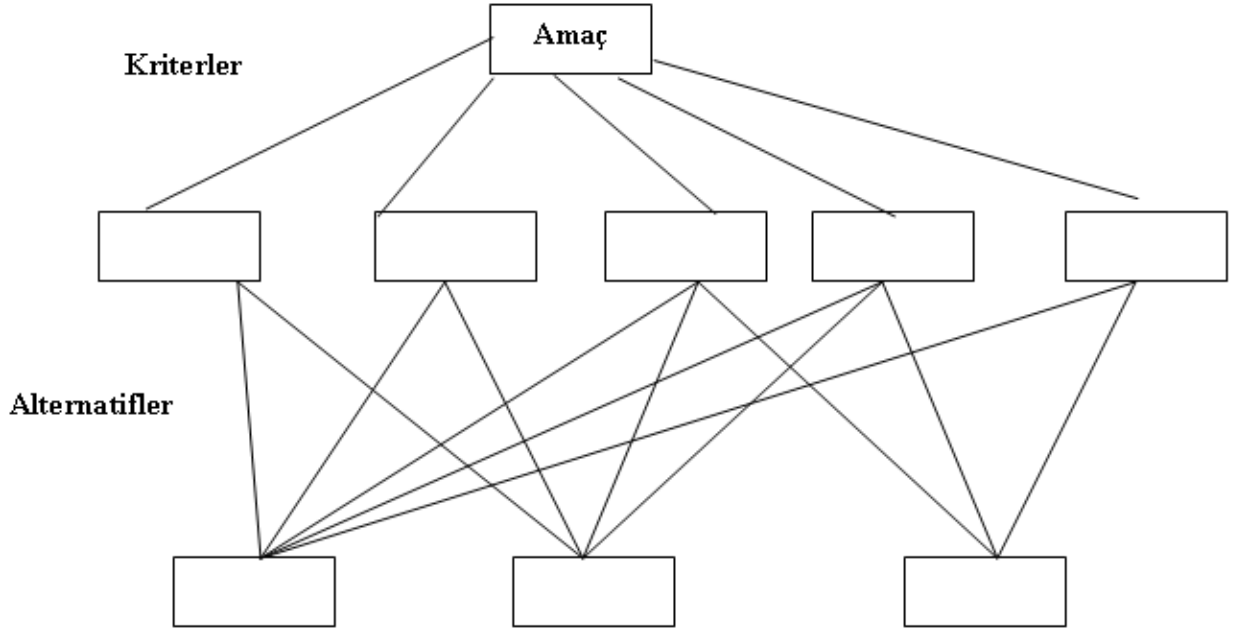
AHP'de karar vericinin temel amacı doğrultusunda, kriterlerin ve ona ait olan alt kriterlerin belirlenip, hiyerarşik AHP'nin temeli her alan için farklı olan etmenlerin-faktörlerin belirlenmesi ve uzman görüşleri doğrultusunda bunların ağırlıklandırılarak alana uygulanmasından oluşmaktadır.

AHP'de karar vericinin temel amacı doğrultusunda, kriterlerin ve ona ait olan alt kriterlerin belirlenip, hiyerarşik yapının oluşturulması ile ilk adım oluşmaktadır. Bu bağlamda, AHP'de ilk önce amaç belirlenir ve bu amaç doğrultusunda her bir kriter ortaya konulmaktadır. Daha sonra her bir kriter için alternatifler belirlenmekte ve karar için hiyerarşik bir yapı oluşturulmaktadır (Scholl, 2005: 763).

Bir karar verme probleminin AHP ile çözümlenebilmesi için gerçekleştirilmesi gereken aşamalar aşağıda tanımlanmıştır. Her bir aşama ile ilgili açıklamalarda bulunulmuştur:

1. Aşama-Problem Tanımlanması: Bu aşama, karar hiyerarşisinin kurulması anlamına gelmektedir. İlk adım olarak amaç belirlenir, daha sonra amaca uygun olarak ortaya konulan kriterlere bağlı olarak alt kriterler belirlenir, böylece mevcut problem tanımlanıp, karar vericinin ulaşmak istediği amaç belirlenmiş olmaktadır. Bu aşama, karar verme probleminin daha kolay kavranmasını ve değerlendirilmesini sağlayacak hiyerarşik bir düzende ayrıştırmadır. Hiyerarşinin kurulmasında problemin karmaşıklığı, kademe sayısı ve

detaylandırılma düzeyi önemli rol oynamaktadır (Kuruüzüm, 2001: 86). Amaç, kriterler ve alternatifler yapısındaki bir problemi şematik olarak Şekil 1'deki gibi yapılandırmak mümkündür (Saaty, 1994: 45);

Şekil 1: Üç seviyeli bir hiyerarşi
Kaynak: Saaty, 1994; s. 45

Şekil 1'de görüldüğü gibi karar verme problemi ile ilgili ana bir amaç belirlenerek, bu ana amaca ulaşacak belli kriterler belirlenmekte ve kriterler doğrultusunda alternatifler değerlendirilmektedir.

2. Aşama-Kriterlerin İkili Karşılaştırılmasının Yapılması: Hiyerarşik yapı içinde yer alan kriterlerin ikili olarak birbirleriyle karşılaştırılmasını içermektedir. Farklı kriterler Tablo 1'de gösterildiği gibi ikili karşılaştırmalar yapılarak bir matris oluşturulmaktadır. Matristeki w_i/w_j amaca ulaşmak için i kriterinin j kriterinden ne kadar daha önemli olduğunu ifade etmektedir. Bu matrisin köşegeni üzerindeki matris bileşenleri 1 değerini almaktadır ($i=j$) (Vargas, 1990:

Tablo 7: Kriterler için ikili karşılaştırmalar matrisi oluşturulması

	Kriter 1	Kriter 2	Kriter j
Kriter 1	w_1/w_1	w_1/w_2	w_1/w_j
Kriter 2	w_2/w_1	w_2/w_2	w_2/w_j
Kriter j	w_j/w_1	w_j/w_2	w_j/w_j

Tablo 1'de görüldüğü gibi belli kriterler dahilinde ikili karşılaştırma matrisi oluşturulmaktadır. Hesaplanan bu ölçek doğrultusunda örneğin elde edilen değer 9 ise, i. Kriterin j. Kriterine göre çok kuvvetli düzeyde önemli olduğu anlaşılmaktadır. Aynı şekilde j. Kriter de i. Kriterine göre 1/9 düzeyinde önemli olmaktadır (Güngör ve ark., 2005: 24).

$$A = \begin{bmatrix} a_{11} & a_{12} & \dots & a_{1n} \\ a_{21} & a_{22} & \dots & a_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ a_{n1} & a_{n2} & \dots & a_{nn} \end{bmatrix}$$

İkili karşılaştırmaların önem derecelerini gösteren A matrisi, tüm değerleri pozitif ve köşegendeki değerleri 1 olan bir matristir. İkili karşılaştırmalar tam tutarlı ise $a_{ij} \cdot a_{jk} = (w_i/w_j) \cdot (w_j/w_k) = a_{ik}$ $i, j, k=1, 2, \dots, n$ eşitliği sağlanır. İkili karşılaştırmalarda Saaty (1994) tarafından önerilen önem skalasına göre değerlendirme yapılmaktadır. Önem Skalası aşağıda Tablo 2'de gösterilmektedir;

Tablo 8: Önem skalası

Önem Derecesi	Tanım	Açıklama
1	Eşit Önem	i ve j kriterleri eşit öneme sahip olup, iki faaliyette amaca eşit düzeyde katkı sağlamaktadır
3	Biri diğerine göre orta derecede önemli	i kriteri, j'den önemli olup, tecrübe ve yargı faaliyeti diğerine orta derecede tercih edilmektedir.
5	Kuvvetli düzeyde önem	i kriteri, j 'den oldukça daha önemli olup, tecrübe ve yargı faaliyeti diğerine kuvvetli bir şekilde tercih edilmektedir.
7	Çok kuvvetli düzeyde Önem	i kriteri j'den çok daha önemli olup, bu kriter güçlü bir şekilde tercih ediliyor ve baskınlığı uygulamada rahatlıkla görülmektedir.
9	Aşırı düzeyde önem	i kriteri j'den kesinlikle daha önemli olup, bu faaliyetin diğerine tercih edilmesine ilişkin kanıtlar büyük güvenliğe sahip olmaktadır.
2,4,6,8	Ortalama değerler	Karar vericinin kesin bir yargıya varamadığı zamanlarda Kullanılabilecek ara değer olup, uzlaşma gerektiğinde kullanılmak üzere iki ardışık yargı arasına düşen değerdir.

3. Aşama: Ağırlıkların Hesaplanması: İkili karşılaştırma sonucu elde edilen karşılaştırma matrisleri normalleştirilerek, her matris için bir önem vektörü hesaplanmaktadır. Normalleştirme işlemi, ikili karşılaştırma matrisindeki kolonlara ait sayıların, ilgili kolon toplamına bölünmesi ile elde edilmektedir. Normalleştirme işlemi tamamlanan her bir satırın ortalaması alınarak, ilgili kriter için ağırlıklar (önem vektörleri) elde edilmektedir (Saaty, 1994: 55).

4. Aşama: Tutarlılık Kontrolü: İkili karşılaştırma tutarlılığını ölçmek için Saaty tarafından "Tutarlılık Oranı" kavramı ortaya konulmuştur. Bu oranın hesaplanmasında, elde edilen değer için üst limit 0.10 olarak belirlenmiştir. Eğer tutarlılık oranı 0.10'dan daha büyük bir değer çıkarsa, bu ikili karşılaştırmaların doğru olarak yapılamadığı anlamına gelmekte ve karşılaştırma matrisini tekrar düzenlemek gerekmektedir (Saaty, 1994: 65). Tutarlılık analizinde amaç sadece "A, B'den daha önemli, B'de C'den daha önemli ise A C'den de önemlidir" şeklinde bir tutarlılık değil, bu önem düzeylerinin sayısal olarak kat kat daha önemli olduğunu yani oransal bir takım değerlere ulaşarak tutarlılığı sağlamaktır. Tutarlılık oranı aşağıdaki gibi formüle edilmektedir (Saaty ve ark., 2003: 240-242);

$$\text{Tutarlılık Oranı: } \frac{\text{Tutarlılık Göstergesi}}{\text{Rassallık Göstergesi}}$$

Rassallık göstergesi değerleri Tablo 3'de gösterilmiştir. Rassallık göstergesi en çok 15 boyutlu matrisler için hesaplanmaktadır.

Tablo 9: Rassallık göstergeleri

N	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Rassallık Göstergesi	0	0	0,58	0,9	1,12	1,24	1,32	1,41	1,45	1,49	1,51	1,48	1,56	1,57	1,59

5. Aşama: Öncelik Değerlerinin Hesaplanması: Kriterler bazında elde edilen ağırlıklara göre alternatiflerin öncelik değerleri hesaplanmaktadır. En büyük öncelik değerine sahip olan alternatif, AHP sonucunda tercih edilmesi önerilen alternatif olmaktadır.

Yukarıda yönteme ilişkin özellikle istenen ikili karşılaştırmalara yönelik açıklayıcı bilgiler ile yöntemin tümüne yönelik olarak genel bilgiler verilmekte olup ayrıca AHP'nin bir yöntem olarak seçilmesinin üstünlükleri aşağıda açıklanmaktadır.

Son 20 yılda AHS, çok amaçlı karar verme problemlerinin çözümünde etkili bir yöntem olmuştur. AHS, karar verme sürecinde kriterlerin analizi için karar vericilerin karşısına yeni bir yöntem olarak çıkmıştır.

AHS, karar seçeneklerini derecelendiren ve karar vericinin birden fazla hedefi ya da kriteri olduğunda, en iyi olanı seçmesini sağlayan bir metottür. (Taylor, 2002, p.373).

Amaç programlama adı altında ortaya konulan çoklu kriter problemleri zaman içinde eş anlı olarak gelişen modelleme yöntemleri ve çözüm teknikleri ile ele alınmaya başlanmıştır. Geliştirilen bu model ve tekniklerden bir kısmı öncekilerden farklı olarak kantitatif bilgilerin yanısıra kalitatif bilgiyi de girdi kabul edecek yapıya sahip olmuşlardır. Analitik Hiyerarşi Süreci (AHS) sözü geçen bu modelleme ve problem çözme tekniklerinden birisidir (Erdem ve Kavrukkoca,?). Bu özelliklerinden dolayı AHS, kantitatif ve kalitatif bilginin birlikte değerlendirilmesini gerektiren çeşitli disiplinlerde geniş bir uygulama alanı bulmuştur. Örneğin, uzun dönemli stratejik planların oluşturulması konularında AHS yoğun olarak kullanılmaktadır. AHS ile karar süreci, aşamalı olarak genel bir yapıda aşağıdaki gibi verilebilir:

- Karmaşık karar probleminin hiyerarşik bir yapıda ortaya konulması,
- Her bir hiyerarşi seviyesindeki değişik elemanların göreceli önemlerinin/ ağırlıklarının tespit edilmesi için ikili karşılaştırmalar yapılması,
- Karar seçenekleri üzerinde bir değerlendirme yapabilmek için göreceli ağırlıkların/önemlerin bütünleşik bir yapıya dönüştürülmesi.

Bu çalışmada, Analitik Hiyerarşi Süreci (AHS) olarak adlandırılan çok kriterli karar verme tekniği kullanılmıştır. Zira bu teknik, bir yandan kalitatif ve kantitatif birden fazla sayıda seçim kriterlerini birlikte ele alarak bunların seçim kararı üzerindeki etkilerini dikkate alabilmekte, yani çok boyutlu yaklaşıma imkan vermekte, diğer yandan da karar verme sürecine karar vericiler, kamu, çıkar-baskı grupları ve sektör uzmanlarının katılımlarını sağlayarak bunlardan elde edilen farklı bilgilerden faydalanmayı mümkün kılmaktadır. Bunun yanında AHS tekniğinin karar verme modellerini basit bir hiyerarşik yapıya kavuşturabilmesi, katılımcıların kişisel hükümlerini sözel ifadeler veya sayısal değerler kullanarak dikkate alabilmesi, bu hükümlerin tutarlılığının sınanabilmesine imkân vermesi, çalışma kolaylığı, elde edilen sonuçların yorumlanmasının yalınlığı vb. gibi çok sayıda olumlu özellikleri de bulunmaktadır.

AHS tekniği, asıl olarak elemanların ikili olarak karşılaştırılmasından elde edilen öncelik değerlerine dayalı bir ölçüm teorisidir. Bu teknik en iyi karar alternatifinin seçilmesinde, hem kantitatif (objektif, nicel) ve hem de kalitatif (sübjektif, nitel) faktörlerin dikkate alınmasına imkan vermektedir. Karmaşık karar problemlerinin analizinde gösterdiği basitlik, esneklik, kullanım kolaylığı ve rahat yorumlanması gibi özellikleri ile çok çeşitli karar problemlerinde bu tekniğin geniş bir kullanım alanına sahip olduğu görülmektedir. Bu haliyle bugün elde mevcut

en popüler çok kriterli karar verme metodolojilerinden birisi olarak dikkat çekmektedir (YILMAZ, 1999; YILMAZ, 2005).

Karar vericiler birbiri ile ilişkili bileşenlerin (kaynaklar, hedeflenen çıktılar, kısıtlar vb.) oluşturduğu karmaşık yapıda bir sistem ile karşılaştıklarında, öncelikle bu sistemin yapısını iyi bir şekilde anlamaya çalışırlar. Böylece verilen hükümler ve kararlar daha sağlıklı olur. Ancak bu durumdaki karmaşık bir karar problemini çözmek isteyenler, aynı yöntemi kullansalar dahi farklı kararlar alabilirler. Bunun nedeni, kişilerin değer yargılarının farklı olmasıdır. Farklı değer yargıları sonucunda farklı öncelikler ortaya çıkacaktır. Bir başka ifadeyle sistemin elemanlarına, farklı karar vericiler tarafından farklı öncelikler verilebilir. İşte AHS tekniği, karar vericilerin farklı kişisel değer yargılarını doğrudan dikkate almak suretiyle diğer karar verme yaklaşımlarından ayrılmaktadır (ROPER-LOWE ve SHARP, 1990).

Bir karar verme probleminin AHS tekniği kullanılarak çözümlenmesinde aşağıdaki adımlar izlenmektedir (ZAHEDI, 1986):

Adım 1: Karar verme problemini tanımlayacak şekilde karar elemanlarından oluşan bir karar hiyerarşisi kurulur,

Adım 2: Karar elemanlarının ikili olarak kendi aralarında karşılaştırılması suretiyle veriler elde edilir. İkili karşılaştırmalar yapılır iken; karar vermede iki elemandan hangisinin daha önemli olduğu ve önemli olan elemanın diğerine göre ne kadar daha önemli olduğu araştırılır,

Adım 3: Özdeğer yöntemi kullanılmak suretiyle karar elemanlarının göreceli öncelik (önem, ağırlık) değerleri tahmin edilir,

Adım 4: Karar elemanlarının göreceli öncelik değerlerine göre, karar alternatiflerinin genel öncelik değerleri ve sıralaması elde edilir.

Hiyerarşik Model

Birçok ortak özellikleri bulunan ve aynı anda dikkate alınması zor olan çok sayıda elemana sahip karmaşık bir sistem, alt sistemlere bölünmek suretiyle basitleştirilebilir ve daha kolay incelenebilir. Bu doğrultuda sistemin, her biri farklı sayıda eleman veya faktör bulunduracak şekilde sıralı düzeyler şeklinde düzenlenmesi ile hiyerarşiler elde edilmektedir. Bu hiyerarşiler, sistem elemanlarının ayrı kümelerle ayrılabilirdiği varsayımına dayanılarak oluşturulmaktadır. Böylece ilgili olabilecek bütün faktörler değerlendirilerek, problemlerin mantıklı ve sistematik bir yoldan kolayca çözülmesi sağlanır.

Karar hiyerarşisinin birinci düzeyi hariç, her bir düzeyde genelde birden fazla eleman vardır. Elemanların belirli bir düzeye dahil olanları, yalnızca tek bir diğer düzeydeki elemanları etkiler ve yalnızca bir başka düzeydeki elemanlar tarafından etkilenir. Birbirleri ile etkileşim halinde olan bu elemanlar, söz konusu düzeyin altında ve üstündeki düzeylerde bulunan elemanlardır. Ancak belirli bir düzeydeki bir eleman, o düzeyin altındaki ve üstündeki düzeylerin tüm elemanları ile mutlaka ilişkisi olması gerekmez. Öte yandan aynı düzeydeki elemanlar ise, birbirlerinden bağımsız olarak kabul edilir. Böylece hiyerarşik model oluşturulduğunda, ele alınan problem parçalara bölünmüş ve parçaların birbiri ile olan ilişkileri “ağaç” benzeri bir yapıda gösterilmiş olur.

Hiyerarşik modelin kurulması, en üst düzeye problemin genel amacının yerleştirilmesi ile başlamaktadır. Daha sonra alternatiflerin değerlendirilmesinde kullanılacak olan kriterler tespit edilir ve bu kriterler hiyerarşik bir yapıda düzenlenir. Bu hiyerarşide kriterlerden oluşan bir düzey ve her bir kriterin alt kriterlere ayrıldığı düzey veya düzeyler bulunur. Hiyerarşinin en alt düzeyine problemin karar alternatiflerinin yerleştirilmesi ile hiyerarşi oluşturma süreci tamamlanır. Sonuçta hiyerarşinin en üst düzeyi ile en alt düzeyi, aradaki düzeyler vasıtasıyla birbirleri ile ilişkilendirilmektedir.

Öte yandan hiyerarşiler tam hiyerarşi ve tam olmayan hiyerarşi olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (SAATY, 1980). Tam hiyerarşide, bir düzeydeki elemanlar üst düzeydeki elemanların tamamını etkilemektedir. Bir başka ifadeyle alt alta olan düzeylerde etkileşim tamdır.

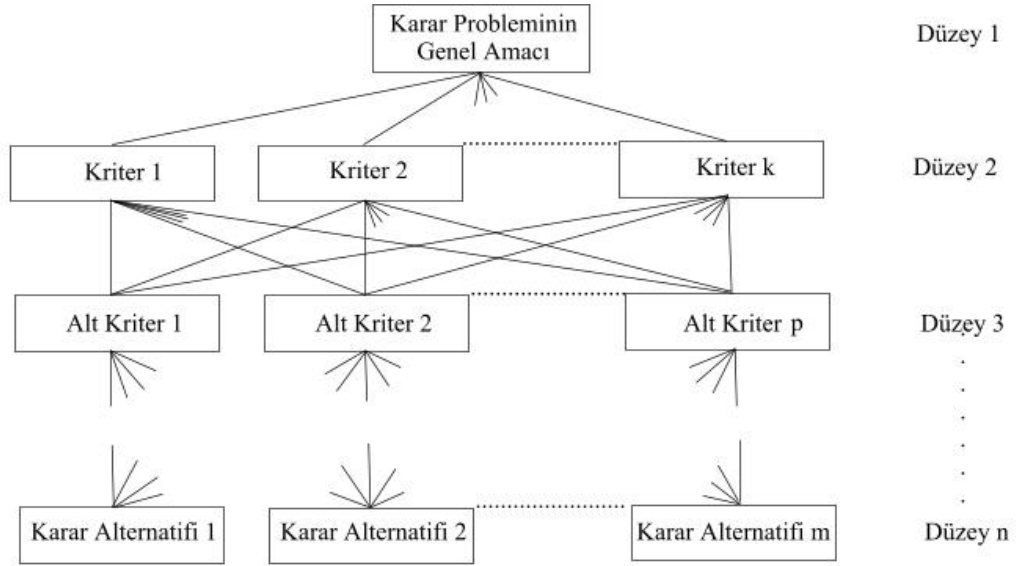
Tam olmayan hiyerarşide ise tam hiyerarşinin aksine, bir düzeydeki elemanlar üst düzeydeki elemanların tamamını etkilemez. Yani bu hiyerarşide eksik bir etkileşim söz konusudur.

Karar hiyerarşisinin oluşturulması; hiyerarşik düzeylerin sayısına, problemin karmaşıklığına ve çözümlenmesi yapan kişinin problemi çözmek için ihtiyaç duyduğu ayrıntı derecesine bağlı olarak değişecektir. Nitekim AHS tekniğinde hiyerarşik modeli karar iken kullanılacak hiyerarşi yapıları aşağıdaki şekillerde sıralanmaktadır (DYER ve FORMAN, 1991):

- Amaç, Kriterler, Alternatifler
- Amaç, Kriterler, Alt Kriterler, Alternatifler
- Amaç, Kriterler, Alt Kriterler, Senaryolar, Alternatifler
- Amaç, Aktörler, Kriterler, Alternatifler
- Amaç, Aktörler, Kriterler, Alt Kriterler, Alternatifler
- Amaç, Kriterler, Kuvvet Dereceleri, Alternatifler.

Öte yandan insan beyninin aynı anda en fazla 7 ± 2 elemanı karşılaştırabileceği hükmünden hareketle, ileride açıklanacak olan AHS tekniğindeki ikili karşılaştırmalar matrisinin ve dolayısıyla her bir hiyerarşik düzeyin yedi adet eleman veya daha azı ile sınırlandırılması tavsiye edilmektedir (SCHOMOLDT ve ark, 1995). Bununla birlikte karar hiyerarşisinin herhangi bir düzeydeki ikili olarak karşılaştırılacak elemanların sayısı çoğunlukla yedi adetten fazladır. Bu durum söz konusu olduğunda, ilgili hiyerarşik düzeyin elemanlarını tekrar parçalara ayırarak ilave düzeyler eklenebilir ve buna göre karar hiyerarşisi tekrar yapılandırılabilir.

O halde AHS uygulamalarında kullanılan karar hiyerarşisi şemasının genel görünümü Şekil 2'de sunulduğu gibi gösterilebilir. En uygun karar alternatifinin belirlenebilmesi için, ilk olarak karar verme probleminin genel amacı dikkate alınarak kriterler kendi aralarında ikili olarak karşılaştırılır ve genel amaca göre kriterlerin göreceli öncelik değerleri bulunur. Daha sonra ait olduğu her bir kritere göre, alt kriterlerin göreceli öncelik değerleri hesaplanır. Sonrasında her bir alt kritere göre, karar alternatifleri ikili olarak karşılaştırılarak her bir karar alternatifinin her bir alt kritere göre göreceli öncelik değerlerine ulaşılır. Son olarak ise, karar verme probleminin genel amacına göre her bir karar alternatifinin göreceli öncelik değerleri tespit edilerek karar alternatiflerinin öncelik sıralaması elde edilir.

Şekil 2: AHS Tekniğinde Karar Hiyerarşisi Şemasının Standart Formu.

Figure 2: Standard Form of the Decision Schema in the AHP: a Hierarchy of n levels.

Öncelik Değerlerinin Belirlenmesi

Karar hiyerarşisi oluşturulduktan sonra, hiyerarşinin farklı düzeylerindeki her bir elemanın (kriterler, alt kriterler, alternatifler gibi) göreceli öneminin veya öncelik değerlerinin belirlenmesi gerekir. AHS tekniğinde, bu amaçla ilk olarak ikili karşılaştırmalar işlemi yapılmaktadır.

İkili Karşılaştırmalar: İkili karşılaştırmalar işleminde, karar hiyerarşisinin bir üst düzeyindeki elemanlara göre, bir alt düzeydeki elemanlar kendi aralarında ikili olarak karşılaştırılır. Bu ikili karşılaştırmalarda; “bir üst düzeydeki elemana göre eleman 1 ile eleman 2 karşılaştırıldığında hangi eleman daha çok tercih edilir (önemlidir)?” ve “daha çok tercih edilen eleman diğer elemana göre ne kadar daha çok tercih edilmektedir?” şeklinde sorular ile karar vericinin hüküm belirtmesi istenir.

AHS tekniğinde hem çok sayıda uygulama ve hem de başka ölçekler ile teorik karşılaştırmalar sonucu en uygun olduğu saptanmış olan, ikili karşılaştırmalara dayalı göreceli önceliklendirme ölçeği Tablo 1’de sunulmuştur. Araştırma ve deneyimler, iki elemana yönelik tercihler arasında ayırım yapılmasında 9 birimlik ölçeğin esas alınabileceğini göstermiştir.

Tablo 10: AHS tekniğinde tercihler için kullanılan ikili karşılaştırmalar

Table 1. The Pairwise Comparisons Scales Used for the Preferences in the

AHP (SAATY, 1990). Sözel Tercih Hükümü Preferences	Açıklama Description	Değer Value
Eşit Tercih Edilme	İki faaliyet amaca eşit düzeyde katkıda bulunur	1
Kısmen Tercih Edilme	Tecrübe ve yargı bir faaliyeti diğerine göre kısmen tercih ettiriyor	3
Oldukça Tercih Edilme	Tecrübe ve yargı bir faaliyeti diğerine göre oldukça tercih ettiriyor	5
Kuvvetle Tercih Edilme	Bir faaliyet değerine göre kuvvetle tercih ediliyor ve baskınlığı uygulamada rahatlıkla görünüyor	7
Kesinlikle Tercih Edilme	Bir faaliyetin değerine göre tercih edilmesine ilişkin kanıtlar çok büyük bir güvenirliliğe sahip	9
Orta Değerler	Uzlaşma gerektiğinde kullanılmak üzere iki ardışık yargı arasına düşen değerler	2,4,6,8
Ters (Karşıt) Değerler	Bir eleman başka bir elemanla karşılaştırıldığında yukarıdaki değerlerden birisi atanır. Bunlardan ikinci eleman birinci eleman ile karşılaştırıldığında ters değere sahip olur	

Kaynak: SAATY (1990)

Yöntemle ilgili Özet Değerlendirme:

Bu araştırmada alternatif arazi yönetim stratejileri arasından en uygun olanının seçilmesi işleminde AHS tekniği kullanılmıştır. AHS tekniği, arazi ve orman kaynakları yönetimine yönelik birçok karar verme problemi çeşidine uygulanabilir yapıdadır. Bu tekniğin sahip olduğu önemli özellikler, karmaşık karar verme problemlerinin çözümünü kolaylaştırmaktadır. Bu özellikler; karar verme probleminin yukarıdan aşağıya olmak üzere genel amaç, kriterler, alt kriterler ve karar alternatiflerinden meydana gelen bir hiyerarşi düzeninde parçalara ayrılabilmesi, bu hiyerarşinin her bir düzeyindeki elemanların kendi aralarında ikili olarak karşılaştırılması ile bu elemanların her birine sayısal ağırlıkların atanabilmesi ve sonuçta bu ağırlıkların toplanması (agregasyonu) suretiyle karar alternatiflerine genel amaca göre toplam bir öncelik puanı verilebilmesidir. AHS tekniği kullanılarak en uygun alternatif yönetim stratejisinin seçilmesindeki doğruluk ve hassasiyet, ilgili karar verme probleminin bileşenlere ayrılması ve yapılandırılması ile elde edilen karar hiyerarşisi oluşturulmasındaki başarıya bağlıdır. Bu nedenle karar hiyerarşisinin oluşturulmasına azami dikkat ve önem verilmelidir.

AHS tekniği kapsamında kendi aralarında ikili olarak karşılaştırılacak elemanların kolay anlaşılır olmasına dikkat edilmelidir. Özellikle elemanların ikili karşılaştırmalarının kamu ve çıkar-baskı gruplarına yaptırılması durumunda, bu elemanların katılımcılara ayrıntılı olarak açıklanması ve tam olarak anlaşıldığından emin olunması gereklidir.

Yine AHS tekniğindeki duyarlılık analizleri yoluyla yeni değerlendirmeler yapılarak kriterler, alt kriterler veya katılımcıların ağırlık değerleri arasındaki dönüşümlerin incelenmesi mümkündür. Ayrıca katılımcıların tercih, ihtiyaç ve beklentilerini daha iyi yansıtmak amacıyla, çözümlenelerde önceliklerini değiştirebilmeleri ve bu durumda elde edilecek sonuçları görmeleri imkan dahilindedir. Bunun yanında karar hiyerarşisine yeni katılımcılar, kriterler veya alt kriterlerin eklenmesi veya mevcutlardan bir kısmının karar hiyerarşisinden çıkarılması ile çözüm sonuçlarının ne şekilde değişeceği de sinanabilmektedir.

Katılımcı yaklaşımlarda katılımcıların karar verme sürecinde eşit ağırlığa sahip olduğu kabul edildiğinde, her bir katılımcı eşit şekilde karar verme yetkisine sahip olacaktır. Bu durumda planlamanın tam bir demokratik yapıya sahip olduğu düşünülebilir. Ancak karar vericilerin yasal ve idari kısıtları dikkate alarak her bir katılımcıya farklı ağırlık vermesi ve dolayısıyla katılımcıların alınacak kararlar üzerinde sahip olacağı etkileri farklılaştırması imkan dahilindedir.

AHS tekniği ile her bir katılımcının nihai karar üzerinde ne kadar etkide bulunduğunu ortaya koymak kolaydır. Bunun için ilgili katılımcının ağırlık değeri değiştirilmek suretiyle elde edilen sonucun, katılımcının ağırlık değerinin değiştirilmediği ilk durumdaki sonuçların karşılaştırılması yeterli olacaktır.

KAYNAKÇA

BAŞLIGİL H. (2005) The Fuzzy Analytic Hierarchy Process For Software Selection Problems, Yıldız Teknik Üniversitesi Mühendislik ve Fen Bilimleri Dergisi, C.3, İstanbul

DYER, R.F. ve FORMAN, E.H., 1991: An Analytic Approach to Marketing Decisions, Prentice Hall, NJ, U.S.A.

ERDEM, S. ve KAVRUKKOCA, G., Sürekli İyileştirme Projelerinin Seçiminde Analitik Hiyerarşi Süreci'nin Kullanımı, Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi, 16 sayfa, Arastirma Raporu, Izmir.

GÜNGÖR İ., İŞLER BÜYÜKER D., (2005) Analitik Hiyerarşi Yaklaşımı ile Otomobil Seçimi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C.1, S.2, Zonguldak

GOLDEN, B., L., WASİL, E., A. and HARKER, P., T., (1989), The Analytic Process: Applications and Studies, Springer-Verlag, Berlin.

KURUÜZÜM A., (2001) Analitik Hiyerarşi Yöntemi ve İşletmecilik Alanındaki Uygulamaları, Akdeniz Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C.1, S.1, Antalya

NIJKAMP, P. And VREEKER, R., (2000), "Sustainability Assessment of Development Scenarios: Methodology and Application to Thailand", Ecological Economics, 33:7-27.

ROPER-LOWE, G.C. ve SHARP, J.A., 1990: The Analytic Hierarchy Process and Its Application to an Information Technology Decision, Journal of the Operational Research Society, 41 (1), 49-59.

STEINER, F., (1999), The Living Landscape-An Ecological Approach to Landscape Planning, McGraw-Hill, New York.

SAATY T. L., ÖZDEMİR M. S., (2003) Why the Magic Number Seven Plus or Minus Two, Mathematical and Computer Modelling, 38

SAATY, Thomas, L. (1994), "How to Make a Decision: The Analytic Hierarchy Proses", Interface, November- December, p.19-43

SCHOLL Armin, (2005) Solving Multiattribute Design Problems with Analytic Hierarchy Process and Conjoint Analysis: An Empirical Comparison, European Journal of Operational Research, 164

SAATY, T.L., 1980: The Analytic Hierarchy Process - Planning, Priority Setting, Resource Allocation, McGraw-Hill, New York, U.S.A.

SCHOMOLDT, D.L., PETERSON, D.L. ve SMITH, R.L., 1995: The Analytic Hierarchy Process and Participatory Decision Making, Proceedings of the 4th International Symposium on Advanced Technology in Natural Resource Management, Bethesda, MD, U.S.A.: American Society of Photogramm. and Remote Sensing, Editors: J. M. Power, M. Strome and T. C. Daniel, 129-143.

SAATY, T.L., 1990: How to Make a Decision: The Analytic Hierarchy Process, European Journal of Operations Research, 48, 9-26.

TAYLOR, Bernard W., Introduction to Management Science 7th Edt., ISBN 0-13-033190-2, 2002, Prentice Hall

VARGAS L. G., (1990) An Overview of the Analytic Hiyerarshi Process and Its Applications, European Journal of Operational Research, 48

YILMAZ, E., Analitik Hiyerarşi Süreci Kullanarak Katılımcı Doğal Kaynak Planlaması, Çevre ve Orman Bakanlığı Yayın No: 238, DOA Yayın No: 31, ODC: 91:94:907:911:062, Teknik Bülten No: 22, Doğu Karadeniz Ormanlık Araştırma Enstitüsü, 2005, Yorum Ofset, 68 s., Tarsus.

YILMAZ, E., 1999: Analitik Hiyerarşi Süreci Kullanılarak Çok Kriterli Karar Verme Problemlerinin Çözümü, Doğu Akdeniz Ormanlık Araştırma Enstitüsü, DOA Dergisi, Tarsus, Orman Bakanlığı Yayın No: 127, DOA Yayın No: 16, 5, ISSN: 1300-8544, 95-122.)

ZAHEDI, F., 1986: The Analytic Hierarchy Process: A Survey of the Method and Its Applications, Interfaces, 16 (4), July-August, 96-108.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEM BOYUTU

Eksiklik: Kriter paftalarındaki 3'lü sınıflamanın en az 5 ya da daha geniş olması: Örn. Korunan alanlar içinde farklılaşan yerler var, buralardaki plan ya da koruma kararlarının içindeki düzeylere detaylı bakılması/puanlanması gerekirdi... Yerleşim alanları ile hassas zonlar... Vs. Eğitim mesela...0-6 arası eğimler Konya'da hiçbir farklılaşma göstermez.

YANIT: Ekolojik duyarlılık analizinde kullanılan tüm faktörler kendi içinde 3 alt kategoriye ayrılmıştır. Bu kategoriler Düşük, Orta ve Yüksek duyarlılık şeklinde olup sırasıyla 1, 5 ve 10 puan üzerinden değerlendirilmiştir. Tüm çalışma alanları için bu faktörlere ait haritalar oluşturulmuştur. Verilen puanlar arasındaki farkın sebebi; alanlar arasındaki farklılığı daha net bir şekilde ortaya koyabilmek içindir. Faktörleri 3'lü sınıflandırma yerine 5'li hatta 7'li-9'lu yapmak mümkündür. Burada önemli olan belirlenmiş olan 8 faktöre ait haritalar oluşturulurken faktörler için belirlenen eşik değerleri ya da alt grupları faktörlerin anlamlı bir şekilde sıralanmasını ve okunabilirliğini sağlamak için 3 alt kategoride tanımlanmış ve oluşturulan haritaların kullanıcı tarafından anlaşılabilir olmasını ve net olarak algılanmasını sağlayacak şekilde de düzenlenmiştir. Alt sınıfları 5, 7 ya da 9'a çıkarmak bütün faktörler için hem mümkün olamayacağı gibi hem de hem eşik değerleri ortaya koymada ve kriter belirlemede plancıyı gereksiz bir şekilde zora ve anlamsız sınıflandırma eşiklerini belirlemeye itecekti. Teknik kılavuza girecek olan haritalama tekniğinde bu zorlamalar haritaları okunmaz kılabilirdi.

Eğimle ilgili yapılan değerlendirmede ise Peyzaj Planlama çalışmalarında sıklıkla kullanılan 6 adet olan arazi eğim sınıfı, 3 sınıf halinde değerlendirmeye alınmıştır. Bunun sebebi ise eğimin net olarak algılanmasını kolaylaştırmak içindir. Eğim grupları ile oluşturulan haritalar farklı alanlar için farklı şekillerde ele alınamazlar. Yani, Trabzon ve Konya için oluşturulan haritalar aynı eğim sınıfları dahilinde ele alınmak durumundadır.

Eksiklik: "spatial analysis" metod gibi anlatılmış oysa değil, raster işlevlerinin yapıldığı bir araç kutusunun (ArcGis içinde) genel ismidir. Bu araç kullanılarak hangi raster işlemleriyle kriter haritalarının üretildiğinin detaylandırılması

YANIT: "Spatial Analysis" raster işlevlerinin yapıldığı bir araç kutusunun (ArcGis içinde) genel ismidir. Bu değerlendirme yerinde bir değerlendirmedir. Bu araç kutusu kullanılarak aşağıdaki belirlenen faktörlerin ağırlıklandırılması suretiyle haritalar üretilmiştir. Buradaki yöntem AHP'nin faktör ağırlıklandırılmalarını ve katılımcıların yorumlarını içeren boyutunu eşik belirlemede kullanarak haritalara yansımaları sağlayacak yöntemi kullanmaktadır. Yöntem aşağıdaki tanımlamaları içermektedir.

Ekolojik duyarlılık için belirlenen ana faktörler, literatürden yararlanarak elde edilmiştir.

- Eğim,
- Erozyon,
- Toprak Sınıfı,
- Koruma Statüsü,
- Yol Koruma Zonu,
- Yükseklik (Rakım),
- Biyolojik Çeşitlilik,
- Su olarak seçilmiştir.

Bu faktörlerin AHP metodu kullanılarak ağırlık puanları belirlenmiştir. AHP metodunda kullanılan faktör ağırlıklarının hesaplanmasında benimsenen Saaty'e ait değerlendirme aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 11: Görelî önem ölçęđi

Tablo 40. Görelî Önem ölçęđi (Saaty, 1994)

Önem Derecesi	Tanımı	Açıklaması
1	Eşit Önemli	Her iki eylem de amaca eşit katkıda bulunur.
3	Orta Önemli	Tecrübe ve değerlendirmeler sonucunda bir eylem diğerine göre biraz daha fazla tercih ediliyorsa
5	Güçlü Önemde	Tecrübe ve değerlendirme sonucunda bir eylem diğerine göre çok daha fazla tercih ediliyorsa
7	Çok Güçlü Önemde	Bir eylem diğerine göre çok güçlü şekilde tercih ediliyorsa.
9	Son Derece Önemli	Bir eylem diğerine göre mümkün olan en yüksek derecede tercih ediliyorsa
2,4,6,8	Yukarıdaki değerler arasındaki ara değerler	Bir değerlendirmeyi yapmakta sözler yetersiz kalıyorsa, sayısal değerlerin ortasındaki bir değer verilir.

Bu değerlerden hareketle çalışmada Ekolojik Duyarlılık Analizinde kullanılan faktörlerin ağırlıklarının hesaplanması için oluşturulan "Faktörler Arası Karşılaştırma Matrisi" ve matrise göre hesaplanan ağırlık puanları uzmanların değerlendirmesi doğrultusunda Tablo 41. de verilmiştir.

Tablo 12: Ekolojik duyarlılık analizinde kullanılan faktörler arası karşılaştırma matrisi ve faktörlerin ağırlık puanları

Tablo 41. Ekolojik Duyarlılık Analizinde kullanılan faktörler arası karşılaştırma matrisi ve faktörlerin ağırlık puanları.

	Eğim	Erozyon	Toprak Snf.	Koruma Sts.	Yol Krm Z.	Yükseklik	Biyolojik Çeş.	Su	Ağırlık Puanı*
Eğim	1	1/3	3	2	2	1/3	1/9	1/7	0,053
Erozyon	3	1	3	5	5	2	1/2	1/2	0,136
Toprak Sınıfı	1/3	3	1	3	3	1/2	1/7	1/5	0,048
Koruma Statüsü	1/2	1/5	1/3	1	1	1/3	1/9	1/7	0,026
Yol Koruma Zonu	1/2	1/5	1/3	1	1	1/3	1/7	1/7	0,028
Yükseklik	3	1/2	2	3	3	1	1/9	1/9	0,073
Biyolojik Çeşitlilik	9	2	7	9	7	9	1	2	0,359
Su	7	2	5	7	7	9	1/2	1	0,276

UI=0,05 (Uyumluluk indeksi=0,05 olmak üzere ağırlık puanları hesaplanmıştır.)
* Öncelik Vektörü olarak ta hesaplanır.

- Belirtilen faktörlere ait alt kategoriler; Düşük (1 Puan), Orta (5 puan) ve Yüksek (10 Puan) olarak belirlenmiştir. CBS ortamında ArcMAP programı kullanılarak her faktör için, alt kategorilere ait sayısal haritalar oluşturulmuştur. Ağırlık ve kategori puanları girilmiş ve bu şekilde tüm faktörler için tek tek duyarlılık haritaları oluşturulmuştur. Düşük, Orta ve Yüksek Duyarlı olarak sınıflandırılan bu haritalar vektörel olarak oluşturulmuştur.
- Tüm faktörlerin birleştirilmesiyle oluşturulan Ekolojik Duyarlılık Haritaları için bu haritalar Raster veriye dönüştürülmüştür. Raster haritaları çalışma alanlarını 30X30m. Pikseller şeklinde tanımlanmıştır.
- Her bir piksel de Ekolojik Duyarlılık değeri formülü ile hesaplanmıştır.

$$n$$

$$ED_p = \sum AP_p \times KP_p$$

$$P:1$$

- Elde edilen puanlar her bir ilçe için ayrı ayrı CBS ortamında “Spatial Analysis” metodu ile 5 kategoriye (Ekolojik Duyarlılığı En Düşük Olan Alanlar, Ekolojik Duyarlılığı Düşük Olan Alanlar, Ekolojik Duyarlılığı Orta Olan Alanlar, Ekolojik Duyarlılığı Yüksek Olan Alanlar ve Ekolojik Duyarlılığı Çok Yüksek Olan Alanlar) ayrılmıştır. Böylece her ilçe için Toplam Ekolojik Duyarlılık Haritası oluşturulmuştur.
- Ekolojik duyarlılık analizinde kullanılan tüm faktörler kendi içinde 3 alt kategoriye ayrılmıştır. Bu kategoriler Düşük, Orta ve Yüksek duyarlılık şeklinde olup sırasıyla 1, 5 ve 10 puan üzerinden değerlendirilmiştir. Tüm çalışma alanları için bu faktörlere ait haritalar oluşturulmuştur. Verilen puanlar arasındaki farkın sebebi; alanlar arasındaki farklılığı daha net ortaya bir şekilde ortaya koyabilmek içindir.
- Örneğin 8 ana faktör olarak belirlenen faktörlerden “eğim” ile ilgili olarak eğim grupları literatürden aşağıdaki gibi yararlanılarak ortaya konmuş ve eğim grupları haritasını oluşturmak üzere bu eğim grupları göz önüne alınarak eğim grupları ekolojik duyarlılık açısından eğim gruplaması ve duyarlılık analizinde verilen puanlar Tablo 43. de verilmiştir.

Tablo 13: Kırsal planlama ve ekoloji ile ilgili yapılan çalışmalarda kullanılan eğim grupları

Tablo 42. Kırsal Planlama ve Ekoloji ile ilgili yapılan çalışmalarda kullanılan eğim grupları

Kaynak	Arazi Eğim Sınıfı	Eğim %
Çepel, 1988	Düz	0-3
	Orta Eğim	3-9
	Çok Eğimli	9-17
	Dik	19-36
	Sarp	58-100
	Pek Sarp	100 den çok
Altan, 1982	Düze Yakın	0-2
	Hafif Eğimli	2-6
	Orta Eğimli	6-12
	Dik Eğimli	12-20
	Çok Dik Eğimli	20-30
Golney and Belton, 1999	Sarp Olarak	30 dan fazla
		0-5
		6-10
		11-20
		21-30
	dan büyük	

Tablo 14: Eğitim faktörünün duyarlılık analizinde kullanılan değerleri ve puanlaması

Tablo 43. Eğitim faktörünün duyarlılık analizinde kullanılan değerleri ve puanlaması

Eğitim Grupları	Duyarlılık Düzeyi	Duyarlılık Puanı	Ağırlık Puanı
% 0 - 6	Düşük	1	
% 6,1-20	Orta	5	0,053
% 20,1 ≥	Yüksek	10	

Eğitim faktörü için yapılan bu gruplamalar benzer bir şekilde diğer 8 faktör için de aynı şekilde yapılarak haritalar üretilmiştir.

Eksiklik: Bazı ilçelerde alt kademe yolların ve akarsu tampon zonlarının eksik olması ve puanlamanın yeniden gözden geçirilmesi

YANIT: Bu konuda rapor ve harita üzerinde raporun yeniden gözden geçirilmesi sırasında hassasiyetle durulacaktır.

Soru: Yöntemin açıklanması sırasında STATİP'in tercih edilme sebebinin açıklanması (CORINE'e göre).

YANIT: Sınırlı zamanda CORINE'e ulaşılamamıştır. Ancak gereksinimi duyulan veriler rahatlıkla STATİP'ten temin edilebilmiştir.

Soru: Koruma Statüsü ve Biyolojik Çeşitlilik Haritaları puanlama konusunda hatalı. (STATİP haritalardan kaynaklanan bir hata olabilir) Örn.Erdemli, Beyşehir ve Cihanbeyli.

YANIT: Çalıştay sırasında bu soru yöneltildiğinde çalışmaya katılan diğer bir uzmanın bu konuda bir hata olmadığını söylemiş ve soru soran ısrar etmemiştir. Ne var ki bu konu yeniden gözden geçirilerek şayet hata varsa puanlama yeniden yapılacak ve yeni harita üretilecektir.

Soru: Yöntemde kullanılan kriterlerin seçilme nedenlerinin amaç doğrultusunda net olarak açıklanması: Koruma statüsü ayrı bir kriter, biyolojik çeşitlilik ayrı bir kriter olarak iki kere puan verilmiş olmasının yeniden tartışılması, gözden geçirilmesi

YANIT: Koruma statüsü duyarlılığı değerlendirilirken diğer kriterlerin tersi yönde bir puanlamaya gidilmiştir.

- Burada birinci sebep bu alanların korunuyor olmasından kaynaklı duyarlılığının korunmayan alanlara göre daha az olduğudur. Çünkü bu kriter "koruma statüsü olan alanların tam korunuyor oldukları ve koruma statüsü olmayan alanların korunmadıklarından dolayı daha duyarlı oldukları" varsayımını kabul ederek oluşturulmuştur.
- İkinci sebep ise katsayısı en yüksek ana kriter olan Biyolojik Çeşitlilik kriterine ait alt kriterler arasında yer alan "korunan alan statüsüne sahip olma" durumunun, bu ana kriter (Biyolojik Çeşitlilik) altında en yüksek puan olan 10 puanla değerlendirilmesidir.
- Yöntemde; yükseklik, su, eğim, erozyon, toprak duyarlılığı olan korunmayan alanların duyarlılıklarını da değerlendirmeye dengeli bir şekilde katabilmek amacı ile böyle bir yol izlenmektedir. Aksi takdirde duyarlılık haritalarında en duyarlı alanlar koruma statüsü altındaki alanlar olarak dengesiz bir eğilim göstereceklerdi.
- STATİP ve Koruma Alanları Haritalarından yararlanılarak oluşturulmuş ve belirtilen tüm bu korunan alanlar yasal statüye sahip olduklarından, iyi korundukları varsayımı ile koruma duyarlılığı düşük (1 Puan) olarak belirlenmiştir.

- Yasal olarak genel bir koruma statüsü içinde olan, doğal niteliklerini koruyacak bir biçimde ve yasaların izin verdiği şekliyle kullanımların ve yararlanmanın söz konusu olduğu Orman ve Mera alanları ile Tarım alanları koruma statüsü bakımından (orta derecede korunabildikleri varsayımı ile) Orta duyarlı olarak (5 puan) değerlendirilmiştir.
- Hiçbir koruma statüsünde olmayan STATİP'te Çayır ve Fundalık alanlar ile Diğer Alanlar olarak belirtilen yerler (çalışma yapılan yerlerde bulunan tarım dışı alanlar, Çıplak Kayalar, Daimi Karla Kaplı Alan, Irmak Yatakları, Sahil Kumulları, Sazlık Bataklıklar), koruma statüsü bakımından Yüksek Duyarlı (hiç korunmadıkları için) olarak (10 puan) değerlendirilmiştir.
- Bununla birlikte alanda bulunan koruma statüsü dışında yer alan ÇED yönetmeliğinde belirtildiği şekliyle; koruma statüsü olmayan sulak alanlar, göller, akarsular, yeraltı suyu işletme sahaları, bilimsel araştırmalar için önem arzeden ve/veya nesli tehlikeye düşmüş veya düşebilir türler ve ülkemiz için endemik olan türlerin yaşama ortamı olan alanlar, biyosfer rezervi, biyotoplar, biyogenetik rezerv alanları, benzersiz özelliklerdeki jeolojik ve jeomorfolojik oluşumların bulunduğu alanlar yüksek duyarlı (hiç korunmadıkları için) olarak (10 puan) değerlendirilmiştir.

Soru: AHP'deki ikili karşılaştırmaları kimin yaptığı, nasıl yaptığının açıklanması

YANIT: AHP'deki ikili karşılaştırmalar Yrd. Doç. Dr. Banu Çiçek KURDOĞLU, Prof. Dr. Öner DEMİREL ve Dr. Cem Sultan BAYKAN'ın yaptıkları değerlendirmeler sonucu şekillenmiş olup yöntemle ilgili karşılaştırmalar, öncelik sıralarının verilmesi ve diğer konular detaylı olarak yukarıda bahsedilmiştir.

Soru: Veri tabanındaki bazı eksikliklerin tekrar gözden geçirilerek değerlendirilmesi: Örn. Eğim-Yükseklik haritaları

YANIT: Veri tabanına ilişkin eksikliklerin neler olduğu net olarak tanımlanmış olsaydı bu konuda yapacaklarımızı şekillendirme şansımız olurdu. Eğim ve yükseklik değerlendirmeleri ile ilgili olarak belirlediğimiz ağırlık-eşik değerleri literatür destekli olup bilimsel çalışmalardan yararlanılarak hazırlanmıştır.

ARAŞTIRMANIN DİL/YAZIM BOYUTU

Soru: Aşağıda belirtilen dil, yazım ve biçim yanlışlıklarına dikkat edilmesi

YANIT: Bu konu sahiden üzerinde durulması gereken bir konu. Çalıştayda belirtildiği üzere Rapordaki bu eksiklikler şu başlıklarla verilmiştir.

- Gereksiz veri/bilgiler var
- Biçimsel farklılıklar-sistemik değil
- Haritalarda eksiklikler var ve bazıları okunaksız
- Biçimsel hatalar var
- Literatür formatları farklı, kaynakça gösteriminde sorunlar var
- Yazım tekniği farklılıkları var
- Eklerde kaynak değeri haritaları çok farklı
- Eklerde göç yolları haritaları farklı
- Haritaların renklerinde bir harmoni sağlanabilir
- Trabzon ve Konya arasında (lejant) bir dil birliği sağlanmalı
- Ülke koordinatlarının da haritalarda yer alması gerekir
- Çizgi ölçeğinin haritalara işlenmesi gerekir

Yukarıda belirtilen ve örneklerle desteklenen eksikliklerin giderilmesi gerektiği ve yine dil, yazım ve biçim yanlışlıklarına dikkat edilmesi konusunda hemfikirim. Bu konuya rapor yeniden gözden geçirilirken dikkat edilecektir.

ARAŞTIRMANIN KAPSAM BOYUTU

Soru: Kaynak değerinin belirlenmesinde biyolojik çeşitlilik kadar görsel ve kültürel değerlerin de dikkate alınması

YANIT: Araştırmanın ekolojik duyarlılık boyutunu ön planda ele almamız nedeniyle doğal kaynak değerlerinin özellikle belirlenmesine daha çok ağırlık verilmiştir.

Soru: Biyotik Değerlerde Konya ve Mersin var... Abiyotikte yok.

YANIT: Konya ve Mersin Abiyotik değerlerde de var.

Soru: Habitatlar üzerindeki baskılar Konya ve Mersin için var... Karadeniz için yok.

YANIT: Trabzon ve Samsun'daki çalışma alanlarında Antropojen ve diğer baskılar konusunda saptamalar yapılmamış, bu durum düzeltilerek bu kısım eklenecektir.

Soru: Tüm bilgiler haritalanmadığı için son analizde (ekolojik duyarlılıkta) eksiklikler söz konusu, Örn: Çaykara'da Uzungöl ÖÇKB var... Cihanbeyli'de Tuz Gölü ÖÇKB neden yok.

YANIT: Bu durum düzeltilebilir. Korunan alanlar haritasına işlenerek koruma duyarlılığı ile biyolojik çeşitlilik faktöründe ve üretilen haritalarda düzeltmeler yapılacaktır.

Soru: Haritalama ve raporlama eksiği var.

YANIT: Bu konu önceki sorularla detaylı olarak bir kaç kez sorulmuş.

Soru: Faktörlerin bazılarında Konya, mersin ve Karadeniz Bölgesi'nde kabartma haritası yok.

YANIT: Bu soru sorulduğunda Çalışmaya katılan uzmanlardan birisi bu haritaların olduğunu yanıt olarak söyledi. Kabartma haritalarından kastedilen şayet yükseklik haritaları ise bu yapılmıştır. Şayet yükseklik grupları tarama haritalarından bahsediliyorsa yüksekliğin yeteri kadar algılandığı bir harita varken ayrıca onu yapmanın gerekli olmadığına kanaat getirdik.

Soru: Kaynak Duyarlılık ile Tipoloji arasında bağlantı kurulamamıştır.

YANIT: Tipoloji İş Paketi ile ilgili herhangi bilgi ve doküman konusunda bir veri verilmediği gibi herhangi bir bilgilendirme de yapılmamıştır. Şayet veri temin edilirse raporun hazırlanması sırasında elde ettiğimiz bu verilerin tipolojide nasıl kullanılacağı konusunda tamamlayıcı bilgiler vermek mümkün olabilir.

Soru: Sekiz tane faktörün nasıl tespit edildiğine yönelik bilgi verilmemiş, netleştirilmesi. Bu faktörlerin yeniden tartışılması (Literatür mü yoksa başka bir veriye mi dayanıyor).

YANIT: Bu konuyla ilgili olarak yukarıda yine "Yöntemde kullanılan kriterlerin seçilme nedenlerinin amaç doğrultusunda net olarak açıklanması" şeklinde bir soru yöneltilmişti, aşağıdaki açıklamalarım sanırım bu her iki soruya da yanıt teşkil edecektir.

Yöntem, kompleks durumları ele alırken bir dizi karar alternatifi ve farklı seviyelerde kriter ve alt kriterleri belirleyip matrislerle bunları karşılaştırmak yoluyla adım adım bu kompleksliği

çözmede kullanılabilir. Bu çalışmada gerek her analiz katmanı için ayrı ayrı puanlamada işleve uygunluk saptamalarını ortaya koyarken, gerekse Analitik Hiyerarşi Süreci'nde faktör ağırlıklarını belirlemede literatür çalışması ve uzmanlarla mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Yararlanılan kaynaklar yukarıda verilen kaynakçada belirtilmiştir.

ARAŞTIRMANIN GENEL BOYUTU

Soru: Arazide bilgi toplandı mı yoksa mevcut verilerden mi alındı (Biyolojik çeşitlilik verileri literatüre dayalı ya da arazi çalışması mı?)

YANIT: 2.1. İş paketine tanınan 7 aylık bir süre içerisinde bu kadar geniş bir alanı kapsayan çalışma alanında arazi çalışmalarını hem de biyolojik çeşitliliği de tespit edecek bir biçimde gerçekleştirmek mümkün değildir. Çalışma takvimimiz arazi çalışmalarının genellikle gerçekleştirileceği çalışma aylarının dışındaki zaman dilimlerini kapsamı (Ocak-Temmuz arası) ve hava şartlarının uygun olmaması nedeniyle araziye çıkılamamıştır. Arazi şartlarının uygun olduğu Haziran ayında da araziye çıkmamızın artık bir anlamı olamazdı, çünkü tüm envanterlerin daha önceki aylarda tamamlanıp haritaların üretilip ve raporun Temmuz ayının 15'ine kadar teslim edilmesi isteniyordu. Bu arada Konya grubuyla sürekli iletişim içinde olunarak rapor tamamlama işi ancak literatürden yararlanarak gerçekleştirilebilirdi, biz de bu şekilde verileri temin ettik. Üstelik bizim altlık olarak kullanacağımız haritaların oluşturulması işlemi de tarafımızdan tamamlandığı için çalışmayı 2-3 ay gibi kısa bir sürede sonuçlandırmak durumunda kaldık.

Soru: Tablo ve metin olarak verilen bilgilerden uygun olanların mekânla ilişkilendirilmesi (haritalanması)

YANIT: Bu bilgilerin neler oldukları daha somut olarak ifade edilebilirse bunların haritalanmaları gerçekleştirilebilir.

Soru: Raporda yazım içeriği, terminoloji ve bilgi açısından hatalar var. Ölçekle ilgili bazı sorulara çözüm üretilmemiş.

YANIT: Bu soruya benzer sorulara daha önce değinmiştim. Rapor yeniden gözden geçirilecek, sanıyorum gerek yazım içeriği ve gerekse terminoloji ile ilgili sıkıntılar ve eksiklikler giderilmiş olacaktır. Yalnız bilgi açısından yapılan hataların neler olduklarının bilinmesinde faydalar var. Hatalar bilirse düzeltilmesi mümkün olabilir.

Soru: STATİP verilerinin detaylı olarak açıklanması

YANIT: Bu haritaların gerek içeriği ve gerekse lejant terminolojisi raporda düzeltmelerin yapılması sırasında detaylı olarak açıklanacaktır.

Soru: Raporun 2.1. kısmından çıkan sonuçlarla 2.2, 2.2'den çıkan sonuçlarla 3.0 yapılmış. Bu bölümün sonuçlarının doğru olması diğer kısımları etkileyecek. Projenin içerisinde buradan çıkacak sonuçların diğer kısımlarda nasıl kullanılacağına dair hiçbir ipucu yok. Bu bölümün bulguları nasıl kullanılmalı? 2.1. paketinin sonundaki değerlendirmelerin açık ve net bir şekilde yapılması.

YANIT: Raporun içeriğinde verilen envanter bilgileri (Doğal Kaynak Değerleri) şimdiye dek yaptığımız akademik ve bilimsel çalışmalarla koştur bir biçimde anlamlı bir sıralama ile verilmiştir. Elde edilen tüm bu bilgiler ekolojik duyarlılık haritalarının oluşturulması ve çözümlenmeler için gerekli bilgi altyapısını oluşturmaktadır. Ancak yine de raporda bu verilerin açıklanmasından sonra bu verilerin değerlendirmede nasıl kullanılacağına dair bir açıklama verilebilir.

Soru: Model oluşturmaya yönelik farklı senaryolar üzerinde durulması

YANIT: Bu soru oldukça anlamlı. Elbette yapılabilir. Ancak bunun için daha geniş bir zaman dilimine ve bizim çalışma paketimizde bizden istenenlerin bir sonraki çalışma paketinde nasıl analiz edileceği ile ilgili senaryolara bağlı olarak değişiyor. Bu durum bize net olarak anlatılabilsen projenin genel çerçevesi ve genel fotoğrafına bağlı olarak farklı modeller üzerinde çalışılabilir.

İDA 2.1.KAYNAK DUYARLILIK ANALİZİNİN GELİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK AÇIKLAMA VE ÖNERİLER

Arştırmanın Kavramsal Boyutu Üzerine Öneriler

- Mekânsal ve idari tanımlar net olmalı
Yanıt: (Bu kavramlar gözden geçirilecek)
- Türkiye’de kırsal alan üzerine ortak bir tanımın olmamasına dikkat edilmesi ve projenin hangi kırsal tanım üzerine kurgulandığının açıklanması
Yanıt: (Ülkemizde kırsal alanlarda gerçekleştirilen planlama çalışmalarında ortaya konan kırsal alan ve kır tanımından hareketle projede iş paketimizden beklenen kırsal alan üzerine yönelik değerlerin tanımlanmasını ve planlamadaki ekolojik ağırlıklı yaklaşımlara değinilecek.)
- 10. 5 yıllık kalkınma planı komisyon çalışmalarında bazı tanımlamalar üzerinde durulmuş olabilir, bunlardan yararlanılabilir.
Yanıt: (Bu kaynaklara erişilmeye çalışılacak)
- Özel İhtisas komisyon raporlarına erişilebilir
Yanıt: (Bu kaynaklara erişilmeye çalışılacak)
- Doğal kaynakları korumada yönetiminin saç ayakların oluşturulması
Yanıt: (“Çerçeve Kanun” olarak hazırlanan ve taslak olarak bekletilen “Doğa Koruma ve Biyolojik Çeşitlilik Yasası” incelenerek henüz koruma alanlarımızda uygulanmakta olan ve özel Amaçlı Kurumsal Planlar olarak bilinen “Uzun Devreli Gelişme Planı” kapsamındaki çalışma basamaklarından biri olmayan “katılımcılık” yaklaşımının ortaya koyduğu ve ortak aklı egemen kılan “yönetişim” boyutundaki bilimsel ve akademik çalışmalardan edindiğimizi bilgi ve deneyimi bu raporda paylaşmak isteriz)
- Dış kaynaklı müdahalelerin varlığı, koruma-kullanma dengesinin bozulması, risk faktörü ve alınacak önlemlerin kaynak analizinde irdelenmesi
Yanıt: Sözü edilen bu öneri, kaynak değerleri üzerinde yapılan müdahalelerin sonuçlarının ayrıntılı analizini gerektirecek bir biçimde uzun zaman diliminde gözlem ve etütleri gerektiren bir çalışma takvimini ortaya koymaktadır. Bu durumun saptanması mümkündür ancak ayrı bir çalışma konusu olarak ele alınmalı ve bu iş için uzun bir zaman dilimi ve geniş bir uzman grubu ayrılmalıdır.

Arştırmanın Yöntem Boyutu Üzerine Öneriler

- İnsan, turizm, kentleşme ve doğal kaynaklar faktörlerinin bütünleşik ve birbirini etkileyen unsurlar olarak dikkate alınması
Yanıt: (Çok yerinde ve tüm farklı alan kullanımlarının çakışma haritalarında ifade edilmesini ve diğer sektörler için de çalışma yapılmasını ortaya koyan bir öneri. Çok yerinde bir yaklaşım. Bu çalışmalar Peyzaj Planlama adını verdiğimiz Peyzaj Karakter Analizi Yöntemi ve devamında diğer sektörler için fonksiyonlara bağlı Sektörel

Rehber haritaların hazırlanması aşamalarıyla ilintili bir konu. Ayrı bir planlama tekniği. Ülkemizde örneği yapılmış henüz bir adet projesi olan çok fazla ve farklı uzman grubunu gerektiren bir çalışma alanı)

- Kaynak değerine ilişkin haritaların çizgisel koridor kavramıyla ilişkilendirilmesi
Yanıt: (Peyzajda **“ekolojik koridor”** ve **“bağlantılılık”** adını verdiğimiz bir yaklaşım, Koruma odaklı bir yaklaşım için ekolojik duyarlılığın ortaya konarak haritalanmasını daha önemli ve öncelikli olarak değerlendirdik. Ancak ne var ki “Görsel analize dayalı bir çalışmanın gerçekleştirilmesi bu çalışma kapsamında sınırlı bir alanda düşünülmektedir. Sözü edilen bu Çizgisel koridor ve ekolojik bağlantılılık, bu çalışma kapsamında gerçekleştirilebilir olup olmadığı test edilecektir)
- Biyolojik çeşitliliğin her alanda eşdeğer olmadığına dikkate alınması. Puanlamaların farklılık göstermesi, bitkilerin özelliklerine göre puanlama yapılması
Yanıt: (Biyolojik çeşitliliğe ilişkin detaylı veriler ancak 3-4 yıllık bir çalışma takvimiyle ancak sonuçlandırılacak zahmetli ve farklı konularda uzman gerektiren bir konudur, bu kapsamda bunun gerçekleştirilebilmesi zaten mümkün değildir. Biyolojik çeşitliliğe ilişkin daha detaylı analizler ancak daha alt ölçeklerde daha detaylı olarak verilebilirse puanlamadaki farklılıklar ve flora ve faunaya ait özellikler ancak tür bazında daha belirgin bir biçimde ifade edilmeleri sağlanabilir. Bu ölçekte üretilmiş olan haritalarda tekil anlamda türlere ilişkin detaylı puanlamaların görülmesi ve bunların değerlendirilmeleri imkânsızdır)
- Seçilecek alana göre yeni kriterler ve yöntem doğrultusunda eylem planlarının belirlenmesi
Yanıt: (Saptanan kriterler çalışılan alanın sahip olduğu veriler dikkate alınarak belirlenmiş olup eylem planlarının ortaya konması çalışmanın sonuçlandırılması aşamasında ortaya konması gereken fikirler demeti olmalıdır)
- Yöntemle ilgili değişiklik yapılabilecekse TÜBİTAK onayı dikkate alınması
Yanıt: (Yöntemle ilgili herhangi bir değişiklik düşünülmektedir.)
- Bazı kriterler alınsın, bazıları dışarıda bırakılsın. Erozyon, suya yakınlık, biyolojik çeşitlilik ve yola yakınlık gibi 4 önemli kritere göre değerlendirme yapılmalı.
Yanıt: (Bu yaklaşımda bir alanı tanımlayan ve planlamada çok önemli öğeler olarak algıladığımız Fiziksel faktörler-Yükseklik, eğim, toprak ile koruma statüsü gibi önemli faktörler ele alınmamış. Bu bizi doğru sonuca götürmez)

Arastırmanın Mevzuat Boyutu Üzerine Öneriler

- Büyükşehir Yasası'nın bu projeyi nasıl etkilediği üzerinde durulmalı ve bu yasayla kırsal alandaki uygulamalardan ve doğal kaynaklardan hangi kurum ve kuruluşlar sorumlu olacağına dikkate alınması
Yanıt: (Bu yasayla ilgili içerik incelenerek çalışmada bu yasanın ne gibi bağlayıcı hükümler içerdiği ve yaptırımlarının yönetsel boyutunun neler olacağına irdelenmesi yapılacaktır)

Arastırmanın Genel Boyutu Üzerine Öneriler

- Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın Ulusal Havza Yönetim Stratejisi ve Eylem Planı İncelenmeli
Yanıt: (Ulusal Havza Yönetim Stratejisi ve Eylem Planı İncelenecek ve çalışmamız ile ilgili boyutu irdelenecektir)
- Duyarlılık analizi kamu-yerel anlamında farklı çıkabilir bunları bağdaştıran bir yaklaşımın dikkate alınması

Yanıt: (Planlama metodolojisi ile ortaya konan duyarlılık analizi ve haritaları herkes için aynı anlamı ifade etmelidir. Ancak uygulamalarda farklılıklar görülebilir. Bu durum ülkemizdeki yönetimdeki karar vericileri ilgilendiren bir durumdur)

Araştırmanın Kapsam Boyutu Üzerine Öneriler

- Bitki ve hayvan varlığına ilişkin çalışmalarda ilgili STK'ların çalışmalarının dikkate alınmalı: Örn.Fauna sadece yaban hayatı ve avlaktan ibaret olmamalı
Yanıt: (Çok doğru ve yerinde bir yaklaşım. Bu çalışma ekibi oluşturulurken STK'larda bu konuda uzman olanların da bu kapsamda çalışma ekibinde olmaları gerekmektedir. Şayet projenin içeriği gereği yer almaları mümkün değilse görevlendirilmeleri ya da bilgilerinin paylaşılması yoluna gidilmelidir. Onları bu proje çalışması içinde değerlendirmek her ne kadar tarafımızdan birkaç kez dile getirilmesine rağmen mümkün olmamıştır. Olayın ayrıca ekonomik boyutu da bulunmaktadır. Fauna ya da yaban hayatı peyzajın dinamik öğelerini oluşturmaktadır. Yaban hayatına ilişkin popülasyon haritalarının hazırlanması gerekmektedir. Bunların hazırlanması uzmanlık gerektiren bir konudur. Bu çalışma kapsamında elde edilen bilgiler Doğa Koruma ve Milli Park Genel Müdürlüğü'ne ait veriler ile akademik çalışmalardan derlenerek hazırlanmıştır.

14.05.2013

Prof.Dr. Öner DEMİREL
2.1.İş Paketi Sorumlusu

6.2. İDA 2.2. Kırsal Alan Tipolojileri Çalıştay Çıktılarının Değerlendirilmesi

İDA 2.2 Kırsal Alan Tipolojileri iş paketinin çalıştay değerlendirmeleri Kavram, Yöntem, Mevzuat, Dil/Yazım ve genel başlıklarında yapılmıştır. Bu başlıklardaki değerlendirmeler ise Yeterlilik, Yetersizlik ve Öneriler şeklinde ele alınmıştır.

İDA 2.2 Kırsal Alan Tipolojileri İş Paketine Olumlu Yapılan Eleştiriler:

- Kavramsal Eleştiriler

İş paketinin kavramsal olarak olumlu bulunan yönleri; literatür çalışmasının çok kapsamlı olması, önemli kaynaklara referans verilmiş olması, karşılaştırmalı değerlendirmelere yer verilmiş olması, araştırmanın çok sistematik olarak ele alınmış bir çalışma olması, emek yoğun bir çalışma olarak veri toplamış ve değerlendirmiş olması ve projenin amaç ve içerik olarak tutarlı olması şeklinde belirlenmiştir.

- Yöntemsel Eleştiriler

Faktör analizinin yöntem olarak kullanılmasının doğru bir yaklaşım olması, kategorileştirmenin yine uygun bir yaklaşım olması ve Kokap'ın değişkenlerinin indirgemeci bir yaklaşımla ele alınmış olması olarak belirlenmiştir.

- Mevzuat Açısından Eleştiriler

Projede tasarım rehberlerinin önerilmesi ve öne çıkartılması olumlu bulunmuştur.

- Dil/Yazım Açısından Görüş Belirtilmemiştir.

- Genel (planlama ve uygulamaya yönelik) Değerlendirmeler

Bölge düzeyindeki kararlarda bu çalışmanın yönlendirici olabileceği belirtilmiştir. Bir kentsel tasarım zorunluluğu, bir rehber geliştirmek (kim uygulayacaksa onlara yönelik - yapılaşmadan, standartlara kadar her şey) sadece tipolojiler değil olumlu bulunmuştur.

İDA 2.2 Kırsal Alan Tipolojileri İş Paketine Olumsuz Yapılan Eleştiriler:

- Kavramsal Eleştiriler

Eleştiri: Ulusal düzeyde tipoloji midir, sınıflandırma mıdır? Tipolojide mekânsal değerlendirme olmalıdır.

Yanıt : Proje kurgusunda tipoloji olarak ele alınmıştır. Bu çalışma yapılırken mekânsal veriler kullanılmıştır

Eleştiri : Yerel düzeydeki kriterler mesleki açıdan daha anlamlı. Ancak mekân ağırlığı fazla değil. Baskı altında olup olmama ne kadar etkilidir?

Yanıt : Tipoloji çalışmalarındaki veriler yerele/yerleşmeye ilişkin veridir. Mekânsal veriler kullanılmıştır. Özellikle bu iş paketine girdi oluşturan İDA 2.1 Kaynak değeri ve duyarlılık analizi iş paketinde duyarlılıklar ve baskı belli ölçüde incelenmiştir. Burada Ülkesel sınıflama genel bir sınıflama olup, planlama aşamasında (alt kademe planlama çalışmalarında) yerele ilişkin mekânsal veriler çok yoğun olarak kullanılmaktadır. Ancak bu bilgi ve ayrıntı bu iş paketinde verilmemektedir. Bunun böyle olduğu KOKAP projesinin tüm aşamalarının bir bütün olarak akılda tutulması durumunda görülebilecektir.

Eleştiri : Koruma kavramına açıklık getirilmeli. Mevcut durum, kaynaklar veya sosyal yapı mı kastediliyor?

Yanıt : Bu kavram KOKAP projesi bütününde ayrıntılı açıklanmaktadır. Projede (sosyal, ekonomik, kültürel, mekansal, ekolojik vb gibi) kapsamlı bir koruma düşünülmektedir.

Eleştiri : Kırsal tipoloji belirlenirken mekâna bağlı performans göstergeleri kullanılmaksızın fiziksel yapı ile tipoloji belirlenmiştir.

Yanıt : Bu türden göstergeleri kullanmak ilk bakışta mekâna ilişkin daha ayrıntılı analizlerin yapılabileceğini akla getirmektedir. Ancak sonsuz bilgi evreninde, Ülkemiz koşullarındaki sistematik veri toplama koşulları da düşünüldüğünde, uygulamada model olabilecek, en kolay elde edilebilecek veriler üzerinden gidilmesi, zaman, maliyet ve uygulanabilirlik vb. açılardan avantaj sağlayacaktır. Kaldı ki proje sürecinde bu türden çalışmaların dünya örnekleri ayrıntılı olarak incelenmiş ve Ülkemiz koşulları açısından uygun olabilecek veri türleri seçilmiştir. Bunun dışındaki farklı parametrelere bağlı verilerle yapılacak analizler ancak farklı amaçlı araştırmaların konusu olabilecek faydalı çalışmalardır ve kırsal alan üzerindeki bilimsel çalışma evrenini genişletir.

Eleştiri : Koruma odaklı kırsallık tanımıyla, derin kırsal gibi proje kapsamında ele alınan kavramların açıklaması yeterli değil

Yanıt : Koruma odaklı kırsallık kavramı projeye ismini veren bir kavram olup KOKAP projesinin hazırlık aşamalarında, öneri formunda, proje yürütülme süreçlerinde ve raporlarında yeterli açıklığa kavuşturulmuştur. Derin-Kırsal kavramı ise İDA 2.2 Kırsal Alan Tipolojileri iş paketinde yapılan Ülkesel sınıflamada proje ekibince önerilmiş bir kavram olup, önemli tartışmalardan sonra belirlenmiştir. Burada bu kavram kırsal alandaki yerleşmelerin en kırsaldan (en doğal olandan) en kentsel olana (kentsel karaktere en yakın olana) kadar giden yelpazenin en kırsal olanını ifade etmektedir. Bu kavram yapılan sınıflama sistematığının bütünlüğü içinde belirlenmiş göreceli bir kavramdır.

- **Yöntemsel Eleştiriler**

Eleştiri : Seçilen alanların Türkiye'deki kırsala yönelik temsiliyet gücü yetersiz gözüküyor. Coğrafi (fiziki açıdan) çeşitlilik ele alınmış ama ekonomik ve sosyal parametreler açısından bu çeşitliliklerin yeterliliklerinin sorgulanması gerekir.

Yanıt : KOKAP projesinde amaç kırsal alanların planlanmasına yönelik bir model oluşturmak, adımları tanımlamaktır. Bu bağlamda seçilen örnek alanlar üzerinden Türkiye bütününe bir genelleme düşünülmemektedir. KOKAP projesi özünde yerel farklılıkların dikkate alınmasını savunmaktadır. Bu özellikleri göz ardı eden ve her türden kırsal alana uygulanacak tek tip bir yaklaşımı önermemektedir.

Eleştiri : Ülkesel ölçekteki kırsal tipoloji sınıflaması ile yerel ölçekteki köy bazlı araştırmalara dayalı sınıflama arasındaki ilişki anlaşılammaktadır.

Yanıt : İDA 2.2 iş paketinde sınıflama iki farklı düzeyde olmaktadır. İlki genel bir bakış açısı sağlaması açısından ülke bazındaki sınıflamayı içerir İkincisi ise, ilçe bazında değerlendirmeyi içermektedir. Ülkesel düzeydeki sınıflama genel verilerle genel bir sınıflama ortaya koyarken, ikincisi planlama hiyerarşisi içerisinde önerilen ilçe düzeyindeki planlama aşamasında (ilçe strüktür planı), sosyo - ekonomik ve mekansal verileri içeren daha ayrıntılı bir sınıflamayı ifade etmektedir.

Eleştiri : Köy sadece fiziksel bir varlık değil. İçindeki insanla ele alınmalı. Değişen insan yapısı bu projenin bir parçası olmalı.

Yanıt : Bu tavsiye KOKAP projesinin alt kademelerinde (katılım, sosyal içerme, varlık temelli yaklaşımlar vb.) kullanılarak ele alınmıştır. Öneri KOKAP projesinin hassasiyetle ele alınan noktalarındandır.

Eleştiri : Kırsal/Derin kırsal vb.lerinden farklı kriterler kullanılmalı ve bunlar faktör analizine eklenerek yeniden sınıflandırılmalı.

Yanıt : Kırsal, derin kırsal vb. sınıflaması yukarıda da ifade edildiği gibi genel bir bakış açısını ifade eden ülke bazındaki sınıflamayı ifade etmektedir. Faktör analizinin yöntem/teknik olarak kullanıldığı aşama ise ilçe düzeyindeki sınıflamayı ifade etmektedir.

Eleştiri : Tipoloji yaklaşımının tek tipleştirmeye yol açmasının tehlikeli standartlara ihtiyacımız var ama bu bizim bazı konularda da elimizi kolumuzu bağıyor.

Yanıt : Bu tehlike yanında, proje grubu her bir kırsal yerleşmenin özgün ve biricik olduğunu bu nedenle bu özellikleri göz ardı etmeden yaklaşılması gerektiğini düşünmektedir. Ancak her yerleşme birimi içinde farklı bir planlama yaklaşımının sergilenemeyeceği de bir gerçektir. Bu nedenle benzer özellikteki yerleşmelerin benzer yaklaşımlarla ele alınması kaçınılmazdır.

Eleştiri : Sınıflandırma da kırsal kentsel ayrımında da; kırsalın altındaki alanlarda tanımlama yapılmış. Yapılı alanı mı yoksa doğal çevreyi mi korumalı?

Yanıt : Kırsal kentsel gibi ayrımlar İDA 2.1 Kırsal Alan Tipolojileri iş paketinde ülkesel düzeyde yapılan sınıflamada ortaya konan, kentsel, kentsel-kırsal, kırsal, kırsal-derin kırsal ve derin kırsal olarak adlandırılan beş tipten iki tanesidir. Buradaki sınıflamanın yerleşmelerin en genel ayrımı için kullanılan kentsel kırsal ayrımı ile ilgisi yoktur.

Eleştiri : Faktör analizleri için kullanılan değişken sayısına tekrar bakılabilir: Tekrar bakılabilir mi? Bu yöntemsel bir hata ise bunu başkaları referans alacağından gözden geçirilmesi gerekir.

Yanıt : Bu bağlamda değişkenler yeniden gözden geçirilmiştir. İDA 2.1 Kırsal Alan Tipolojileri iş paketinde yerel ölçekte yapılan sınıflama için kullanılan değişken sayısı 87 olup 7 göstergeden oluşmaktadır.

- **Mevzuat Açısından Eleştiriler**

Eleştiri : Kırsal planlamaya ilişkin mevcut plan yönetmeliğinin yetersizliği

Yanıt : Bu eleştiri İDA 2.1 Kırsal Alan Tipolojileri iş paketine yapılan bir eleştiri olmaktan çok genel bir eleştiri olup mevzuatımızdaki kırsal alan planlamasına yönelik mevzuat eksikliğine dikkat çekmektedir. Benzer düşünceler KOKAP proje bütününde de yer almaktadır. Bu bağlamda KOKAP projesi İDA 5.1 Yasal-Yönetmelik Değişiklik Önergeleri iş paketinde kırsal alanların planlanmasına yönelik önermeler yapılmaktadır.

- **Genel (planlama ve uygulamaya yönelik) Değerlendirmeler**

Eleştiri : Çalışma başlığı kırsal alan mı kırsal yerleşme tipolojisi mi?

Yanıt : Proje başlığı kırsal yerleşik alan sınırları dışındaki alanları da kapsayacak şekilde Kırsal Alan olarak belirlenmiştir.

Eleştiri : Bu projenin nerde nasıl kullanacağı, sonuçları belli değil. Bakanlığın müşteri üniversitelerinde yüklenici olmadığı, diğerlerinin ortaklaşa yapacağı bir çalışma olması gerektiği düşünülerek süreç içerisinde Bakanlığında aktif olarak yer alacağı durumu anlatacağı bir süreç olmalıdır.

Yanıt : KOKAP projesi TÜBİTAK'ın desteklediği bir proje olup, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı müşteri kurumdur ve projenin kırsal alanların planlanmasında bir model olarak kullanılarak uygulanacağını, gerekli mevzuat değişikliklerini yapacağını taahhüt etmektedir.

Eleştiri : Örneklemlerin tek başına kapalı bir alan içerisinde değerlendirmemesi gerekir.

Yanıt : Bu çerçevedeki değerlendirmeler bu iş paketinden sonraki aşamaları ifade eden planlama aşamaları olan İDA 4.1 Kırsal Yerleşme Planlaması, İDA 4.2 Kırsal Yerleşme Örnek Eylem Planı ve İDA 4.3 Yerel Koşullara Uygun Konut planlarının Üretilmesi iş paketlerinde dikkate alınmaktadır.

İDA 2.2 Kırsal Alan Tipolojileri İş Paketine Yönelik Öneriler:

- Kavramsal Açıdan Öneriler

Günümüzde kır kent ayrımı yok. Kır ve kenti bilimsel ve teknik olarak yeniden tanımlamak gerekiyor. Mutlaka kır ve kenti yeniden ayırt edecek daha operasyonel belirtecek sınırlara ihtiyacı var. Projenin sonraki aşamalarında mekânsal tipolojiler yapılması uygun olur. Uzaklık kriteri 50 km, en yakın yerleşme ile ilişkilendirilmiş. Ön kabul getiren mesafe, yanlış bir yönlendirmeye neden olur. Uzaklığa değil de zamana bağlı mesafede düşünülebilir mi?

- Yöntemsel Öneriler

Mevcut kategoriler üzerinden bir swot analizi yapılabilir. Karşılaştırmalı çalışmada yakınsama açısından da bakılabilir. Çevre ve Şehircilik Bakanlığının korunan alanlar çalışmasıyla bu çalışma ile paralel olarak yürütülebilirdi. Bir birliktelik olması gereklidir. Yerleşme, morfoloji, topoloji ve tipoloji ile ilgili değerlendirme birlikte olmalıdır. İletişim altyapısına ilişkin kısmı da eklemek gerekir. İnternet, cep telefonu vb. Doğal alanlara ilişkin baskılar, HES ve maden vb. alternatif enerji kaynaklarına ilişkin konularda eklenebilir. Rüzgâr tribünü ve güneş enerjisi bunlarla ilgili olarak düşünülebilir. Ekolojik tabanlı analizin kırsal özellikle doğal alanlarda dikkate alınması gereklidir. Kırsal alanda yaşlı bağımlılığı alt bileşenlerine bakılarak detaylandırılmalıdır. Alan yönetimi üzerinden kırsal sit kavramı tartışılabilir. Köyler içinde geçmişten bugüne gelen giderek daralan, 3-5 kişiden oluşan köyler var. Bunlar için ne söyleyeceğiz. Kırsal nüfus yapısı içinde en azından 10 yıllık projeksiyonla köylerin nereye gideceğinin belirlenmesi önemlidir. Acaba bu konut tipolojisi midir? Yoksa yapı tipolojisi midir? Tipoloji sadece konut değil yapı ile ilgili olarak ele alınmalıdır. Konut birinci öncelik olabilir ama başka öncelikler de olmalıdır. Sürdürülebilir yerleşmenin gözlemlenmesi ile ilgili değişkenlerin belirlenmesi üzerine bir çalışma var. Demografik yapı ile ilgili konularda dikkate alınmalıdır. Özgünlük ile ilgili olarak bunlarında değerlendirilmesi gerekir. Bu çeşitlilik projenin özgünlüğünü de artırıcı bir etken olabilir. Yerelin taleplerini dikkate alan uzlaşmacı katılımcı yaklaşımı içeren öneriler geliştirilmelidir. Veritabanının da yayınlanması gerekir. Veri tasarımı da başlı başına bir konudur. Kalitatif bir değerlendirme yapılmalıdır. Kritik başarı faktörleri belirlenmesi üzerine bir indeks belirlenebilir. Değerlendirmeye ilişkin referans noktası belirlenmelidir.

- Mevzuat Açısından Öneriler

Kentsel bölge, kırsal bölge, yayla bölgesi gibi ifadelerle karşılaşmamız ve belgelerde yer alması gerekebilir. Kırsal sit, kırsal miras, tarımsal sit tanımı gelebilir mi? 1/100000 çalışmalarındaki öneriler plan kararları ile KOKAP sonuçlarının kırsal alanlara nasıl entegre

edileceği mevzuatta netleştirilmesi ve iki sürecin nasıl entegre edilip paralellik kurulacağı netleştirilmesi ile bunların nasıl kırsala entegre edileceği ele alınmalı.

- Genel (planlama ve uygulamaya yönelik) Öneriler

Kırı kır gibi alırsak kentten ayırmış oluruz, gelecekte ne kadar köy kente dönüşecek. Kırsal sosyolojiyi içine katarak köylere has özellikler köylere nasıl yansıtılabilir gibi düşüncelerinde dikkate alınması gerekir. Köydeki yerleşmeleri sayısının azalacağı ve belirli büyüklük gruplarında toplanacağı diye iki başlık var. bunların bu çalışmanın herhangi bir yerinde yer alması gereklidir. Değişkenler içerisinde olması gereken bazı konular var. Bunlar ne olması; turizm olgusunu otel ve yatak sayısı ile ilişkilendirmek çok yavan olabilir. Bunu çeşitlendirmek adına; agro turizm, perma kültür diye kavramlar var, bunlara bakılabilir. Doğal çevrenin kendi içinde de çelişkileri olabileceği göz önüne alınmalıdır. Koruma odaklı çalışmada temel alınabilecek en kuvvetli baz alınabilecek konulardan bir tanesi sonraki aşamada bir örnek alandaki çalışmada birden fazla yerleşmeyi içine alan havzayla örtüşen bir alan tarifi yapılması gereklidir. Kırsal sit değil de kırsal miras olarak tanımlayabileceğimiz bir kavramla hem maddi hem de maddi olmayan kırsal miras, tarımsal ürün, gelenekler devreye girebilir. Bu çalışma dinamik olmalı ve zaman içinde kendini yenileyebilir olmalıdır. Büyük projeler (OSB vb) gündeme geldiğinde bu proje ile ilgili olarak kırsaldakiler ile ilgili bir uzlaşma komisyonu kurulabilir mi? Büyük projelere karşı bu hassas bölgeler hazırlıklı olma adına farklı yaklaşımlar geliştirilmelidir. Bazı durumlarda üst ölçeğe refere edebilecek kararlar da alt ölçekten gelebilir. Koruma alanlarını mevzuattan buluyorsunuz, bunun dışında mevzuattan bulamadığınız hassas alanları da belirlemeniz gerekiyor mu? DPT'nin 1982(?)'de yayınlanan yerleşme kademelenmesi ve DPT'nin (1993-2001?) il ve ilçe gelişmişlik çalışmalarında tanımlanan hizmetlere erişimler tanımlanmıştır. Projenin bunlarla karşılaştırılmasında yapılmalıdır. Coğrafi Bilgi Sistemi temelli yürütülen bu projenin veri altyapısının, bileşenlerinin dinamik olması ve başka çalışmalarda kullanılabilir olması gerekir. Bu bilgilerin bir merkezde toplanıp, sürdürülebilir şekilde güncellenip kullanılabilirliğinin sağlanması gerekir. Yapılacak olan kırsal müdahale edilme araçlarının da imar planının tek araç olarak benimsenmemesi, kırsal başka türlü müdahale biçimlerinin (kırsal proje, kırsal tasarım rehberi, köy planı, kırsal tasarım) detaylandırılması gerekir. Mevsimsel nüfus farklılığını gözetilen bir yerleşme analize yönelik yaklaşım sergilenmelidir.

6.3. İDA 3.0. Kırsal Gelişme Çerçeve Politikaları Çalıştay Çıktılarının Değerlendirilmesi

Koruma Odaklı Kırsal Alan Plânlaması: Bir Model Önerisi Projemizin önemli unsurlarından biri de bir Çalıştayın düzenlenmesiydi. Bu Çalıştay, biraz gecikmeli bir şekilde, 18-19 Nisan 2013 tarihinde Karadeniz Teknik Üniversitesi'nin ev sahipliğinde Trabzon'da gerçekleştirildi.

Çalıştay’da, İDA 3.0 İş Paketiyle ilgili olarak, Tablo 9’daki 1. , 2. ve 4. sütunlardaki tespitler, eleştiriler, öneriler yapıldı. İş Paketi sorumluları olarak buna ilişkin cevaplarımız ve açıklamalarımız ise yine Tablo 9’un 3. ve 5. sütunlarında görülebilir.

Tablo 15: İDA 3.0. kırsal gelişme çerçeve politikaları çalıştay çıktılarının değerlendirilmesi

Sorun Alanları (*)	Çalıştay Sonucu (*)	Çalıştay Sonucuna İlişkin Açıklamalarımız (**)	Sorular-Öneriler (*)	Sorularda-Önerilere İlişkin Açıklamalarımız (**)
Kavram	“İnsan odaklılık” kavramının açıklanması gerekmektedir.	“İnsan merkezli yaklaşım”ın, insanın dışındaki canlıları ve cansız varlıkları dışlayan, doğaya tahakküm eden bir anlayışı da çağrıştırdığı doğrudur. Ancak burada kastedilen şey, insan merkezlik anlamında bir vurgu değildir. Yanlış anlaşılmayı önlemek için ilgili yere sürdürülebilir gelişme anlayışının esas alındığı bilgisi ilave edilmiştir.	Yerel düzeyde kır tanımlamaları yapılabilir mi?	Kent ve kır tanımları, bir önceki Paketin içinde yer alan bir konudur.
	Kır tanımı olarak 20.000 nüfus eşiğinin gerekliliği yetersizdir. (DPT’nin yapmış olduğu kent eşiği araştırmasında 20.000 nüfus eşiği belirlenmiştir)	Kır tanımı ve benimsenen eşik, bir önceki paketten olduğu gibi devralınmıştır.		
	Kentler ve kasabalar tarımsal artı ürüne el koyulan yerlerdir. Bu durum bir kriter olarak değerlendirilmelidir.	Kent ve kasabaların tarımsal artı ürünün el konulduğu yerler olarak tanımlanması, kent tanımı yapılan bölüm için geçerli olan bir uyarıdır. Bu Pakette bir kent tanımı yapılmamaktadır.		
Yöntem	Gözlemlere dayalı genel politika önerilmesi eksik bir yaklaşım.	Bu Projenin daha önceki aşamalarında tüm ülke kırsal alanında geçerli olabilecek, oldukça detaylı politika önerileri geliştirmek de bir öneri olarak gündeme geldi. Ancak Paket	KOKAP Model önerisi için düşünülen bir model var mı?	Bu Projenin sonucunda; kırsal alana ilişkin Türkiye’nin başka yerlerinde yapılması düşünülen çalışmalarında kullanılabilecek bir model önerisi yapılacaktır. Ancak

		<p>sorumluları olarak Türkiye gibi yerel düzeye inildiğinde oldukça farklı parametrelere bağlı olarak farklı karar almayı gerektiren bir coğrafyada, bu tarz bir politika geliştirmenin, Projede eleştirilen tepeden inme anlayıştan farklı olmayacağı belirtilmişti. Bu yüzden ancak genel politika önermenin yeterli olacağı sonucuna ulaşılmıştı.</p>		<p>bunun için Projenin sonucunu beklemek gerekecektir.</p>
	<p>Politika önerilerinin nicel/nitel araştırma yöntem ve teknikleri ile desteklenmesi gerekmektedir.</p>	<p>Politika önerileri, biri daha önceki Paketlerde yer alan nicel verilere, biri de alanda yapılan gözlemlere dayandığını, dolayısıyla hem nicel hem de nitel verilerin birlikte kullanıldığını belirtmek gerekir. Ancak İDA 3.0 Paketi kapsamında yapılan çalışmanın bu bölümünde, Politika Analizlerinin nasıl yapıldığını öz olarak anlatan Yöntem bölümü eklenmesinin uygun olacağı sonucuna varılmıştır.</p>		
	<p>Arazide yapılan çalışmaların yeterli düzeyde görselleştirilmesi gerekir.</p>	<p>Arazide yapılan çalışmalar, görselleştirilmesi için daha önceki Paketlere bakılmalıdır.</p>		
	<p>Önerilen politikaların Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejileri ile uyumluluğu açıklanmalıdır.</p>	<p>“İDA 3.0 KIRSAL GELİŞME ÇERÇEVE POLİTİKALARI OLUŞTURMA” başlıklı Paketteki Tablo 6 ile yine bu Pakette önerilen genel politikalar birlikte karşılaştırıldığında; hem “stratejik amaçlar” hem de</p>		

		“öncelikler” bakımından bir paralellik kurmak zor olmasa gerektir.		
	Projede önerilen politikaların yerelle yeterli düzeyde bütünleşmesi sağlanmalıdır. Aksi durumda, proje kapsamında eleştirilen geçmişe ait politikaların, ‘tepeden inme’ bakış açısından uzaklaşamayacaktır.	Bu Projede getirilen önerilerin tümüyle yerel aktörlerin katılımıyla üretildiğini söylemek, akademik ahlâkla bağdaşmaz. Ama bugüne kadar çoğu kere Ankara’da hazırlanmış olan kırsal kalkınma politikaları dikkate alındığında; bir kısmı alan çalışmasına, bir kısmı yerel aktörlerle yapılmış anketlere dayanan, bunun yanı sıra diğer bilgi kaynaklarını da kullanan önerilerin, en azından daha önceki politika önerilerine göre, yereli daha fazla dikkate alan (veya daha az merkezîyetçi bir anlayışı yansıtan) politikalar olduğu söylenebilir.		
	Alan araştırma sürecinde dış gözlemciler yer verilmesi gerekir.	Alan araştırmalarında “dış gözlemci” ye yer verilmemiş olması, kanaatimizce, bir eksiklik. Ancak Projenin bu aşamasında bunun telafisi mümkün gözükmemektedir.		
	Bundan sonra yapılacak çalışmaların temsil kabiliyetinin daha yüksek olabilmesi için farklı bölgelerden illerin seçilmesi uygun olacaktır.	Bu, bir temenniden ibarettir. Araştırma ekipleri, hemen her ortamda, yaptığı çalışmanın temsil kabiliyeti bakımından sınırlı olduğunu ifade etmiş, buradan hareketle, örneğin, tüm ülkeye yönelik politika önerileri geliştirmeyi doğru bulmamıştır.		
	Türkiye geneli için yargıda bulunulacaksa araştırma evreninin	Bu çalışmanın kapsamına giren alanlardan elde edilen bulgulardan		

	genişletilmesi gerekir.	hareketle, Türkiye geneli için bir yargıda bulunulmayacaktır. Ancak burada izlenen yöntemin, Türkiye'nin diğer kırsal bölgelerinde de takip edilebileceği şeklinde genel bir tavsiyede bulunulacaktır.		
Mevzuat	Mevcut "Arazi Topplulaştırma" yasal altyapısının iyileştirilmesine yönelik öneriler yapılmalıdır.	Arazi toplulaştırmasının genel amacının, tarımsal faaliyetlerin etkin bir biçimde gerçekleşmesine fırsat vermeyecek ölçüde parçalanmış, bozuk şekilli parsellerin yol, sulama gibi altyapı faktörleri de dikkate alınarak yeniden düzenlenmesi olduğu göz önüne alındığında, "çerçeve politikalar" başlığı altında, birçok ayrıntı ve teknik düzenleme içeren bir konunun yer alması çalışmanın sınırlarını aşacaktır. Ayrıca, miras hukukunu da yakından ilgilendiren bu konuda Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından hâlihazırda bir çalışma yürütülmektedir.		
	6360 sayılı yasanın proje açısından dikkate alınması gerekir.	Son izleme toplantısından sonra yapılan, tipolojilere göre çerçeve politikalar geliştirme çalışmasında bu değerlendirme yapılmıştır. Ayrıca, 4.1 paketinin içerisindeki planlama kademelenmesine ilişkin bölümde de bu konu tartışılacaktır.		
Politika	Toprak reformu ve toplulaştırma işlevlerinin proje	Toprak reformu ve toplulaştırma, yukarıda da işaret	Biyolojik çeşitliliğimizi korumak için	Biyolojik çeşitlilik için daha önceki iş paketlerinde bilgi

	politikalarına dâhil edilmesi gerekmektedir.	edildiği gibi, bu çalışmanın sınırlarını zorlayacak nitelikleri olan, oldukça teknik boyutları da bulunan konulardır.	politika bazında neler yapılabilir?	bulunmaktadır.
	Ürün deseninin geliştirilmesinde derecelendirme yapılması ve tarımsal üretimde geleneksel türlerin canlandırılması gerekir.	Bu öneri, tarım politikalarına dönük, oldukça spesifik bir öneri olurdu. Ayrıca ürün deseni derecelendirmesi; pazarlama, çiftçi eğitimi, sulama ve ulaşım altyapısı, vs. gibi dışsal faktörlere de bağlı olması konuyu proje kapsamından çıkarmaktadır.	Afet riskinin giderilmesine yönelik politikalar, kırsal alanlarda nasıl ele alınacak? Mali kaynaklar nasıl sağlanacak?	Afet riskinin giderilmesi, oldukça özellikli bir sorun alanıdır. Bu konuda elimizdeki Projede hazır bir reçete bulmayı beklemek, bu Projenin amacını anlamamış olmak demektir.
	Organik tarım vb. uygulamaların kırsal alanda fırsat olarak değerlendirilmesi gerekir.	Organik tarım uygulaması önerisi de, hem oldukça spesifik bir politika önerisi, hem de kırsal gelişme politikalarını tarım politikasına indirgeyen zihniyetin bir yansımasıdır.	Projenin halk katılımı noktasında destek görmesi için "Toplum Kalkınması" düşüncesinin benimsenmesi gerekir.	"Toplum kalkınması" düşüncesinin kırsal gelişme konusunda halk katılımını sağlamak bakımından önemli olacağını söylemek; başka bir düşünceyle halk katılımının olamayacağı anlamına gelmez. Bu yüzden, kırsal alana ilişkin politika geliştirme çabalarının ancak toplum kalkınma düşüncesiyle olacağı düşüncesini ihtiyatla karşılamak gerektiğini düşünüyoruz.
	Tarımsal alanlarda somut politika önerilerine ihtiyaç var. Bunun sağlanabilmesi için pilot uygulama sahaları oluşturulmalı, bunlardan elde edilecek sonuçların kullanılması gerekmektedir.	Proje ekibi olarak daha önceki yaptığımız toplantılarda bu Paketin amacı, somut politika önerileri yapmak olmamalı şeklinde bir noktaya gelmiştik. Bu Proje, koruma odaklı kırsal gelişme politikalarının hangi yöntemle geliştirileceği üzerine odaklanmaktadır.	Politika geliştirilmesi sürecinde prosedürel bir katılım sağlanmasındansa, yöneticilerin (karar vericilerin) katılıma olan gerekliliği anlayış olarak içselleştirmesi konusunda öğretici ve eğitici önerilerin belirlenmesi gerekir.	Bu öneri, Projenin ötesinde bir temenni olarak değerlendirilebilir. Katılımın sahici olabilmesi için, yöneticilerin katılımın gerekli olduğuna inanmış olmaları tabii ki önemlidir. Bunu sağlayabilmek için yöneticilere öğretici ve eğitici öneriler sunarak, katılımı sahici hale getirmek

				de mümkündür. Ancak Projeden ülkemizdeki bütün sorunları çözmeye yönelik öneriler getirmesi yönündeki beklentiler, nihayetinde bu çalışmanın bir sınırının olduğunu kabul etmemek anlamına gelecektir.
	Kırsal ekonomik yapının örgütlenmesi sürecinde kooperatifçiliğin desteklenmesine ilişkin önerilerde bulunulması gerekmektedir.	Buna ilişkin öneriler, metne işlenmiştir.	Bugüne kadar geliştirilen katılım modellerinin içeriğinin yetersiz güç ilişkilerinden bağımsız modeller olması, yeni ve etkin bir katılım modelinin gerekliliğini göstermektedir.	Bu öneriye katılıyoruz. Ancak katılıma ilişkin tartışmalar, Projenin daha sonraki bölümlerinde ele alınacaktır.
	Enerji üretimi vs. gibi konularda doğal kaynakların sürdürülebilirliğinin ön planda tutulması ön şart olmalıdır.	Sürdürülebilir gelişmenin bu Projenin genel felsefesinde var olduğunu ayrıca belirtmeye gerek yoktur.	Kırsal alan için oluşturulacak politikaların havza ölçeğinde ele alınması gerekmektedir.	Bu Proje kapsamında yerler bir "havza" mantığıyla belirlenmemiş olsa da, plânlama tartışmalarında "havza"nın önemli olduğunu bizler de kabul etmekteyiz. Ancak burada geliştirilen modelin bizlere "havza" bazında kırsal gelişme politikaları geliştirmemize yardımcı olacağı kanaatindeyiz.
	Arazi toplulaştırılması ve toprak reformu ile birlikte istihdam sağlanması için veteriner, ziraat Müh. gıda müh. vb. meslek gruplarının kırsal alanda istihdamına yönelik özendirici tedbirlerin alınması gerekmektedir.	Buna ilişkin öneriler, metne işlenmiştir.		
	Katılım konusunda eğitsel ve örgütsel (sivil bir örgütlenme, kooperatifçilik örneğinde olduğu gibi) bir sürecin	Buna ilişkin öneriler metne işlenmiştir.		

	oluşturulması gerekmektedir.			
Dil/Yazım	Yazım ve anlatım hataları metin vurgusunu düşürmektedir. Projenin anlaşılabilirliğini güçleştiriyor.	Bu konudaki uyarıları hem belirli aralıklarla raporlarımızı sunduğumuzda TÜBİTAK'ın görevlendirdiği panelistler hem de Proje çalışanları hep yaptılar. Bugün elimizdeki metin, TÜBİTAK'a sunulan ilk raporlardan daha iyi durumdadır. Metinlerin dil ve yazım bakımından düzeltmeleri, Proje sonuna kadar devam edecek, kaçınılmaz bir görev olarak değerlendirilmektedir.		
Genel	Diğer iş paketlerinin sonuçları hakkında bilgilendirme yapılmamış olması bağlantı güçlüğüne neden olmaktadır.	Projenin her bir Paketinin ayrı ayrı gruplar halinde tartışılması, Çalışmaya katılanlar gibi biz de (Proje ekibi olarak da) Çalıştay günü öğrendiğimiz bir durumdur. Ancak bunun akla en yakın açıklamasının, her bir katılımcının, Projenin tamamına ilişkin bilgilendirilmesinin hem uzmanlıklarımızın farklı olmasından hem de zaman alıcı bir yöntem olacağından dolayı yapılmamış olabileceği kanaatindeyiz.		
Literatür	Geçmiş politika deneyimlerinin başarısızlık ve uygulan(a)mama nedenlerinin açıklanıp, bu nedenler dikkate alınarak somut politika önerilerinde bulunulması gerekir.	Geçmiş politika deneyimlerinin uygulan(a)mama nedenleri, esasında, "2.3.6. Türkiye'de Kırsal Kalkınma Politikalarının Değerlendirilmesi" başlığı altında ele alınmıştır. Örneğin kırsal gelişmenin tarım politikalarına	Kırsal alan planlamasının, planlama hiyerarşisi içindeki konumu ne olmalıdır?	Bu tartışma, Projede daha sonra ele alınmaktadır.

		indirgenmiş olmasının, kırsal gelişme politikalarının başarısızlık nedenlerinden biri olduğu belirtilmektedir.		
	Politika önerilerine altlık oluşturan süreçte, kurumsal deneyimlerin yanında, akademik çalışmalarda üretilen çözüm önerilerine yeterli düzeyde yer verilmemiş olması bir eksikliklerdir.	Kırsal gelişme konusunda hem kurumsal hem de akademik düzeyde kişisel çalışmalar yapıldığı ve bu çalışmalarda da pek çok önerinin dile getirildiği bilinmektedir. Üstelik bu doğrultudaki çalışmalar da durmaksızın devam etmektedir. Çalışmaya başlanalı iki yıl olmuştur. Her çalışma gibi bu çalışmada da çalışmanın yapıldığı ana kadarki ulaşılabilir durumdaki her kaynağa erişmek ana amaç olmuştur. Ama bu, en azından bu Paketin sorumluları olarak, bütün kaynakları tükettiğimizi iddia edebilecek durumda olduğumuzu göstermez. Zaten hiçbir bilimsel çalışma da bunu iddia etmez. Amacımızın yazarına ve kurumuna bakmaksızın her türlü çalışmayı titizlikle dikkate almak olduğunun bilincindeyiz. Zaten bunu da bugüne kadar yapmaya çalıştık.	Havza planlama yaklaşımı NUT's sınıflandırma sistemi ile çakıştırılmalı mı?	Bu tartışma, Projede daha sonra ele alınmaktadır.
	Kalkınma ve sürdürülebilirlik kavramları arasındaki kuramsal çatışma yeterli düzeyde ele alınmamaktadır.	Sürdürülebilirliğin, örneğin, kapitalizmin çevre soslu bir kalkınmayı beraberinde getireceği gibi	STK'lar bu sürece nasıl eklenecek?	Koruma odaklı kırsal plânlama sürecine sivil toplum kuruluşlarının nasıl dâhil edileceği, daha sonraki iş

		eleştirilerin literatürde olduğunu biliyoruz. Ama çok sayıda iş paketinin olduğu ve her bir iş paketinin de zaman içerisinde oldukça hacimli çalışmalar haline geldiği dikkate alındığında; iş paketimizde geçen her bir kavrama ilişkin tartışmaları detaylı bir şekilde buraya almak, çalışmanın amacından sapmasına yol açabilirdi.		paketlerinde (örneğin, kırsal yerleşme plânlarının yapımında ve yerel koşullara uygun konut üretiminde) ele alınacaktır.
	Bölgeye özgü potansiyeller (tarım, el sanatları vb.) envanter çalışmasına dayalı olarak belirlenmelidir.	Bölgeye (çalışılan alana) ilişkin oldukça detaylı verilerin toplandığını belirtmek gerekir. Ancak bu veri toplama işi, bu iş paketinden önce yapılmıştır.	Plânların onanma sürecinde bakanlıklarda işleyen bürokratik sürecin sadeleştirilmesi gerekir.	Kırsal yerleşmelerin plânlanmasına ilişkin öneriler, Projede daha sonra ele alınmaktadır.
	Kırsal alanda tipoloji kurgusu gerekçeleri ve değişkenleri ile birlikte açıklanmalıdır.	Bu, bir önceki iş paketinde detaylı bir şekilde yapılmıştır.		
	Politikaların uygulanma sürecinde merkezi ve yerel aktörlerin sorumluluk ayrımı netleştirilmelidir.	Çerçeve politikalar, "ilke" düzeyinde ele alındığından uygulama aşaması bir sonraki bölümde model kurgusunda somutlaşacaktır.		
	Kırsal yerleşme tipolojilerinin görselleştirilmesi / mekânsallaştırılması anlaşılabilirliği sağlamak için gereklidir.	Bu amaca yönelik görselleştirmelerin daha önceki iş paketinde yapıldığını belirtmek gerekir.		
	Projenin, Bölgesel Kalkınma Ajansları ile ilişkilendirilmesi yararlı olur.	Çalışmanın bu bölümünde, önerilen kırsal gelişme politika önerileri ile bu önerileri gerçekleştirecek kamu kurum ve kuruluşları eşleştirmesi yapılmamıştır. Dolayısıyla, Kalkınma Ajanslarının önerilen		

		politikalarla ilişkisinin kurulması yoluna gidilmemiştir.		
	KOKAP'ın kırsal alana yönelik bir model önerisi çalışması kapsamındaki sorumluların; "örgütsel", "mali" ve "temsili" düzeydeki kapasitelerinin belirlenmesi gerekir.	Türkiye'de kırsal alana ilişkin görevleri bulunan kamusal örgütlerin örgütsel, mali ve temsili kapasitelerine ilişkin eleştiriler getirilebilir. Ancak, yukarıda da belirtmiş olduğumuz gibi, kırsal alana ilişkin politika önerilerini gerçekleştirecek kamusal örgütlere dair bir belirleme yapılmadığından; örgütsel, mali ve temsili açıdan kamusal örgütlerin değerlendirmesini yapmak, kuramsal bir değerlendirmenin ötesine geçmeyecektir.		
	Kırsal alandaki özgün mimari dokunun korunması sürecine yönelik yöntem açıklanmamaktadır. Bu süreçte "kullanıcı beklentisi ve yaşam koşullarının iyileştirilmesi nasıl sağlanacak" sorusuna yanıt aranmalıdır.	Bu soruya cevap bulabilmek için, Projenin daha sonraki iş paketlerinin bitmesi beklenmelidir.		
	Proje, "Yönetmelik", "Rehber", "Havza Yönetimi" konulu üç alandan birine yönlendirilmesi gerekmektedir.	Bu Projenin asıl amacı, baştan itibaren, koruma odaklı kırsal plânlamanın nasıl yapılabileceğine dair bir model ortaya koyabilmektir. Bu da Projenin daha çok "rehber" konulu bir çalışma olmasını beraberinde getirmektedir.		
	Kırsal alanlar havza düzeyinde yeterince ele alınmamaktadır.	Son zamanlar özellikle plânlama, gelişme gibi tartışmalarda "havza"nın oldukça önemli bir yer		

		edinmeye başladığı bilinmektedir. Bu Proje, ancak başlangıçta belirlenen çalışma alanlarında yürüyebilecektir. Bu da kırsal alana ilişkin tartışmaları "havza" dikkate alınmadan yaptığımız eleştirilerini haklı çıkarmaktadır. Ancak burada sadece bir yöntem üzerinde durulduğunu bir kez daha hatırlatmak gerekir. Buna göre, Proje kapsamında ortaya konan model, havza bazında verilerin ve değerlendirmelerin yapılmasıyla bize, havza bazında kırsal gelişme politikaları ortaya koyabilme konusunda yardımcı olabilecektir.		
--	--	---	--	--

(*) Bu sütunlar, 18-19 Nisan 2013 tarihinde Trabzon'da yapılan Çalıştay'da İDA 3.0 için getirilen eleştirilerden oluşmaktadır.

(**) Bu sütunlar, 18-19 Nisan 2013 tarihinde Trabzon'da yapılan Çalıştay'da İDA 3.0 için getirilen eleştirilere İDA 3.0 İş Paketinin sorumluları tarafından verilen cevaplardan oluşmaktadır.

Çalıştayda, KOKAP 3.0 İş Paketine yönelik olumlu görüşler de ortaya konulmuştur. Bunları şu şekilde özetlemek mümkündür:

- Projenin sistematik bir yaklaşım geliştirme çabası önemli görülmektedir.
- Yerel ihtiyaçlara odaklanması, kırsal alan planlama yaklaşımının olumlu yönde evrilmesi adına bir fırsat olarak vurgulanmıştır.
- 1980'lerden bu yana kırsal alana olan azalan ilginin canlandırılması önemli bulunmuştur.
- Çalışmada kırsal kalkınmanın toplumsal boyutunun göz önünde bulundurulması olumlu karşılanmıştır.
- Araştırma alanı model önerisine altlık oluşturmaya yardımcı niteliktedir.
- Kırsal alan sınıflandırılmasının 5 yılda bir gözden geçirilmesi fikri önemli bulunmuştur.
- Bu çalışmayla gerçekten sağlıklı bir kırsal alan tipolojisi oluşturulabilirse literatüre büyük katkı sağlayacaktır.

KORUMA ODAKLI KIRSAL ALAN PLANLAMASI: BİR MODEL ÖNERİSİ
1. ÇALIŞTAY KATILIMCILARI